

การสร้างความชอบธรรมทางความคิดในบทความโต้แย้ง
ระหว่างรัชกาลที่ 6 กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านในสงครามปากกา (พ.ศ.2455-2465)

นางพรรัตน์ ทองพูล

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-1185-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

JUSTIFICATION IN DEBATING ARTICLES
BETWEEN KING RAMA VI AND OPPOSITIONAL JOURNALISTS
IN THE "WAR OF WORDS" (B.C.2455-2465)

MRS.PORNRAT THONGPOOL

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Journalism

Department of Journalism
Faculty of Communication Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2002
ISBN 974-17-1185-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การสร้างความชอบธรรมทางความคิดในบทความโต้แย้งระหว่าง
รัชกาลที่ 6 กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านในสงครามปากกา
(พ.ศ.2455-2465)

โดย

นางพรรัตน์ ทองพูล

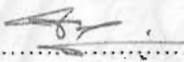
สาขาวิชา

วารสารสนเทศ

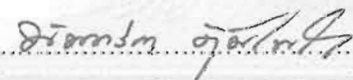
อาจารย์ที่ปรึกษา

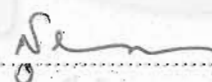
ศาสตราจารย์สุกัญญา สูดบรรทัด

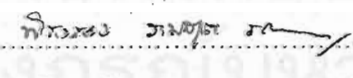
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นักวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์นันทริกา คும்โพโรจน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์สุกัญญา สูดบรรทัด)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต รัตนันท์)

พรรัตน์ ทองพูล : การสร้างความชอบธรรมทางความคิดในบทความโต้แย้งระหว่าง
 รัชกาลที่ 6 กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านในสงครามปากกา (พ.ศ.2455-2465).
 (JUSTIFICATION IN DEBATING ARTICLES BETWEEN KING RAMA VI AND
 OPPOSITIONAL JOURNALISTS IN THE “WAR OF WORDS” (B.C.2455-2465))
 อ. ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์สุกัญญา สูดบรรทัด, 211 หน้า. ISBN 974-17-1185-9.

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์การสร้างความชอบธรรมทางความคิดใน
 บทความโต้แย้งระหว่าง รัชกาลที่ 6 กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านในสงครามปากกา การวิจัยนี้ทำ
 ในแนว Descriptive Analysis

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่ารัชกาลที่ 6 และนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านมีจุดยืนทางความคิดทั้ง
 ที่เหมือนและแตกต่างกัน กล่าวคือในด้านการเมืองการปกครองฝ่าย รัชกาลที่ 6 มีพระราช
 ประสงค์ที่คงระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไว้ แต่ฝ่ายค้านต้องการให้มีการ
 เปลี่ยนแปลงให้ราษฎรมีสติเสรีภาพมากขึ้น ในด้านเศรษฐกิจ รัชกาลที่ 6 ทรงเสนอแนวทางใหม่
 คือ ให้ราษฎรไทยเห็นความสำคัญของพานิชยกรรมมากขึ้น ฝ่ายค้านเห็นพ้องกับแนวคิดนี้ แต่
 นำเสนอว่า รัฐบาลควรคำนึงถึงการพัฒนาเศรษฐกิจด้านอื่นด้วย ในด้านสังคมและวัฒนธรรม
 รัชกาลที่ 6 ทรงมุ่งปลูกสำนึกความรักชาติโดยชี้ให้เห็นภัยของต่างชาติ แต่ฝ่ายค้านเห็นว่าควรให้
 ความไว้วางใจชาวต่างชาติให้มากขึ้น ในด้านการสร้างความชอบธรรมทางความคิด รัชกาลที่ 6
 ทรงใช้วิธีโน้มน้าวใจด้วยการสร้างความน่าเชื่อถือ การใช้จิตวิทยาและการใช้เหตุผล ส่วนฝ่ายค้าน
 จะเน้นการตอบโต้ด้วยลีลาภาษา

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาวารสารสนเทศ.....ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชาวารสารสนเทศ.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา 2545.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

428 50972 28 : MAJOR JOURNALISM

KEY WORD: JUSTIFICATION / DEBATING / KING RAMA VI / WAR OF WORDS

PORNRAT THONGPOOL : JUSTIFICATION IN DEBATING ARTICLES BETWEEN KING RAMA VI AND OPPOSITIONAL JOURNALISTS IN THE “WAR OF WORDS” (B.C.2455-2465). THESIS ADVISOR : PROFESSOR SUKANYA SUDBUNTHAD, 211 pp. ISBN 974-17-1185-9.

The objective of this research is to study the justification of ideas expressed through debating articles in the “war of words” between King Rama VI and opposition journalists. The study uses descriptive analysis as major methodologies.

The research finds that both King Rama VI and the opposition journalists have both similar and different stances in so far as their ideas are concerned. In terms of politics, King Rama VI expressed his preference towards the continuation of the absolute monarchy regime while the opposition journalists demanded change in order to pave way for a more widespread extension of rights and freedom to citizens. As for economic policy, King Rama VI proposed a new vision and urged that Thai citizens give more importance to commerce while the opposition saw otherwise and placed more emphasis on economic development in other areas. As far as social and cultural policies are concerned, King Rama VI was emphatic on inciting nationalism by pointing out the threats of colonialism but the opposition viewed that Thai people should give more trust and have greater faith in foreigners.

With regard to the justification strategies, King Rama VI tended to convince the audience by building faith using psychology and rationalization. But the opposition tended to draw upon style of writing and figures of speech more.

Field of study JOURNALISM Student's signature.....

Academic year 2002 Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากรุณาธิคุณผู้ทรงพระปรีชาสามารถ และเห็นคุณค่าทางความคิดของนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน ทำให้งานวิจัยสำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.นันทริกา คุ่มไพบโรจน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ อ.ดร.พิรงรอง รามสูต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาแนะนำ และให้โอกาสด้วยการให้กำลังใจเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณ ศ.สุกัญญา สุตบรรทัด อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำด้วยความเอาใจใส่ ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติทุกท่านที่ให้บริการเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “คุณจี๊ด” เจ้าหน้าที่ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์

ขอบคุณพี่ก ก พี่นัย พี่หญิง หน้อย น้องๆ ตี๋ก อู๋ ยักษ์ อ้อ แทน สองปอ ป๊อป มิว ้งวด ฝน แจ็ค ที่ทำให้นิยามคำว่า “เพื่อน” มีความหมายชัดเจน

คุณงามความดีและความรู้ที่ได้จากการทำงานวิจัยนี้ขอมอบให้แด่คุณพ่อคุณแม่ คุณอนุคุณ ทองพูล น้องพวงเพ็ญ และ เสมอพงษ์ สว่างใจ น้องดริม รวมทั้งผู้ให้ความช่วยเหลือ และผู้ที่สนใจอ่านทุกท่าน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	11
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2. ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1 ทฤษฎีประวัติศาสตร์.....	13
2.2 ทฤษฎีสื่อสารมวลชน.....	15
2.3 แนวคิดอิทธิพลศาสตร์พินิจ.....	19
2.4 ลัทธิชาตินิยม.....	23
2.5 แนวคิดตามหลักพุทธศาสนา.....	24
2.6 ทฤษฎีการโน้มน้าวใจ.....	27
2.7 การใช้สีลาภาษา.....	29
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
ส่วนที่ I รวมบทความที่วิเคราะห์ทั้งหมด.....	38
ส่วนที่ II วิเคราะห์บทความ.....	42
ก. ด้านการเมืองการปกครอง.....	42
1. ประเด็นระบอบการปกครอง.....	42

2. ประเด็นปัญหาจากข้าราชการและระบบการบริหารงานที่บกพร่อง.....	46
3. ประเด็นโจมตีพระมหากษัตริย์.....	50
๒. ด้านเศรษฐกิจ.....	55
1. ประเด็นปัญหาความยากจนของราษฎร.....	55
2. ประเด็นปัญหาด้านการเข้ามาประกอบอาชีพของคนจีน.....	57
๓. ด้านสังคมและวัฒนธรรม.....	59
1. ประเด็นขัดแย้งเรื่องเสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์.....	59
2. ประเด็นสิทธิของเด็กด้านการศึกษา.....	61
3. ประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิสตรี.....	63
ส่วนที่ III วิเคราะห์การสร้างความชอบธรรมทางความคิดของรัชกาลที่ 6 และฝ่ายค้าน	66
๓. ด้านการเมืองการปกครอง.....	66
รัชกาลที่ 6	
1. การโน้มน้าวใจ.....	66
2. การใช้ดีลภาษา.....	82
ฝ่ายค้าน	
1. การโน้มน้าวใจ.....	95
2. การใช้ดีลภาษา.....	107
๒. ด้านเศรษฐกิจ.....	110
รัชกาลที่ 6	
1. การโน้มน้าวใจ.....	110
2. การใช้ดีลภาษา.....	112
ฝ่ายค้าน	
1. การโน้มน้าวใจ.....	120
2. การใช้ดีลภาษา.....	126
๓. ด้านสังคมและวัฒนธรรม.....	129
รัชกาลที่ 6	
1. การโน้มน้าวใจ.....	130
3. การใช้ดีลภาษา.....	147

ฝ่ายค้ำ	
1. การโน้มหน้าใจ.....	154
2. การใช้ลีลาภาษา.....	162
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย.....	175
สรุปและอภิปรายผล.....	175
ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย.....	197
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	198
รายการอ้างอิง.....	199
ภาคผนวก ก.....	201
ภาคผนวก ข.....	207
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	211

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
ตาราง 1	ตาราง coding sheet	36
ตาราง 2	การสร้างความน่าเชื่อถือให้พระองค์เองของรัชกาลที่ 6.....	165
ตาราง 3	การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้ามของรัชกาลที่ 6.....	166
ตาราง 4	การใช้จิตวิทยาของฝ่ายรัชกาลที่ 6.....	167
ตาราง 5	การใช้เหตุผลของฝ่ายรัชกาลที่ 6.....	168
ตาราง 6	การใช้ลีลาภาษาของรัชกาลที่ 6.....	169
ตาราง 7	การสร้างความน่าเชื่อถือให้ตนเองของฝ่ายค้าน.....	170
ตาราง 8	การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม.....	171
ตาราง 9	การใช้จิตวิทยาของฝ่ายค้าน.....	172
ตาราง 10	การใช้เหตุผลของฝ่ายค้าน.....	173
ตาราง 11	การใช้ลีลาภาษาของฝ่ายค้าน.....	174
ตาราง 12	ตารางสรุปจำนวนบทความในประเด็นขัดแย้งทั้ง 3 ด้านของรัชกาลที่ 6...	175
ตาราง 13	ตารางสรุปจำนวนบทความในประเด็นขัดแย้งทั้ง 3 ด้านของฝ่ายค้าน.....	177
ตาราง 14	แสดงจุดยืนทางความคิดของฝ่ายรัชกาลที่ 6 ทั้งสามด้าน.....	179
ตาราง 15	ตารางแสดงจุดยืนทางความคิดของฝ่ายค้าน ทั้ง 3 ด้าน.....	180
ตาราง 16	สรุปเปรียบเทียบจุดยืนทางความคิดในการสร้างความชอบธรรมของทั้งสองฝ่าย.....	192
ตาราง 17	สรุปเปรียบเทียบการสร้างความชอบธรรมทางความคิดของทั้งสองฝ่าย....	196

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพ 1	ภาพกรอบแนวคิด.....	33
ภาพ 2	ทฤษฎีในการวิเคราะห์.....	34

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ในสมัยรัชกาลที่ 6 พบว่ามีการสร้างความชอบธรรมทางความคิด ปรากฏอยู่ในบทความของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านสามัญชน ซึ่งบทความดังกล่าวมีลักษณะเป็นบทความโต้แย้งระหว่างทั้งสองฝ่าย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้บทความเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและปลูกฝังคุณธรรม สามัคคีธรรม ให้ประชาชนเป็นพลเมืองดี ยึดมั่นศรัทธาต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตัวอย่างเช่น บทความที่ทรงใช้นามปากกาว่า "อศฺวพาหุ" เป็นต้น ส่วนฝ่ายค้านสามัญชนก็ได้เขียนบทความที่มุ่งแสดงความคิดเห็นต่อระบอบการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรมในสมัยนั้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นกษัตริย์ที่มีพระปรีชาสามารถในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอักษรศาสตร์และวารสารศาสตร์ บทพระราชนิพนธ์ของพระองค์นั้นได้สะท้อนถึงแนวพระราชดำริและแนวพระที่สนะที่กว้างไกล ทั้งนี้เกิดจากการที่ทรงได้รับการศึกษาจากประเทศทางตะวันตก และมีความมีพระวิริยะอุตสาหะในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการที่ได้สัมผัสแนวพระราชดำริของพระบรมราชชนก อันเนื่องจากความใกล้ชิดในเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บทพระราชนิพนธ์ด้านวารสารศาสตร์ ได้แสดงให้เห็นประจักษ์ว่าพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักหนังสือพิมพ์ดั่งที่ สุภัญญา ตีระวนิช กล่าวว่าการขัดแย้งกับอศฺวพาหุ ใครก็ยอมทำได้ เพราะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นคุณประโยชน์ที่จะส่งเสริมกิจการหนังสือพิมพ์ให้เป็นเวทีแห่งการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองของทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายประชาชน พระองค์ทรงอยู่ฝ่ายบริหารในฐานะสูงสุดคือ พระมหากษัตริย์องค์พระประมุขของประเทศ แต่ในกิจการหนังสือพิมพ์แล้วพระองค์ก็ทรงเป็นเพียงอศฺวพาหุ นักเขียนบทความหนังสือพิมพ์คนหนึ่งเท่านั้น โดยมีได้ทรงโกรธเคืองผู้ตอบโต้แต่อย่างใดเลย พระราชจริยาวัตรประการนี้ของพระองค์ นับว่าทรงเป็นกษัตริย์นักหนังสือพิมพ์โดยแท้จริง

จมีนอมรดรุณารักษ์ (แจ่มสุนทรเวช) ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทได้บันทึกพระราชกรณียกิจไว้ความว่า

“การเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์รายวัน นับว่าเป็นความกล้าของพระองค์อีกอย่างหนึ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน..... ที่ทรงกล้าถึงขนาดนั้นก็เพราะความมั่นในพระขันติธรรมอย่างแท้จริง มิฉะนั้นเท่ากับไปเล่นกับไฟหรืออาจจะกลายเป็นเอาพิมเสนไปแลกกับเกลือก็เป็นได้”

ด้วยเหตุที่พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักหนังสือพิมพ์ดังกล่าว นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านสามัญชน เขียนบทความโต้แย้งกับพระองค์ได้อย่างมีเสรีภาพอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

นอกจากปัจจัยจากองค์พระมหากษัตริย์แล้วบริบททางสังคมก็เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความขัดแย้งซึ่งเป็นที่มาของบทความขัดแย้งของทั้งฝ่ายรัชกาลที่ 6 และฝ่ายประชาชน ประเด็นขัดแย้งทางแนวความคิดที่เด่นชัดได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ด้านการเมืองการปกครอง

สังคมไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้เป็นสังคมในยุคหัวเลี้ยวหัวต่อทางการเมืองของไทย อันมีผลกระทบจากสถานการณ์ของโลกในขณะนั้นที่กำลังทวีความคับขันขึ้นทุกขณะ สถานการณ์การเมืองเศรษฐกิจและสังคมของโลกได้มีการเปลี่ยนแปลง ลัทธิการเมืองได้ถูกแบ่งแยก ลัทธิประชาธิปไตยเป็นที่นิยมของชาวโลกส่วนใหญ่ และแพร่ขยายออกไปสู่นานาประเทศอย่างรวดเร็ว ทำให้ลัทธิสมบูรณาญาสิทธิราชย์ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง อีกทั้งลัทธิสังคมนิยมเริ่มเป็นที่สนใจของผู้นำทางการเมืองทั่วโลก แม้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงเข้าพระทัยในแนวความคิดและระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างดี แต่ทรงมีความโน้มเอียงไปในทางต่อต้านการนำการปกครองระบบนี้มาใช้ในสังคมไทย และยังทรงต่อต้านระบบสาธารณรัฐมากเป็นพิเศษอีกด้วย (แถมสุข นุ่มนนท์ อ้างถึงใน สิริวัตน์ พุ่มเกิด)

แนวคิดตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาส่งผลให้กรอบความคิดทางด้านรัฐศาสตร์หรือการเมืองการปกครอง และทางด้านวารสารศาสตร์หรือแนวคิดทางการเมืองหนังสือพิมพ์ของไทยเปลี่ยนแปลงไป ช่วงเวลานี้จึงเป็นช่วงเวลาที่แนวความคิดเก่ากับแนวความคิดใหม่ ตามแนวทางตะวันตกเป็นช่วงเวลาที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งวางรากฐานสังคมไทยให้เป็นสังคมระบบอุปถัมภ์ เน้นในเรื่องความจงรักภักดี มาปะทะกับระบอบประชาธิปไตยที่เน้นในเรื่องสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพจึงไม่แปลกที่นักหนังสือพิมพ์หัวก้าวหน้าในสมัยนี้ จะเน้นเขียนบทความแสดงความเห็นของตนอย่างกว้างขวางและเสรีในประเด็นที่เกี่ยวกับทิศทางระบอบการบริหารประเทศไปจนถึงการเรียกร้อง

สิทธิเสรีภาพในสายวิชาชีพของตนแต่การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้มีสิทธิขาดในการปกครองประเทศในสมัยนั้นได้รับการศึกษาจากประเทศตะวันตก ซึ่งถือว่าเป็นดินแดน ก่อกำเนิดแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ พระองค์จึงมีความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเหล่านี้ เป็นอย่างดีว่า แนวคิดตะวันตกบางส่วนนั้นยังไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับสังคมไทยที่ยังไม่มีแม้แต่ พื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพดังเช่นสังคมตะวันตกได้ในขณะที่บรรดาเหล่าปัญญาชน ตลอดจนนักหนังสือพิมพ์จำนวนมากที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดความเชื่อแบบตะวันตกซึ่งกำลัง ไหลหล่นเนื่องเข้ามาไม่ขาดสาย และทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ นั้น ต่างก็ต้องการเห็นการ เปลี่ยนแปลงในสังคมไทยอย่างชัดเจนและรวดเร็วตามแบบอย่างตะวันตก ทักษะที่มีต่อ แนวความคิดตะวันตกที่แตกต่างกันนั้นได้ก่อให้เกิดกระแสความขัดแย้งขึ้นในสังคมปัญญาชนของ ไทยโดยแสดงออกผ่านบทความบนหน้าหนังสือพิมพ์ ทั้งสนับสนุนและโจมตีกันระหว่าง นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายประชาชนอย่างชัดเจน (วัลย์ลิกา อึ้งสกุล, 2524)

เหตุการณ์ทางการเมือง ที่มีผลต่อประเด็นความขัดแย้งที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ การ เกิดกบฏ ร.ศ.130 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เสด็จขึ้นครองราชย์เพียงปีเดียวรัฐบาลก็สืบ ทราบว่ามีคณะนายทหารและพลเรือนกลุ่มหนึ่งได้รวมตัวเป็นสมาคมอานาธิช(anarchist) หมายถึงพวกก่อการจลาจล มีสมาชิกประมาณ 800-1000 คน หัวหน้าสำคัญได้แก่ ขุนทวยทหาร พิทักษ์ (เหล็งศรีจันทร์) พันตรีหลวงวิษานศรี ประสิทธิวิทย์ (อัภัย หะสัตเวช) ร้อยตรีลือ ศิลาอาสน์ เป็นต้น คนกลุ่มนี้มีความเห็นที่แตกออกไปเป็น 3 ประเด็น คือกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ต้องการมีการ ปกครองโดยพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) โดยกลุ่มที่ 1 ต้องการ เชิญสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิจขึ้นเป็นประมุข แต่กลุ่มที่ 3 ต้องการจะสถาปนา ระบอบสาธารณรัฐขึ้นแทน โดยจะเชิญเชิญพระเจ้าฟ้างุ้มมหาราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ขึ้นเป็น ประธานาธิบดี...เหตุผลของการกบฏนอกจากต้องการจะล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แล้วยัง กล่าวกันว่าเกิดจากเหตุผลส่วนตัวที่คิดว่าตนไม่ได้รับความยุติธรรมจากการตัดสิน เมื่อครั้งทหาร เกิดกรณีวิวาทกับคนในราชสำนักเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ยังทรงดำรงพระยศ เป็นนามเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ นอกจากนี้ยังเกิดขึ้นเพราะความไม่เข้าใจในพระราชดำริ และ พระราชจริยาวัตรบางประการของพระองค์ อาทิเช่น การจัดตั้งเมืองมั่ง การตั้งสโมสร และสมาคม ต่าง ๆ ทรงมีหนังสือพิมพ์ในกลุ่มของพระองค์ เสนอแนวคิดที่ขัดแย้งกับฝ่ายตรงข้ามตลอด มาเพราะทรงมีพระวินิจฉัยว่านี่คือการต่อสู้ในระบบประชาธิปไตย ทรงยอมให้ฝ่ายตรงข้ามแสดง ความเห็นออกมาโดยเปิดเผยดีกว่าจะไปแอบชุมนุมอยู่ใต้ดิน หนังสือพิมพ์ที่เป็นสื่อสำคัญของพระองค์ ได้แก่ไทยสยามอ็อบเซอร์เวอร์ ทวีปัญญา ชวนหัวดุสิตสมิต เป็นต้น ตอบโต้กับกรุงเทพเดลิเมล์ จีนโนสยามวารศัพท์ เป็นอาทิ กบฏ ร.ศ.130 จึงเป็นเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดผลต่อการ

หนังสือพิมพ์เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็กลายเป็นคลื่นใต้น้ำกระแทกนาวาของรัฐบาลจนตลอดรัชกาล กล่าวคือนับตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๔๕๕ เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงพระราช นิพนธ์บทความภาษาอังกฤษเป็นชุด ๆ ลงพิมพ์ในไทย ความสำเร็จของงานเขียนเหล่านี้ทำให้ทรง เห็นประโยชน์ของการใช้สื่อการเขียนและการละครเพื่อการเรียกร้องเอกภาพและความรักชาติใน สังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นในสถาบันหลัก ๓ ประการ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยทรงนำแบบอย่างจากอังกฤษเรื่อง God King and Country มาดัดแปลง เพื่อกระตุ้นความรู้สึก ชาตินิยมของคนไทย กบฏ ร.ศ. 130 น่าจะมีผลให้ทรงเสนอบทความเกี่ยวกับระบบรัฐสภาและ โสเซียลลิสต์ไว้มากมายในทำนองไม่เห็นด้วยโดยทรงแสดงเหตุผลอย่างชัดเจนว่าคนไทยยังไม่ พร้อม...(สุกัญญา ตีระวนิช, อ้างแล้ว)

นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้วยังมีประเด็นขัดแย้งอันเกิดจากปัญหาคนกลุ่มน้อยชาวจีน ในไทย ซึ่งก่อปัญหาทางการเมืองเกิดขึ้นในดินแดนไทย โดยเฉพาะการนำความคิดประชาธิปไตย เข้ามาเผยแพร่ในสังคมไทยซึ่งเป็นการสั่นสะเทือนเสถียรภาพของสถาบันกษัตริย์ในระบบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ กล่าวคือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงศึกษาอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ ได้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองขึ้นในประเทศจีนขึ้นโดยพรรคก๊กมินตั๋งภายใต้การนำของ ดร.ซุนยัตเซ็น ลงมือทำการปฏิวัติ ล้มราชวงศ์แมนจูเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นประชาธิปไตย ระบบสาธารณรัฐ โดยเริ่ม ตั้งตั้ง 9 กันยายน พ.ศ. 2431 เป็นต้นมา นับแต่นั้นมาผู้นำจีนก็เริ่มมองเห็นความจำเป็นที่จะต้อง ดำเนินนโยบายเพื่อหาเสียงสนับสนุนจากชาวจีนโพ้นทะเลอันหมายถึง ชาวจีนในแผ่นดินไทยด้วย (ยุพาพร เจียจินดา อ้างถึงใน สิรวิรัตน์ พุ่มเกิด)

ดร.ซุนยัตเซ็น ได้เคยเดินทางมากรุงเทพฯ ถึง 2 ครั้ง ในระหว่างเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2446 และเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ. 2451 เพื่อเข้ามาปลุกระดมชาวจีนใน ประเทศไทยด้วย ให้เกิดความรู้สึกจงรักภักดีต่อชาติจีน เข้ามามีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจการเมือง สนับสนุนอุดมการณ์ของก๊กมินตั๋ง ชักชวนให้บริจาคตริพย์ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของพรรค ปราบกฏว่าชาวจีนตื่นตัวกันมาก เป็นต้นว่ามีการเรียไรเงินส่งไปช่วยคณะปฏิวัติ มีการตั้งสมาคมลับ หรือสมาคมบังหน้าต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติงานเกื้อหนุนพรรคก๊กมินตั๋ง เช่น สโมสรจีน - กรุงเทพฯ ใน พ.ศ. 2451 ซึ่งเป็นสโมสรการค้าของพวกจีนและในกรุงเทพฯ เป็นสโมสรแรกที่ตั้งขึ้นโดยได้รับ อนุญาตจากรัฐบาล และเป็นสาขาของสมาคมตุงเหมิงฮุย (Tung Meng Hui) ในประเทศจีน และมีการตั้งโรงเรียนจีนขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือปลุกฝังความรู้สึกชาตินิยมแก่เยาวชนจีนที่เกิดในเมืองไทย เผยแพร่ความคิดทางการเมืองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมือง ระหว่างฝ่ายที่

สนับสนุนรัฐบาลแมนจู เช่น หนังสือพิมพ์ตีหน้าชินโป (Ph'i num jih-pao) กับฝ่ายสนับสนุนคณะปฏิวัติของ ดร.ซุนยัตเซ็น ที่สำคัญได้แก่ หนังสือพิมพ์ของเซียวฮุดเส็ง สีนุกูเอ็ง คือ ฮั่วเซียมซินโป (Hau-hsin-jih-pao) นี้ออกเป็นภาษาจีน และจีนในสยามวารศัพท์ออกเป็นภาษาไทย (กรรกริมย์ สุวรรณานนท์ อ้างถึง ในสิริรัตน์ พุ่มเกิด)

ผลสะท้อนจากการเดินทางเข้ามาปลุกระดมชาวจีนในดินแดนไทย ของ ดร.ซุนยัตเซ็นด้วยตัวเองก็ดี จากการปลุกระดมทางหน้าหนังสือพิมพ์ก็ดี หรือจากการจัดตั้งโรงเรียนจีน ตลอดจนจนถึงการตั้งสมาคมต่าง ๆ ของชาวจีนก็ดี ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมและความตื่นตัวทางการเมืองในหมู่ชาวจีนอย่างกว้างขวาง (สิริรัตน์ พุ่มเกิด อ้างแล้ว)

ชนกลุ่มน้อยชาวจีน นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการเมืองการปกครองแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย ดังต่อไปนี้

ด้านเศรษฐกิจ

ชาวจีนได้เข้ามามีบทบาทตั้งแต่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาชีพค้าขาย และได้ขยายอิทธิพลขึ้นเรื่อย ๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นชาวจีนก็ได้ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาษีนายอากร ทำการเดินเรือและต่อเรือสำเภาให้แก่รัฐบาลไทย เมื่อพ่อค้าชาวตะวันตกพากันเดินเรือมาค้าขายกับประเทศไทย หลังจากการเปิดประเทศก็ยังทำหน้าที่เป็นนายหน้า และพ่อค้าคนกลางติดต่อซื้อขายสินค้าระหว่างชาวไทยกับชาวตะวันตกอีกด้วย ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงปรากฏว่าธุรกิจการค้าที่เกี่ยวกับทรัพยากรสำคัญที่นำรายมาได้มาให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนมากได้แก่ การค้าข้าว ทำไร่อ้อย โรงสี โรงเลื่อย โรงน้ำตาล เหมืองแร่ ยางพารา ประมง ล้วนตกอยู่ในมือชาวจีนแทบทั้งสิ้น มีทั้งที่เป็นนายทุน เจ้าของกิจการ พ่อค้าคนกลาง ลูกจ้างและกุลี ตลอดจนจนการทำอาชีพปลีกย่อยอื่น ๆ เช่น ลากรถ คนรับใช้ พ่อครัว พ่อค้า หาบเร่ ช่างไม้ ฯลฯ ชาวจีนเหล่านี้มีอยู่จำนวนมากที่ไม่มีความผูกพันต่อเมืองไทย มีการส่งเงินกลับไปยังเมืองแม่อยู่เป็นประจำ ปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนไม่น้อย ในขณะที่คนไทยพอใจแต่ทำเกษตรกรรม และรับราชการเป็นขุนนางเป็นเสมียน ซึ่งได้รายได้น้อย รายได้ประจำพอมีใช้ไปวัน ๆ หนึ่ง ไม่ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจส่วนตัวของประเทศชาติได้อย่างรวดเร็วเหมือนอาชีพด้านพาณิชย์กรรม (กรรกริมย์ สุวรรณานนท์ อ้างถึงในสิริรัตน์ พุ่มเกิด)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงไม่พอพระทัยในการที่ชาวจีนเข้ามากุมอำนาจทางเศรษฐกิจ ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้คนไทยประกอบอาชีพการค้าขายมากขึ้น แทนที่จะให้ตก

อยู่ในกำมือของชาวต่างชาติเพียงอย่างเดียว เพราะอาชีพทางด้านพาณิชยกรรมจะก่อให้เกิดการขยายตัวด้านเศรษฐกิจโดยส่วนตัว และของประเทศชาติได้อย่างรวดเร็วมากกว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือรับราชการ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทรงแสดงถึงการพาณิชยกรรมว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ชาติเจริญก้าวหน้า ทัดเทียมชาติอื่น ๆ ความว่า

“พาณิชยกรรมนั้น ทุกชาติทุกภาษาย่อมนิยมกันว่าเป็นสิ่งสำคัญแห่งชาติ เปรียบประหนึ่งกำลังกายของบุคคล ฉะนั้นในโลกนี้บุคคลใดมีกำลังกายบริบูรณ์อยู่ก็อาจจะมีความสำเร็จทันเพื่อนบ้านได้ ถ้าผู้ใดมีกำลังกายมากก็ยังมีหนทางจำริญได้มากและรวดเร็วขึ้นเป็นลำดับดังนี้ฉันใดพาณิชยกรรมก็เป็นกำลังของชาติบ้านเมืองฉันนั้นเมืองใดมีพาณิชยกรรมก็เหมือนมีกำลังพาณิชยกรรมยิ่งมากกำลังและอำนาจแห่งชาติก็ยิ่งมากขึ้นเป็นลำดับ “ (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อ้างถึงใน สิริวัตร ฟูมเกิด)

นอกจากปัญหาเศรษฐกิจอันเกิดจากชาวจีนกลุ่มน้อยแล้ว ในสมัยนี้ไทยยังต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 อีกด้วย ผลกระทบจากการเข้าร่วมสงครามโลก ครั้งที่ 1(2458 – 2461) ทำให้สินค้ามีราคาแพงขึ้น โดยเฉพาะสินค้าเครื่องจักรกลและอาหารกระป๋อง สินค้าหลักของไทยคือข้าวก็ส่งออกไม่ได้เนื่องจากภาวะสงคราม ตลาดสินค้าดีบุกไทยในยุโรปก็ปิด เมื่อสงครามสิ้นสุดลง พ่อค้าข้าวส่งออกนอกหมดทำให้ราคาข้าวในประเทศสูงมาก ทั้งยังกลัวว่าจะไม่พอบริโภคภายในประเทศ การทำนาได้ผลน้อย ในปี พ.ศ. 2462 รัฐบาลเก็บภาษีได้น้อยจนขาดดุลย์ ในปี พ.ศ. 2463 ถึง 69.2 ล้านบาท รัฐบาลพยายามแก้ไขเหตุการณ์จนคลี่คลายไปได้บ้าง ครั้นถึง พ.ศ. 2466 มีการขยายตัวทางรายจ่ายของแผ่นดินอย่างรวดเร็ว ในขณะที่การขยายตัวของรายได้เป็นไปอย่างเชื่องช้า เพราะเงื่อนไขในสนธิสัญญาฉบับปี พ.ศ. 2398 ซึ่งทำให้เกิดภาวะวิกฤติทางการเงินของประเทศขึ้นอีกระหว่างปี พ.ศ. 2466 – 2468 รัฐบาลต้องกู้เงินจากประเทศอังกฤษอีก 6 แสนปอนด์เพื่อแก้สถานการณ์ เหตุการณ์เหล่านี้นอกจากจะส่งผลให้หนังสือพิมพ์ค้นพบประเด็นทางเศรษฐกิจที่สามารถนำมาวิพากษ์วิจารณ์ทางหน้าหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้นแล้ว ยังส่งผลในด้านความเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ และการบริหารการเงินของหนังสือพิมพ์ด้วย

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

พลกุล อังกินันท์ ได้สรุปบทบาทของชาวจีนในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งสืบเนื่องมาจนถึงรัชกาลที่ 6 ไว้ดังนี้ คือ การก่อความวุ่นวายของสมาคมลับฮั้งยี่ ความพยายามในการตั้งสโมสรการค้า การเข้าเป็นคนในบังคับต่างประเทศ และการนัดหยุดงานในกรุงเทพฯ

ปัญหาของพวกอั้งยี่ที่เข้ามาก่อความวุ่นวาย ได้แก่ การชักนำบรรดาข้าราชการเข้าร่วมเพื่ออาศัยอิทธิพลก่อความวุ่นวายต่าง ๆ เช่น มีการขู่บังคับเอาทรัพย์สินของชาวจีนให้เสียค่าสมัครหากใครไม่มีเงินเสียให้ก็บังคับให้ผู้นั้นทำงานใช้เป็นค่าปรับได้ นอกจากนี้พวกอั้งยี่ชอบลักลอบตั้งบ่อนการพนันซึ่งเกิดเป็นแหล่งมั่วสุมของพวกผู้ร้าย มีการเรียกค่าคุ้มครองจากช่อง พวกโจ้ว โรงขายฝิ่น มีการช่อกุสุมพวกตี่ซิงวิ่งราว และถือสิทธิในการคุมท่าเรือขนส่งสินค้ามาจากต่างประเทศ

ปัญหาการเข้าเป็นคนในบังคับของต่างประเทศ มหาอำนาจตะวันตกพยายามใช้สิทธิสภาพนอกอาณาเขต เป็นเครื่องมือแสวงหาอำนาจเพื่อบีบบังคับประเทศไทยโดยชักชวนชาวจีนพื้นเมืองตลอดจนลูกหลานจีนซึ่งเกิดในไทยไปเป็นคนในบังคับประเทศของตนโดยเฉพาะฝรั่งเศส ชาวจีนจึงนิยมสมัครเข้าเป็นคนไทยในบังคับฝรั่งเศสและชาติอื่น เพื่อหวังจะได้รับประโยชน์ในการเสียภาษีอากรในอัตราต่ำ และยังได้รับประโยชน์ในด้านอื่น ๆ อีก รวมทั้งการยกเว้นไม่ต้องขึ้นศาลไทยอีกด้วย เพราะ “การเป็นคนในบังคับต่างชาติทำให้ชาวจีนกล้าที่จะเล็งงกฎหมายไทย” (พวงร้อย กล่อมเกลี้ยง อ่างแล้ว)

ปรากฏว่าชาวจีนในบังคับต่างประเทศ ซึ่งรวมไปถึงพวกอั้งยี่ที่ก่อการกำเริบด้วยคนเหล่านี้ ได้รับการสนับสนุนให้ก่อปัญหาให้กับไทย ดังเช่น ตั้งโรงบ่อนเถื่อน ผลิตสุราเถื่อน ตั้งโรงรับจำนำ เป็นต้น

การนัดหยุดงานในกรุงเทพฯ ชาวจีนสามารถกุมอำนาจในทางเศรษฐกิจไว้ได้ ทั้งในการประกอบการค้า และการใช้แรงงาน ไทยต้องประสบปัญหาขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค และขาดแคลนแรงงานอย่างหนัก เมื่อชาวจีนในกรุงเทพฯ ได้นัดหยุดงานในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2452 ชาวจีนร่วมกันประท้วงรัฐบาลไทย ไม่ยอมเปิดร้านขายของตามปกติด้วยเหตุที่ไม่พอใจรัฐบาลเพิ่มภาษีรัชชูปการ ทำให้ชาวจีนต้องเสียเงินภาษีปีละ 6 บาท เท่ากับชาวไทยและชาวต่างประเทศอื่น ๆ โดยที่รัฐบาลต้องใช้กำลังเข้าปราบปรามชาวจีน จึงยอมเลิกการนัดหยุดงานได้ (สิริรัตน์ พุ่มเกิด อ่างแล้ว)

สืบเนื่องจากปัญหาสังคมอันเกิดจากชุมชนชาวจีนดังกล่าว ทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการปลูกฝังลัทธิชาตินิยมให้คนไทย ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่พระองค์ทรงใช้พระราชนิพนธ์บทความเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

นอกจากนี้ในด้านสังคมนั้นสิ่งที่นับว่ารุ่งเรืองมากในรัชกาลนี้คือ เสรีภาพที่ทรงให้แก่หนังสือพิมพ์ในการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ หรือสังคมที่ทรงให้แก่พลเมืองอย่างกว้างขวาง ในรัชสมัยของพระองค์จึงมีหนังสือพิมพ์ที่เป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายทศ รายปักษ์ รายเดือน ทั้งภาษาไทย จีน อังกฤษ รวมถึง 149 ฉบับ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากจากรัชกาลก่อน ซึ่งมีอยู่ 59 ฉบับ (แนวพระราชดำริแก้รัชกาล 2528 อ้างถึงใน อรรถวรณ์ ปิณฑน์โอวาท , 2542)

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ได้ประทานความเห็นเกี่ยวกับเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 6 ไว้อย่างชัดเจนว่า “..ในแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวหนังสือพิมพ์บางฉบับห้าวหาญเป็นที่สุดฝรั่งหลายคนที่อยู่ในกรุงเทพฯพูดว่าจะหาประเทศไหนที่หนังสือพิมพ์ “ฟรี” เหมือนสยามเห็นจะไม่มีแล้ว...”(กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ , อ้างถึงในนวลศรี จงถาวร , 2524)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงปัญหาในด้านสังคมและวัฒนธรรมซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางตะวันตก ทรงยอมรับแนวคิดในด้านวัฒนธรรมตะวันตก โดยการปรับใช้เพื่อไม่ให้คนไทยถูกมองว่าล้าหลัง แต่ทั้งนี้พระองค์ทรงคำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของคนไทย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงเลือกรับและปรับเปลี่ยนแต่มิได้ทรงเลียนแบบต่างชาติจนสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ของไทย ตัวอย่างเช่น ทรงประกาศใช้คำนำหน้านามสตรีว่า นางสาว นาง คุณหญิง ท่านผู้หญิง ทรงส่งเสริมให้สตรีไว้ผมยาว เลิกกินหมาก เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยในสถานภาพของสตรีเป็นอย่างมากในทัศนะของพระองค์ทรงเห็นว่า สตรีไทยในเวลานั้นยัง “ถูกผู้ชายเกี้ยวกันและบังคับข่มขืนมิต่าง ๆ อยู่มาก” พระองค์จึงเรียกร้องให้ชาวไทยตระหนักถึงฐานะอันตกต่ำของสตรี และช่วยกันแก้ไขซึ่งพระองค์ก็ได้ทรงดำเนินการไปหลายประการ เช่น ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูสตรี และยังส่งเสริมให้สตรีเข้าสังคมเท่าเทียมบุรุษ (กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ อ้างถึงในอรรถวรณ์ ปิณฑน์โอวาท)

การปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวความคิดบางประการซึ่งสังคมไทยยึดถืออย่างฝังแน่นเป็นประเด็นหนึ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสมัยนั้น

จากภูมิหลังของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งด้านพระอัจฉริยภาพอันเกิดจากการศึกษาประสบการณ์และพระปรีชาสามารถส่วนพระองค์ซึ่งเป็นปัจจัยภายใน และบริบททางสังคมด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จัดเป็นปัจจัย

ภายนอก ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดบทความโต้แย้งระหว่าง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน

นอกจากปัจจัยดังกล่าวแล้ว ภูมิหลังของนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน เป็นปัจจัยสำคัญอีก ประเด็นหนึ่ง ซึ่งเป็นที่มาของความคิดอันก่อให้เกิดความขัดแย้ง จนกระทั่งมีการโต้แย้งกันผ่าน บทความทางหนังสือพิมพ์ นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านสามัญชนที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ นักหนังสือพิมพ์ต่อไปนี้

นายเชียว สุดเส็ง จากหนังสือพิมพ์จีนในสยามวารศัพท์ กล่าวกันว่าเขาเกิดในไทย แต่อยู่ เมืองไทยในฐานะ “สับเย็ค” ของอังกฤษ เป็นสมาชิกคณะปฏิวัติ (ก๊กมินตั๋ง) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด กับดร.ซุนยัตเซ็น หัวหน้าปฏิวัติของจีน และเคยช่วยเหลือซุนยัตเซ็น เมื่อครั้งหนีภัยมาอยู่เมืองไทย 2 ครั้ง คือเมื่อปี พ.ศ. 2446 และ 2451 ดังนั้น ซุนยัตเซ็น ปฏิวัติสำเร็จ เชียวสุดเส็งจึงได้รับการ แต่งตั้งให้เป็นกรรมการดูแลจีนโพ้นทะเล (สุกัญญา สุตบรรทัด 2543)

เชียว สุดเส็ง ซึ่งเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์หลายฉบับทั้งจีนและไทย ภาษาจีน ชื่อหวาเสียน ซินเป่า (ฮั่วเซียนซินโป) ภาษาไทยคือ จีนโนสยามวารศัพท์และผดุงวิทยา จีนโนสยามวารศัพท์ ออกจำหน่ายระหว่างปี 2450 – 2466 การแสดงความคิดเห็นของนายเชียวสุดเส็งนั้นมีลักษณะไม่ ค่อยคงเส้นคงวา บางครั้งก็ทำตัวเหมือนกับจะเป็นเส้นสายให้จีนโพ้นทะเล บางครั้งก็ทำตัวเหมือน เป็นข้าราชการสำนักที่ดี (สุกัญญา สุตบรรทัด อ้างแล้ว)

สุกัญญา ตีระวนิช กล่าวว่า จีนโนสยามวารศัพท์ เป็นหนังสือที่มีมาตรฐานน่าอ่าน ใคร ได้อ่านจีนโนสยามวารศัพท์แล้วแทบจะดูไม่ออกเลยว่าคนที่เป็นเจ้าของเป็นชาวจีน มีวิธีการเขียน และภาษาเขียนอย่างคนไทยแท้ ๆ ...นายเชียวสุดเส็ง เป็นตัวแทนของนักหนังสือพิมพ์ในสมัย รัชกาลที่ 6 ได้อย่างดีคนหนึ่ง... มีความกล้าหาญที่จะแสดงความคิดเห็น การโจมตี ด่าทอ และการ ทำเอารัฐบาลเป็นแก่นของเนื้อหาที่แสดงความคิดเห็น (สุกัญญา ตีระวนิช 2520)

ในด้านการศึกษา เชียวสุดเส็งสนใจเรียนทางด้านอักษรศาสตร์ เขาได้ร่ำเรียนฝึกฝนทั้ง ภาษาไทยและภาษาจีนควบคู่ด้วยกันมา จึงเปรี๊ยะปราชญ์ทั้งสองภาษา และทำให้ชีวิตเขาเบนมาสู่ อาชีพนักหนังสือพิมพ์ ซึ่งได้กลายเป็นนักหนังสือพิมพ์ผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของเมืองไทยในยุครัชกาลที่ 6 (วัลย์วิภา อังสกุล อ้างแล้ว)

นาคราช (นามปากกา) จากหนังสือพิมพ์กรุงเทพเดลิเมิลล์ “นาคราช” เป็นนักหนังสือพิมพ์ผู้หนึ่งที่มีมุมมองและแนวคิดต่อสิทธิหน้าที่และเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในแนวทางอิสรภาพนิยมอย่างค่อนข้างชัดเจน และพยายามเขียนบทความเพื่อผลักดันแนวความคิดของตนนี้ออกไปเพื่อให้ใช้ได้ผลจริงกับสังคมไทย

นาคราช” นั้นมีแนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตยเต็มที่ เขาจึงต้องการให้มีเสรีภาพในลักษณะที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้และสามารถปฏิบัติได้และบุคคลพึงมีและใช้เสรีภาพในทางปฏิบัติได้อย่างจริงจัง “นาคราช” ต้องการเห็นการเสริมสร้างให้บุคคลได้รับโอกาสและมีความสามารถที่จะแสดงออกตามแนวทางของลัทธิเสรีนิยมประชาธิปไตยที่ “นาคราช” ต้องการให้เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นจะมีวิธีการคือ การจัดให้มีการแข่งขันเสรีภาพโดยเท่าเทียมกัน เลิกการผูกขาดต่าง ๆ ขจัดอภิสิทธิ์ใด ๆ ของบุคคล ให้มีกฎหมายที่ใช้บังคับได้ทั่วไป กำหนดนโยบายและกฎหมายทั้งหลายโดยการใช้หลักเหตุผลอันชอบ (จรรยา สุภาพ อ้างถึงใน วลัยลิกา)

พระยาอุตมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ในนามปากกา “โค่นทวิศาล” ได้เขียนโต้แย้งใน “กรุงเทพเดลิเมิลล์” ในคอลัมน์ชื่อ “ล้อติดโคลน” ระหว่างวันที่ 12 พฤษภาคม – 13 มิถุนายน 2458 “โค่นทวิศาล” นั้นถือว่าเป็นนักหนังสือพิมพ์มีฝีปากกล้าผู้หนึ่ง เขียนบทความแสดงความคิดเห็นอย่างดุเดือด และไม่เกรงใจ ด้วยอ้างว่าเป็นสิทธิเสรีภาพของบรรดานักหนังสือพิมพ์ที่สามารถจะเสนอข่าวสารได้อย่างเสรีกับประชาชน

ถวัติ ฤทธิเดช จากหนังสือพิมพ์กรรมกร ผู้ที่ต่อสู้อย่างรุนแรงยิ่งไปกว่านายเชียวสุดเล็ง เขาเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ มีวัตถุประสงค์ที่เห็นได้ชัดเจนคือ ทำลายความเหลื่อมล้ำของสังคมโจมตีคอร์รัปชันในวงการบริหาร และในท้ายสุดเมื่อเขาได้ร่วมในขบวนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เขาก็ได้รู้ว่าเขายังมีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงการปกครองอีกด้วย

ถวัติ เป็นบุตรชายของนายวร ฤทธิเดช ซึ่งเป็นกำนันและเป็นชาวสวนฐานะดีแห่งอำเภอ บางช้าง จังหวัดสมุทรสงคราม มีพี่น้อง 4 คน ได้บวชเรียนที่วัดสัมพันธวงศ์สึกออกมาแล้วได้พักอยู่ที่บ้านเจ้าคุณมหาโยธา ต่อมาได้รับราชการเป็นเสมียนอยู่ที่กรมอุทการเรือ 4 ปี จึงลาออกมาเป็นบรรณาธิการ สยามลักซ์ เมื่อ พ.ศ. 2465

ญาติผู้พี่คนหนึ่งของถวัติคือ ร.ท. จรรยา ณ บางช้าง เป็นอดีตผู้ก่อกบฏคนหนึ่งเมื่อ ร.ศ. 130 เขายังสนิทกับหมอเหล็ง ศรีจันทร์ ผู้ก่อการที่สำคัญอีกคนหนึ่ง นอกจากนี้ถวัติยังสนใจงานของเทียนวรรณ กสร. กุหลาบ รวมทั้งแนวคิดด้านประชาธิปไตยอื่น ๆ เช่น ลัทธิไตรราชภูริ ของดร.

ชุนยัดเซ็น ดังนั้นจึงทำให้แนวคิดส่วนใหญ่ของเขาออกมาในรูปของการเรียกร้องให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนในการบริหารประเทศ

ถวัติคือนักต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ที่ไม่ยอมสยบต่ออำนาจจึงปรากฏความขัดแย้งระหว่างตัวเขากับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่อยู่เนืองๆนั้นเป็นเหตุให้เขาตำหนิเจ้าพระยามรราชทางหน้าหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ หนังสือพิมพ์ของเขาถูกปิดและฐานะของเขาก็ยากจนลงทุกวัน ในกลุ่มของนักหนังสือพิมพ์ที่ไร้คุณภาพนั้นควรจะกล่าวได้ว่า ถวัติคือน้ำดีอีกหยดหนึ่ง เพราะผลงานของเขาทางหน้าหนังสือพิมพ์นั้นคือความคิดสร้างสรรค์และแสวงหาความยุติธรรม การปลดปล่อยให้หนังสือพิมพ์แสดงความคิดเห็นได้ตามพระบรมราโบายเป็นส่วนที่ทำให้ปรากฏผลงานเช่นนี้ออกมาสู่สายตาประชาชนได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งหากพระองค์ควบคุมโดยเข้มงวดจริงแท้แล้ว ผลงานของคนอย่างถวัติคงไร้โอกาสที่จะเผยแพร่ออกสู่สาธารณะได้ (สุกัญญา ตีระวนิช อ้างแล้ว)

ผลจากการศึกษาภูมิหลังของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน ซึ่งเป็นปัจจัยภายในกับการศึกษาบริบททางสังคมด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านมีจุดยืนทางความคิดและวิธีการสร้างความชอบธรรมทางความคิดในประเด็นที่ขัดแย้งกันทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาการสร้างความชอบธรรมทางความคิดของทั้งสองฝ่ายโดยมีปัญหานำวิจัย ดังนี้

ปัญหานำวิจัย

1. รัชกาลที่ 6 และนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านมีจุดยืนทางความคิดเหมือนและต่างกันอย่างไร ทั้งในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
2. การสร้างความชอบธรรมทางความคิดในบทความโต้แย้งระหว่างรัชกาลที่ 6 กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านในสงครามปากกาเหมือนและต่างกันอย่างไร
3. ในประเด็นขัดแย้งที่ต่างกันทั้งสองฝ่ายใช้การสร้างความชอบธรรมทางความคิดต่างกันหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่ารัชกาลที่ 6 และนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านมีจุดยืนทางความคิดเหมือนและต่างกันอย่างไร ทั้งในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาว่าการสร้างความชอบธรรมทางความคิดในบทความโต้แย้งระหว่างรัชกาลที่ 6 กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านในสงครามปากกาเหมือนและต่างกันอย่างไร
3. เพื่อศึกษาว่าในประเด็นขัดแย้งที่ต่างกันทั้งสองฝ่ายใช้การสร้างความชอบธรรมทางความคิดต่างกันหรือไม่อย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงจุดยืนทางความคิดของรัชกาลที่ 6 และนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านในประเด็นที่ขัดแย้งกันทั้งในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
2. ได้ทราบถึงการสร้างความชอบธรรมทางความคิดในบทความโต้แย้งของทั้งสองฝ่ายว่าเหมือนและต่างกันอย่างไร
3. ได้ทราบว่าในประเด็นขัดแย้งที่ต่างกันทั้งสองฝ่ายใช้การสร้างความชอบธรรมทางความคิดต่างกันหรือไม่อย่างไร
4. สามารถนำการสร้างความชอบธรรมทางความคิดภายใต้กรอบของศีลธรรม จริยธรรม และปรัชญา ไปใช้ในการสร้างสรรค์งานทางด้านวารสารศาสตร์ได้
5. สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปเป็นหลักในการใช้วิจารณ์ญาณในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวันได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างความชอบธรรมทางความคิด (Justification) ในบทความโต้แย้งระหว่างพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านสามัญชนในสงครามปากกา (พ.ศ.2455-2665) ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีและแนวคิดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎี

1. ทฤษฎีประวัติศาสตร์

1.1 ทฤษฎีประวัติศาสตร์ภายใต้การควบคุมของนักปรัชญาปัญญาชน

Herder (ค.ศ. 1744-1803) ปราชญ์เยอรมันซึ่งเป็นผู้วางรากฐานปรัชญาประวัติศาสตร์สมัยใหม่ด้วยผู้หนึ่ง เชื่อว่าจิตใจมนุษย์และสิ่งแวดล้อมสร้างประวัติศาสตร์ขึ้น ฉะนั้นการที่มนุษย์จะเข้าใจตนเองได้จึงต้องศึกษาพฤติกรรมและผลงานของตนที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ Herder กล่าวว่าประวัติศาสตร์เป็นขบวนการอิสระของตนเองเป็นประวัติศาสตร์แบบธรรมชาติอย่างแท้จริงของพลัง การกระทำ และสัญชาตญาณของมนุษย์แต่ละเวลาและแต่ละสถานที่

1.2 ทฤษฎี Historicism

หลักง่าย ๆ ของ Historicism มีอยู่ว่า องค์ประกอบสำคัญของประวัติศาสตร์ก็คือชีวิตมนุษย์ ดังนั้นนักประวัติศาสตร์จะต้องบรรยายถึงความเป็นไป ความไม่แน่นอน โดยกล่าวถึง คนชาติ วัฒนธรรม ประเพณี สถาบัน เพลง เรื่องปริศนาและความคิด และนักประวัติศาสตร์จะต้องทำงานที่ต่างกับศิลปิน ปรัชญาที่เป็นสามัญธรรมของนักปรัชญา นั้นจะเอามาอธิบายความเป็นจริงในประวัติศาสตร์ไม่ได้ ดังนั้นลักษณะพิเศษของประวัติศาสตร์ไม่ใช่เรื่องกฎเกณฑ์ทั่วไป แต่เป็นเรื่องของรูปแบบต่าง ๆ เป็นรูปแบบที่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา ความหมายของประวัติศาสตร์จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับโครงร่างครอบจักรวาล ไม่ว่าจะแบบเหตุผลปรัชญา หรือแบบทฤษฎีความหมายของประวัติศาสตร์อยู่ที่การแสดงออก บทบาทของมนุษย์แต่ละคนแต่ละสมัย แต่ละวัฒนธรรม และมนุษย์ทุก ๆ คน เป็นตัวเอกในพรมแดนแห่งประวัติศาสตร์กล่าวโดยสรุป Historicism เห็นว่าประวัติศาสตร์ไม่ใช่เรื่องที่มีระบบ ไม่ใช่เรื่องที่มีวิธีการ ไม่ใช่เรื่องที่มีเหตุผล เหตุผลเป็นแนวทางที่เลวและเป็นแนวทางที่ไม่มีทางเข้าถึงเรื่องราวที่ไม่มีเหตุผลที่ฝังซ่อนลึกอยู่ หลักสำคัญมีเพียงแค่ว่าจะต้องเข้าใจถึงจิตใจความรู้สึกของสมัยชีวิตที่ตนเขียนถึงให้ได้

1.3 ทฤษฎีประวัติศาสตร์วิเคราะห์

ปรัชญาประวัติศาสตร์แขนงนี้เริ่มเป็นปรัชญาที่มุ่งวิเคราะห์การเขียนประวัติศาสตร์ในด้านเหตุผล ทักษะคิดและรากฐานความรู้ของนักประวัติศาสตร์ คุณลักษณะเฉพาะ และความในวิชาประวัติศาสตร์ในศตวรรษที่ 19 หลักความคิดของ Kant ปราชญ์ผู้มีชื่อเสียงชาวเยอรมันซึ่งเห็นการใช้เหตุผลกระตุ้นความสนใจในการวิเคราะห์ความรู้ในวิธีการแบบวิทยาศาสตร์มากขึ้น Kant (ค.ศ.1724-1803) เชื่อว่าจุดมุ่งหมายสูงสุดของประวัติศาสตร์คือการที่มนุษย์รู้จักใช้เหตุผลอันเน้นความสามารถสูงสุดของมนุษย์ซึ่งจะช่วยสร้างสันติสุขให้แก่มนุษยชาติ (วัลลิกา อังสกุล อ่างแล้ว)

Leopold Von Panke เป็นอีกคนหนึ่งที่ยพยายามพัฒนาวิธีการค้นคว้าอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ เขาเห็นว่าในการทำความเข้าใจกับอดีตนั้นต้องปล่อยให้หลักฐานทางประวัติศาสตร์พูดด้วยตัวของมันเอง ผู้ศึกษาต้องปล่อยให้ข้อมูลอยู่ในสถานะเดิมให้มากที่สุด “การเสนอข้อเท็จจริงอย่างเคร่งครัดเป็นกฎอันสูงสุดของการเขียนประวัติศาสตร์” Panke ไม่เห็นด้วยกับพวกนักคิดที่ใช้ประวัติศาสตร์เพื่อชี้ให้เห็นจุดบกพร่องในอดีต ตัดสินอดีตเพื่อสั่งสอนปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ในอนาคต Panke เห็นว่า นักประวัติศาสตร์ไม่มีสิทธิ์จะไปตั้งสมมติฐานอันใดขึ้นมาก่อนจะบรรยายความจริง แต่ควรใช้วิธีการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการ Individualization หรือ Particularization กับกระบวนการ Generalization กระบวนการแรกหมายถึง การพิจารณาหาข้อแตกต่างแยกย่อย และมองเห็นคุณค่าของแต่ละแยกย่อยนั้น กระบวนการที่สองคือการมุ่งมองหาแบบหรือกฎ หรือคำอธิบายกว้าง ๆ แก่ปรากฏการณ์อันหลากหลาย ซึ่งจะทำให้เรามองเห็นความแปลกแยกและเอกภาพของเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ (สุกัญญา สุดบรรทัด, 2540)

1.4 ทฤษฎีวัตถุนิยม

ทฤษฎีที่ถือกันว่ามีอิทธิพลต่อการตีความทางประวัติศาสตร์มากที่สุด เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นระยะเวลาตรงกับที่เครื่องมือในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ถึงขั้นสมบูรณ์ที่สุดเป็นครั้งแรกทฤษฎีนี้อาจกล่าวโดยย่อว่า เราจะไปในทางวัตถุนิยมซึ่งก็อาจถือได้ว่าเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบทฤษฎีนี้ ที่เห็นความสำคัญของความคิด เมื่อพูดถึงเรื่องเกี่ยวกับวัตถุนิยมก็คงจะนึกถึง Karl Marx นักปรัชญาเมธีตัวงของศตวรรษที่ 19 แต่ที่จริงแล้วแนวคิดนี้มีมาก่อนหน้านี้แล้ว Karl Marx เป็นเพียงผู้นำทฤษฎีนี้มาใช้จนมีชื่อเสียง เขาสรุปในเรื่องนี้ว่า วิวัฒนาการของสังคมจะต้องอยู่ภายในกรอบของอำนาจเศรษฐกิจของสังคมนั้นนอกจากนั้น เขายังพยายามสร้างระบบสังคมภายใต้ความ

เชื้อนี้ซึ่งก็เป็นที่รู้จักกันในรูปของ “ลัทธิมาร์กซ์” อันเป็นต้นกำเนิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ในปัจจุบัน การที่ Marx เห็นความสำคัญด้านวัตถุที่มีต่อประวัติศาสตร์นี้ได้ทำให้เกิดความเชื่อในอำนาจเศรษฐกิจว่า เป็นสิ่งคลอบคลุมวิวัฒนาการของมนุษย์ทั้งหมด อาจกล่าวได้ว่า Marx เป็นผู้วางหลักซึ่งเรียกกันต่อมาว่า “การตีความประวัติศาสตร์โดยใช้หลักเศรษฐกิจ” ตามทัศนะของ Marx อำนาจทางเศรษฐกิจเท่านั้นที่ควบคุมทิศทางของประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น (สมศักดิ์ ชูโต อ่างในวัลลิกา อึ้งสกุล)

2. ทฤษฎีสื่อสารมวลชน

จากการศึกษาค้นคว้าของ นักวิชาการทางสื่อสารมวลชนชาวอเมริกัน 3 ท่าน คือ เฟรด เฮส ซีเบอर्थ (Fred & Siebert) ซีโอดอร์ ปีเตอร์สัน (Theodor Peterson) และวิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilbur Schramm) ทฤษฎีสื่อสารมวลชนแบ่งออกเป็น 4 ทฤษฎีใหญ่ ๆ คือ ทฤษฎีอำนาจนิยม ทฤษฎีอิสรภาพนิยม ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคม และทฤษฎีโซเวียตคอมมิวนิสต์

ทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แสดงแนวคิดหรือทัศนะว่า สื่อมวลชนควรมีลักษณะอย่างไร หรือคาดหมายว่า สื่อมวลชนควรทำอะไร ปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินการภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ของสังคมเช่น ค่านิยม กฎระเบียบ อุดมการณ์ เป็นต้น ซึ่งบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนก็เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมนั่นเอง

ทฤษฎีเหล่านี้เรียกว่า ทฤษฎีปทัสสถาน (Normative Theories) และถึงแม้ว่าทฤษฎีนี้ซึ่งมีความหมายเกี่ยวข้องกับการเมืองและเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง จะไม่มีลักษณะที่แน่ชัด และไม่คงที่แน่นอน แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางสำหรับเป็นหลักในการปฏิบัติงานและกำหนดนโยบายของสื่อมวลชน (วันเพ็ญศิริโชติบัณฑิต 2535, อ้างถึงในอภิรดี เจริญธัญสกุล 2542)

2.1 ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarianism Theory)

ทฤษฎีอำนาจนิยมมีสมมุติฐานว่า หนังสือพิมพ์เป็นผู้รับใช้หรือเป็นเครื่องมือของรัฐจำเป็นต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐ และต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาที่ลงพิมพ์ต่อผู้ทรงอำนาจ ซึ่งเป็นรัฐบาลและจำเป็นต้องอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิด (อภิรดี เจริญธัญสกุล อ้างแล้ว)

ทฤษฎีอำนาจนิยม มักจะใช้กันอยู่ในประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบเผด็จการประเทศที่ยังคงปฏิบัติต่อสื่อมวลชนคล้ายคลึงกับแนวทฤษฎีอำนาจนิยม มักจะได้แก่ประเทศที่กำลังพัฒนาโดยทั่วไปในทวีปเอเชีย แอฟริกา หรืออเมริกาใต้ รัฐที่มีการปกครองปกครองโดยทหาร

หรืออยู่ภายใต้กฎอัยการศึกรัฐและประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงเสรีภาพของผู้บริหารประเทศและเอกภาพของการทำงาน สื่อมวลชนไม่มีอิสรภาพ การเสนอข่าวสารต้องตกอยู่ภายใต้การชี้แนะเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหากไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่รัฐบาลหรือผู้มีอำนาจได้กำหนดไว้ให้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกี่ยวกับการเมืองหรือเกี่ยวกับอุดมการณ์ก็มักจะมีการบังคับให้ปฏิบัติตาม เช่นบังคับโดยมาตรการ ออกกฎหมายมาควบคุมหรือรัฐเข้าควบคุมการดำเนินกิจการของสื่อมวลชน หรืออาจใช้มาตรการทางเศรษฐกิจเข้ามาบีบคั้น เพื่อให้สื่อมวลชนทำตามก็ได้

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในประเทศที่มีลักษณะแบบอำนาจนิยม

1. จะต้องไม่บ่อนทำลายรัฐบาลและองค์การของรัฐ
2. จะต้องอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลและองค์การของรัฐส่งเสริมสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลที่กำลังทรงอำนาจและรับใช้รัฐ
3. จะต้องไม่ทำลายค่านิยมทางศีลธรรม และการเมืองของคนส่วนใหญ่

นอกจากนี้ สื่อมวลชนพหุมีเสรีภาพที่จะปฏิบัติบทบาทหน้าที่อื่น ๆ ได้ตามนโยบายของตนเอง เช่นให้ข่าวสารการศึกษา แสดงความคิดเห็นในกรอบนโยบายหรือโฆษณาสินค้า เป็นต้น (วันดี ศิริโชคบัณฑิต อ่างถึงในสกล กิจจจริต)

2.2 ทฤษฎีอิสรภาพนิยม (libertarianism Theory)

ทฤษฎีนี้มีสมมุติฐานว่า หนังสือพิมพ์มิใช่เป็นเครื่องมือของรัฐ แต่หนังสือพิมพ์เป็นผู้ร่วมมือในการแสวงหาสัจจะโดยจะต้องเป็นตลาดเสรีสำหรับความคิดเห็นและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทางการเมืองและทางสังคมด้วยการเสนอหลักฐาน และแนวความคิดจากทุกแง่มุมฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่หนังสือพิมพ์จะต้องมีเสรีภาพ เป็นอิสระจากการควบคุมและไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของรัฐบาลเพื่อเปิดโอกาสให้สัจจะปรากฏขึ้น

ทฤษฎีอิสรภาพนิยมมีต้นกำเนิดมาจาก การที่หนังสือพิมพ์ได้หลุดพ้นจากการควบคุมของรัฐทางด้านการเมือง และการปกครองในศตวรรษที่ 17 ซึ่งได้เริ่มใช้ในประเทศอังกฤษหลัง ค.ศ. 1688 และต่อมา ได้รับการยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรหลังการปฏิวัติฝรั่งเศส ในศตวรรษที่ 18 ให้ถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง ในขณะที่เป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเสรีประชาธิปไตยอาจเนื่องมาจากเป็นทฤษฎีที่มีประวัติอันยาวนาน

มีคุณค่าสูงและเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งที่ดีที่ทฤษฎีนี้จะได้รับความสนใจอย่างมาก (วันเพ็ญ ศิริโชติ-บัณฑิต, อ้างถึงในอภิรดี เจริญธัญสกุล)

กล่าวโดยสรุปบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในระบบนิเวศภาพนิยม มีดังนี้

1. เป็นเครื่องมือแสดงความคิดเห็นของบุคคลหรือปัจเจกอย่างเสรี
2. สื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่ในการแสดงความจริง (truth) ของสังคม
3. สื่อมวลชนมีบทบาทในการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาล
4. สื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่ในการให้ข่าวสาร ให้ความบันเทิงและเพื่อสนับสนุนการค้า

2.3 ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory)

ทฤษฎีนี้มีสมมุติฐานว่าหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องมีเสรีภาพเช่นเดียวกับทฤษฎีอิสรภาพนิยม แต่เสรีภาพนั้น ย่อมต้องมีพันธะต่าง ๆ ผูกพันอยู่ และหนังสือพิมพ์ซึ่งมีสถานะอภิสิทธิ์ในลักษณะการปกครอง ต้องมีพันธะที่จะมีความรับผิดชอบต่อสังคม ที่จะดำเนินการในหน้าที่สำคัญบางประการของการสื่อสารมวลชนในสังคมปัจจุบัน (เกษม ศิริสัมพันธ์ , อ้างถึงใน อภิรดี เจริญธัญสกุล)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า เสรีภาพ (Freedom) ของสื่อมวลชนควรจะมีควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsibility) ของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม สื่อมวลชนไม่สามารถคาดหวังว่า จะสามารถใช้เสรีภาพโดยไร้ขอบเขตโดยที่ปราศจากการยอมรับถึงความรับผิดชอบต่อสังคมได้ (ชินกมล สุวรรณโชติ, อ้างแล้ว)

หน้าที่ต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ตามทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยพื้นฐานก็เหมือนกับหน้าที่ต่าง ๆ ตามทฤษฎีอิสรภาพนิยมเมื่อทฤษฎีนี้เจริญงอกงามขึ้น ได้มีการกำหนดภาระไว้ 6 ประการ สำหรับหนังสือพิมพ์คือ

1. สนับสนุนระบบการเมือง ด้วยการเสนอข่าวสาร การอภิปราย และได้แย้งเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวม
2. เพิ่มพูนสติปัญญาของสาธารณชน เพื่อให้มีความสามารถปกครองตนเอง
3. ปกป้องสิทธิต่าง ๆ ของปัจเจกชนด้วยการทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมรัฐบาล
4. สนับสนุนระบบเศรษฐกิจสำหรับข้อนี้หน้าที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ก็คือ จัดให้ผู้ซื้อและผู้ขายสินค้า และบริการต่าง ๆ ได้มาพบกัน ด้วยการให้สื่อในการโฆษณา
5. ให้ความบันเทิง

6. ศึกษารูปร่างในทางการเงินของตนเองให้มั่นคงพอที่จะได้เป็นเสรีจากความกดดันต่าง ๆ ของบรรดากลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

2.4 ทฤษฎีโซเวียตคอมมิวนิสต์ (Soviet Communist Theory)

ทฤษฎีนี้มีสมมุติฐานว่า หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือหรือกระบอกเสียงของรัฐ โดยทำหน้าที่กระจาย “คำสั่งสอน” ของพรรคคอมมิวนิสต์และทำหน้าที่รายงาน “สัจจะ” ที่พรรคคอมมิวนิสต์หรือผู้นำได้เลือกสรรแล้วว่า สมควรให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อยึดถือปฏิบัติจนเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ชักจูงหรือโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อความสำเร็จและความต่อเนื่องของสังคมในระบบคอมมิวนิสต์ ถ้าพิจารณาหลักการของทฤษฎีนี้กับทฤษฎีอำนาจนิยมจะพบว่าทฤษฎีทั้งสองมีหลักการคล้ายคลึงกันมาก เพียงแต่ทฤษฎีโซเวียตคอมมิวนิสต์ใช้หนังสือพิมพ์ให้ทำหน้าที่เพื่อส่งเสริมความสำเร็จและความต่อเนื่องของระบบคอมมิวนิสต์

ทฤษฎีนี้ถือว่า สื่อมวลชนเป็นกระบอกเสียงของรัฐและของพรรคโดยถูกใช้เพื่อรักษาความเป็นเอกภาพของรัฐและพรรค ใช้เป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อและการชักจูงอัตราประสงค์สำคัญของทฤษฎีนี้คือ เพื่อช่วยสร้างความสำเร็จและความสืบเนื่องของระบบโซเวียต โดยเฉพาะอำนาจเผด็จการของพรรค (วันเพ็ญ ศิริโชติบัณฑิต, อ้างแล้ว)

โดยสรุปแล้วบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ตามทฤษฎีโซเวียตคอมมิวนิสต์ มีดังนี้ (เกษม ศิริสัมพันธ์, อ้างแล้ว)

1. สื่อมวลชนจะต้องตอบสนองผลประโยชน์ของชนชั้นกรรมาชีพ
2. สื่อมวลชนจะต้องเป็นเครื่องมือของรัฐและพรรค ในการเผยแพร่สภาพความเป็นจริงเบื้องหลังการต่อสู้ของชนชั้น เพื่อเตรียมมวลชนให้พร้อมสำหรับงานปฏิวัติ
3. สื่อมวลชนจะต้องเป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อปลุกกระดมตามข้อเขียนของเลนิน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมภายใต้ลัทธิทุนนิยม
4. สื่อมวลชนจะต้องสนับสนุนความเคลื่อนไหวของฝ่ายหัวก้าวหน้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ
5. สื่อมวลชนจะต้องตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นของประชาชนภายในกรอบของสังคม
6. สื่อมวลชนจะต้องมีบทบาทในเชิงบวกต่อสังคมโดยการให้การศึกษาค้นคว้าวิจัย กระจ่างประเด็นและระดมพลัง เพื่อไปสู่เป้าหมายทางสังคมและเศรษฐกิจที่ได้วางแผนไว้แล้ว

7. สื่อมวลชนจะต้องเสนอภาพของสังคมโลกที่สมบูรณและเที่ยงธรรมตามหลักการ Marxist และ Leninist

จากการศึกษาถึงหลักการแนวคิดและทฤษฎีสื่อสารมวลชนทั้ง 4 ทฤษฎีดังกล่าวแล้วจะเห็นว่า ในรัฐสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่าจะอยู่ภายใต้การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งมีระบบการทำงานของหนังสือพิมพ์ในลักษณะ “อำนาจนิยม” หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ต้องรับใช้กษัตริย์ได้มีสิทธิที่จะวิพากษ์วิจารณ์การปกครองหรือ นโยบายของกษัตริย์ได้

แต่ในทางกลับกัน หนังสือพิมพ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ กลับค่อนข้างมีเสรีภาพยิ่งกว่าปัจจุบัน เพราะแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างเผ็ดร้อน ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงเป็นนักประชาธิปไตยไม่ถือพระองค์ และให้สิทธิเสรีแก่หนังสือพิมพ์ในการลงข่าวดำเนินคดียื่นการบริหารงานของรัฐบาล ทั้งทรงเขียนโต้ตอบกับหนังสือพิมพ์นั้น ๆ ด้วยพระองค์เอาพระนามที่ทรงใช้ในบทความทางการเมืองการปกครองส่วนมากคือ “อัศวพาหุ” และพระองค์ท่านทรงเป็นผู้บัญญัติคำว่า “บรรณาธิการ” อีกด้วย (วิรัช ลภีรัตนกุล, 2540 อ้างใน อภิรดี เจริญธัญกุล)

ดังนั้นนอกจากหนังสือพิมพ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะมีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ “ทฤษฎีอำนาจนิยม” แล้วในบางขณะหนังสือพิมพ์ในยุคนี้ยังคงคาบเกี่ยวอยู่กับ “ทฤษฎีอิสรภาพนิยม” อยู่ไม่น้อย แม้จะเสรีภาพที่ได้รับจะเป็นเสรีภาพในรูปแบบที่แตกต่างไปจากประเทศตะวันตกทั่วไปบ้างก็ตาม (อภิรดี เจริญธัญกุล , อ้างแล้ว)

สำหรับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านสามัญชน แม้ว่าจะพยายามแสดงให้เห็นถึงการนำหลักการของทฤษฎีอิสรภาพนิยมมาใช้แต่ก็มีนักหนังสือพิมพ์บางคนที่ใช้เสรีภาพอย่างไม่เหมาะสมจากบทความแสดงให้เห็นว่า “สิทธิในการแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล” หมายถึงสิทธิที่จะกล่าวความอย่างไร หรือจะเขียนโฆษณาตีพิมพ์ข้อความอย่างไรก็ได้ทำได้อย่างไม่มีขอบเขต (วัลย์ลิกา อังสกุล อ้างแล้ว)

3. แนวคิดอิตถีศาสตร์ฟิณีจ (Feminism)

อิตถีศาสตร์ฟิณีจมีต้นกำเนิดจากสังคมตะวันตก ที่มองว่าผู้หญิงเป็นจุดศูนย์กลางหรือเรื่องหลักของการวิเคราะห์ แนวฟิณีจนี้ให้ความสนใจกับสถานการณ์ บทบาท และปัญหาของผู้หญิงในสังคม โดยปฏิเสธความเชื่อที่ว่า การแบ่งหน้าที่และบทบาททางเพศ และความ เป็นชายหญิงเป็น

เรื่องที่เกิดโดยธรรมชาติ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไม่ได้ และอธิบายความเป็นไปเช่นนี้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างและปลูกฝังของสังคม นั่นคือ ผู้หญิง “ไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิง” แต่ “กลายมาเป็นผู้หญิง (One is not born, but rather becomes, a woman) โดย กระบวนการปลูกฝังของสังคม ดังนั้นโครงสร้างความเป็นชายหญิงและความสัมพันธ์ของทั้งสองเพศ จึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้

นอกเหนือไปจากความพยายามที่จะเข้าใจสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ มีอำนาจเหนือผู้หญิง และพยายามที่จะทำลายและเปลี่ยนแปลงระบบดังกล่าว อิตถีศาสตร์พินิจมุ่งที่จะใช้ความรู้เกี่ยวกับสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่เพื่อเป็นหลักในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของผู้หญิงด้วย ดังนั้น แนวพินิจนี้จึงไม่ได้เป็นเพียงกรอบการวิเคราะห์หนึ่งในการทำความเข้าใจสังคม แต่ได้มีลักษณะเป็นยุทธศาสตร์ในการต่อสู้ของผู้หญิงหลายกลุ่มในสังคมต่าง ๆ มาโดยตลอด การทำความเข้าใจอิตถีศาสตร์จึงต้องมองทั้งสองแง่มุมของแนวพินิจนี้ ที่ผสมผสานทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติเข้าด้วยกันมาโดยตลอด

จากการศึกษาแนวคิด Feminist แนวต่าง ๆ จะเห็นว่าแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มอิตถีศาสตร์แนวเสรีนิยม (Liberal Feminism)

แนวคิดของอิตถีศาสตร์กลุ่มนี้มีรากฐานมาจากปรัชญาแนวเสรีนิยมที่เชื่อว่า มนุษย์มีความสามารถในการใช้เหตุผล ดังนั้น สังคมที่ดีต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้พัฒนาและใช้ความสามารถในการใช้เหตุผลที่ว่ามี โดยสังคมและรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงการกระทำของสมาชิกเหล่านี้ ถ้าการกระทำนั้นไม่ไปละเมิดหรือกระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น ในที่สุดแล้ว การเปิดโอกาสให้มนุษย์แต่ละคนในสังคมพัฒนาและกระทำในสิ่งที่ถนัด จะเป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมด้วย กลุ่มอิตถีศาสตร์แนวเสรีนิยมมองว่าผู้ชายและผู้หญิงนั้นไม่ได้มีความแตกต่างในเรื่องของความสามารถแต่ถูกปลูกฝังสั่งสอนความเป็นชายหญิงและบทบาททางเพศ ทำให้เกิดความแตกต่างกันอยู่ การจำกัดบทบาทของผู้หญิงโดยความเชื่อ ประเพณี และกฎหมาย ให้อยู่แต่ในบ้าน จึงเป็นเรื่องที่ไม่ยุติธรรม เพราะผู้หญิงในฐานะมนุษย์ขาดโอกาสที่จะพัฒนาและแสวงหาผลประโยชน์ในลักษณะเดียวกับผู้ชาย นอกจากนี้ การกีดกันในลักษณะดังกล่าว ยังเป็นการใช้ทรัพยากรมนุษย์อย่างไม่มีประสิทธิภาพด้วย

เนื่องจากอิตถีศาสตร์แนวเสรีนิยมมองว่าความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศและการกีดกันเพศหญิง เป็นผลมาจากการปลูกฝัง การศึกษาและกรอบข้อบังคับของสังคม โดยเฉพาะกฎหมายที่ไม่

เป็นธรรมชาติ แนวทางการแก้ปัญหาของอดีตศาสตร์กลุ่มนี้ จึงเน้นไปที่การแก้ไขกฎหมายที่มีอคติและเลือกปฏิบัติต่อเพศ การเปิดโอกาสด้านการศึกษาและการทำงานของผู้หญิงให้เท่าเทียมกับผู้ชาย รวมไปถึงการลดภาระด้านงานบ้านของผู้หญิงด้วย อดีตศาสตร์แนวเสรีนิยมนี้จะมีอิทธิพลกับนักวิชาการที่สนใจในเรื่องความสัมพันธ์ชายหญิง และมีผลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะของประเทศในตะวันตกและประเทศไทย

ข้อด้อยของอดีตศาสตร์แนวเสรีนิยมที่ถูกหยิบยกมาเสมอก็คือ การพยายามแก้ปัญหาโดยละเลยกับระบบที่ผู้ชายเป็นใหญ่ และโครงสร้างทางอำนาจที่เป็นอยู่ แต่เน้นไปที่การแก้ไขกฎหมายและการทำให้ผู้หญิงได้มีบทบาทเหมือนผู้ชายมากขึ้นทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ผลที่เกิดขึ้นจากการกำหนดนโยบายสาธารณะในแนวนี้ ก็คือ ความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศยังคงอยู่ โดยผู้หญิงบางคน บางกลุ่มได้รับผลประโยชน์จากการแก้ไขนี้ โดยการเข้าไปมีบทบาทและอำนาจในโครงสร้างทางการเมืองที่เป็นทางการ และระบบเศรษฐกิจ ในขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาในลักษณะเดิม หรือลำบากมากขึ้น เพราะการเพิ่มขึ้นของบทบาทนอกบ้าน รวมเข้ากับบทบาทที่ต้องทำอยู่แล้วในบ้าน โดยมายาคติอันเป็นผลของแนวคิดนี้ ว่าผู้หญิงต้องทำได้ทุกอย่างและทำได้ดี

3.2 อดีตศาสตร์ฟิสิกแนวมาร์กซิสต์ (Marxist Feminism)

จากแนวคิดของ Frederick Engels ในหนังสือ The Origin of the Family, Private Property and the State การเกิดขึ้นของทรัพย์สินส่วนบุคคลของผู้ชาย ทำให้ผู้ชายต้องการจะสืบทอดทรัพย์สินให้กับลูกของตน โดยการทำลายระบบการสืบสกุลแบบเดิม ซึ่งเป็นการสืบสกุลทางฝ่ายแม่ และสร้างระบบสามีเดียวอย่างเคร่งครัด การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นเพียงสมบัติของผู้ชาย และเครื่องมือในการผลิตทายาท การจัดการกับปัญหาการกดขี่ทางเพศในแนวทางนี้ก็ต้องนำผู้หญิงกับเข้าสู่ระบบการผลิตอุตสาหกรรม เพื่อที่จะร่วมปฏิวัติสังคมทำลายล้างระบบทุนนิยม อดีตศาสตร์กลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับความขัดแย้งทางชนชั้นมากกว่าการกดขี่ทางเพศ ซึ่งเชื่อว่าจะเลือนหายไปหลังจากการปฏิวัติสังคมและการเกิดขึ้นของระบบคอมมิวนิสต์แล้ว ดังนั้น ระบบทุนนิยมจะต้องถูกทำลายก่อน เพื่อปลดปล่อยแรงงานจากการกดขี่ของนายทุน แล้วการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างความสัมพันธ์ชายหญิงจึงจะเกิดขึ้นหลังจากนั้น

ในการต่อสู้ของอดีตศาสตร์แนวทางนี้ ข้อเรียกร้องของผู้หญิงได้ถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายและแนวทางของขบวนการแรงงานด้วย แต่กลับไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ และถูกมองว่าการปรับในลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงการหาแนวร่วมในการต่อสู้กับทุนนิยม และป้องกันไม่ให้การ

แบ่งแยกหรือความแตกต่างในรูปแบบอื่นเข้ามามีผลกระทบต่อเอกภาพของขบวนการแรงงาน
เท่านั้น โดยไม่ได้มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหของผู้หญิงแต่อย่างใดปัญหาในทางปฏิบัติและ
ในเชิงทฤษฎีแนวคิด ทำให้นักทฤษฎีอิตติศาสตร์ และผู้หญิงที่เข้าร่วมในการต่อสู้ตั้งคำถามว่า
แนวคิดมาร์กซิสต์ จะให้คำตอบที่เหมาะสมเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ชายหญิงได้หรือไม่

3.3 อิตติศาสตร์แนวสุดขั้ว (Radical Feminism)

อิตติศาสตร์กลุ่มนี้มองว่าความสัมพันธ์ชายหญิง เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระบบที่
ผู้ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) โดยการแบ่งแยกเพศเป็นชาย-หญิงนี้ เป็นการแบ่งที่พื้นฐานที่สุดซึ่ง
มาก่อนชนชั้น หรือสีผิวผู้หญิงเป็นคนกลุ่มแรกในประวัติศาสตร์ที่ถูกกดขี่ และการกดขี่นี้ก็ยากที่จะ
กำจัดโดยการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นในสังคม การต่อสู้โดยวิธีการในกรอบของการเมืองที่เป็น
ทางการในระบบที่ผู้ชายเป็นใหญ่จะไม่ได้ผล เพราะสถาบันต่าง ๆ เช่นรัฐ ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็น
เครื่องมือของระบบดังกล่าว นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงปลักย่อยตามแนวเสรีนิยม หรือการปฏิวัติ
ทุนนิยม จะไม่ทำให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างเพศหรือการปลดปล่อยผู้หญิงจากการกดขี่ เพราะ
ระบบที่ผู้ชายเป็นใหญ่ยังคงอยู่เช่นเดิม แนวทางการต่อสู้ของอิตติศาสตร์กลุ่มนี้ ก็คือ การแยกตัว
ออกจากระบบดังกล่าวในทุกด้าน รวมทั้งความสัมพันธ์ทางเพศ ในรูปแบบของหญิงรักหญิงใน
ฐานะที่เป็นรูปแบบการแสดงออกในทางการเมือง (Political Lesbianism) และการปฏิวัติทำลาย
ล้างระบบผู้ชายเป็นใหญ่

3.4 อิตติศาสตร์แนว “นิยมหญิง” (Cultural Feminism)

นักคิดอิตติศาสตร์ในกลุ่มนี้มองว่า ลักษณะบทบาท และค่านิยมที่เป็นของผู้หญิงและถูก
เชื่อมโยงกับผู้หญิง เช่น ความเป็นแม่ งานบ้านความห่วงใยเอื้ออาทรผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งถูกจัดว่าเป็น
สิ่งที่ไม่ดี หรือเป็นลักษณะที่ด้อยกว่าโดยระบบที่ผู้ชายเป็นใหญ่นั้น แท้ที่จริงเป็นสิ่งที่ดีกว่าหรือ
เหนือกว่าลักษณะและค่านิยมที่เป็นของผู้ชาย ดังนั้น นักทฤษฎีอิตติศาสตร์ทั้งหมายจึงควรที่จะสร้าง
หรือเปลี่ยนแปลงความหมายและค่านิยมเกี่ยวกับลักษณะและบทบาทของผู้หญิงเหล่านี้โดย
ย้อนกลับไปหารากฐานดั้งเดิม และศักดิ์ศรีของผู้หญิง นักทฤษฎีที่จัดว่าอยู่ในกลุ่มนี้บางคน เช่น
Carol Gilligan มองว่าลักษณะและค่านิยมแบบผู้หญิง เช่น ความอ่อนโยน และการหลีกเลี่ยงการ
ต่อสู้และความรุนแรงนี้ อาจปรากฏในผู้ชายได้เช่นกัน ซึ่งจะทำให้โลกนี้ดีกว่าที่เป็นอยู่ด้วย

3.5 อิตติศาสตร์แนวสังคมนิยม (Socialist Feminism)

แนวคิดนี้เป็นการผสมผสานระหว่างอิตถีศาสตร์แนวมาร์กซิสต์และแนวสุดขั้ว ซึ่งมองว่าโครงสร้างของการกดขี่ทางชนชั้นและระหว่างเพศนั้น ซ้อนทับและเกี่ยวโยงกัน การศึกษาของกลุ่มนี้เน้นการวิเคราะห์ระบบทุนนิยม ระบบที่ผู้ชายเป็นใหญ่ และความสัมพันธ์ของระบบทั้งสอง ความไม่เท่าเทียมในทางชนชั้นและระหว่างเพศเป็นประโยชน์ให้กับผู้ชายและนายทุน ดังนั้น การวิเคราะห์จึงต้องให้ความสำคัญกับระบบทั้งสอง และการกดขี่เพศหญิงต้องมองจากบริบทในทางสังคมเศรษฐกิจด้วย การต่อสู้กับการกดขี่ทุกรูปแบบจึงต้องเป็นการต่อสู้กับโครงสร้างทางสังคมที่การกดขี่เหล่านี้เกิดขึ้น ยุทธวิธีในการต่อสู้ต้องพิจารณาจากบริบท และรวมไปถึงเงื่อนไขของการแบ่งงานแบ่งหน้าที่ระหว่างเพศ และการผลิตซ้ำทางสังคม

4. แนวคิดและทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.1 ลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย

ข้อที่น่าสังเกต ลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย ซึ่งนับว่าแตกต่างจากลัทธิชาตินิยมในประเทศอื่น ๆ ก็คือ ลัทธิชาตินิยมในประเทศไทยนั้นไม่รุนแรงเหมือนลัทธิชาตินิยมในประเทศเพื่อนบ้าน และมักจะเป็นในรูปที่รัฐบาลหรือผู้นำประเทศเป็นผู้ปลุกฝังให้เพื่อต่อต้านกับอิทธิพลบางอย่างเป็นระยะ ๆ ไป

นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีในขณะนั้น ไทยยังรวมกันไม่ติด พวกมอญ มีอำนาจอยู่ทางด้านเหนือ และพวกขอมมีอำนาจอยู่ทางด้านใต้ จากความรู้สึกรักชาติบ้านเมืองต้องการให้เป็นอิสระ ทำให้เกิดปฐมวีรกรรมไทยขึ้น คือ พ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด และพ่อขุนบางกลางท่าว เจ้าเมืองบางยาง ได้รวมกำลังยกเข้าตีกรุงสุโขทัย ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของขอม ขับไล่พวกขอมจนแตกพ่ายไป ตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยมีพ่อขุนบางกลางท่าวเป็นกษัตริย์ปกครอง ทรงพระนามว่า “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์” (กรมวิชาการ อ้างถึงในอภิชาติ เจริญธัญสกุล)

การตีขอมแตกพ่ายไป และตั้งกรุงสุโขทัย ขึ้นเป็นราชธานี เป็นการเริ่มต้นที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกรักชาติบ้านเมืองของคนไทยในอดีตอย่างชัดเจน นอกจากนั้น การที่พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์อักษรไทย และส่งเสริมพุทธศาสนาจนเฟื่องฟู เป็นศาสนาประจำชาติก็นับว่าเป็นการแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาติอีกวิธีหนึ่งเช่นกัน

เรื่อยมาจนถึงในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมีศึกสงครามบ่อยครั้งกับประเทศใกล้เคียง โดยเฉพาะพม่า ทุกครั้งที่มีการศึกสงครามหรือต้องพ่ายแพ้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า จะต้องมีผู้ที่น้ำใจ

กล้าหาญ รักชาติ กอบกู้อิสรภาพขึ้นมาใหม่ได้เสมอ (โลภ จูจจริตกุล อ้างถึงในอภิรดี เจริญธัญสกุล)

นับเนื่องมาจนถึงในสมัยกรุงธนบุรีมาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ไทยยังคงต้องทำสงครามชับเคียงกับประเทศพม่า และพยายามก่อร่างสร้างตัวขึ้นใหม่ ความรู้สึก รักชาติยังคงมีคุกรุ่นอยู่ทั่วไป เมื่อบ้านเมืองปลอดภัยและสงบเรียบร้อย ความรู้สึกนี้ก็จางลง แต่เป็นในลักษณะแฝงอยู่ และพร้อมที่จะถูกปลุกเร้าให้เกิดขึ้นใหม่อยู่เสมอ

จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งลัทธิชาตินิยมถูกปลุกเร้าขึ้น อย่างแรงกล้ามากที่สุด รูปแบบของลัทธิชาตินิยมก็เป็นเรื่องที่พระองค์ที่ได้ทรงตอกย้ำความ ภาควิมใจใน “รูปแบบของความเป็นไทย” ซึ่งอันที่จริงก็เป็นเรื่องของคนไทยได้รับการปลุกฝัง และซึม ทราบในจิตสำนึกอยู่แล้ว เพียงแต่ยังมีได้มีการเร่งเร้าอารมณ์เพราะยังไม่มีปัญหาท้าทายแต่ ประการใด ซึ่ง “รูปแบบของความเป็นไทย” เหล่านั้นก็คือ ความจงรักภักดีในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์นั่นเอง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นกษัตริย์ที่ทรงตั้งข้อคิดขึ้นว่า กำลังป้องกัน ชาติจะเกิดก็เพราะกำลังบำรุงของประชาชน กำลังบำรุงของประชาชน จะเกิดก็เพราะความนิยม ทหาร ความนิยมทหารจะเกิดก็เพราะความนิยมชาติ เกิดขึ้นได้เพราะความสำนึกในการร่วมชาติ วงศ์พงศ์พันธุ์มาแต่ดึกดำบรรพ์ เพื่อให้การเป็นไปสมพระราชประสงค์ ในอันที่จะบำรุงป้องกันชาติ จำเป็นต้องทรงเพาะสำนึกในความร่วมชาติของคนไทยให้เกิดขึ้น ก่อนในขั้นต้น ครั้นแล้วความ นิยมชาติก็เกิดความรักชาติ ความนิยมทหารก็เกิดขึ้นตามมา และกำลังแห่งการป้องกันชาติก็เกิด ในที่สุด (จุลลา งอนรต, อ้างถึงใน อภิรดี เจริญธัญสกุล)

4.2 แนวคิดตามหลักพุทธศาสนา

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติของไทย ที่มีหัวใจสำคัญ 3 ประการ คือ 1 พึงทำความ ดี 2 ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง 3 รักษาจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้วอยู่เป็นนิจ

จากการศึกษาวิจัย สามารถนำหลักพุทธศาสนามาประกอบการศึกษาวิเคราะห์ได้ดังนี้ ชะลอ อุทกภาชน์ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับศาสนาพุทธไว้ว่า หลักจริยศาสตร์ของสังคมของพุทธ ศาสนามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก ในการช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ โดย นำหลักจริยศาสตร์สังคมเหล่านี้มาใช้ปฏิบัติตามดังนี้ คือ สร้างบุคลิกบุคคลซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ ปกครองประเทศหรือบริหารประเทศให้เป็นบุคคลชั้นผู้นำหรือผู้บังคับบัญชา เพื่อสั่งการหรือ

วางแผนจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนโดยทั่วไป ให้ร่วมมือร่วมใจกับรัฐบาลในด้านต่าง ๆ (สังคมเศรษฐกิจ การเมือง) เพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งการใช้หลักจริยศาสตร์สังคมของพุทธศาสนาสร้างพลังของสังคม เพื่อพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ให้เจริญรุดหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงสั่งสอนให้ปัจเจกบุคคลซึ่งมีหน้าที่ทางมนุษยสัมพันธ์ทุกระดับชั้น ตั้งแต่สามัญชนโดยทั่วไป ตลอดจนกระทั่งบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศ ใช้กฎแห่งเหตุและผล (Law of Causation) ใช้แก้ปัญหาเรื่องปมทางจิตในเรื่องซึ่งบุคคลบางคนมีนิสัยดื้อรั้น โดยทรงแนะนำให้บุคคลเหล่านี้พิจารณาเหตุและผลแวดล้อมต่าง ๆ ให้ละเอียดรอบคอบเสียก่อน ก่อนที่จะคัดค้านโต้แย้งความคิดเห็นของผู้อื่น หรือก่อนที่จะคัดค้านโต้แย้งความคิดเห็นของบุคคลอื่น หรือก่อนที่จะประกอบสิ่งใด ๆ ซึ่งผู้อื่นโต้แย้งด้วยหลักเหตุผลโดยชี้ให้เห็นผลดีผลร้าย ต่าง ๆ แก่ผู้นั้นโดยละเอียดรอบคอบแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศ ยิ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ปัญหาเรื่องปมทางจิตในเรื่องดื้อรั้นให้หมดไป มิฉะนั้นแล้ว อาจจะนำความวิบัติมาสู่ประเทศชาติในภายหลัง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักจริยศาสตร์สังคมให้บุคคลผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศ หรือรัฐถือปฏิบัตินั้นเมื่อได้พิจารณาตามหลักจิตวิทยาทั่วไป (Modern Psychology) จิตวิทยาสังคมในทางปกครอง (Political Psychology) จะเห็นว่าพระองค์ต้องการจะให้บุคคลเหล่านี้สร้างบุคลิกภาพของตนให้เกิดความนิยมชมชอบ และความเคารพนับถือความไว้วางใจขึ้นในหมู่ประชาชนในประเทศซึ่งบุคคลผู้นั้นดำรงตำแหน่งเป็นประมุขอยู่พระองค์จึงทรงวางหลักจริยศาสตร์สังคม คือ **ต้องมีศัพิตราชนธรรม** หรือข้อปฏิบัติ 10 ประการ ของบุคคล ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศดังนี้ (ชลอ อุทกภาชนี, 2514)

ทาน หรือ ทาสน Alms giving หรือการบริจาคทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลที่ควรให้

ศีล ต้องมีศีล คือตั้งอยู่ในขอบข่ายแห่งศีลห้าหรือเบญจศีล

ปริจาค์ หรือ การบริจาค ได้แก่ ธรรมทาน และวัตถุทาน

อาชชว หรือ อาชวัง คือ ความซื่อสัตย์หรือการถือสัตย์ (Truthfulness)

มททว หรือ มัททวัง คือ ความเป็นผู้สุภาพอ่อนโยน (Politeness) หากจะกล่าวตามหลักจิตวิทยาสังคม ก็คือ การรู้จักวางตนในสังคมของชุมชนต่าง ๆ โดยการรักษาวาจาและมารยาทให้สุภาพอ่อนโยนต่อสังคมของชุมชนทุกชั้นนั่นเอง

ตบิ หรือ ตบิง (Ascetic) หมายถึงการบำเพ็ญตนหรือปฏิบัติตนอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นนิจสินสม่าเสมอ

อกโกธ หรือความไม่โกรธ หรือความไม่ถือโกรธ คือการบังคับใจตนเองหรือข่มใจตนเองมิให้เกิดความโกรธขึ้นหากผู้ใดสามารถชนะความโกรธของตนโดยไม่แสดงความโกรธต่อผู้อื่นสังคม โดยทั่วไปย่อมจะยกย่องนับถือและให้เกียรติผู้นั้นอย่างสูง

อวิหิ ส หรือ อวิหิงสา (toleration or Unvexation) หรือการไม่เบียดเบียนสิทธิในทรัพย์สิน และเสรีภาพของผู้อื่น หลักจริยศาสตร์สังคมในเรื่อง “อวิหิงสา” นี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้ให้บุคคลผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งประมุขถือปฏิบัติตามแนวของหลักจิตวิทยาสังคมในทางปกครอง กล่าวคือให้วางตัวเป็นกลางและใช้หลักจริยศาสตร์สังคมในเรื่องอวิหิงสาประกอบด้วยพรหมวิหาร 4 และสันโดษ ใช้เป็นหลักในการปกครองประชาชนพลเมืองในประเทศนั้น

ขันติ หรือความอดทนกลัน หรืออดทน (Patience of Endurance) หากประมุขของประเทศสามารถใช้ความอดกลันหรืออดทนของตนสำรวมกิริยาวาจาเป็นผลสำเร็จย่อมจะได้รับ ความยกย่องจากสังคมโดยทั่วไปว่า “เป็นบุคคลที่มีนิสัยใจคอเยือกเย็นมีสติยังคิดว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ”

อวิโรธน หรือความยึดมั่นในหลักยุติธรรมเหนือจากสิ่งใด ๆ (Justice)

4.3 แนวคิดของมาร์กซ์

คาร์ล มาร์กซ์ ได้เสนอทฤษฎีทุนนิยมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของภาพพจน์ของเขาเกี่ยวกับธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์ มาร์กซ์มีความเชื่อว่ามนุษย์โดยพื้นฐานแล้วเป็นผู้ผลิต กล่าวคือ จะผลิตอาหาร เครื่องมือต่าง ๆ ที่อยู่อาศัยและสิ่งจำเป็นอื่น ๆ เพื่อที่จะทำให้สามารถดำรงอยู่ได้ ความสามารถในการผลิตของมนุษย์เป็นธรรมชาติโดยสมบูรณ์ในการแสดงออกถึงแรงกระตุ้นในเชิงสร้างสรรค์ยิ่งกว่านั้น แรงกระตุ้นดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับคนอื่น ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง มนุษย์มีลักษณะทางสังคมมาแต่เดิม มนุษย์ต้องการทำงานร่วมกัน เพื่อผลิตสิ่งที่มีมนุษย์ต้องการเพื่อความอยู่รอดตลอดเวลาในประวัติศาสตร์ กระบวนการทางธรรมชาติได้ถูกทำลายในระยะ

เริ่มต้น ด้วยเงื่อนไขอันแน่นแค้นของสังคมบรรพกาล และในกาลต่อมาด้วยการจัดการต่าง ๆ ดังกล่าวได้เข้าไปก้าวท้าวกระบวนการผลิตตามธรรมชาติของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ในสังคมทุนนิยม การเข้าไปก้าวท้าวดังกล่าวจะปรากฏให้เห็นชัดที่สุด (สุเทพ สุนทรเกสัช, 2540)

5. ทฤษฎีการโน้มน้าวใจของสาร

อรวรรณ ปิลาธน์โอวาท ได้กล่าวถึงทฤษฎีการโน้มน้าวใจของสารไว้ดังนี้

ทฤษฎีการโน้มน้าวใจของสาร แบ่งตามความน่าเชื่อถือของผู้พูด ตามการใช้อารมณ์และจิตวิทยา และตามการใช้หลักฐานและเหตุผล

คำถามมีอยู่ว่า ในการวิเคราะห์งานทางด้านวาทวิทยาชั้นหนึ่ง ๆ หรือในรัชสมัยหนึ่ง ๆ จะมีกฎเกณฑ์อย่างไรบ้างในการพิจารณาความโน้มน้าวใจแห่งการใช้อาวุธนั้น ๆ ปราชญ์ทางวาทวิทยาได้ประมวลความคิดและได้ให้แนวทางกว้าง ๆ ไว้ดังนี้

5.1 ความน่าเชื่อถือของผู้พูด (บุคลิก) หรือสถาบัน

บุคลิกของผู้พูดเป็นสาเหตุของการโน้มน้าวที่สำคัญของการพูด นักปราชญ์อธิบายว่า เมื่อผู้ฟังไม่รู้จริงในเรื่องที่ฟัง เมื่อความเห็นถูกแบ่งแยก เมื่อนั้นผู้พูดมีความหมายมาก การโน้มน้าวใจด้วยบุคลิกมาจากเหตุ 3 ประการ คือ ประการแรก ผู้พูดต้องเป็นผู้มีสติปัญญาลึกซึ้งมีไหวพริบ เขาวินิจฉัยอุปด้วยวิจรรย์ญาณอย่างดี ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Intelligence ประการที่สอง ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่ามีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง มีความตั้งใจจริงที่จะรักษาประโยชน์ให้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า good will ประการที่สาม ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีนิสัยดี มั่นอยู่ในศีลธรรม ภาษาอังกฤษเรียกว่า good character คือ เป็นผู้รักษาความยุติธรรม กล่าวหาญ ยับยั้งซึ่งใจเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เสรีนิยม สุภาพรอบคอบสุขุม พูดจริงทำจริง รักษาคำพูด แนวความคิดของอริสโตเติล ได้รับการพัฒนามาตลอด ปราชญ์ทางการสื่อสารได้สรุปออกมาในทำนองคล้ายคลึงกันว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารขึ้นกับปัจจัย 2 ประการ คือ ความสามารถหรือความเป็นผู้ชำนาญ (Competence or expertness) และความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ปัจจัยทั้งสองประการนี้ผู้รับสารต้องมองเห็น (Perceive) ว่ามีอยู่ในตัวส่งสาร ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารนี้ไม่ใช่สิ่งที่ผู้ส่งสารจะประกาศให้ทุกคนทราบและได้รับการยอมรับ ความน่าเชื่อถือนี้มิได้มีลักษณะโดด (single characteristic) เหมือนอย่างอายุ เพศ แต่ต้องเป็นสิ่งที่ผู้รับสารมองเห็น รับรู้ และเชื่อเช่นนั้น ความสามารถหรือความเป็นผู้ชำนาญเป็นลักษณะที่เฉพาะเจาะจง เช่น เกี่ยวกับการกิจการงานที่ผู้ส่งสารเกี่ยวข้องอยู่ ส่วนความน่าไว้วางใจเป็นลักษณะทั่ว ๆ ไป หรืออาจจะกล่าวได้ว่า

ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารจะแตกต่างกันไปตามหัวข้อ (Topic) ของแต่ละเรื่องไป และแตกต่างกันไปแต่ละสถานการณ์

5.2 การใช้หลักจิตวิทยาในการกล่าววาจาที่นั้น ๆ

นั่นคือ การตรวจสอบดูว่า ผู้ส่งสารได้ใช้แรงจูงใจประเภทไหนในการเหนี่ยวนำผู้รับสารให้เกิดความสนใจ ความเข้าใจการคล้อยตามและการยอมกระทำ แรงจูงใจเช่นที่ว่านี้อาจจะได้แก่ความรักในศักดิ์ศรี ความภูมิใจในชาติ ศาสนา ชาติ ศษัตริย์ การพอใจที่ได้ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น การแสวงหาความรื่นรมย์ การรู้จักบาปบุญคุณโทษ ความรักตัวกลัวตาย การได้มาหรือสูญเสียทรัพย์สินสมบัติ ความคิดในการสร้างสรรค์ ความคิดในทางทำลาย ความอยากรู้อยากเห็น

ในการวิเคราะห์การโน้มน้าวใจผู้ฟัง ผู้วิเคราะห์ควรมีความเข้าใจในจิตวิทยาขั้นพื้นฐานในความต้องการของผู้รับสาร นั่นคือ เข้าใจว่า ผู้รับสารมีแรงจูงใจหรือแรงผลักดันอะไรบางอย่างในการที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เอ.เอช. มาสโลว์ ได้จำแนกความต้องการของมนุษย์ออกเป็นห้าชั้น เรียงลำดับความต้องการขั้นพื้นฐานที่เป็นสัญชาตญาณไปจนความต้องการที่ได้จากการเข้าร่วมสังคมกับมนุษย์คนอื่น ๆ ความต้องการนั้น ได้แก่

ความต้องการด้านสรีระ (physiological needs) คือ การที่มนุษย์จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพราะต้องการอาหาร น้ำ การสืบพันธุ์ การสร้างสภาวะสมดุลให้เกิดขึ้นกับสิ่งรอบข้างความต้องการนี้ก่อนจึงจะสนใจในความต้องการขั้นสูงขึ้นไป

ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) มนุษย์ต้องการโลกซึ่งมีระเบียบทุกสิ่ง ดำเนินไปตามระบบ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทันทีทันใดโดยมิได้คาดฝัน เหตุการณ์ซึ่งคุกคามก่ออันตรายเป็นสิ่งที่มนุษย์หลีกเลี่ยง

ความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันอันเป็นที่รัก (belongingness and love needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากที่มนุษย์ได้เข้าร่วมสังคมกับมนุษย์คนอื่น ๆ มนุษย์ต้องการเป็นที่รักของครอบครัว ของญาติ และของมิตรสหาย ต้องการมีความรู้สึกที่ตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกิจการหรือสถาบันที่ตนสังกัดอยู่

ความต้องการที่จะเปลี่ยนเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) มนุษย์ชอบที่จะมีความเคารพในตนเอง ให้เกียรติตนเอง และในขณะเดียวกันเขาต้องการได้รับเกียรติและยก

ย่องในตัวเขาจากบุคคลอื่นด้วย มนุษย์ต้องการสถานภาพ และต้องการให้คนอื่นตระหนักใน
ความสำคัญของเขา

ความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตนเองตั้งไว้ (Self-actualization) มนุษย์แม้เมื่อมี
ความสมประสงค์ในความต้องการทั้งหลาย ก็ยังมีความปรารถนาที่จะเป็นอย่างที่ตนเองได้ใฝ่ฝันไว้
นี่คือแรงจูงใจที่อธิบายว่า ทำไมมนุษย์จึงยังคงทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ แม้เมื่อจะได้สิ่งที่ปรารถนาทั้งสี่ขั้นแรก
แล้ว บางคนอยากเป็นจิตรกรที่มีชื่อเสียงระดับโลก บางคนอยากเป็นมหาเศรษฐี
ระดับโลก บางคนอยากเป็นแพทย์ที่ทำงานให้กับชาวบ้านยากจนในชนบท เป็นต้น

5.3 การใช้ลีลาภาษา

ประชัน วัลลิโก (2529) กล่าวว่า ในการใช้ภาษาในชาวนั้น นักหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องใช้
กลวิธีการเขียนในเชิงสร้างสรรค์เช่นเดียวกับนวนิยาย ซึ่งผู้เขียนจะต้องคัดเลือกใช้ภาษาที่ถูกต้อง
เหมาะสมกับโอกาส และจะต้องทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพของเรื่อง มองเห็นเหตุการณ์ เห็น
ตัวบุคคล เห็นสถานที่ได้อย่างชัดเจน ในมโนภาพ นักหนังสือพิมพ์เรียกกลวิธีนี้ว่า “แต่งเรื่องให้มี
สีสัน หรือวาดให้เห็นภาพ (illustration) ดังนั้นหน้าที่ของนักข่าวหรือนักเขียนก็คือ จะต้องแสดง
เรื่องให้ผู้อ่านดู มิใช่แต่เพียงเล่าเรื่องเท่านั้น และด้วยเหตุนี้เองที่อาจทำให้การเขียนข่าวของผู้เขียน
จึงมักจะใช้กลวิธีการเขียนโดยใช้สำนวนโวหาร หรือการใช้คำเปรียบเทียบเพื่อสร้างภาพพจน์ หรือ
Figure of Speech มาใช้ในการสร้างภาพให้กับข่าวที่นำมาเล่า (ประชัน วัลลิโก, อ้างถึงในสกล
กิจจกริต)

การสร้างภาพพจน์ หรือ Figure of Speech มีผู้อธิบายความหมายและจำแนกประเภทไว้
มากมาย เช่น สายทิพย์ นุกูลกิจ, 2537 ได้อธิบายภาพพจน์โดยจำแนกเป็น 16 ประเภท สำหรับ
งานวิจัยนี้เลือกการใช้ภาพพจน์เพียง 4 ประเภท ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏ
เด่นชัดในบทความที่ศึกษาเท่านั้น การใช้ภาพพจน์ทั้ง 4 ประเภทตามการจำแนกของสายทิพย์
นุกูลกิจ ได้อธิบายไว้ว่า

1. อุปมาอุปมัย (Simile)

เป็นโวหารเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง ผู้แต่งต้องนำของสองสิ่งซึ่งเหมือนกันมา
เปรียบเทียบกัน โดยมีคำว่า เหมือน คล้าย ราวกับ ดูราว ดูๆ กล เพียง ประหนึ่ง เทียบ ดัง ฯลฯ เช่น

เพียงมีนางช่างเรียงอยู่เคียงชิด

กระท่อมพิศเพียงประสาทมองขาดผล

แรงเทียนริบระยิบหรือยังปรีดีเปรอ

ประกายเพื่อเพียงดาวสกาวดวง

(มิ่งมิตรยามยาก : อุษเชนี)

2. อุปลักษณ์ (Metaphor)

เป็นโวหารเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง มักใช้คำว่า เป็น, คือ, เท่า ในการเปรียบเทียบ เช่น จิรานันท์ พิตรปรีชา กล่าวเปรียบว่า

สอยดอกสนต้นร้อยเป็นสร้อยป่า

แซมผกาภาพย์กลอนซ้อนไสว

คือก้านกลิ่นฝากจากดวงใจ

เส้นทางไกลไม่อาจกันสัมพันธ์เรา

(ใบไม้ที่หายไป : จิรานันท์ พิตรปรีชา)

3. คำถามชวนคิดหรือปฏิบัติ (Rhetorical - question)

เป็นศิลปะการใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบของผู้แต่ง เพราะมุ่งจะให้คำถามนั้นเป็นสื่อ นำความคิดของผู้อ่านหรือเป็นเครื่องเร้าความสนใจของผู้อ่านมากกว่าต้องการคำตอบ แต่ถ้าจะตอบ คำตอบมักจะออกมาในรูปคำตอบปฏิเสธ นอกจากนี้บางครั้งอาจถือว่าเป็นคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบเพราะรู้คำตอบกันดีอยู่แล้ว

กินข้าวเย็นแล้วหรือยังลูก

ฟังกระแสข่าวลูกแม่ทุกซั่หนั้ก

ว่ากินนอนรื้อนรนจริงลูกรัก

รบไม่พั้กสักเพลหาหรืออย่างไร

(คืนฝนตก : ศิวกานท์ ปทุมสูติ)

4. การกล่าวท้าวความหรือหรือปฏิรูปพจน์ (Allusion)

เป็นวิธีการเขียนแบบหนึ่งที่ผู้แต่งนิยมอ้างถึงบุคคลหรือเหตุการณ์หรือพฤติกรรมหรือข้อความที่ช่วยโยงความคิดให้แก่ผู้อ่านและทำให้เข้าใจเรื่องราวได้ถูกต้องและรวดเร็วยิ่งขึ้น เช่น อังคาร กัลยาณพงศ์ กล่าวตัดพ้อว่าทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนเกิดมาคู่กันทั้งสิ้น เช่น เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ เกิดมาคู่กับเจ้าฟ้าสังวาลย์ แผลงฝั่งภูเกิดมาคู่กับดอกไม้ แต่เหตุไฉนตัวเขาเองกลับไร้คู่ ดังคำประพันธ์

ธรรมาธิเบศร์มหากวี

มีหญิงสังวาลย์เป็นมิ่งขวัญ

มอดม้วยด้วยแรงรักนั้น	ทุกชีวิพบคู่ชม
แม้แต่บุหงาลดาวัลย์	อัศจรรย์บฏฝั่งสู่สม
ฟ้าเมตตามิกล้ำให้ระทม	บรมสุขทุกจุลินทรีย์
แต่ฟ้าปั้นฉันเดียว	เปล้าเปลี่ยวใจไฉนจะนี้
หนวบกบอดไปเสียก็ดี	ควรมีฤาหฤทัย

(ฟ้าปั้นฉันเดียว : อังคาร กัลยาณพงศ์)

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องรวมการใช้อุปมา (Simile) และการใช้อุปลักษณ์ (Metaphor) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบเหมือนกันว่า “การใช้ความเปรียบ” เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระบบที่ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยเรียกการวิเคราะห์ในด้านภาษานี้ว่า “การใช้ลีลาภาษา” โดยจำแนกใหม่ตามหัวข้อดังนี้

1. การใช้ความเปรียบ
2. การใช้คำถามชวนคิดหรือปฎิพจน์ (Rhetorical - question)
3. การทำวาทกรรมหรือหรือปฎิรูปพจน์ (Allusion)

นิยามศัพท์

การสร้างวาทกรรมทางความคิด หมายถึง การใช้ข้อความแวดล้อมในบทความโต้แย้ง เป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อเสนอข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นให้ผู้รับสารยอมรับหรือปฏิบัติตาม โดยการวิเคราะห์จุดยืนทางความคิดการโน้มน้าวใจ และการใช้ลีลาภาษา

วาทกรรม หมายถึง การใช้ภาษาแสดงความคิดเห็น โดยเน้นที่เหตุผลเป็นหลักในการสนับสนุนความคิด เพื่อโต้แย้งฝ่ายตรงข้าม

บทความโต้แย้ง หมายถึง บทความที่แสดงผ่านหนังสือพิมพ์ในประเด็นที่แสดงทัศนะหรือความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันระหว่างรัชกาลที่ 6 กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน ในประเด็นการเมืองการปกครองเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น ฝ่ายค้าน ไม่ต้องการให้มีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ฝ่ายรัชกาลที่ 6 ทรงเห็นว่ายังไม่ควรเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง เป็นต้น

การโน้มน้าวใจ ได้แก่ การสร้างความน่าเชื่อถือ ได้แก่ การสร้างความน่าเชื่อถือให้ตนเอง และการลดความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม ด้านการใช้จิตวิทยาและด้านการใช้เหตุผล

การใช้จิตวิทยา หมายถึง การใช้แรงจูงใจ 3 ชั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety needs)

ขั้นที่ 2 ความต้องการผูกพันโดยรู้ดีว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน

(belongingness and love needs)

ขั้นที่ 3 ความต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs)

การใช้เหตุผล ได้แก่

1. ด้านศีลธรรม
2. ด้านจริยธรรม
3. ด้านศาสนา

การใช้ลีลาภาษา หมายถึง การใช้ภาษาเพื่อให้เกิดภาพพจน์ ได้แก่ การใช้ความเปรียบ การใช้คำถามชวนคิดหรือปฏิบัติ และการทำวาทกรรมหรือหรือปฏิรูปพจน์

นักหนังสือพิมพ์ หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพหนังสือพิมพ์ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โดยเลือกศึกษานักหนังสือพิมพ์ที่เขียนบทความทั้งที่ไม่ระบุและระบุนามแฝงลงในบทความนั้นด้วย ซึ่งแบ่งเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในบทความที่ทรงใช้พระนามแฝง อิศว พานู รามจิตติ พันแหลม

2. ฝ่ายค้าน ได้แก่ นักหนังสือพิมพ์ที่เขียนบทความต่อต้านนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาล ทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

บาทกฤษร ผดุง และอนันต์เสถียร ซึ่งเป็นนามปากกาของนายเชียว สุตเส็ง สิบญูเรือลง ในหนังสือพิมพ์จีนโนสยามวารศัพท์

โค่นทวิศาล ซึ่งเป็นนามปากกาของพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ (ม.ร.ว.ประยูร อิศรศักดิ์) ลงในหนังสือพิมพ์กรุงเทพเดลิเมล์

นาครราช หรือ น.ร. ซึ่งเป็นนามปากกาสามัญชนลงในหนังสือพิมพ์กรุงเทพเดลิเมล์

ถวัติ ฤทธิเดช ลงในหนังสือพิมพ์กรรมกร

สงครามปากกา หมายถึง การต่อสู้กันด้วยข้อเขียนในหนังสือพิมพ์ระหว่าง นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายค้าน ซึ่งมีความขัดแย้งกันทางอุดมการณ์หรือความคิดและมีการโต้แย้งกันอย่างรุนแรงในช่วงปี พ.ศ.2455-2465

กรอบแนวคิด

จากแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ผู้วิจัยได้แนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ดังกรอบความคิดต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพกรอบแนวคิด

จากกรอบแนวคิด ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์ดังนี้

สถาบันนวัตยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2 ทฤษฎีในการวิเคราะห์

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

1. รัชกาลที่ 6 และนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านมีจุดยืนทางความคิดในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมทั้งที่เหมือนกันและต่างกัน

2. รัชกาลที่ 6 และนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านมีการสร้างความชอบธรรมทางความคิด ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน

3. ในประเด็นขัดแย้งที่ต่างกัน ทั้งสองฝ่ายมีการสร้างความชอบธรรมทางความคิดที่ต่างกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย "การสร้างความชอบธรรมทางความคิด (justification) ในบทความโต้แย้งระหว่างพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านในสงครามปากกา" จัดเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) แบบอรรถวิเคราะห์ (Textual Analysis) โดยนำข้อความ ที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาของแต่ละบทความ มาจัดประเภทข้อความตามเกณฑ์จากแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 เพื่อวิเคราะห์และอภิปรายผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้ Coding sheet หรือแผ่นลงรหัสสำหรับการลงรหัสข้อมูลที่แสดงจุดยืนทางความคิดในประเด็นที่ขัดแย้งกันในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของนักหนังสือพิมพ์ทั้งสองฝ่าย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ทำในแนว Content Analysis เชิง Descriptive Analysis แบบ Textual Analysis โดยวิเคราะห์ "ข้อความ" จากเนื้อหา ตามขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลบทความโต้แย้งของทั้งสองฝ่ายจากหนังสือพิมพ์ต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทย สยามออบเซอร์เวออร์ และสมุทรสาร

ฝ่ายค้าน ได้แก่

นายเชียวสุดเส็ง จากหนังสือพิมพ์ จินโนสยามวารศัพท์

นาคราช (นามปากกา) จากหนังสือพิมพ์กรุงเทพเดลิเมต์

พระยาอุดมพงศ์ เพ็ญสวัสดิ์ จากหนังสือพิมพ์กรุงเทพเดลิเมต์

ถวัติ ฤทธิเดช จากหนังสือพิมพ์กรรมกร

การรวบรวมข้อมูลจะไม่จำกัดว่าจะต้องมีการระบุนามแฝง ทั้งนี้เพราะนักหนังสือพิมพ์ในสมัยนั้นมักจะไม่ระบุนามแฝงที่แน่นอน

ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์เหล่านี้ เฉพาะในช่วงสงครามปากกาเท่านั้น คือเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2455-พ.ศ.2665

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลมาวิเคราะห์แยกเป็น 2 ฝ่าย โดยแต่ละฝ่ายจะวิเคราะห์ในประเด็นเดียวกันคือ ด้านจุดยืนทางความคิด และการสร้างความชอบธรรมทางความคิด

1. ด้านจุดยืนทางความคิด วิเคราะห์บทความลงใน Coding Sheet ตามตารางต่อไปนี้
ตารางที่ 1 ตาราง coding sheet

บุคคล	น.ส.พ.		Theme	จุดยืนทางความคิด		
	ชื่อบทความ	วันที่		การเมืองการปกครอง	เศรษฐกิจ	สังคมและวัฒนธรรม

2. ด้านการสร้างความชอบธรรมทางความคิด วิเคราะห์บทความตามแนวคิดและทฤษฎี
ดังนี้

- 1) ทฤษฎีการโน้มน้าวใจ

- 1.1 ความน่าเชื่อถือของผู้พูด

- 1.1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือของผู้พูด

- 1.1.2 การลดความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม

- 1.2 ด้านจิตวิทยา

- 1.2.1 ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs)

1.2.2 ความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันอันเป็นที่รัก (Belongingness and lover needs)

1.2.3 ความต้องการที่จะเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs)

1.3 การใช้หลักเหตุผล

1.3.1 ด้านศีลธรรม

1.3.2 ด้านจริยธรรม

1.3.3 ด้านปรัชญา

1.4 การใช้ลีลาภาษา

1.4.1 การใช้ความเปรียบ

1.4.2 การใช้ปฏิจำจนะ (Rhetorical question)

1.4.3 การทำวาทกรรมหรือปฏิรูปพจน์ (Allusion)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ถึงจุดยืนทางคิดและการสร้างความชอบธรรมทางความคิด (Justification) ของหนังสือพิมพ์ทั้งสองฝ่าย

ผลการศึกษาที่ได้ จะนำเสนอเป็นเนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่

- I จำนวนบทความที่วิเคราะห์ทั้งหมด
- II ผลการวิเคราะห์บทความ
- III ผลการวิเคราะห์การสร้างความชอบธรรมทางความคิดของทั้งสองฝ่าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ I รวมบทความที่วิเคราะห์ทั้งหมด

ฝ่ายรัชกาลที่ 6 รวม 54 บทความ

1. การเอาอย่างโดยไม่ไตร่ตรอง
2. หลักฐานไม่มั่นคง
3. ความเห็นเอกชนเมื่ออ่านบทความ “ คับแค้นแห่งพลเมือง ”
4. ความเป็นชาติโดยแท้
5. การเสด็จจากนคร
6. ประโยชน์ถนนแห่งหัวเมือง
7. ความหลงอย่างใหญ่
8. ลัทธิเอาอย่าง
9. รถสี่ล้อมั่นคงกว่ารถสองล้อมิใช่ฤา
10. ชาวต่างภาษา
11. วิธีจะแก้ไข
12. ไชโย
13. ประโยชน์ของเรือรบ
14. ความจนไม่จริง
15. กิจการของเบงกัลย่อย
16. การที่เราอาศัยพวกจีน
17. การที่เราอาศัยต่างประเทศ
18. ของควรรู้
19. การทำตนให้ต่ำต้อย
20. การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ
21. ความนิยมเป็นเสมียน
22. ความเห็นผิด
23. ฝึกอบรมติดยศไม่มีมูล
24. ความไม่รับผิดชอบของบิดามารดา
25. แต่งงานชั่วคราว
26. การค้าหญิงสาว

27. ความหยุมหยิม
28. ความเข้าใจผิด
29. ขอความเมตตา
30. มะพร้าวต้นดก
31. เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี
32. ผ่าซากหรือซ้ำซาก
33. ไทยผสมเป็นคนไม่พึงปรารถนา
34. เก็บเล็กผสมน้อย
35. วังต้องคี่ใหม่
36. การภายในในเมืองจีน
37. พุรศโดยอาชีวะ
38. ควรอ่านด้วยวิจารณ์ญาณ
39. อันตรายแห่งความเข้าใจผิด
40. ความประพฤติระหว่างนายกับพลทหาร
41. ชุนยัดเซนฟุ้งสำรอน
42. ตัวอย่างสำหรับนักพูด คนอังกฤษช่างพูดจนต้องติดคุก 2 เดือน
43. ถือแบบโบราณ
44. รักชาติหรือล้างชาติ
45. “อิศรภาพ” แห่งยี่นนาน
46. ปัญญานานคูลี๋ย (ชาวอเมริกา)
47. เจ้าลัทธิ
48. ไม่ชอบไทย
49. พวกยิวแห่งบูรพาทิศ
50. ขอชวนท่านเปนแมลงหวี่
51. ระวังผีพนัน
52. กรณียกิจของเราต่อชาติ
53. ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม
54. ถูกบังคับให้เป็นจีน

ฝ่ายค้ำรวม 42 บทความ

1. จีนโนสยามวารศัพท์	1. ยังมีกระพืออยู่มาก	- 14 ส.ค. 2461
	2. ประเทศจีน	- 9 ต.ค. 2465
	3. งานที่บกพร่อง	- 16 ต.ค. 2465
	4. ความหม่นเวียนของโลก	- 21 พ.ย. 2462
	5. อึ้งย้งคืออะไร	- 27 ต.ค. 2463
	6. ประเทศกับการกู้หนี้	- 11 ต.ค. 2465
	7. กรณีที่ควรคิด	- 16 มิ.ย. 2463
	8. ฐานะพ่อค้าคนไทย	- 21 ก.ย. 2465
	9. อำนาจแห่งทรัพย์	- 20 พ.ย. 2461
	10. สยามกับการเงิน	- 4 พ.ย. 2465
	11. จะไปร้องเอากับใคร	- 18 พ.ค. 2461
	12. อะไรก็เป็นการพนัน	- 20 ก.ย. 2464
	13. วิสาสะกับหนังสือพิมพ์ไทย	- 10 พ.ค. 2464
	14. สิทธิของเด็ก	- 16 ก.พ. 2462
	15. ไทยกับจีน	- 5 , 4 ธ.ค. 2462 , 13 ต.ค. 2465
	16. ประเทศจีน-อีก	- 12 ต.ค. 2465
	17. ยุคร้ายของหนังสือพิมพ์จีนผู้ พะเนจร	- 21 ธ.ค. 2461
	18. การสอนภาษาจีนในโรงเรียน	- 23 พ.ย. 2465
	มาตรฐาน	
	19. ขัดต่อพระราชนิมมหรือไม่	- 13 ธ.ค. 2461
	20. สภาพแห่งพลเมือง	- 9 มิ.ย. 2463
	21. การพนัน	- 9 ส.ค. 2463
	22. ควรฆ่าเลื่องดูบ้าง	- 3 พ.ย. 2465
23. ขอลเลิกกันเสียที่เกิด	- 28 ก.ค. 2463	
<hr/>		
2. กรุงเทพเดลิเมล์	24. ความเห็นเอกชน	- 17 ก.ค. 2465
	25. เกียรติคุณและเกียรติยศ	- 13 ก.ค. 2456
	26. ผู้ที่รักชาติ	- 20 ม.ค. 2456

27. ต่อเติมการรักชาติ	-	10 พ.ค 2460
28. การแข่งขันไม่ใช่ฤษยา	-	2 ก.ค 2456
29. ตอบปัญหาใครทำผิด	-	29 เม.ย. 2456
30. ลูกศรมังกรกรรฐมาแล้ว		27 ส.ค. 2459
31. ความหลับของแมนจู	-	20 พ.ค. 2456
32. กฎของหนังสือพิมพ์	-	11 ก.ค. 2456, 17 ก.ค. 2456, 26 ก.ค. 2456
33. ไม่เป็นสิ่งที่ควรเยาะเย้ย	-	6 ก.ค. 2456
34. ผู้ที่เสียผล	-	2 พ.ย. 2460
35. ความเห็นเอกชน	-	27 มี.ค. 2459
36. ล้อติดโคลน	-	12 พ.ค. 2456
37. เลี่ยนหนามแผ่นดิน	-	3 ก.ค. 2456

3. กรรมกร

38. สูบเลือดชาติ	-	5 ม.ค. 2466
39. สิทธิกรรมกร	-	16 ก.พ. 2465
40. นานากรรม	-	23 ก.พ. 2466
41. กรรมกร	-	1 มี.ค. 2466
42. คอด้มน์พวกเราควรดำรงให้	-	22 มี.ค. 2466

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ II วิเคราะห์บทความ

ประเด็นความขัดแย้ง

จากการศึกษาวิเคราะห์บทความของรัชกาลที่ 6 และนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน จะเห็นได้ว่าบางบทความพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปิดประเด็นก่อนแล้วฝ่ายค้านจึงแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง แต่บางบทความฝ่ายค้านก็เปิดประเด็นก่อนแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงโต้แย้งความคิดเห็นของฝ่ายค้าน ตัวอย่างเช่นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปิดประเด็นด้วยบทความชื่อ “โคลนติดล้อ” ฝ่ายค้านเขียนบทความโต้แย้งชื่อ “ล้อติดโคลน” เป็นต้น

ผลการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นโต้แย้งในบทความของทั้งสองฝ่ายแยกได้เป็น 3 ด้าน คือ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ก. ด้านการเมืองการปกครอง

ในประเด็นโต้แย้งด้านการเมืองการปกครอง จากการวิเคราะห์จะเห็นว่ามีการโต้แย้งกันในเรื่องประเด็นหลัก ๆ ได้แก่

1. ประเด็นระบอบการปกครอง

1.1 จุดยืนทางความคิด

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมั่นพระทัยว่าสถานการณ์ในขณะนั้น การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เหมาะสมกับประเทศไทยมากที่สุด

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านไม่เห็นด้วยว่า ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เหมาะสมกับประเทศไทยมากที่สุด ฝ่ายค้านเห็นว่าประชาชนควรมีสติและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการปกครองประเทศ ทุกคนควรมีความเสมอภาคไม่มีการแบ่งศักดิ์นาและชนชั้น

1.2 วิเคราะห์วาทกรรม

รัชกาลที่ 6

1. ทรงแสดงให้เห็นว่าคนไทยยังไม่พร้อมสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะยังขาดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องดีพอในเรื่อง “ระบอบประชาธิปไตย” ดังนั้นจึงทรงใช้บทความเรื่อง “อันตรายแห่งความเข้าใจผิด” ซึ่งให้เห็น ตัวอย่างของการตีความคำว่า “ประชาธิปไตย” ไม่ถูกต้องและปฏิบัติในทางที่ผิด เช่นประเทศจีน ดังข้อความว่า

“...ดังนั้น, คำว่าประชาธิปไตย, สำหรับชนชาติจีน (หรือเชื้อจีน) ที่ตั้งตนเป็นนักการเมือง (โปลิติเชียน) จึงมิได้มีความแปลอย่างอื่นนอกจากคำว่า “ฮ้วน” เท่านั้น __ คือแปลว่า คิดแต่การทำลายผู้ที่ถืออำนาจปกครองอย่างเดียว __ มีแต่รื้อลง, ไม่มีก่อสร้างหรือบำรุงไว้เลย, เพราะผู้ที่คิดรื้อนั้น เมื่อรื้อลงสำเร็จแล้วไซ้ว่าจะมีความสามารถพอที่จะก่อสร้างหรือบูรณะปฏิสังขรณ์อย่างใด ๆ ก็หาไม่ได้.....”

(อันตรายแห่งความเข้าใจผิด)

นอกจากนี้ยังทรงยกตัวอย่างประเทศในยุโรปที่เข้าใจคำว่า “ประชาธิปไตย” ไขว่ไขวไปจากความเป็นจริงดังตัวอย่างว่า

“...ส่วนประชาธิปไตยตามที่เข้าใจกันในประเทศยุโรปก็ไขว่ไขวไปจากความเป็นจริง ๆ เสียมากเหมือนกัน, เพราะเพนอันเข้าใจกันเสียว่า ประชาธิปไตยหมายความว่า อำนาจปกครองทั้งปวงต้องตกอยู่ในมือของพวก กรรมกร (Lebousers, or workmen,....”

(อันตรายแห่งความเข้าใจผิด)

2. ทรงเน้นย้ำให้เห็นว่า คนไทยทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ดังนั้นทุกคนควรที่จะสมัครสมานสามัคคีกันทำนุบำรุงตนและเพิ่มพูนความดีงามความสมบูรณ์ของชาติ ไม่ควรหลงเชื่อลัทธิอื่นที่จะก่อให้เกิดความแตกแยกซึ่งจะทำให้ชาติได้รับภัยพิบัติได้ ดังตัวอย่างจากบทความเรื่อง “กรณีศึกษาของเราต่อชาติ” ดังข้อความว่า

“...ความรุ่งเรืองย่อมเป็นผลบังเกิดขึ้นจากความสงบเรียบร้อยความรู้สึกันอันตรายแห่งยุคภัย และพ้นจากความกลัวจะถูกย่ำยี ย่อมให้เวลาแก่ชาติที่จะบำรุงตนเพิ่มพูนความดีงามความสมบูรณ์แห่งประเทศ...”

“...ในขั้นต้นจำเป็นที่เราจะต้องจดจำไว้ว่า พวกเราคน ๑ เป็นส่วน ๑ แห่งชาติ และคนไทยอื่นไม่ว่าบรรดาศักดิ์ชั้นใด ตระกูลใดไม่เลือกกว่ามีความรู้ดีหรือไม่มีความรู้ ล้วนเป็นส่วนหนึ่ง ๆ

แห่งชาติเดียวกันกับท่านเหมือนกัน เพราะฉะนั้นไม่ว่าประโยชน์สิ่งใดที่ท่านจะนำมาให้แก่คนไทย ได้ก็เท่ากับทำประโยชน์มาให้แก่ตัวท่านเอง...”

“...เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่เราจะต้องพิจารณาใคร่ครวญเหตุผลแห่งการนี้ เพราะโดย ความพิจารณา เราจะได้ไม่หลงเชื่อในลัทธิอันน่ากลัวอันตราย จึงสอนให้คนสำคัญว่า ความ รุ่งเรืองจะมาถึงก็เฉพาะโดยเที่ยวตะโกนร้องและเที่ยวก่อการวุ่นวายไม่สงบต่าง ๆ ซึ่งเป็นลัทธิจะนำ ความพินาศมาสู่ชาติที่เลื่อมใสในลัทธินั้น...”

3. ทรงกระตุ้นจิตสำนึกของคนไทยให้ยึดมั่นศรัทธา ในสถาบันพระมหากษัตริย์ทรง กล่าวถึงพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ไทย ไว้ในบทความต่าง ๆ เช่น ในบทความเรื่อง “ความหยุ่มหยุิม” ทรงกล่าวถึงสมเด็จพระนเรศวรมหาราชว่าทรงเป็นมหาวีรบุรุษได้ทรงกู้ชาติ ให้เป็นอิสระภาพ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสถาปนาราชธานี และ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศพระราชบัญญัติเลิกทาส

จากตัวอย่างสรุปได้ว่าทรงมุ่งประเด็นให้เห็นว่า ประเทศไทยในขณะนั้นมีความเหมาะสม กับการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพราะประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระ ปรีชาสามารถ

4. ทรงแสดงการต่อต้านการปกครองแบบสาธารณรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงสร้างความ เลื่อมศรัทธาในตัว ดร.ชุนยัตเซ็น ซึ่งเป็นผู้นำแนวความคิดแบบสาธารณรัฐของจีนมีตัวอย่าง บทความ ที่ทรงกล่าวถึง ดร.ชุนยัตเซ็น เช่น บทความเรื่อง “ชุนยัตเซ็น ฟุ่งสว่าง” ความว่า

“...มีข้อที่ควรถามอยู่อีกอย่างหนึ่งว่า , หมอชุนนั้นมีหน้าที่อะไรที่จะพูดในนามของชาติ จีน ? ถ้าอรรคมหาเสนาบดีอังกฤษ (หรือเสนาบดีชาติใด ๆ ก็ตาม , จะต้องคอยนั่งตอบโทรเลข ของคนที่ไม่มือนำที่รับผิดชอบอะไรเลยเช่นหมอชุนผู้นี้แล้ว , น่าจะไม่มีเวลาเหลือสำหรับทำอะไร อื่นอีกทั้งหมด ! การตีราคาสูงเกินกว่าราคาของตนเองเป็นลักษณะแห่งชุนยัตเซ็น และสานุศิษย์ ของเขา , จึงไม่รู้จักรว่าในเวลานี้โลกเขาเห็นพวกตนเป็นคนที่น่าหัวเราะเย้ยสักปานใดจะสาระแน เทียวเปนอาจารย์สอนคนอื่น ๆ ต่ไปอีกทำไมก็ไม่รู้ได้เลย...”

ฝ่ายค้าน

1. ฝ่ายค้านมองวาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ฝากอนาคตไว้ที่ผู้นำหรือรัฐบาลเท่านั้น โดยที่ประชาชนไม่มีโอกาสแสดงสิทธิเสรีภาพเพื่อตรวจสอบควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้เลย

“...พลเมืองไม่มีปากเสียงอะไรในทางราชการ ราชการจะจัดแต่ตามเสียงของรัฐบาลเท่านั้น เพราะฉะนั้นไม่ผิดอะไรกับบิดา มารดาเลี้ยงเด็กทารก อันไม่รู้สี่สาจะเอาโยนลงในทะเลก็ต้องตายทั้งหมด เปรียบได้อย่างเรือกลไฟสยามที่บรรทุกพลเมืองทั้งประเทศไปกลางทะเล ด้วยอาไศรยความสามารถของกัปตันเท่านั้น ถ้ากัปตันไม่สามารถแล้วก็จะโดนก้อนน้ำแข็งหรือโดนโสโครกทำลายลงได้ เพราะวิชาที่กัปตันเรือกลไฟสยามอยู่แก่รัฐบาลฝ่ายเดียว และไม่มีใครสามารถจะมีอำนาจเปลี่ยนแปลงกัปตันหรือทำงานแทนกัปตันได้ ส่วนเรือไฟของประเทศอื่นนั้นพลเมืองซึ่งเปรียบกับคนโดยสารในลำเรือนั้นรู้วิชาที่กัปตันโดยมาก ถ้าเห็นว่าการปกครองวิพลาด ส่วนเรือกลไฟสยามผู้โดยสารจะทำเช่นนั้นไม่ได้มันผิดกันอยู่ดังนี้...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, 26 กรกฎาคม 2456)

2. ฝ่ายค้าน ไม่เห็นด้วยกับแนวการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของไทย เพราะเห็นว่าอำนาจการปกครองตกอยู่ที่พระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียว ดังนั้นจึงแสดงความเห็นไว้ในบทความดังตัวอย่างว่า

“...วิธีปกครองอย่างที่เรียก แอบสลุดมอณาภิ นั้นคงมีแต่ประเทศสยามประเทศหนึ่งที่ได้เคยจัดการปกครองมาตั้งแต่พระพุทธศักราช ๑๙๐๗ มาถึงบัดนี้ ได้ ๕๔๙ ปี คือมีพระมหากษัตริย์ปกครองมีพระราชอำนาจเหนือกฎหมาย เปนเจ้าแห่งชีวิตของพลเมือง มีพระราชอำนาจที่จะประหารชีวิต เจ้านายแลข้าราชการตลอดจนพลเมืองได้โดยไม่ต้องทรงปรึกษาหารือใคร และไม่มีใครมีอำนาจจะขัดขวางพระองค์ได้ มีพระราชอำนาจ จะทรงตั้งกฎหมายได้โดยพระองค์เอง สรุปรวมความว่า จะทรงทำอะไรโดยพระองค์เอง จะทรงกระทำอะไรทำได้ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีขีดชั้นพระราชอำนาจ เพราะฉะนั้นจึงตรงกับศัพท์ที่เรียกว่า เจ้าชีวิตคือเปนเจ้าของแห่งชีวิตทั้งหมด...”

(“ความเห็นเอกชน” กรุงเทพมหานคร, 11 กรกฎาคม 2456)

“...ป.ล. ทส. กล่าวว่คำที่ข้าเจ้าว่ามนุษย์เป็นทาสของพระเจ้าแผ่นดินนั้น ส. เห็นว่าเป็นคำที่แสดงความเขลา ของข้าพเจ้าอย่างลึกซึ้งแลเห็นเปนว่าโง่แกมหยิ่ง แม้เด็กนักเรียนก็คงไม่เข้าใจว่ามนุษย์เป็นทาสพระมหากษัตริย์นั้น ข้าพเจ้ายอมรับสารภาพว่าข้าพเจ้าเป็นคนโง่ในข้อนี้ เพราะข้าพเจ้าเป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน มีพระมหากษัตริย์เป็นประธานข้าพเจ้ารู้สึกอยู่เสมอผู้ที่เป้นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของพระมหากษัตริย์นั้นย่อมมีความกตัญญูต่อพระมหากษัตริย์เป็นล้นพ้น แลตั้งใจสนองพระเดชพระคุณถึงผู้เสียชีวิต เพราะฉะนั้นคำที่ข้าพเจ้ากล่าวเพียงแค่ว่าเป็นทาสนั้นที่จริงยังไม่พอที่จะแสดงให้เห็นว่าเพียงพอ เพราะระหว่างทาสกับนายยังไม่ได้แสดงความจงรักภักดีเหมือนกับไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน...”

(“ล้อติดโคลน”, กรุงเทพเดลิเมล์, วันที่ 22 พฤษภาคม 2458)

3. ฝ่ายค้านแสดงความไม่เห็นด้วยกับการแบ่งชนชั้นในสังคม ประชาชนทุกคนควรมีสติธิเสมอภาคกัน ดังตัวอย่าง

“...การแบ่งมนุษยชาติเป็นเหล่าตระกูลตามแบบอย่างของประเทศอินเดีย คือ แบ่งเป็นตระกูลขัติยะตระกูลพราหมณ์ ตระกูลกรรมกร เหล่านี้เป็นต้น ใช้ไม่ได้เด็ดขาดสำหรับเวลานี้ เมื่อมนุษย์ไม่มีเขาเหมือนควายไม่มีหางเหมือนลิง และไม่มีมือมีเท้าเท่ากับจำนวนมือเท้าของกิ้งกืออยู่ตราบใดแล้ว มนุษย์ย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิแห่งความเสมอภาค มีเสรีภาพไปบุลย์อยู่ตราบนั่น ...”

(“นานาคกรม”, กรรมกร, วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2466 .)

สรุป ประเด็นความขัดแย้งด้านระบอบการปกครอง ก็คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ให้ชาติไทยอยู่ภายใต้การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ดังเดิม แต่ฝ่ายค้านต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยมีให้กษัตริย์ทรงมีอำนาจอยู่เหนือกฎหมาย แต่ให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการปกครองประเทศอย่างเสมอภาคกัน

2. ประเด็นปัญหาจากข้าราชการและระบบการบริหารงานที่บกพร่อง

2.1 จุดยืนทางความคิด

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยืนยันหลักการบริหารที่ทรงยึดถือแนวพระราชโบายในการปกครองประเทศของพระองค์คือการตั้งมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม และทรงปลูกฝังให้ข้าราชการปฏิบัติตนตั้งมั่นอยู่ในธรรมด้วยเช่นกัน

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านมีความคิดเห็นว่า ถึงแม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงตั้งมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม และทรงมีพระปรีชาสามารถเพียงใดก็ตามแต่ถ้าข้าราชการของพระองค์ขาดความรู้ความสามารถและขาดคุณธรรม หวังเพียงลาภ ยศ สรรเสริญ โดยประพฤตินในทางมิชอบ ระบบการบริหารประเทศย่อมมีข้อบกพร่องก่อให้เกิดความเสียหายต่อชาติอย่างยิ่ง

2.2 วิเคราะห์วาทกรรม

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้วิธีเสนอบทความแสดงแนวพระทัศนะที่ ทรงยึดมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม โดยทรงกล่าวถึงหลักธรรมต่าง ๆ เช่น เรื่องความสุจริต สัมมาจारी สุานแห่งไมตรี เป็นต้น ดังตัวอย่าง จากเรื่อง “ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม” ความว่า

“... ความสุจริตเป็นอุบายดียิ่งยอด” และสุภาษิตนี้ ย่อมใช้ได้ทั่วไปไม่ว่าจะทำกิจการ ใด ๆ ในโลกนี้...”

“...สุานแห่งไมตรี ในระหว่างบุคคลต่อบุคคลก็ดี คณะต่อคณะก็ดีชาติต่อชาติก็ดีย่อมมีอยู่ ที่ความไว้วางใจกันนั้นเป็นปฐม ถ้าไม่มีความไว้วางใจกันแล้ว จะมีความไมตรีต่อกันโดยแท้จริง ยั่งยืนไปนั้นหาได้ไม่...”

“...อีกนัย ๑ ก็จะทำให้รู้ว่า ต้องแสดงตนให้ปรากฏว่าเป็นคนสุจริต คือไม่ประพฤติ กิ ติใดซึ่งจะเป็นหนทางให้ร้ายแก่ผู้อื่นไม่พูดจากลับกลอกหลอกหลวง และไม่คิดปองร้าย ผู้ที่ประพฤติ ได้เช่นนี้โดยสม่ำเสมอแล้วชื่อว่าสัมมาจारी ประพฤติอยู่ในศีลในธรรม...”

“...ส่วนในราชการก็ย่อมจะชอบใช้คนที่ประพฤติสัมมาจारीมีศีลธรรมเหมือนกัน ข้อนี้เป็น ที่น่าอัศจรรย์ที่ยังมีบุคคลบางจำพวกเข้าใจไม่ได้เลย ถ้าเข้าใจข้อนี้โดยแจ่มแจ้งแล้ว ก็คงจะไม่ ต้องได้ยินเสียงบ่น อยู่เนือง ๆ ว่าคนมีสติปัญญารัฐบาลท่านไม่ซุบเสียงแท้จริงผู้กล่าวเช่นนี้ย่อมจะ ลืม (หรือแกล้งทำลืมเสีย) ว่าเป็นความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องพยายามเลือกเฟ้นคนที่ดีจริง ๆ ไว้ ใช้ในราชการ คำว่า “คนดีจริง ๆ “ จะแปลแต่เพียงว่ามีวิชาความรู้ดีหรือเฉลียวฉลาดดีเท่านั้น หา เพียงพอไม่ ย่อมจะต้องมุ่งไปถึงผู้ที่ซนทั่วไปนิยมว่า เป็นคนดีโดยรอบตัวด้วย...”

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงกล่าวอ้างถึงกระแสพระบรม ราชโองการ ไว้ด้วยดังนี้

“...ตามกระแสพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราท่านจะเห็นได้ ว่า พระองค์มีพระราชประสงค์จะให้บรรดาข้าทูลละอองธุลีพระบาททั้งปวง พระพฤติตนให้เป็น ตัวอย่างอันดีงามทั้งในทางราชการและในกิจการส่วนตัว หรืออีกนัยหนึ่งพระองค์มีพระราช ประสงค์ ที่จะให้ข้าทูลละอองธุลีพระบาทนั้นมีหลักฐานมั่นคงจริง ๆ ไม่ใช่ว่ามีแต่ตามผิว ลักษณะใดซึ่งมีพระราชประสงค์จะทอดพระเนตรเห็นในบรรดาข้าราชการก็จะเป็นที่พอพระราช หฤทัยยิ่งนัก

อันบุคคลผู้ใด แม้จะดีเลิศปานใดในหน้าที่ราชการหรือกิจการที่ตนประกอบเลี้ยงชีพก็ดี ถ้ายังเป็นทีบกพร่องในกิจการส่วนตัว ข้าพเจ้าเรียกว่าเป็นผู้ที่มีหลักฐานไม่มั่นคง...”

(หลักฐานไม่มั่นคง)

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านหยิบยกประเด็นปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาที่เกิดจากข้าราชการประพฤติตนไม่เหมาะสม และระบบการบริหารราชการที่ไม่มีการกระจายอำนาจ ซึ่งอาจก่อให้เกิดข้อบกพร่องได้ ดังตัวอย่าง

- ข้าราชการเล่นการพนัน

“...ข้อที่ทำให้ชาวต่างประเทศเขานึกหยันที่สุดก็คือ เมื่อเขาสังเกตเห็นข้าราชการผู้ใหญ่บางคน พลอยมั่วสุ่มเข้าไปพัวพันอยู่ในกองการพนันอันโสโครกนั้นด้วย...”

(“อะไรๆ ก็เป็นการพนัน”, จีนในสยามวารศัพท์ 20 กันยายน 2464)

- ข้าราชการประจบสอพลอ

“...คำว่า บ.จ หรือหัวประจบนี้แปลตามโลกย์นิยมว่าประพฤติตนให้เป็นที่รักใคร่แห่งบุคคลอื่นโดยทางที่ผิดแลคลาดจากความยุติธรรมเป็นบุคคลที่ปราศจากศีลและสัตย์ไม่เลือกหน้าว่าบุคคลชนิดใดจะเป็นมิตรหรือนายก็ตาม ที่มีอำนาจวาสนา มียศ, ทรัพย์มากกว่าคนแล้ว ถ้ามีช่องพอที่จะเข้าประจบประแจง ประพฤติตนให้เป็นที่รักใคร่ หวังลาภยศได้แต่ทางใดทางหนึ่งถึงแม้ว่าสิ่งที่พูดแลคนประพฤตินั้นจะประกอบด้วยความทุจริตต่างๆ หรือเป็นบาปอกุศลทำให้บุคคลอื่นได้รับความทุกข์และเดือดร้อนด้วย ประการใดๆ ก็ไม่ว่าขออย่างเดียวแต่ให้บุคคลผู้ถูกประจบรักใคร่ โดยหวังลาภแลยศให้บังเกิดแก่ตนแล้วเป็นใช้ได้...”

(“ปัญหา บ.จ.”, กรุงเทพเดลิเมล์, วันที่ 4 กรกฎาคม 2456)

- ข้าราชการใช้ระบบพรรคพวก

“...ข้าราชการบางคนซึ่งแม้จะมีภูมิรู้ดีเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าไปบ้านนายไม่เป็น ก็อาจจะต้องจมอยู่ในตำแหน่งเดิมนั้นและยังหัวหน้าการงานของตนเป็นคนที่รักษาเก้าอี้อยู่ด้วยแล้ว ตนก็เกือบไม่มีหวังว่าจะเป็นเทวดากับเขาได้บ้าง ส่วนผู้ที่มีความรู้ๆ ปลายๆ แต่ถ้ารู้จักไปบ้านนาน ก็อาจจะจะมีหวังด้วยประการต่างๆ จำเป็นเรื่องที่น่าคิดมากอยู่...”

(“งานที่บกพร่อง”, จีนในสยามศัพท์, วันที่ 14 กรกฎาคม 2462)

“.....หน้าที่ของผู้ตรวจการไม่ใช่เป็นหน้าที่อันง่าย สักแต่ว่าหนุหนหลังกันขึ้นไปแล้วก็เปนนอน ใช้ได้ ไม่คัดเลือกว่าผู้ที่กอบด้วยความรู้ความสามารถจริงๆ หรือต้องเป็นผู้มีใจโอบอ้อมอารีไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เพราะว่าถ้าจะใช้บุคคลที่อยู่ในประเภทที่ไม่เลือกเฟ้นแล้วอาจจะบังเกิดผลตรงข้ามกับทางที่ควรเป็นไปได้จริงๆ...”

(“งานที่บกพร่อง”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 16 กรกฎาคม 2462)

“...แลการรับราชการในสมัยนี้ แม้จะมีหลักวางไว้ เป็นบรรทัดฐานว่าต้องเป็นคนมีความรู้ อย่างนั้นอย่างนี้ แต่ก็หาได้ทำกันได้จริงเหมือนอย่างหลักนั้นไม่ จึงเป็นทางที่จะเลือกหาคนดี ประจําการไม่ได้.....”

(“งานที่บกพร่อง”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 16 กรกฎาคม 2462)

- อำนาจอยู่ในมือชนกลุ่มน้อย

“...แต่เดิมมาเมื่อมีเหตุการณ์อันใดขึ้น เมื่อยังไม่มีพระราชกำหนดกฎหมายที่ตราไว้ เช่นไม่มีในพระธรรมนูญแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็จะโปรดให้ตราขึ้นไว้ เฉพาะเรื่องแลให้ใช้ในคดีทั่วไปบรรดาที่จะเกิดขึ้นภายหลังแลโดยมาก พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้ออกประกาศพระราชบัญญัติโดยพระองค์เองมีประกาศรัชกาลที่ ๔ ที่ใช้เป็นกฎหมายแผ่นดิน

ครั้นต่อมาบ้านเมืองเจริญขึ้นอรรถคดีพิพาทก็เจริญขึ้นตามลำดับพระราชกำหนดกฎหมายที่มีอยู่ไม่ค่อยพอ จะใช้เสนาบดีเจ้ากระทรวงซึ่งรับผิดชอบต่อการนั้นก็พากันร่างขึ้น แลนำทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต ออกเป็นประกาศพระราชบัญญัติใช้ในราชการต่อไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ที่ประชุมเสนาบดีตรวจแก้ เมื่อต้องด้วยกระแสพระราชดำริห์แล้วก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้เป็นกฎหมายแผ่นดินต่อไปอย่างที่เป็นมาแล้ว

การตั้งกฎหมายในเวลานี้ เจ้ากระทรวง คือ เจ้านาที่เป็นผู้ร่างแล้วทูลเกล้าฯ ถวาย บางเรื่องก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรรมการพิเศษ ตรวจแก้ไขแลทำความเข้าใจกับทูลพระกรุณาเสียก่อนแล้วจึงโปรดเกล้าฯ ให้ที่ประชุมเสนาบดี แลพระราชทานบรมราชวินิจฉัยด้วยพระองค์เองแล้ว จึงให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

นอกจากเสนาบดีไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดจะคัดค้านกฎหมายที่จะออกใหม่ได้ เพราะฉะนั้นกฎหมายสำหรับประเทศสยาม จึงตกอยู่อำนาจเสนาบดีสภา ๑๒ กระทรวง แลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้น...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเมต์ วันที่ 12 กรกฎาคม 2456)

- กระทรวงพระคลังมหาสมบัติมีอำนาจมากในการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน

“...การใช้จ่ายเงินของประเทศสยามตามที่ได้พรรณามาโดยย่อนี้ผู้อ่านก็คงจะทราบได้แล้วว่า เจ้ากระทรวงเป็นผู้รับผิดชอบ และกระทรวงที่จะใช้ เสนาบดีกระทรวงพระคลัง เป็นผู้อนุญาตและไม่อนุญาตต่อความเห็นแตกต่างกัน คือ เจ้ากระทรวงก็จะจ่ายให้ได้ กระทรวงพระคลังก็ไม่เห็นด้วย จึงจะทำปัญหากราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์ขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเป็นราย ๆ ถ้ากระทรวงพระคลังเห็นชอบด้วยแลมีเงินจ่ายก็เป็นอันตกลง

บางรายที่เป็นกระแสพระบรมราชโองการ ให้กระทรวงการพระคลังจ่ายให้กระทรวงหนึ่ง กระทรวงใดก็มีบ้าง คือเจ้ากระทรวงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตทางกรมราชเลขาณูการ

การจบบางอย่างที่ไม่อยู่ในงบประมาณที่กำหนดไว้ เมื่อจำเป็นจะต้องจ่ายกระทรวงพระคลังก็นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เมื่อต้องด้วยกระแสพระราชดำริห์แล้ว ก็พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จ่ายได้

แต่เมื่อจะว่ากันให้จริง ๆ แล้วการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนั้นก็ไปเพียงพิธีเท่านั้น คือเมื่อกระทรวงพระคลังเห็นชอบ แลมีเงินพอจ่ายแล้ว ก็พระราชทานพระบรมราชานุญาตเสมอ เพราะฉะนั้นเราจึงกล่าวว่าเป็นแต่เพียงพิธีเท่านั้น...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเมล์, วันที่ 13 กรกฎาคม 2456)

สรุป จากประเด็นที่ฝ่ายค้านยกมากล่าวแสดงถึงจุดยืนทางความคิดที่เห็นว่า ประชาชนไม่มีสิทธิและเสรีภาพในด้านการเมือง การปกครอง ทำให้ระบบการบริหารงานแผ่นดินอยู่ในอำนาจของคนกลุ่มน้อย ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจชี้ขาดเพียงพระองค์เดียว ทำให้มีจุดอ่อนในเรื่องของความเหมาะสมได้ ทั้งในด้านกฎหมายและการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน

3. ประเด็นโจมตีพระมหากษัตริย์

ในประเด็นโจมตีพระมหากษัตริย์นี้ ฝ่ายค้านมักจะใช้วิธีกล่าวอ้อม ๆ แต่ผู้อ่านจะสามารถเดาความได้ว่า ฝ่ายค้านต้องการกล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเด็นที่ฝ่ายค้านโจมตีพระองค์ ได้แก่ ทรงใช้จ่ายงบประมาณอย่างฟุ่มเฟือย ทรงล่าเอียงเข้าข้างทหารและทงโปรดข้าราชการที่ประจบสอพลอ

3.1 จุดยืนทางความคิด

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงแนวพระราชดำริในการปกครองประเทศไว้อย่างชัดเจนว่า พระองค์ทรงตั้งมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม รวมถึงทรงสร้างจิตสำนึกให้ข้าราชการและประชาชนของพระองค์ตั้งมั่นอยู่ในธรรมด้วยเช่นกัน ทรงเห็นว่าทุก ๆ คนควรรักชาติ ยิ่งกว่าชีวิตของตนเอง ดังนั้นทุกคนจะต้องใช้สติ ความคิด และวิจารณญาณ รวมทั้งความรู้ความสามารถในการทำนุบำรุงชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศ แนวพระราชดำริและพระราชปณิธานดังกล่าว เป็นการยืนยันให้เห็นว่าพระองค์มิได้ทรงใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินอย่างฟุ่มเฟือย มิได้ทรงล่าเอียงเข้าข้างทหารและข้าราชการที่ประจบสอพลอ

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านแสดงภาพความคิดว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินอย่างฟุ่มเฟือย ทรงล่าเอียงเข้าข้างทหาร และขุนนางที่ประจบสอพลอ

3.2 วิเคราะห์วาทกรรม

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงแนวพระราชดำริและพระราชปณิธานของพระองค์ พอที่จะสรุปและยกตัวอย่างเพื่อสนับสนุนจุดยืนทางความคิด ที่พระองค์ทรงแสดงให้เห็นว่า มิได้ทรงใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินอย่างฟุ่มเฟือย มิได้ทรงเข้าข้างทหาร และข้าราชการที่สอพลอได้ดังต่อไปนี้

“...บางทีจะมีผู้เถียงว่า รัฐบาลได้จัดการสร้างรถไฟขึ้นแล้วเกือบจะทั่วพระราชอาณาจักร และนอกจากรถไฟก็มีแม่น้ำลำคลองสำหรับเป็นทางคมนาคมอยู่แล้วจะต้องทำถนนขึ้นอีกทำไม ...”

(การสร้างถนนหัวเมืองเป็นความจำเป็น)

“...คำเถียงที่สุด ซึ่งโดยมากผู้เถียงมักเชื่อมั่นว่า จะเป็นข้อตัดความสิ้นพุดที่เดียวคือ ไม่มีเงิน ! ข้อนี้ถ้าเป็นความจริงไม่มีทางเบี่ยงบ่ายได้เลยทีเดียวแล้ว ก็เป็นอันจใจอยู่เปนนธรรมดา แต่ขออย่างเดี๋ยวย่าให้พุดว่า การที่จะลงทุนทำถนนเป็นการเปลืองเปล่าเท่านั้น...”

“...นักรบนั้น ถึงหากว่าใจจะกล้าหาญอุตสาหะวิริยภาพมากปานใด ๆ ก็ดี แต่ร่างกายก็คงเป็นเลือดเนื้อเท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้าจะต้องรับความลำบากในทางเดินเสียแล้ว กว่าที่จะถึงที่ประจันหน้ากับข้าศึกก็จะหย่อนแรงไปเสียมากแล้ว เหตุฉะนั้นในทางยุทธศาสตร์จึงควรเห็นว่าถนนเป็นของจำเป็นอย่างยิ่ง...”

(ประโยชน์แห่งถนนในหัวเมือง)

ตัวอย่างบทความเรื่อง “ประโยชน์ของเรือรบต่าง ๆ”

“...และในเวลานี้ในกองทัพเรือของเรามีเรืออะไรบ้างที่จะพอใช้เป็นเรือที่เลี้ยงเรือพิฆาตได้ ไม่มีเลยจนลำเดียว เพราะฉะนั้นจะกล่าวว่าการที่คิดหาเรือลาดตระเวนเขากวายนั่น เป็นความคิดอันเกินตัวไปได้ฤา...”

“...ส่วนข้อที่ “สันดอน” กล่าวไว้ ถ้าจะคิดหาเรือรบที่หนึ่งถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ควรให้หาเรือที่เป็น ยืด อย่างสบายเสียทีเดียวจะดีกว่านั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการหมิ่นทางบรมเดชาานุภาพส่วน ๑ ที่นี้กว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทรงขัดสนพระราชทรัพย์ จนถึงแก่จะต้องทรงใช้อุบายให้เรียกรายเงินจากข้าแผ่นดินเพื่อซื้อเรือสำหรับทรงประกาศบำรุงพระราชสำราญส่วนพระองค์ เป็นความคิดอันไม่สมควรแก่คนไทยผู้ที่จงรักภักดีต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท...”

ตัวอย่างจากบทความ เรื่อง “การเสด็จจากนคร”

“...ถ้าพระองค์ไม่เสด็จพระราชดำเนินไปยังหัวเมืองบ้างก็เหมือนไม่พระราชทานโอกาสให้ชาวเมืองอื่นได้รับความเสมอหน้ากับชาวกรุงเทพฯ เพราะเมื่อมีทุกข์สุขอะไร ก็ไม่มีใครจะถึงพระเนตรพระกรรณได้ดี ...”

“...การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมมณฑลปักษ์ใต้ครั้งนี้ สมควรที่จะถือว่าเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งในพระราชประวัติแห่งรัชกาลปัจจุบันนี้ เพราะมีที่ควรหวังได้ว่าจะบังเกิดผลดีโดยอเนกประการ และผลเหล่านี้ถ้าใครคอยสังเกตดูต่อไปคงจะได้แลเห็นในไม่ช้า ข้อหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านผู้อ่านคงจะได้รู้สึกแล้วเป็นแน่นอน คือการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ไม่ใช้การเสด็จประพาสสำหรับสนุก หรือพูดตามภาษาสามัญว่าไปเที่ยวฉะนี้เลย ตรงกันข้าม สมควรถือว่าพระองค์ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอันหนึ่ง ...”

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแสดงเหตุผลว่าพระองค์มิได้ทรงใช้งบประมาณแผ่นดินอย่างฟุ่มเฟือยและมีได้ใช้เงินงบประมาณเพื่อความสุขส่วนพระองค์เลย

ในด้านประเด็นเรื่อง ทรงลำเอียงเข้าข้างทหาร พระองค์ทรงใช้บทความกล่าวแสดงแนวพระทัศนะของพระองค์ไว้พอเป็นตัวอย่างได้ดังนี้

ตัวอย่างบทความเรื่อง ประโยชน์แห่งถนนในหัวเมือง

“...แม้ที่ข้าพเจ้ากล่าวขึ้นเพียงเท่านี้ ก็อาจมีคนบางคนร้องกรีดเสียแล้วว่า เอาแล้ว ! เอาแล้ว ! หนวกหูจริง ๆ อ้ายคำพูดของคนเป็นข้าทวารนี้ ! ในหมู่คนไทยบางพวก (และมีจำนวนไม่น้อยด้วย) เป็นโรคเรื้อรังชนิดหนึ่งซึ่งเกือบจะเยียวยาไม่ได้คือเป็นโรคพลเรือนอาการของผู้เป็นโรคนี้มีอาการ อิจฉา ทหารเป็นที่ตั้งจึงชวนให้ซึ่งสรรพกิจการทั้งปวงที่เนื่องด้วยการแผนกทหารเห็นเป็นเปลืองเงินเปล่าทั้งสิ้น...”

“...การกู้ชาติหรือป้องกันชาตินั้น ทำด้วยปากไม่ได้ดอกเหตุฉะนี้ใครจะว่า ข้าพเจ้าเป็นข้าทวารก็ยอม แต่ข้าเจ้าคงไม่ต้องบ้ายู่คนเดียว เพราะเชื่อว่าท่านผู้ที่มีสติปัญญาจริง ๆ และมีสติตริตรองโดยรอบคอบ เห็นการโดยกว้างขวางคงจะไม่เห็นว่าทหารเป็นของเล่นของพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้นเป็นแน่แท้...”

นอกจากจะทรงแสดงเหตุผลดังกล่าวแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงใช้หลักธรรมมาแสดงไว้ในบทความ ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อโต้แย้งฝ่ายค้านได้โดยทางอ้อมอีกด้วย ดังตัวอย่าง

“...ข้าพเจ้าเห็นว่าเมตตาเป็นเครื่องประดับอันประเสริฐแห่งผู้มีอำนาจและเป็นสิ่งซึ่งอาจจะผูกน้ำใจ แห่งตนได้ดีกว่าอาญา อันประกอบด้วยความดุร้าย...”

(ความประพฤติระหว่างนายกับพลทหาร)

“...หลักแห่งธรรมะยอมเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้อยู่อย่างเดียวในโลก และถึงสิ่งไร ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปหลักแห่งธรรมะจะมีเวลาค่ำคร่ำหรือดับสูญนั้นก็หาไม่ได้...”

(ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม)

“...แสดงให้เห็นว่าเรามีหลักฐานมั่นคง ทั้งในแผนกกิจการที่เราทำต่อสาธารณชนและในกิจการส่วนตัวเราต้องไม่ประพฤติตนเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอกอย่างวางท่าเป็นคนสุจริตแต่ในขณะที่ออกไปจากประตูบ้าน เราต้องเป็นคนสุจริตชื่อตรงในกิจการทั้งภายนอกและภายใน สุจริตในไตรทวาร ทั้งกาย วาจาใจ เราทั้งหลายจงมาชวนกันเลิกเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก และเลิกความเห็นผิดที่สำคัญว่าความกลับลอก และความไม่ตรงไปตรงมาเป็นลักษณะของคนฉลาด...”

(หลักฐานไม่มั่นคง)

สรุป พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้บทความ เพื่อสนับสนุนจุดยืนทางความคิดของพระองค์ ทั้งทางตรงคือการใช้เหตุผล และทางอ้อมคือใช้หลักธรรมะนั้นเอง

ฝ่ายค้าน

การใช้บทความโจมตีพระมหากษัตริย์ของฝ่ายค้านมิได้เป็นการกล่าวตรง ๆ กล่าวคือ ฝ่ายค้านจะใช้วิธียกเรื่องราว หรือสถานการณ์อื่น ๆ มาเปรียบเทียบให้ผู้อ่านคิดและตีความเอาเอง ทั้งบุคคลและพฤติกรรมที่กล่าวถึง ดังตัวอย่าง เช่น

- ประเด็นเรื่องทหารและข้าราชการสอพลอ

“...เท่าที่ท่านได้เห็นรามจิตติเขียนเรื่องทหาร ลงในสมุทสารก็ว่าชอบทหารนั้นดูยังเลี่ยนลอยน้ก เพราะไม่มีหลักอันใดจะแสดงให้มันคงว่าพูดเล่นหรือพูดจริง หรือเพื่อวิตกอะไร ถ้าจะแสดงได้ว่าได้เคยอุทหนุนทหาร คืออะไรที่ให้งี้กว่าพลเรือนพวกของตัวนั้นแหละพอจะเชื่อว่าชอบทหารจริง...”

(“ลูกศรมังกรกรรฐ์มาแล้ว”, กรุงเทพเดลิเมล์, วันที่ 27 มีนาคม 2459)

“...ใครเป็นผู้กระทำผิด หรือคณะที่จัดการถอนพระราชอำนาจของพระองค์เสีย หรือจะเป็นด้วยความอกตัญญูของทหารโดยไม่ยอมเป็น ทหารของฉัน...”

“...ผู้ที่มีความกตัญญูซื่อสัตย์ต่อพระองค์ ได้ทำจดหมายทูลเกล้าถวายข้อความประสงค์ของราษฎรให้ทรงเห็นทุกข์แลสุขของาน่าพิศวงจับใจ แต่พระองค์ก็หาได้ทรงเชื่อไม่ เชื่อแต่พวกขุนนางกังฉินที่อยู่ในราชสำนัก ใกล้ชิดพระองค์สอพลอคอยหา รุเบิด ใส่กระเป่าเป็นอาทิ และทั้งถือพระองค์เสียว่าได้เคยทรงพระราชอำนาจสิทธิขาดมาช้านานแล้ว ใครจะมาจ้างหรือลดพระองค์จากเสวตรฉัตรได้ เพราะทหารของฉัน มีคอยรักษาพระองค์อยู่คึกคักแน่นหนา...”

“...ทหารที่ใกล้ชิดรักษาพระองค์นั้น จะโทษว่าเขาเป็นผู้กตัญญูต่อพระเจ้าซาร์ก็ได้ เพราะทหารเป็นเครื่องรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ไม่ใช่เฉพาะเป็นทหารของส่วนตัวบุคคลดังเช่นที่พระเจ้าซาร์ เคยรับสั่งว่า ทหารของฉัน นั้นหาไม่ได้...”

(“ตอบเรื่องใครผิด”, กรุงเทพเดลิเมล์, วันที่ 25 เมษายน 2460)

“...ครั้นถึงแผ่นดินพระบรมเอกทัศน์ครั้งกรุงเก่า พระเจ้าแผ่นดินพระองค์นี้ โปรดปรานขุนนางสอพลอเป็นล้นพินมีพระยาราชมนตรี (ปิ่น) กับเจ้าหมื่นศรีสรรักษ์ราช (นิ่ม) เป็นต้น คนทั้ง ๒ นี้ ทำให้แผ่นดินร้อนทุกเส้นหญ้าใบไม้...”

(“ความเห็นเอกชน เรื่องพระเจ้าแผ่นดินเสีราชสมบัติเพราะขุนนางสอพลอ”, กรุงเทพเดลิเมล์, วันที่ 27 มีนาคม 2459)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ฝ่ายค้าน ใช้บทความเชิงเสียดสีประชนประชันให้ผู้อ่านตีความเอง โดยสังเกตจากข้อความและลีลาการเขียน เช่น ชีตเส้นเน้นย้ำคำว่า “ทหารของฉัน” เป็นต้น

“...แกลดูเหมือนถ้าจะเอาน้ำหนักแห่งความรักพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของราษฎรสามัญขึ้นใส่ตราชูชั่ง เทียบเคียงกับน้ำหนักพวกที่มีความรักชาติในสมัยนี้ของคนบางจำพวกแล้วความรักพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของพวกราษฎรสามัญ คงจะมีน้ำหนักยิ่งกว่ากันหลายสิบเท่า เพราะความรักในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของราษฎรสามัญนั้น ได้เล็งเห็นไปโดยพิจารณาตามแบบป่าเถื่อน ของตนเองหาใช้ได้เห็นไปในทางลาภยศ ดังเช่นบุคคลบางจำพวกได้เห็นว่าเงินค่าสินจ้างให้ตนรักชาติไม่...”

(“ยังมีกระพีติดอยู่มาก”, จีนในสยามวารศัพท์, วันที่ 14 สิงหาคม 2461)

จากตัวอย่าง ฝ่ายค้านต้องการแสดงความคิดเห็นว่า ข้าราชการมิได้รักชาติโดยแท้จริงแต่ที่แสดงรักต่อพระมหากษัตริย์เพราะหวังในลาภ ยศ มากกว่า

- ประเด็นเรื่องการใช้จ่ายเงิน สรุ่ยสุร่าย

“...ไฉนกระทรวงพระคลัง ฯ จึงจ่ายเงินไปในทางอื่น ๆ ได้แต่ทำไมใช้กระทำในสิ่งที่ไปบประโยชน์อันจะเพิ่มพูนก่อให้เกิดโภคทรัพย์ของประเทศนั้นไม่ได้ ? ข้อนี้เป็นปัญหาที่ลึกซึ้งข้อหนึ่งซึ่งบางคนกล่าวว่าโอกาส ที่จะตอบแลชี้แจงยังมาไม่มาถึงเพราะฉะนั้นเราก็อยากจะเว้นในข้อนี้เสียบ้าง แต่เพื่อที่จะเข้าใจกันได้ง่าย ๆ ถ้าผู้ยากรู้ลองคนึงถึงการใช้จ่ายต่าง ๆ ของรัฐบาลในส่วนของที่สรุ่ยสุร่าย หรือในส่วนของที่ไม่สรุ่ยสุร่ายแล้ว บางทีก็จะได้กระมังว่าอะไรเป็นอะไร และทำไมจึงมีค่ากล่าวเช่นนั้น ?”

(สยามกับการเงิน, จีนในสยามวารศัพท์ วันที่ 4 พฤศจิกายน 2465)

สรุป จากประเด็นที่ฝ่ายค้านยกมาจะเห็นว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นที่เป็นความรู้สึกมากกว่าที่จะใช้เหตุผลจากข้อเท็จจริง และมีได้กล่าวระบุเจาะจงในด้านความคิดเห็นนั้นว่า ต้องการจะกล่าวถึงใคร แต่จะให้ผู้อ่านเป็นผู้ตีความเอง

ข. ด้านเศรษฐกิจ

1. ประเด็นปัญหาความยากจนของราษฎร

1.1 จุดยืนทางความคิด

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าคนไทยไม่ได้ยากจนจริงเพราะไม่ได้จนถึงขั้นอดตาย แต่ที่อ้างว่าจนเพราะไม่มีเงินพอที่จะใช้จ่ายอย่างฟุ้งเฟ้อหรือเล่นการพนันได้

ฝ่ายค้าน

นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน มองว่าคนไทยโดยทั่วไปอดอยากยากแค้นฐานะยากจน แต่รัฐบาลไม่เหลียวแล

1.2 วิเคราะห์วาทกรรม

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้บทความเพื่อทรงแสดงเหตุผลให้เห็นว่าแท้จริงคนไทยไม่ได้ยากจน ดังตัวอย่าง

“...ก็คนไทยเรานั้นยากจนจริงหรือ ? ในข้อนี้ข้าพเจ้าได้เคยแสดงความเห็นไว้ครั้งหนึ่งแล้ว โดยอัตโนมัติว่าคนไทยเราไม่จน และแต่นั้นก็ยังไม่เห็นเหตุอันใดที่มาเปลี่ยนแปลงความเห็นของข้าพเจ้า การที่จะพิสูจน์ความจริงข้อนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ผู้ยากนักเพราะว่ามีเหตุผลหลายอย่าง ดังจะชี้ให้เห็นได้ข้าพเจ้าจะขอยกขึ้นมากล่าวแต่เพียง 2 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ในเมืองเรายังไม่เคยปรากฏว่ามีคนอดตาย
 2. รถไฟยังคงบรรทุกคนหัวเมือง เข้ากรุงเทพฯ อยู่เสมอเพื่อเอาเงินมาเข้ากระเป๋านายอากรหอย และบ่อเบี้ย ข้อนี้ก็เห็นได้ว่าถ้าคนเราจนจริงก็คงไม่สามารถจะทำเช่นนี้ได้เป็นแน่...”
- (ความจนไม่จริง)

“...ชาวบ้านนอกของเราไม่ขัดสนในส่วนสิ่งของ ที่ว่านี้เลยเขาทั้งหลายมีที่อาศัย พออยู่ได้มีที่ดิน ที่จะไถและเพาะปลูกมีเสบียงอาหารบริบูรณ์ตลอดปี มีหมูและเป็ดไก่ เลี้ยงกิน...”

“...เงินที่หาได้เขาก็ใช้เพื่อประโยชน์ ๒ อย่างเท่านั้น (๑) เสียภาษี (๒) เล่นการพนัน...”

สรุป พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าคนไทยที่อ้างว่ายากจนนั้นเป็นเพราะใช้เงินในทางที่ผิด เช่น เล่นการพนัน เป็นต้น โดยความเป็นจริงแล้วคนไทยนั้นอาศัยการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ก็เพียงพอที่จะดำรงชีวิตอยู่ตามอัตภาพของตนได้อย่างไม่อดอยากได้

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านยืนยันความเห็นว่าคุณไทยยากจนลงมากกว่าสมัยก่อนเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

ตัวอย่างบทความที่สนับสนุนความคิด

“...ในที่นี้จะขอเทียบแต่เพียงราษฎรสามัญ เช่นชั้นเสมียนที่ได้เงินเดือนเพียงเดือนละ ๕๐ บาท เปนอาทิ คือเสมียนนำหอของสมัยกระโน้นนั้น โดยมากได้เงินจากนายเพียงแต่ปีละ ๒๐ หรือ ๓๐ บาท ก็ยังสามารถมีเคหะสถาน ครอบครั้ว ค่าทาษหญิงชายตามคณารูปของเขาได้ ส่วนพวกเสมียนที่ได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๕๐ บาท ในปัจจุบันสมัยนี้นั้นอย่าพักจะต้องคิดเลี้ยงค่าทาษหญิงชายผู้อื่น ๆ เลยแม้แต่เฉพาะครอบครัวของตนเอง (บุตรและภรรยา) โดยมากบ้างเดือนก็ไม่เพียงพอ แลการที่ว่าบางเดือนพอนั้น ก็หาใช่ได้เปนไปโดยความบริบูรณ์ด้วยเครื่องบริโภคใหม่ แลถ้าเมื่อใดอยากกินแกงให้อร่อยแล้ว, มื้อนั้นก็ต้องงดผักตม่น้ำพริกเสีย ถ้าไปเกิดอุตุรียอยากประดั่งขึ้นพร้อมกันทั้งสองสิ่งแล้ว ก็นี้กว่าทำกรรมให้แก่มืออนาคตทุกมือไป...”

(“จะไปร้องเอากับใคร”, จีนในสยามวารศัพท์, วันที่ 18 ธันวาคม 2461)

2.ประเด็นปัญหาด้านการเข้ามาประกอบอาชีพของคนจีน

2.1 จุดยืนทางความคิด

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า คนจีนเข้ามามีอำนาจทางการค้าขายเหนือคนไทย มีหน้าขำยังกอบโกยผลประโยชน์ส่งกลับประเทศของตน แสดงถึงความไม่น่าไว้วางใจคนไทยจึงควรช่วยกันรักษาผลประโยชน์ของชาติ

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านซึ่งเป็นชาวจีนโต้แย้งว่า ไทยไม่สนใจทำการค้าเองจะโทษคนจีนว่ามาแย่งอาชีพไม่ได้ และการส่งเงินกลับประเทศของตนไปส่งไปให้ญาติพี่น้องก็ไม่ใช่เรื่องผิดกฎหมาย หรือนำตำหนิเพราะไทยมิได้เสียผลประโยชน์อะไร

2.2 วิเคราะห์วาทกรรม

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพยายามชี้ให้คนไทยเห็นถึงความสำคัญของการค้าขาย และการขยันทำมาหากินและทรงย้ำให้เห็นว่าคนจีนที่อยู่ในประเทศไทย มิใช่คนไทย แต่อย่างไรก็ตามจีนยังคงนึกถึงผลประโยชน์ของชาติตนมากกว่านึ่งถึงชาติไทย ดังนั้นเมื่อมีโอกาสชาวจีนก็จะกอบโกยผลประโยชน์เพื่อชาติบ้านเมืองของตน ทรงใช้บทความปลุกสำนึกความรักชาติของคนไทย ทรงกระตุ้นเตือนให้คนไทยเห็นความสำคัญของพานิชยการ และทรงเตือนให้คนไทยระมัดระวังอย่าไว้วางใจชาวจีนมากเกินไป ดังตัวอย่างบทความต่อไปนี้

“...ข้าพเจ้าทราบอยู่ดีว่ามีคนจำพวกที่เห็นว่า ควรจะยินดีรับรองเงินที่เข้ามาในเมือง เพราะการที่เงินเขามาขึ้นนั้นไม่แต่ช่วยเพิ่มจำนวนพลเมือง ทั้งยอมกระทำให้โภคทรัพย์ของแผ่นดินมั่งคั่งสมบูรณ์ขึ้นด้วยฯ ผู้ที่กล่าวเช่นนี้พูดแต่ทางได้ แต่ทางเสียเขาเห็นจะลืมนึกถึงคือว่า เงินมิได้เข้ามาอยู่โดยความตั้งใจที่จะฝังรกรากไว้ในแผ่นดินและมีได้ยอมกลายเป็นพลเมืองแท้ของเมืองนั้นเลย ย่อมรู้สึกว่าเป็นคนต่างภาษาอยู่เสมอ มีอยู่บ้างคนที่เต็มใจจะกลายเป็นพลเมืองแท้ของเขาก็หายอมไม่ ส่วนข้อที่ว่าเขาช่วยกระทำให้ทรัพย์แผ่นดินเพิ่มขึ้นนั้น จริงอยู่จะปฏิเสธเสียไม่ได้ แต่ก็ไม่ควรลืมนึกว่าทรัพย์แผ่นดินที่เขาช่วยทำขึ้นนั้น เขาก็นำออกไปจากเมืองเหมือนกัน ส่วนที่เขาใช้สอยในเมืองนั้น เขาพยายามกระหมัดกระหม่อมมากที่สุดที่จะทำได้...”

(พวกยิวแห่งบูรพาทิศ)

“...ยกเรื่องอื่น ๆ เสีย เราควรจะมาพิจารณาพฤติการณ์ที่จะอุดหนุนและบำรุงหัตถกรรมของเราต่าง ๆ ซึ่งให้ผลอันเป็นของจำเป็นแก่ชีวิต มีอาหารและการนุ่งห่มเป็นอาทิ และควรพิจารณาต่อไป ถึงอุบายซึ่งควรจะดำเนินเพื่อให้บ้านเกิดเมืองนอนของเราเป็นประเทศที่เลี้ยงตัวเองได้มากที่สุด โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยประเทศอื่น ...”

(วิธีจะแก้ไข)

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านได้แก่นักหนังสือพิมพ์จีน ได้แสดงความเห็นประกอบเหตุผลโดยอ้างถึงว่า คนไทยไม่มีความสามารถทางการค้าเพราะหลงค่านิยมการเข้ารับราชการจึงไม่สนใจการค้าขาย ดังนั้น คนไทยจะกล่าวโทษว่าคนจีนแย่งอาชีพจึงเป็นการไม่สมควรนอกจากนี้ คนจีนยังทำงานปนกรรมกรซึ่งไม่เล็กลงว่าเป็นกิจอย่างใดนับว่าเป็นการช่วยผ่อนแรง ในสิ่งที่คนไทยไม่ใคร่พอใจทำ เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือคนไทยกับคนจีนมีความผูกพันกันสนิทสนมมากกว่าชาติอื่น และคนจีนก็สำนึกในบุญคุณของบ้านเมืองที่ให้ความร่มเย็นแก่ตน

ฝ่ายค้านใช้บทความแสดงความคิดเห็นไว้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...แต่การที่เงินทำการค้าขาย หรือการใด ๆ นั้นคงไม่เป็นเหตุตัดหนทางไม่ให้คนไทยทำเลยนั้นมิได้ เว้นแต่คนไทยจะทำหรือไม่เท่านั้น ดังนี้ที่เห็นว่าการค้าขายตกไปอยู่ในมือของจีนจะลงโทษว่าเงินมาแย่งทำเสียก็ออกจะเป็นคำกล่าวที่ไกลจากความเปนธรรมเกินไป แต่ความเป็นจริงดูเหมือนจะดีเสียอีก ที่การค้าขายตกอยู่กับจีน เพราะว่าแม้จะมีเหตุการณ์อย่างใด ๆ เกิดขึ้น ก็ยังพอจะพูดจากระทำความตกลงกันได้ง่าย และไม่ยากลำบากเหมือนพูดกับชนชาติอื่น...”

(“ไทยกับจีน”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 4 ธันวาคม 2462)

“...บุคคลเราย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินส่วนตัวเสมอ กฎหมายเมืองเราก็ไม่มีข้อห้ามมิให้เงินที่มา
 พึ่งพระบรมโพธิสมภารฝากเงินไปให้ครอบครัวของตัวที่เมืองจีน ทั้งที่กิจการฝากเงินออกนอก
 ประเทศในเวลานี้ เป็นการใช้ใบสำคัญแลกเปลี่ยนกันเท่านั้น หากได้เอาตัวเงินฝากออกไปไม่...”
 (“วิสาสะกับหนังสือพิมพ์ไทย”, จินโนสยามวารศัพท์, วันที่ 10 พฤษภาคม 2465)

ค. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1. ประเด็นขัดแย้งเรื่องเสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์

1.1 จุดยืนทางความคิด

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่านักหนังสือพิมพ์เชื่อค่านิยมที่ผิดคือ
 หนังสือพิมพ์ต้องโจมตีรัฐบาลโดยไม่กล่าวระบุเหตุผลที่ชัดเจน

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้าน มีความเห็นว่า หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องติรัฐบาลเพื่อการปรับปรุงแก้ไข
 ข้อผิดพลาดอันจะนำความเจริญมาสู่บ้านเมือง

1.2 วิเคราะห์วาทกรรม

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงชี้ให้เห็นว่านักหนังสือพิมพ์ต้องมีความรู้
 ความเข้าใจ เรื่องสิทธิและเสรีภาพโดยจะต้องพิจารณาถึงเหตุผลและข้อเท็จจริง กล่าวที่จะต่อสู้
 ด้วยความจริง มิใช่จะโทษแต่รัฐบาล หรือตำหนิว่ารัฐบาลบกพร่อง แต่มิได้ชี้แนวทางแก้ไขซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์แท้จริงต่อชาติบ้านเมืองไม่ควรยึดถือค่านิยมผิด ๆ ของพวกนักหนังสือพิมพ์ที่เคยถูก
 ไล่ออกจากราชการ ดังนี้ทรงกล่าวไว้ในบทความว่า

“...หนังสือพิมพ์ในเมืองไทย ในขั้นต้นเป็นปรปักษ์กับรัฐบาล ด้วยเหตุที่มีคนถูกไล่ออก
 จากราชการไปทำการในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวแล้ว และคนพวกนี้ย่อมประสงค์ให้ร้ายแก่รัฐบาลที่
 ไล่อัดพวกเขา ครั้นต่อมากลายเป็นธรรมเนียมของผู้แต่งความเห็นลงหนังสือพิมพ์จะต้องคัดค้านต่อ
 รัฐบาลไม่เลือกว่าจะมีข้อเคืองแค้นส่วนตัวหรือไม่...”

(การบุชานหนังสือจนเกินเหตุ)

“...คือมีคนสมัยใหม่บางคนมักมีความเข้าใจผิดคิดเห็นไปว่าถ้าจะแสดงความ “ศิวิไลซ์” ต้องพูดอวดดีเตียนรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ ทั้งพะเอินมีหนังสือบางฉบับก็พอใจแนะนำแหย่ให้เข้าใจกันไปเช่นนั้นด้วย...”

(ตัวอย่างสำหรับนักพูด)

“...แต่พวกหนังสือพิมพ์และพวกนักพูดโดยมากมักจะพอใจกล่าวแต่เรื่องความชอบธรรมอย่างเดียว ส่วนหน้าที่อันเป็นกรณีกึ่งนั้น ให้เป็นส่วนรัฐบาลรับเหมาทั้งสิ้น...”

“...เมื่อเรามีความชอบธรรมที่จะได้รับความคุ้มครองและอุปการคุณจากรัฐบาลขณะนี้แล้ว ก็ยอมเป็นหน้าที่แห่งเราที่จะช่วยเหลือรัฐบาล ในการที่จะกระทำหน้าที่ อันมากมายตามความสามารถแห่งเราที่จะทำได้ อีกประการ ๑ เป็นหน้าที่ของเราเหมือนกันที่จะพยายามทำอย่างดีที่สุด เพื่อป้องกันรักษาสมบัติแห่งชาติให้ดำรงอยู่ และบำรุงกิจการซึ่งต้องการความบำรุง...”

(เมืองไทยจึงตื่นเกิด)

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จะไม่ทรงเห็นด้วยที่นักหนังสือพิมพ์มักจะชอบติรัฐบาลแต่พระองค์ก็ทรงเปิดโอกาสให้ถ้าเป็นการดีเพื่ออำนวยความสะดวกต่อชาติบ้านเมือง

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านเห็นว่าการติเตียนรัฐบาลเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติมิใช่ข้อคิดส่วนตัว เพราะประชาชนไม่มีสิทธิและเสรีภาพในการควบคุมดูแลการทำงานของรัฐบาล ดังนั้นหนังสือพิมพ์ควรจะทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของชาติบ้านเมืองด้วยการช่วยกันทักท้วงในสิ่งที่หนังสือพิมพ์เห็นว่า รัฐบาลปฏิบัติไม่ถูกต้อง แต่หนังสือพิมพ์มักถูกจำกัดสิทธิเพราะเหตุผลทางการเมือง และเหตุผลทางสังคม เป็นต้น

ตัวอย่างบทความที่สนับสนุนคำกล่าวข้างต้น

“...ที่ข้าพเจ้ากล่าวมานี้ไม่ได้หมายความว่า รัฐบาลกดขี่หรือบังคับบัญชาห้ามปากเสียงหนังสือพิมพ์หามิได้ รัฐบาลไม่ได้ห้ามปรามอะไร นอกจากจะห้ามไม่ให้พูดอะไรที่ผิดกฎหมายอนุญาตให้พูดเท่านั้น รัฐบาลข้ายังมีความกรุณาช่วยอุดหนุนหนังสือพิมพ์เสียอีก ซึ่งเรียกว่าเงินลับเสดดี ตามมากแลน้อยซึ่งนับว่าเป็นการอุดหนุนอยู่แล้ว

แต่ทำไมหนังสือพิมพ์จึงไม่พูดไม่ทำอะไรตรง ๆ เล่าข้อนี้จำเป็นจะต้องชี้แจงยาวหน่อยแต่ข้าพเจ้าขอออกตัวเสียก่อนว่า ท่านผู้นั้นเป็นผู้กล่าว ข้าพเจ้าเป็นผู้แก้เข้ากับสุภาวชิตอยู่หน่อยในข้อที่ว่า คนหนึ่งฝันคนหนึ่งแก้ซึ่งหาใช่ท่านเอดิเตอร์ แก่เองไม่ข้าพเจ้าเป็นผู้แก้แทนตามอัธยาศัย

ของข้าพเจ้านิศรัยคนไทยความเกรงกลัวไม่ยอมมักใหญ่ใฝ่สูง หรือเอาภักดิ์ของบ้านเมืองมา พุด มีติดสันดานมาตั้งแต่เล็ก ซึ่งจะพุดอะไรขึ้นถ้าแปลก ๆ นูแล้ว มักจะได้รับการชู้เชียวจาก ผู้ใหญ่ว่า อย่าพุดไป เขาจะเอาลูกมะพร้าวหัวยัดปาก...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพฯเดลิแมล์, วันที่ 9 กรกฎาคม 2456)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า นักหนังสือพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าเสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์ นอกจากจะถูกกำหนดด้วยกฎหมายแล้ว ค่านิยมทางสังคมก็เป็นตัวกำหนดเสรีภาพ นักหนังสือพิมพ์ด้วยเช่นกัน

2. ประเด็นสิทธิของเด็กด้านการศึกษา

2.1 จุดยืนทางความคิด

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าการสอนภาษาจีนในประเทศไทยนอกจากไม่มีความจำเป็นแล้วยังอาจเกิดผลร้ายต่อชาติบ้านเมืองอีกด้วย

ฝ่ายค้าน

นักหนังสือพิมพ์จีนเห็นว่าการสอนภาษาจีนให้แก่เด็กจีนที่อยู่ในเมืองไทยเป็นประโยชน์ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อเด็กจีน

2.2 วิเคราะห์วาทกรรม

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญกับภาษาว่าเป็นเครื่องมือ สร้างความผูกพันของคนในชาติ เมื่อเด็กจีนเติบโตในไทยก็ควรเรียนภาษาไทย ไม่จำเป็นต้องเรียน ภาษาจีนเพราะทรงเกรงว่า คนจีนอาจจะใช้ภาษาจีนในการสื่อสารให้เด็กจีนก่อการไม่สงบต่อชาติ ไทยได้

ตัวอย่างบทความที่สนับสนุนเหตุผลดังกล่าว

“...ภาษาเป็นเครื่องผูกพันมนุษย์ต่อมนุษย์แน่นแค้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น และไม่มีสิ่งไหนจะทำให้ คนรู้สึกเป็นพวกเดียวกันดีหรือแน่นนอนยิ่งกว่าสิ่งไร จะทำให้คนรู้สึกเป็นพวกเดียวกันดีหรือแน่นนอน ยิ่งไปกว่าพูดภาษาเดียวกัน...”

(ความเป็นไทยโดยแท้)

“...ข้าพเจ้ากับสหายอีกหลายนายด้วยกันได้นั่งและยืนอยู่ที่ใกล้ถนนหลวงแห่ง ๑ คุณคนเดินผ่านไปมา ได้มีรถม้าคัน ๑ บรรทุกเด็กหลายคน ซึ่งแต่งตัวเป็นนักเรียนจีนคือกางเกงสีทากีหมวกแก๊ปสีทากีพันดำ เด็กเหล่านี้พูดภาษาไทยกัน และพูดอย่างชัด ใช้ถ้อยคำและศัพท์ต่าง ๆ เหมือนเด็กไทยเราไม่มีผิดเลย !

แต่เด็กเหล่านี้ ถ้าปล่อยให้เลือกได้ตามใจใครจะสงสัยบ้างหรือว่าเขาจะเลือกเป็นอะไร ? คงเลือกเป็นไทยทั้งนั้นแต่ผู้ใหญ่ ของเขาต้องการให้เขาเป็นจีน และบังคับให้เขาเป็นจีนดังนี้ท่านจะเห็นประการใด ?...”

(ถูกบังคับให้เป็นจีน)

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านเห็นว่ารัฐบาลออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร โดยมีกฎข้อบังคับให้ครูที่สอนภาษาต่างประเทศต้องรู้ภาษาไทย เป็นข้อจำกัดให้ครูที่สอนภาษาต่างประเทศซึ่งไม่เชี่ยวชาญภาษาไทย ไม่สามารถรับเงินเดือนได้ทำให้โรงเรียนราษฎรต้องประสบปัญหาขาดครูผู้สอนภาษาต่างประเทศและอาจต้องปิดโรงเรียนในที่สุด

ทั้งนี้ฝ่ายค้านยังเสนอความเห็นอีกว่า รัฐบาลเพียงออกข้อบังคับให้บรรดาโรงเรียนราษฎรที่ชาวต่างประเทศได้ตั้งขึ้นนั้น จ้างครูของกระทรวงศึกษาไปสอน และกำหนดสอนให้มากกว่าหนังสือต่างประเทศ อีกทั้งให้ครูที่สอนหนังสือไทยรับผิดชอบ วิชาหนังสือไทยด้วยกันก็น่าจะเพียงพอแล้ว

นอกจากนี้ฝ่ายค้านยังแสดงเหตุผลอีกว่า เห็นด้วยที่เจ้าหน้าที่จะต้องใส่ใจ มิให้ครูโรงเรียนราษฎรพานักเรียนออกนอกกลุ่มนอกทาง แต่ขอให้รัฐบาลมองว่า โรงเรียนราษฎรตั้งขึ้นโดยเจตนาดีต่อเด็ก และโรงเรียนราษฎรก็สอนในที่เปิดเผยมิได้ปิดบังเจ้าหน้าที่

ฝ่ายค้านกล่าวถึงสิทธิของเด็กว่าควรได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน แต่ปัจจุบันการจัดโรงเรียนรัฐบาลยังไม่สามารถจัดได้อย่างเพียงพอเหมาะสมกับเด็ก ดังนั้นการตั้งโรงเรียนราษฎรจะช่วยให้เด็กมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนกันทั่วถึงมากขึ้น

ตัวอย่างบทความแสดงความคิดเห็นของฝ่ายค้าน

“...ขอให้คิดว่าโรงเรียนราษฎร์ที่ตั้งขึ้นโดยบุคคลหลายคนเป็นการเจตนาดีต่อเด็กก็ดี หรือที่ตั้งขึ้นโดยเอกชนเป็นทางสำหรับอาชีพก็ดี โรงเรียนเหล่านั้นล้วนตั้งอยู่ในที่เปิดเผย แลสอนกันในที่เปิดเผย ซึ่งถ้ามีความผิดก็ไม่อาจปิดหูปิดตาของเจ้าหน้าที่ได้...”

(“สิทธิของเด็ก” ,เงินในสยามวารศัพท์ ,วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2362)

สรุป ฝ่ายค้านเห็นว่าโรงเรียนราษฎร์มีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้เด็กมีโอกาสเรียนหนังสือกันทั่วถึงมากขึ้น ไม่ควรที่รัฐบาลจะมีความหวาดระแวง และตั้งกฎข้อบังคับที่ทำให้โรงเรียนราษฎร์ไม่อาจตั้งอยู่ต่อไปได้

3.ประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิสตรี

3.1 จุดยืนทางความคิด

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่า สิทธิและเสรีภาพของสตรีเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติ แต่ในขณะนั้นผู้หญิงไทยถูกกดขี่ทางเพศ ถูกเอาเปรียบจากผู้ชาย สังคมไม่ได้ตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของสตรี ดังนั้นจึงควรช่วยกันเปลี่ยนค่านิยมโดยหันมายกย่องสตรีให้มีสิทธิและเสรีภาพ

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านเห็นว่า การยกระดับฐานะของสตรีโดยให้มีสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นความคิดที่ดี แต่คงไม่สามารถทำได้ รัฐบาลควรให้ความสนใจในการแก้ปัญหาในเรื่องปัญหาการปกครองบ้านเมืองจะดีกว่า

3.2 วิเคราะห์วาทกรรม

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงถึงสถานภาพสตรีของสังคมไทยในขณะนั้นเช่น กฎหมายลักษณะผัวเมียที่เปิดโอกาสให้ชายมีภรรยาหลายคนได้ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการถูกกดขี่ทางเพศ การไม่รับผิดชอบของชายที่จะทอดทิ้งภรรยาได้เมื่อไม่ต้องการแล้ว ทรงแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม ทั้งนี้เป็นเพราะประเพณีและค่านิยมดั้งเดิมของไทย ที่สังคมมองว่า

“ผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน “ ดั้งนั้นคนไทยควรเปลี่ยนค่านิยมใหม่โดยการยกย่องสตรีให้มีสิทธิและเสรีภาพ เพราะสตรีคือเครื่องหมายแห่งความเจริญรุ่งเรืองของชาติตัวอย่างบทความ

“...ขอจงสงสารหญิงสาวของเราบ้าง ขอจงช่วยให้เขาได้รับยุติธรรม และเสมอภาค ขอจงช่วยให้เขาได้รับเกียรติยศอย่างที่เขาควรจะได้ในฐานะที่จะเป็นมารดาแห่งชาติเรา....”

(แต่งงานชั่วคราว)

“...ในข้อนี้ฝ่ายชายก็เกือบจะเลือกทำได้ตามอำเภอใจทุกอย่าง คือเมื่อชายรู้สึกเบื่อหน่ายหญิงที่อยู่ด้วยขึ้นมาเวลาใดก็ขับไล่ไปเสียให้พ้นได้ บางทีก็ยอมให้เอาสมบัติไป บางทีก็ไม่ให้โดยไม่ได้ถามความเห็นของหญิงเลย ถ้าชายเป็นคนที่มีใจกรุณาหน่อย ก็ไม่ถึงกับขับไล่หญิงไปเสียจากบ้าน เป็นแต่เขาก็มีเมียใหม่ และมอบห้องและเครื่องใช้เครื่องแต่งตัวเสื้อผ้าของหญิงที่เขาสิ้นรักนั้นเป็นสมบัติของเมียคนใหม่....”

(แต่งงานชั่วคราว)

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านแสดงความคิดเห็นว่า

ปัญหาเรื่องชายมีภรรยาหลายคนนั้นเป็นเรื่องที่แก้ไขยาก สังคมในขณะนั้นหญิงที่ยากจนก็ต้องการแต่งงานเพื่อให้ชายอุปถัมภ์ ชายก็ต้องการภรรยาที่มีฐานะที่สังคมยกย่อง ดั้งนั้นหญิงที่ยากจนก็เลยต้องตกอยู่ในฐานะภรรยาลับๆ อีกประการหนึ่งมนุษย์ยังเป็นผู้ที่มีกิเลสอยู่ ดั้งนั้นการห้ามชายไม่ให้มีภรรยามาก จึงเป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยาก แต่ที่สำคัญบ้านเมืองยังมีปัญหาอื่นที่ควรให้ความสนใจแก้ไขมากกว่าประเด็นปัญหานี้

ตัวอย่างบทความ

“...เรื่องนี้จะโทษชายนักไม่ได้ มันปนเพราะความยากจนของหญิงด้วยชายด้วย ชายจนครั้งจะมีเมียที่มีหลักฐานก็หาไม่ได้ ได้แต่หญิงที่ไม่ดี เมื่อได้หญิงไม่ดีจะเอามาเลี้ยงออกหน้า ก็จักอายเขาจึงต้องทำเช่นนั้น ความอึดคึดมาบังคับอยู่เช่นนี้จึงต้องยอมให้อัศวพาหุนี้....”

(“ลัทธิโคลอน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 12 พฤษภาคม 2458)

“...ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ว่า คำแนะนำของอัศวพาหุนี้ ได้เป็นคำสอนอันประเสริฐ แต่ใช้คำสอนนี้มนุษย์จะไม่รู้สึกเมื่อไร ย่อมรู้สึกดีด้วยกันทุกคน แต่หากความชั่วต่างๆนั้นมนุษย์ทุกคนจะละ

เว้นไปไม่ได้ทั้งหมด ประเพณีมีเมียลับเช่นนี้ (ซึ่งเป็นประเพณีสืบมาแต่โบราณกาล จึงมีติดสันดานในชาติของเราอยู่...”

(“ล้อติดโคลน” ,กรุงเทพเดลิเมตส์,วันที่ 22 พฤษภาคม 2458)

“...ถ้าอัครพาทู ดิเตียนถึงอ้ายเรื่องเช่นนี้แล้ว เรื่องที่ยังจะตีม่ออีกมาก ซึ่งเป็นข้อสำคัญที่จะพาให้ไปสู่หายนะ ยิ่งกว่าเรื่องผัวๆ เมียๆ แม่ๆ ลูก ๆ..ข้าพเจ้าขอชักอุทาหรณ์มาให้อัครพาทูฟังอย่างสังเขป บางทีอย่างมนุษย์พอจะดัดสันดานได้ แต่ไม่อยากจะดัดเป็นต้น เช่น การเบียดเบียฟซึ่งกันและกัน และปราศจากความสามัคคี คือ ผู้ใหญ่เบียดเบียฟผู้น้อย ผู้มีวาสนาข่มผู้น้อยด้วยอำนาจแห่งทางอ้อมจนผู้น้อยตกอยู่ในหายนะ.....”

(“ล้อติดโคลน” , กรุงเทพเดลิเมตส์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2458)

สรุป ฝ่ายรัชกาลที่ ๖ ทรงเห็นว่าปัญหาสิทธิและเสรีภาพของสตรี เป็นปัญหาสำคัญยิ่ง และสมควรช่วยกันแก้ไขแต่ฝ่ายค้านเห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นความคิดที่ดีแต่แก้ไขยากเพราะเป็นค่านิยมตามประเพณีไทยที่ปฏิบัติกันมานาน อีกประการหนึ่งมนุษย์โดยเฉพาะผู้ชายยังมีกิเลสอยู่แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือสังคมไทยยังมีปัญหาอื่นๆ ที่ควรให้ความสนใจแก้ไขมากกว่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ III การสร้างความชอบธรรมทางความคิดระหว่างของรัชกาลที่ 6 กับ นักหนังสือพิมพ์ ฝ่ายค้าน

ก. ด้านการเมืองการปกครอง

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงจุดยืนทางความคิดด้วยการสร้าง
ความชอบธรรมทางความคิด โดยวิธีโน้มน้าวใจและการใช้ลีลาภาษาซึ่งสามารถศึกษาวิเคราะห์ได้
ดังนี้

1. การโน้มน้าวใจ

1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือ

1.1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือให้พระองค์เอง

- ในด้านพระวิริยะอุตสาหะ

“... การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมมณฑลปักษ์ใต้ครั้งนี้ สมควรที่จะถือว่าเป็นส่วนสำคัญ
อันหนึ่งในพระราชประวัติแห่งรัชกาลปัจจุบันนี้ เพราะมีที่ควรหวังได้ว่า จะบังเกิดผลดีโดยอเนก
ประการและผลเหล่านี้ถ้าใครคอยสังเกตดูต่อไปคงจะได้เห็นในไม่ช้า ข้อหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าเชื่อว่าท่าน
ผู้อ่านคงจะได้รู้สึกแล้วเป็นแน่นอน ดังการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ไม่ใช่การเสด็จประพาส
สำหรับสนุก หรือพูดตามภาษาสามัญว่าไปเที่ยวจะนี่เลย ตรงกันข้ามสมควรถือว่าพระองค์ได้ทรง
ปฏิบัติพระราชกรณียกิจอันหนึ่ง ซึ่งเป็นแต่เพียงส่วนหนึ่งแห่งพระราชกรณียกิจอันเป็นของสำหรับ
พระองค์ผู้ทรงปกครองกรุงสยามโดยแท้ และเมื่อพิจารณาตามจุดหมายเหตุของข้าพเจ้าแล้วก็จะ
เห็นได้ว่าพระองค์ไม่ใคร่จะได้มีเวลาว่างเปล่าอยู่เลย คงต้องมีพระราชกิจอย่างใดอย่างหนึ่งแทบจะ
ทุกวัน ก็ถ้าแม้ว่าการที่ท่านเสนาบดีหรือข้าราชการผู้ใหญ่ไปเที่ยวตรวจราชการนับว่าเป็นความชอบ
โดยฐานไปกระทำธุระในหน้าที่แล้ว การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จในครั้งนี้ ก็ควรจะ
สรรเสริญพระอุตสาหะของพระองค์เหมือนกัน...”

(การเสด็จจากนคร)

ข้อความข้างต้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของพระองค์ ให้ประชาชนเห็นว่า การเสด็จ
พระราชดำเนินไปยังมณฑลปักษ์ใต้นั้นมิได้เสด็จไปเพื่อจะได้ทรงพระสำราญ แต่พระองค์เสด็จไป
เพื่อทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในฐานะพระมหากษัตริย์ผู้ปกครองประเทศ ซึ่งควรจะสรรเสริญ
พระองค์ว่าทรงมีพระวิริยะอุตสาหะ

- พระบรมเดชาานุภาพและพระบรมโพธิสมภาร

“... ประชาชนชาวมณฑลพิษณุโลก ซึ่งมีความอิมใจได้มีโอกาสพบปะพระองค์ผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินของตนเอง และความจงรักภักดีที่มีอยู่แล้วโดยปรกติในดวงจิตอันติดเนื่องมาจากความเคารพในพระบรมเดชาานุภาพและความร่มเย็นแห่งพระบรมโพธิสมภารนั้น เมื่อได้มีโอกาสได้เห็นพระองค์แล้ว ก็ยิ่งทวีความภักดียิ่งขึ้น ...”

(การเสด็จจากนคร)

ข้อความข้างต้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของพระองค์ โดยทรงชี้ให้เห็นถึงความจงรักภักดีของประชาชน อันเนื่องมาจากพระบรมเดชาานุภาพและความร่มเย็นแห่งพระบรมโพธิสมภาร

- ทรงห่วงใยทุกข์สุขของประชาชน

“... ตามกระแสพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ท่านจะเห็นได้ว่าพระองค์มีพระราชประสงค์จะให้บรรดาข้าทูลละอองธุลีพระบาททั้งปวง ประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างอันดีงามทั้งในทางราชการและกิจการส่วนตัว หรืออีกนัยหนึ่งพระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ข้าทูลละอองธุลีพระบาทนั้นมีหลักฐานมั่นคงจริง ๆ ไม่ใช่ว่ามีแต่ตามผิว ลักษณะใดซึ่งมีพระราชประสงค์ทอดพระเนตรเห็นในบรรดาข้าราชการลักษณะนั้นถ้ามีอยู่ในหมู่ประชาชนของพระองค์ ทั่วไปก็จะเป็นที่พอพระราชหฤทัยยิ่งนัก ...”

(หลักฐานไม่มั่นคง)

ข้อความข้างต้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของพระองค์ ว่าทรงมีพระราชประสงค์จะทอดพระเนตรเห็นข้าราชการและประชาชนมีความดีงามทั้งในหน้าที่การงานและกิจการส่วนตัว ซึ่งจะทำให้พระองค์พอพระทัยอย่างยิ่ง

- ทรงมีพระราชประสงค์ให้ประชาชนได้รับความร่มเย็นเป็นสุข

“... อำนาจใดๆที่มีอยู่ก็เป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชอำนาจทั้งสิ้น และที่พระราชทานส่วนหนึ่งแห่งพระราชอำนาจให้ผู้ใดถือแล้วก็ต้องแปลว่าทรงไว้วางพระราชหฤทัยแล้วว่าผู้นั้นมีความสามารถพอที่จะใช้พระราชอำนาจส่วนนั้นโดยอาการอันตรงตามพระบรมราชประสงค์คือใช้สำหรับทำนุบำรุงประชาราษฎร์ให้เป็นสุขปราศจากทุกข์ภัยให้ได้ร่มเย็นเพราะพระบรมโพธิสมภาร ...”

ข้อความข้างต้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของพระองค์ว่า ทรงมีพระราชประสงค์ให้ข้าราชการใช้อำนาจในทางที่ถูกต้องคือ ใช้อำนาจสำหรับการทำนุบำรุงสุขของราษฎรให้ร่มเย็น เพราะพระบรมโพธิสมภาร

- ทรงถ่อมพระองค์

“... พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทั้งหลาย พระองค์ทรงดำรงความเป็นใหญ่ยิ่งในแดนไทย จะหาใครเสมอเหมือนไม่มีแล้ว พระองค์ยังทรงเคารพต่อสมเด็จพระอู่ไขฉาย พระกรรมวาจาจารย์ พระสงฆ์ทั้งปวง และพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ ทั้งพระองค์ทรงคำนับธงชัยเฉลิมพลทหารบกและทหารเรือ และไม่ว่าใครที่ถวายนับถือหรือถวายบังคมในเวลาที่ได้เสด็จผ่าน พระองค์ก็ทรงรับคำนับอยู่เป็นนิตย์ ในการที่ทรงกระทำเช่นนี้ใครจะคิดหรือว่า พระองค์ได้ทรงทำให้เป็นที่เสื่อมเสียพระเกียรติยศด้วยประการใด ๆ กลับตรงกันข้าม ทุกสมัยทุกคราวที่พระองค์ทรงแสดงความนับถือแก่ผู้ใด การที่ทรงแสดงก็เพิ่มพูนพระเกียรติยศ พระเกียรติคุณทุกคราวทุกสมัย เพราะว่าพระองค์ได้ทรงสำแดงคุณสมบัติอันเป็นลักษณะแห่งพระราชอาอย่างหนึ่ง ซึ่งบรรดาปราชญ์ในโบราณสมัยได้สรรเสริญ กล่าวคือการถ่อมพระองค์ ...”

(ถือเกียรติยศไม่มีมูล)

ข้อความข้างต้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของพระองค์ให้ประชาชนเห็นว่า แม้พระองค์จะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีอำนาจสูงสุดของประเทศ แต่ก็มิได้ทรงวางพระราชอำนาจในทางตรงกันข้ามทรงเคารพต่อผู้สมควรเคารพ ทรงให้เกียรติผู้ที่ถวายคำนับหรือถวายบังคมด้วยการทรงรับคำนับอยู่เป็นนิตย์

1.1.2 การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม

- การขาดความรู้ความเข้าใจ

“... ในสมัยนี้มีคนอยู่บางจำพวก –ไม่ว่าประเทศใด –ซึ่งได้ชื่อว่า “รู้มากยากนาน” หรือ “ฟังไม่ได้สรรพจับไปกระเดียด” คนเหล่านี้มักตื่นลัทธิ (เทโอรี่) โดยมีได้รู้ปฏิบัติ (แบร็ดดีซ) ตื่นศัพท์ โดยมีได้คำนึงถึงคำแปล ; เพราะฉะนั้นจึงตื่นศัพท์ว่า “ประชาธิปไตย” โดยมีได้พิจารณาดูให้ตลอดว่าแปลว่าอะไร, แล้วและเลยกระเห่พุดกับเขาไปบ้าง ...”

(อันตรายแห่งความเข้าใจผิด)

ข้อความข้างต้นเป็นการลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้ามว่า เป็นผู้ที่ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่อง “ประชาธิปไตย”

-ประชาธิปไตยของจีนเป็นการทำลายมากกว่าสร้างสรรค์

“... ดังนี้ คำว่าประชาธิปไตย, สำหรับชนชาติจีน (หรือเชื้อจีน) ที่ตั้งตนเป็นนักการเมือง (โปลิติเชียน) จึงมิได้มีความแปลอย่างอื่นนอกจากว่า “ฮ้วน” เท่านั้น – คือแปลว่าคิดแต่การทำลายผู้ที่ถืออำนาจปกครองอย่างเดียว – มีแต่รื้อลง, ไม่มีก่อสร้างหรือบำรุงไว้เลย, เพราะผู้ที่คิดรื้อนั้น เมื่อรื้อลงสำเร็จแล้วเชื่อว่ามีความสามารถพอที่จะก่อสร้างหรือบูรณะปฏิสังขรณ์อย่างใดๆ ก็หาไม่ได้, ผู้ที่เรียกตนว่า “พวกประชาธิปไตย” ในเมืองจีนจึงมิได้เป็นอะไรดียิ่งไปกว่าอั้งยี่, และหากินก็อย่างอั้งยี่นั่นเอง, คือมีแต่ “เตี้ย” เงินจากประชาชนโดยหลอกหลวงบ้าง ชูกรรโชกบ้าง, ตามแต่จะสะดวก ถึงแม้เมื่อมีโอกาสช่วยอำนาจปกครองได้บ้าง ก็มิได้ใช้อำนาจอันนั้นสำหรับประโยชน์ของผู้ใดนอกจากตนเอง ; เพราะขึ้นชื่อว่าประชาธิปไตยจีนแล้วจัดเอาว่าเป็นอันไม่ได้, อยู่นอกวงแห่งความคำนึงของคนสุจริตและรู้จักการจริงจังทีเดียว ...”

(อันตรายแห่งความเข้าใจผิด)

ข้อความข้างต้นเป็นการลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยทรงกล่าวโจมตีการยึดอำนาจการปกครองของจีน เป็นการฉวยอำนาจการปกครอง “พวกประชาธิปไตย” ในเมืองจีนเป็นการทำลายมากกว่าการสร้างสรรค์

- ความเข้าใจคำว่า “ประชาธิปไตย” ไขว้เขว

“ส่วนประชาธิปไตยตามที่เข้าใจกันในประเทศยุโรปก็ไขว้เขวไปจากความแปลจริงๆ เสียเหมือนกัน; เพราะเพนอันเข้าใจกันเสียว่า ประชาธิปไตยหมายความว่าอำนาจปกครองทั้งปวงต้องตกอยู่ในมือของพวกกรรมกร (Labourers or Workmen) คือพวกคนที่รับสินจ้างประกอบหัตถกรรมในโรงงานต่างๆ เท่านั้น; แม้แต่พวกชาวนาซึ่งเป็นสามัญชนเหมือนกันก็ไม่นับว่าเป็น “ประชา” ซึ่งเมื่อคำนึงดูแล้ว วิชาญชนก็ต้องแลเห็นว่าเพนของไม่ถูกโดยแท้, เพราะคำว่า “ประชา” ต้องรวมชนทุกชั้นทุกอาชีพจึงจะถูก.”

ข้อความข้างต้นเป็นการลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้ามว่า มีความไขว้เขวต่อความหมายของประชาธิปไตยว่า อำนาจปกครองทั้งปวงต้องตกอยู่ในมือของพวกกรรมกร ซึ่งที่ถูกแล้วต้องรวมชนทุกชั้นทุกอาชีพไม่ใช่เจาะจงแต่พวกกรรมกรเท่านั้น

- การเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ล้มเหลวของจีน

“... บัดนี้จีนได้กลับตั้งราชาธิปไตยขึ้นใหม่แล้ว ปัญหาจึงมีว่ากิจการภายในเมืองนั้นจะเป็นอย่างไร? ถ้าแม้ว่าการพยากรณ์ในอดีตภาคเป็นการยาก ณ ปัจจุบันนี้ก็ไมยากน้อยกว่าก่อนเลยด้วยเหตุว่า ถึงแม้การสงครามได้กระทำแก่กันภายในยุโรปก็ดี มหาสงครามครั้งนี้ คงจะให้ผลที่เห็น

ได้ถนัดในเอเชียและในประเทศอื่นๆ ทั่วโลกเปนนั่น แต่นอกจากการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะเป็นผลแห่งการสงครามนั้นแล้ว –ซึ่งในที่นี้ก็ไม่ใช่กิจของข้าพเจ้าจะทำนาย –ยังมีความเปลี่ยนแปลงอะไรอื่นอีกบ้างหรือไม่ที่จะนับได้ว่าเป็นผลแห่งเหตุการณ์ที่ไปไปในประเทศจีน? ว่าตามความรู้ของข้าพเจ้าในกิจการของจีน –ซึ่งมีอยู่ไม่สู้มาก แม้ผู้อ่านของข้าพเจ้าพอใจแสดงความหรรษาและยกย่องข้าพเจ้าอยู่บ้างก็ดี –ข้าพเจ้าใคร่กล่าวถึงอย่างไรก็ดีในเร็ววันนี้เราคงจะไม่ได้เห็นกิจการเปลี่ยนแปลงมากนักเปนนั่น.

กิจการในเมืองจีนเดี๋ยวนี้ ก็แปลว่าได้กลับคืนไปเปนนั่นเอง คือเปนนั่นเองเมื่อก่อน ความพยายามอันหลงใหลเคราะห์ร้าย ที่จะตั้งวิธีการปกครองอย่างใหม่ในเมืองจีนโดยอาศัยเสียงประชาชนเป็นใหญ่ รัฐบาลก็ได้ตั้งขึ้นแลทดลองใช้แล้วและได้เห็นประจักษ์แล้วว่าไม่สำเร็จผลดังคาดหมาย ความเปนนิศรซึ่งหวังว่าจะได้เห็นก็กลายเป็นความกระทำตามอำเภอใจของบุคคลไม่มีที่ขีดขั้น สิ่งใดซึ่งตามตำราว่าเป็นของดีอย่างไม่มีปัญหาครั้นนำมาทำเข้าจริงจึงก็หาสำเร็จผลไม่ได้ การเลือกผู้แทนราษฎรก็เท่ากับเล่นละครตลกอย่างไม่ซน การแผ่นดินอยู่ในเงื้อมมือคนซึ่งแตกแยกจากกันเปนนั่นแหละ (ซึ่งเขาใช้ชื่อว่า “ตุง” บ้าง “หวู” บ้าง) ต่างวิวาทซึ่งกันแลกัน เพื่อหวังจะเพิ่มพูนผลและอำนาจส่วนตัวเหมือนเมื่อครั้งราชวงศ์ได้เซ่งยงทรงครองราชย์อยู่นั้นทุกประการ ...”

(การภายในในเมืองจีน)

ข้อความข้างต้นเป็นการลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม ได้แก่ ชาวจีนที่ต้องการเผยแพร่ลัทธิการปกครองของจีน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงชี้ให้เห็นว่า จีนประสบความล้มเหลวในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพราะถึงแม้จะมีเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแล้ว แต่อำนาจการปกครองก็ยังตกอยู่ในมือกลุ่มคนที่แสวงหาอำนาจแบ่งเป็นก๊กเป็นเหล่า อำนาจมิได้อยู่ในมือของประชาชนอย่างแท้จริง

- เจ้าลัทธิเป็นภัยต่อชาติไทย

“... เมื่อคนไทยที่โง่เขลาเบาปัญญาต้องถูกเทศน์สอนให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งตามแบบแผนในตำราและตัวอย่างในประเทศอื่นๆ ได้กระทำ (หรือมิได้กระทำ) ให้เกิดความดีความเจริญในเวลาที่ได้จัดการตามตำรานั้นเข้าจริงจัง; เมื่อคนไทยได้รับคำบอกให้ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้โดยมิได้คำนึงว่าสิ่งนั้นหรือสิ่งนี้จะเหมาะสมที่สุดแก่ความต้องการของเมืองไทย หรือโดยมิได้คำนึงว่าผลดีแห่งการนั้นๆ จะทำความเสียหายซึ่งอาจจะเกิดจากการนั้นๆ ได้ในคราวในสมัยที่ถูกเงิน. เมื่อท่านได้ยินหรือได้อ่านข้อความโดยนัยที่กล่าวนี้แล้ว ข้าพเจ้าขอออกกล่าวซ้ำอีกว่า ท่านได้เข้าไปใกล้รอยลัทธิในเมืองไทยอยู่แล้ว! อันเจ้าลัทธิเป็นคนที่มิอันตรายมากพออยู่แล้วในประเทศที่มีอำนาจเช่น

อังกฤษ ซึ่งสามารถกำจัดได้ในเมื่อทำความรำคาญให้มากนัก โดยมีต้องระวังถึงวิธีที่จะกำจัดทุกฝีก้าวไป แต่ในประเทศเล็กเช่นเมืองไทย ถ้ายอมให้เจ้าลัทธิพูดได้ตามใจเสียมากๆ แล้ว ก็อาจจะกำจัดเขาได้ด้วยยาก. ถ้าเจ้าลัทธินั้นเป็นคนไทยเราเองก็พอทำเนา เพราะถ้าถึงเวลาจำเอนแล้วก็พอจะหาทางเอากำปั่นยัดปากได้ แต่ถ้าเขานั้นบังเอิญไม่ใช่คนไทย เป็นแต่ “สหายของเมืองไทย” (คือชาวต่างภาษาที่อ้างตนว่า พูดอะไร สำหรับประโยชน์ของเมืองไทย) ตั้งใจแต่จะเทศน์จากข้างในห้องอันคนเข้าถึงได้โดยยาก เท่ากับศาลเจ้าภายในของอั้งยี่เพื่อให้เมืองไทยกลับตัวดำเนินไปสู่ความเจริญนี้ไซ้ การที่จะคิดกำจัดเขานั้นก็ยากขึ้นอีก ...”

(เจ้าลัทธิ)

ข้อความข้างต้นเป็นการลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยการชี้ให้เห็นว่าภัยจาก “เจ้าลัทธิ” ซึ่งในที่นี้พระองค์ทรงหมายถึง ชาวจีนที่ต้องการเผยแพร่ลัทธิทางการเมืองในประเทศไทย อันจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อชาติบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าคนไทยขาดความรู้และวิจรรณญาณแล้วจะทำให้ถูกครอบงำทางความคิดของ “เจ้าลัทธิ” ดังกล่าวและจะแก้ไขสถานการณ์ได้ยาก

- ชุนยัดเซินวาจาดีแต่กระทำการไม่สำเร็จ

“...หมอชุนอาจจะเป็นคนที่ได้มไปด้วยความคิดอย่างประเสริฐ แต่ก็ไม่สามารถบันดาลความคิดนั้นให้เป็นผลสำเร็จได้เว้นแต่รายเดียว คิดความคิดที่จะขับไล่ราชวงศ์ใต้ซึ่งออกจากราชสมบัติแห่งเมืองจีน แต่ความคิดนี้จะเป้นความคิดของชุนเองก็หาไม่ได้ เป้นความคิดที่มีมากกว่า 300 ปีแล้วจึงสำเร็จผล ธรรมดาคนที่ทำการแผ่นดินนั้น เราย่อมตัดสินเขาโดยกิจการที่เขากระทำ ไม่ใช่โดยวาจาที่เขากล่าวหรือที่พวกพ้องของเขากล่าว พวกพ้องของหมอชุนจะกล่าวข้อความสรรเสริญชุนปานใดก็ไม่สามารถจะพาให้คนที่มีความคิดหลงเชื่อไปได้ เว้นไว้เสียแต่เมื่อผู้ที่เขาอยากจะให้เรานิยมนั้นจะได้ลงมือทำการงานให้เป็นผลสำเร็จได้ดังปากพูดนั้นแหละเราจึงจะยอมนิยมด้วยได้ ...”

(การภาวนาในเมืองจีน)

ข้อความข้างต้นเป็นการลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยทรงแสดงเหตุผลว่าควรระมัดระวังรับชุนยัดเซินที่ผลจากการกระทำว่าทำสำเร็จดังคำที่กล่าวไว้หรือไม่ ทั้งนี้ทรงเห็นว่าชุนยัดเซินมีความคิดที่ดี แต่ไม่สามารถบันดาลความคิดให้เป็นผลสำเร็จได้

1.2 การใช้จิตวิทยา

1.2.1 ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs)

- ถ้าชาติล่มจมคนในชาติก็จะล่มจมด้วย

“... ข้อคำนึงถึงแต่ประโยชน์สำหรับชาติแล้วและพยายามที่จะเชื่อว่าถ้ากิจการนั้นๆ เป็นประโยชน์สำหรับชาติแล้ว ก็ย่อมจะเป็นประโยชน์สำหรับตัวท่านเหมือนกัน เพราะว่าท่านเป็นอะไร ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของชาติหรือ...? ถ้าชาติล่มจมท่านก็ต้องล่มจมด้วย เว้นไว้แต่ท่านจะเป็นคนขี้ขลาดที่เอาตัวรอดจากชาติของท่าน ดังกะลาสีที่ขี้ลาดหนีจากเรือของตนฉะนั้น แต่ข้าพเจ้าหวังใจว่าท่านคงจะไม่เป็นไปไม่ได้เช่นนั้นแน่แท้ ...”

(ความหยุ่มหยุิม)

- สงครามจะทำให้คนในชาติเดือดร้อนลำบาก

“... เพราะฉะนั้นสิ่งซึ่งข้าพเจ้าประสงค์ในที่นี้ก็คือ จะขอชวนให้ท่านคิดให้ไกลออกไปสักหน่อย เพราะว่าเมื่อถึงเวลาข้าศึกมาตีเมืองเข้าแล้วนั้นแหละ เราจึงจะรู้สึกได้ว่า เราได้ทำถูกหรือผิดมาแล้วประการใด ซึ่งจะเป็นขณะที่เกินเวลาเสียแล้ว ที่จะแก้ไขอย่างไรได้ ...”

(ชาวต่างภาษา)

ข้อความข้างต้นเป็นการใช้จิตวิทยา โดยทรงชี้ให้เห็นถึงภัยจากสงครามและเสถียรภาพของบ้านเมืองที่กำลังอยู่ในสภาวะที่คับขันของคนในชาติ เพื่อให้ประชาชนเกิดความห่วงเกรงและกระตุ้นให้เกิดสำนึกที่ในหน้าที่อันควรปฏิบัติต่อบ้านเมือง

1.2.2 ด้านความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันอันเป็นที่รัก (Belongingness and lover needs)

- ความรักดีและปรารถนาดีต่อชาติบ้านเมือง

“... ท่านไม่ควรลืมเสียว่า คนเราทุกคนที่มีความรักดีต่อชาติ ย่อมนึกถึงประโยชน์ของบ้านเมืองของตนยิ่งกว่าประโยชน์ของประเทศอื่นเพราะฉะนั้นจะไม่เป็นการเหลือวิสัยหรือ ที่จะหวังให้ชาวต่างประเทศเขาระลึกถึงประโยชน์ของเมืองไทยเท่ากับเราผู้เป็นไทยเอง และเพราะฉะนั้นถ้าคนไทยเราได้มีโอกาสประกอบการงานเพื่อประโยชน์ และความเจริญของเราเอง ให้มากขึ้นจะไม่เป็นคุณแก่บ้านเมืองของเราหรือ? ...”

(การทำตนให้ต่ำต้อย)

“... ข้าพเจ้าย่อมทราบดีอยู่เต็มใจว่า ท่านทั้งหลายทุกคนที่มีความปรารถนาดีต่อชาติไทยย่อมได้พยายามกระทำการเพื่อเป็นประโยชน์มากที่สุด แต่พระมหากษัตริย์และบ้านเมือง ...”

(หลักฐานไม่มั่นคง)

“... ข้าพเจ้าหวังใจว่า ท่านทั้งหลายไม่มีความปรารถนาที่จะให้ชาติของท่านเลือนลหายไป ในทางนั้นไม่ใช่หรือ? ยังมีเวลาพอที่เราทั้งหลายจะยังตัวของเราไว้ เพราะว่ายังหาได้ลอบไปไกลจน เกินนัก ไม่แต่เราจะต้องช่วยกันจับพายวเรือ ของเราที่ลอยอยู่นั้นทวนน้ำขึ้นไปอย่างดีที่สุดที่จะทำ ได้ และเราจะต้องรีบร้อนด้วย ...”

(ความหมุมหมิม)

- คนไทยทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของชาติ

“... เหตุฉะนั้นคนไทยซึ่งรักชาติไทยจริง ควรที่จะต้องตั้งหน้าบ่าเพียรช่วยกันรักษา ธรรมแห่งชาติเราให้มั่นคงอยู่ต่อไป และอาศัยเหตุที่คนไทยทุกๆ คนเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย จึง จำเป็นที่จะต้องต่างคนต่างประพฤติสัมมาจารีรักษาศรัทธาธรรมสุจริต เพื่อประโยชน์แห่งชาติของเรา ทั้งหลาย ...”

(ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม)

“... ที่รัฐบาลรับรองอย่างเดียวนั้น ไม่มีประโยชน์เลย ตัวท่านและตัวข้าพเจ้าและเรา ทั้งหลายทุกๆ คน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งๆ แห่งชาติไทยต้องพร้อมใจช่วยกันในเรื่องนี้และทางที่จะช่วยนั้น ก็คือแสดงให้เขาเห็นว่าเรามีหลักฐานมั่นคง ...”

(หลักฐานไม่มั่นคง)

“... ชนชาวมารวมชาติของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงตื่นเถิดท่านจงแลดูไปให้รอบข้างให้พ้น หลังคาครวเรือนของท่าน ขอให้ท่านพิจารณาดูมหาสงครามที่กำลังอยู่ในยุโรปเวลานี้ ขอให้ท่าน แลดูให้ลึกลงไปกว่าการที่เขารบกันเท่านั้น แล้วและหยาบคดซึ่งอาจจะเอามาใช้เปรียบเทียบกับ ประเทศของเราได้ ...”

(ความหลงอย่างใหญ่)

“... ในขั้นต้นจำเป็นที่เราจะต้องจดจำไว้ว่า พวกเราคนหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งแห่งชาติไทย และ คนไทยอื่น ไม่ว่าบรรดาศักดิ์ชั้นใดตระกูลใดไม่เลือกว่ามีความรู้ดีหรือไม่มีความรู้ ล้วนเป็นส่วน หนึ่งแห่งชาติเดียวกับท่านเหมือนกัน เพราะฉะนั้นไม่ว่าประโยชน์สิ่งใดซึ่งท่านจะนำมาให้แก่คน ไทยได้ก็เท่ากับนำประโยชน์มาให้แก่ตัวท่านเอง ...”

(เมืองไทยจึงตื่นเถิด)

ข้อความข้างต้นเป็นการใช้จิตวิทยา โดยทรงสร้างพลังสามัคคีของคนในชาติและให้ ประชาชนรู้สึกรักและหวงแหนประเทศชาติ ตลอดจนตระหนักว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย

1.2.3 ความต้องการที่จะเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs)

- ความภาคภูมิใจในชาติ

“... ถ้าท่านเห็นว่าถึงเวลาแล้ว ท่านต้องเตรียมตัวที่จะเสียสละคือสละความมักใหญ่ใฝ่สูง ส่วนตัว ความริษยาโกรธแค้นส่วนตัว เสียให้สิ้นแล้วและรวมกันจัดแต่งดวงจิตซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้น เป็นของพลับที่บูชาแห่งความรักชาติให้สมควรที่เราทั้งหลายได้มีชื่อว่าไทย อันเป็นนามซึ่งให้ความภาคภูมิใจให้แก่เราทั้งหลาย ...”

ข้อความข้างต้นเป็นการใช้จิตวิทยาสร้างความรู้สึกรักให้คนไทยเกิดความรักและภาคภูมิใจในชาติบ้านเมือง

- ยกย่องสติปัญญา

“... เพราะฉะนั้นใครจะว่าข้าพเจ้าเป็นบ้าทวารก็ยอม แต่ข้าพเจ้าคงไม่ต้องอยู่คนเดียว เพราะเชื่อว่าท่านผู้มีสติปัญญาจริงๆ และมีสติตรึกตรองโดยรอบคอบเห็นการโดยกว้างขวาง คงจะไม่เห็นว่าทวารเป็นของเล่นของพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้นเป็นแน่แท้ ...”

(ประโยชน์แห่งถนนในหัวเมือง)

ข้อความข้างต้นเป็นการใช้จิตวิทยาในข้อที่มนุษย์ต้องการการยอมรับและยกย่อง ในที่นี้ทรงกล่าวยกย่องสติปัญญาและความรอบคอบและทัศนะที่กว้างไกลของผู้อ่านที่มองเห็นว่าพระองค์จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อทวาร

1.3 การใช้เหตุผล

1.3.1 ด้านศีลธรรม

- สัมมาจารี

“... ต้องแสดงตนให้ปรากฏว่าเป็นคนสุจริต คือไม่ประพฤติข้อใดซึ่งจะเป็นหนทางให้ร้ายแก่ผู้อื่น ไม่พุดจากลับกลอกหลอกหลวง และไม่คิดปองร้าย ผู้ที่ประพฤติได้เช่นนี้โดยสม่ำเสมอ นั้นแลเชื่อว่าสัมมาจารีประพฤติอยู่ในศีลในธรรม ก็เมื่อผู้ที่ประพฤติอยู่ในศีลในธรรมเป็นที่วางใจของผู้อื่นเช่นนี้แล้ว จะว่าการประพฤติอยู่ในธรรมไม่เป็นประโยชน์แก่ตนอย่างไร? ถึงแม้ว่าจะไม่นึกถึงอื่นไกล เพียงแต่นึกถึงประโยชน์ของตนเองเท่านั้น ก็จะต้องแลเห็นได้แล้วว่า การประพฤติตนอยู่ในศีลในธรรมเป็นประโยชน์แก่ตนเป็นอันมาก เพราะเป็นของที่ทำให้ผู้อื่นเขาเชื่อถือหน้าถือตา...”

(ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม)

- ธรรมะกามะตา

“... ฟังขำนะความไม่ดีของเขาด้วยความดีของเรา” บุคคลก็ดี คณะก็ดี ชชาติก็ดี ที่จะมี ความเจริญมั่นคงได้ก็แต่โดยยึดถือธรรมะเป็นหลัก...”

(อำนาจคือธรรม)

“... ฟังสละทรัพย์ เพื่อรักษา อวัยวะแห่งร่างกายที่สำคัญไว้; อังคัญเจ ชีวิต รักษามาโน; ถึงอวัยวะก็สละได้ เพื่อรักษาชีวิตไว้; อังคิ อนัญ ชีวิตญ้อปิ สัพพี อปีเปว ชเห อัมมมนุสส์ สรินิโต ทั้งอวัยวะ; ทั้งทรัพย์, แม้ทั้งชีวิตด้วย, ก็พึงยอมสละทั้งนั้น เมื่อระลึกถึงธรรมะ...”

(ธรรมะกามะตา)

“... ธรรมเป็นสิ่ง๑ ซึ่งเป็นเองไม่ตาย และเป็นของที่ใครๆ ที่มีอำนาจใหญ่โตเท่าใดๆ ใน โลกจะบอกเลิกเสีย แม้แต่ชั่วคราวก็ไม่ได้ อีกประการ๑ธรรมะเป็นสิ่งซึ่งมีลักษณะอันเที่ยง,ใครจะ เปลี่ยนแปลงลักษณะแห่งธรรมะตามความสดวกของตนหาได้ไม่ สิ่งใดที่ดีแล้ว, ถึงจะทำอย่างไร ก็ไม่กลายเป็นชั่วไปได้; ส่วนสิ่งที่ชั่ว; เช่นการเสียสัตย์ผิดสัญญาและการใช้อำนาจข่มเหงเพื่อน มนุษย์โดยอาการอันเหี้ยมโหด เป็นต้น, ถึงแม้ว่าจะอธิบายแก้ไขอย่างไร ก็ไม่กลับกลายเป็นของดี ไปได้, หรือแม้จะแก้เพียงว่าเป็นของจำเป็นเท่านั้นก็ไม่ลบล้างความชั่วได้ ...”

(ธรรมะกามะตา)

- สัจธรรม

“... หลักแห่งธรรมะย่อมเป็นสิ่งเที่ยงแท้อยู่อย่างเดียวในโลก และถึงสิ่งใดๆ จะ เปลี่ยนแปลงไป หลักแห่งธรรมะจะไม่มีเวลาคร่ำคร่าหรือดับสูญไปในนั้นก็หาไม่ได้...”

(ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม)

- หัวใจศาสนาพุทธ ทำความดี ละเว้นความชั่ว

“... หัวใจแห่งศาสนา ก็คือความใคร่จะประพฤติในทางที่ชอบ, ซึ่งตนเห็นเป็นทางที่ถูก, แม้หากจะประพฤติดังนั้น จะไม่เกิดผลงานภายนอก; หรือซ้ำกลับจะให้ทุกร้อนก็กล้าทนประพฤติ ได้; และความไม่พอใจจะประพฤติในทางที่ผิด, ฝืนความรู้สึกของตน, แม้หากไม่กระทำดังนั้น ภัย อันตรายจะมีแก่ตน, ก็กล้าทนได้ ...”

(ธรรมะกามะตา)

- สัปปริสธรรม

“... ผู้ที่ฉลาดจริงต้อง รู้ประมาณตน จึงจะรอดพ้นความพินาศได้ ...”

(รถสี่ล้อมั่นคงกว่ารถสองล้อมิใช่ฤา)

- ธรรมะย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม

“ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม” อันเป็นสุภาษิตพึงแสดงความจริงทั้งสำหรับบุคคล, ทั้งสำหรับคณะ, ทั้งสำหรับชาติ...”

- ความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย

“... สถานที่ ๓ ต้องไม่ตั้งอยู่ในความประมาท คือต้องจำไว้ว่า ตัวของตัวเองวันจะแกไปทุกทีและในที่สุดก็ต้องตายวัน๑ ...”

(ยุทธภัย)

- อนิจจัง วัฏสังขาร

“... คนเรามีไข้จะอยู่ค้ำฟ้าเมื่อไร ...”

(รถสี่ล้อมั่นคงกว่ารถสองล้อมิใช่ฤา)

- ธัมมะ เทสสี ปะภากะโว

“ธัมมะ เทสสี ปะภากะโว ...” “ผู้ ชังสิ่งชอบเป็นผู้ฉิบหายนี้เป็นพุทธศาสนภาสิตอันปรากฏชัดอยู่ในสุดตะนิบาต ชุทตะคะ...”

(อำนาจคือธรรม)

- อับปะมาทะธรรม

“... ไทยเราเป็นผู้ถือพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นเราจำเป็นต้องตั้งใจรักษาศีลและธรรมะจรรยา, ไม่มุ่งประทุษร้ายต่อใครทั้งสิ้น; แต่เราก็ไม่ควรจะทำตนเป็นอุปาสกจนคนร้ายชกก็ไม่ป้องกันตัวนั้นเลย การระวังตัวไว้ไม่ให้ถูกประทุษร้ายเป็นการตั้งอยู่ใน อับปะมาทะธรรมฯ...”

“... นตฺถิ อะการะยํ บาบิ มะสุวาทิสสะ ชันตุเน- บาบิที่คนมักพูดมุสาจะไม่ฟังทำนั้นย่อมไม่มี ...”

(อำนาจคือธรรม)

1.3.2 ด้านจริยธรรม

- การอ่อนน้อมถ่อมตน

“... การถ่อมตนหรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่าการแสดงกิริยาเรียบร้อย เป็นของที่เขาานิยมว่าเป็นความดี ทั้งผู้ที่มีสติปัญญาทั้งหลายย่อมสรรเสริญ และซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้ที่แสดงกิริยาเช่นนั้นเป็นที่รักใคร่แก่คนทั้งปวง ...”

(ถือเกียรติยศไม่มีมูล)

- การเป็นคนใจคอคับแคบ

“... การตามใจตนเองผู้เดียวย่อมจะมีแต่ผลร้ายหาผลดีมิได้เลย ...”

(ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม)

- การผูกมิตรไมตรี

“... ฐานแห่งไมตรี ในระหว่างบุคคลต่อบุคคลก็ดี คณะต่อคณะก็ดี ชาติต่อชาติก็ดี ย่อมมีอยู่ที่ความไว้วางใจกันนั้นและเป็นปฐม ถ้าไม่มีความไว้วางใจกันแล้วจะมีไมตรีต่อกันโดยแท้จริง ยั่งยืนไปนั้นหาได้ไม่...”

(ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม)

“... สิ่งซึ่งผูกไมตรีแห่งคนเราไว้ได้ก็คือ ความอารีย์แลกรุณาต่อกัน เมื่อปราศจากคุณสมบัติทั้งสองนี้แล้ว จะหาสิ่งอื่นมาผูกพันไม่มีประโยชน์ ถ้าต่างคนต่างมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน และตั้งใจมั่นที่จะไม่ผ่อนผันยินยอมซึ่งกันและกันอยู่แล้วไซ้ร้ แม้กฎหมายก็ดี อำนาจก็ดี ย่อมจะไม่สามารถบังคับให้อยู่กันโดยปรองดองสมรรคไมตรีกันได้เลย ...”

(พวกยิวแห่งบูรพา)

- ความเย่อหยิ่งทำให้หมดสง่า

“... ลักษณะพิเศษอันหนึ่งแห่งความเจริญในสมัยนี้ที่เรียกว่า ความ “ศิวิไลซ์” นั่นคือ มีคนตั้งตนเองขึ้นว่าเป็นคนฉลาดและได้ศึกษาตีราคาตนเองและความสามารถของตนสูงเกินกว่าที่ผู้อื่นเขาเห็นจึงทำให้รู้สึกตนไม่แต่เสมอกับคนอื่น กลับสูงยิ่งไปกว่าคนทั้งปวง อันเป็นเหตุให้เกิดความเย่อหยิ่งอันไม่มีมูล ซึ่งทำให้เขาเองหมดสง่า เป็นที่น่าเย้ยหยันแก่คนทั้งหลาย แต่ความรู้สึกตนสำคัญของเขานั้นเอง ...”

(ถือเกียรติยศไม่มีมูล)

- การนับถือยอมเป็นเกียรติยศแก่ผู้ค้ำบั

“... ตามความเห็นของคนที่มีความคิดแคบเช่นนี้ นายคีบอล เฮาววาร์ด ได้ตอบอย่างน่าฟังในหนังสือ “สเกตซ์” ซึ่งข้าพเจ้าอดนำถ้อยของเขามาลงไม่ได้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่แสดงตนว่าเป็นเจ้าสติปัญญาของเราทั้งหลาย ดังต่อไปนี้...”

“... ท่านผู้นี้แสดงความเข้าใจผิดในเรื่องนี้ตลอดเรื่อง การค้ำบันั้นจะนับว่าเครื่องหมายว่าพลทหารเป็นนายบ่าวนายทหารนั้นไม่ถูกอย่างยิ่ง และการค้ำบัผู้ใดผู้หนึ่งนั้น ข้อสำคัญไม่ได้อยู่ที่ว่าเรานับถือเขาส่วนตัวหรือไม่เลย การค้ำบัยอมเป็นเกียรติยศ แก่ผู้ที่ค้ำบัมากกว่าผู้รับค้ำบั ผู้ใดมีความคิดอันชอบแล้ว ย่อมจะรู้สึกภูมิใจในใจทุกคราวที่เขาค้ำบั ...”

(ถือเกียรติยศไม่มีมูล)

- ไม่ควรทำตนหน้าไหว้หลังหลอก

“... ที่รัฐบาลจะรับรองอย่างเดียวนั้น ไม่มีประโยชน์เลยตัวท่านและตัวข้าพเจ้าและเราทั้งหลายทุกๆคน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งๆ แห่งชาติไทยต้องพร้อมใจช่วยกันในเรื่องนี้ และทางที่จะช่วยนั้นก็คือแสดงให้เขาเห็นว่าเรามีหลักฐานมั่นคง ทั้งในแผนกกิจการที่เราทำต่อสาธารณชนและในกิจการส่วนตัว เราต้องไม่ประพฤติตัวเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก อย่าวางท่าเป็นคนสุจริตแต่ในขณะที่ออกไปจากประตูบ้าน เราต้องเป็นคนสุจริตชื่อตรงในกิจการทั้งภายนอกและภายใน สุจริตในไตรทวาร ทั้งกาย วาจา ใจ เราทั้งหลายจงมาชวนกันเลิกเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก และเลิกความเห็นผิดที่สำคัญว่าความกลับกลอกและความไม่ตรงไปตรงมาเป็นลักษณะของคนฉลาด...”

(หลักฐานไม่มั่นคง)

- การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

“... คนเราถึงแม้จะเป็นผู้ที่กำลังกายกำลังทรัพย์ และกำลังปัญญาสามารถเกินกว่าสามัญชนปานใดก็ดี ที่จะอยู่โดยลำพังไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือของผู้อื่นบ้างเลยนั้นหาได้ไม่ อย่างน้อยก็มีบิดา มารดา วงศาคนาญาติ บุตรภรรยา หรือข้าที่ใช้อยู่ ซึ่งทำให้บังเกิดความจำเป็นที่จะต้องระลึกถึงประโยชน์และความสุขของผู้อื่นบ้าง นอกจากตนเองผู้เดียว...”

(ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม)

- ความไว้วางใจกันเป็นฐานแห่งไมตรี

“... ผู้ที่อยู่ด้วยกันได้ก็ต้องอาศัยความผันผวนเพื่อความสะดวกแห่งกันและกันและต้องมีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน จึงจะคงอยู่ไปด้วยกัน โดยอาการอันยั่งยืนได้ ถ้าเมื่อใดขาดเยื่อใยไมตรีกันอย่างที่ว่ามาแล้วนั้น ก็ไม่สามารถที่จะอยู่ด้วยดังต่อไปนี้

แม้แต่สามีภรรยาซึ่งมีเยื่อใยผูกพันกันอยู่ในกามคุณารมณ์สมัครสมพาสกัน เมื่อขาดความผันผวนแก่กันหรือขาดความไว้วางใจแก่กันแล้ว ก็ต้องหย่าร้างกันดังนี้เห็นได้ว่า การตามใจตนเองผู้เดียวย่อมจะมีผลร้าย หาผลดีมิได้เลย

ฐานแห่งไมตรี ในระหว่างบุคคลต่อบุคคลก็ดี คณะต่อคณะก็ดี ชาติต่อชาติก็ดี ย่อมมีอยู่ที่ความไว้วางใจกันนั้นและเป็นปฐม ถ้าไม่มีความไว้วางใจกันแล้วจะมีไมตรีต่อกันโดยแท้จริงยั่งยืนไปนั้นหาได้ไม่...”

(ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม)

- ความดีอยู่ที่จิตใจและความประพฤติมิใช่ดีแต่พูด

“... การทำกุศลไว้ยศมักเข้าใจกันว่าทำให้สามัญชนมีความนิยมนับถือยำเกรง ข้อนี้เป็นเข้าใจผิดโดยแท้ เพราะชนชาวไทยเราย่อมมีนิสัยเยпенไทยติดอยู่ในสันดาน คือมักรู้สึกว่าคุณเราแท้ที่จริงก็เป็นคนเหมือนกัน ผิดกันแต่คุณสมบัติของบุคคลอันแสดงให้ปรากฏเท่านั้น...”

(ความเข้าใจผิด)

“... ความ “ซิวไลซ์” แท้จริงหาได้อยู่ที่ปากไม่ อยู่ที่ใจและที่ความประพฤติอันเบนไปโดยความบังคับแห่งใจนั้นต่างหาก ถึงจะแต่งตัวเปนฝรั่ง ฤตะโกนประกาศความ “ซิวไลซ์” ของตัวให้กึกก้องกลางพระนคร ทุกคืนทุกวันก็ตาม แต่ถ้าใจไม่เปน “ซิวไลซ์” จริง และประพฤติก็ไม่ผิดกับคนจรจัด แล้วจะมีใครเขาเชื่อถือว่ “ซิวไลซ์” จริงก็หาไม่ได้ ...”

(ยุทธภัย)

- เมตตาเป็นเครื่องประดับอันประเสริฐแห่งผู้มีอำนาจ

“...ส่วนคนไทยเราข้าพเจ้ายังเชื่ออยู่ว่าชอบปลอมมากกว่าชอบชู้ และถ้าบังคับด้วยความกรุณาแนะนำ จะเปนประโยชน์ดีกว่าใช้อำนาจกดขี่และต้อน

เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าผู้ ๑ จึงมีความยินดีที่ได้เห็นคำแจ้งความของกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๔ ธันวาคม ซึ่งลงในหนังสือพิมพ์ไทยเมื่อวันที่ ๑๐ ซึ่งทำให้ข้าพเจ้ายินดีที่ได้ทราบว่

กระทรวงกลาโหมตั้งใจจะใช้อุบายปกครองกองทัพกับด้วยเมตตา ซึ่งข้าพเจ้าเชื่อว่าไม่เป็นเครื่องมือทำให้ความเคร่งแห่งวินัยเสื่อมถอยไปเลย ตรงกันข้ามข้าพเจ้าเห็นว่าเมตตาเป็นเครื่องประดับอันประเสริฐแห่งผู้มีอำนาจและเป็นสิ่งซึ่งอาจจะผูกน้ำใจแห่งคนได้ดีกว่าอาญาอันประกอบด้วยความดุร้าย ...”

(ความประพุดติระหว่างนายกับพลทหาร)

1.3.3 ด้านปรัชญา

- ทรงใช้ปรัชญาที่เป็นโฆหารคำคม

“การดีนั้นง่ายกว่าการชม หรือเถียงแทน การทำลายง่ายกว่าการสร้าง”

(การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ)

“ไทยเราจงรู้เถิดว่า การตะโกนนั้นทำให้ยุ่งยากมากกว่าทำประโยชน์ ...”

(กรณีศึกษาของเราต่อชาติ)

“มีภษิตอังกฤษอยู่บนหนึ่งกล่าวว่า “สิ่งใดทั้งปวงถ้าไม่กล้าทำลงไปทำอะไรจะหาไม่ได้...”

(ลัทธิเอาอย่าง)

“ในสวนผู้ที่มีสติปัญญาแม้พูดเดือนกันเพียงคำเดียวก็พอแล้ว”

(พวกยิวแห่งบูรพาทิศ)

“... ในบทกวีของท่านเชคสเปียร์ว่า “ธรรมดาม้าตัวเดียวจะขี่ข้างหน้า๒ คนไม่ได้ คนหนึ่งต้องอยู่ท้าย” ...”

(การภษาหน้าในเมืองจีน)

“... ภษิตฝรั่งเขาอมมีอยู่อัน๑ ซึ่งดีพอใช้คือเขากล่าวว่า “คนตาบอดใดๆ ก็ไม่บอดเท่า คนที่ไม่ต้องการดู คนหูหนวกใดๆ ก็ไม่หนวกเท่าคนที่ไม่ต้องการฟัง” ดังนี้ถ้ากล่าวต่อจากสุภษิตอันนั้นก็ได้ว่า “คนเข้าใจผิดๆ ก็ไม่เท่าคนที่ไม่อยากเข้าใจ” คนชนิดนี้ถึงแม้จะอธิบายให้แจ่มแจ้งสักเท่าใดเขาก็คงไม่เข้าใจอยู่นั่นเอง ...”

(ไทยผสม)

- ทรงใช้ปรัชญาตามหลักศาสตร์ต่าง ๆ

ด้านรัฐศาสตร์

“แม้หวังตั้งสงบ จงเตรียมรบให้พร้อมสรรพ” สุภาษิตนี้ถ้าฟังดูจะจืดและสามัญก็จริง แต่เป็นสุภาษิตซึ่งมีความจริงแท้ผู้นั้น

“จงเตรียมไว้ให้พร้อม” นี้เป็นสุภาษิตอันดีซึ่งนายพลโท บาเดลโบเวลได้เลือกสรรมาใช้เป็นสุภาษิตของลูกเสืออังกฤษ”

(ความหลงอย่างใหญ่)

“...บ้านเมืองทุกประเทศย่อมต้องอาศัยต่างประเทศไม่มากก็น้อย ซึ่งก็เป็นการสมควรแล้ว ถ้ามิฉะนั้นการค้าขายก็ไม่ต้องมีทำกันเลย แต่การพึ่งพาอาศัยย่อมมีแต่ขีดขึ้น ซึ่งเมื่อพ้นขีดไปแล้ว อาจจะเป็นผลร้ายก็ได้ ...”

(การที่เราต้องอาศัยต่างประเทศ)

“... บรรดาการใดๆ ที่นับว่าเป็นราชการ เราเห็นไม่มีประเภทใดที่จะต้องการคนที่ต้องไว้เนื้อเชื่อใจได้โดยแน่นอนแท้จริงเท่าการทหาร เพราะทหารเป็นบุคคลที่ได้รับมอบให้ถืออาวุธไว้ในมือ เพื่อป้องกันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ จึงจำจะต้องให้เป็นที่แน่ใจว่าจะไม่ใช้อาวุธ ซึ่งได้รับมอบให้ถือนั้นโดยอาการอันตรงกันข้ามกับความปรารถนา ...”

(รถสี่ล้อมันคงกว่ารถสองล้อมิใช่ฤา)

ด้านนิติศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

“... เหตุนี้ไม่ควรถือเอาการอยู่ในบังคับใครเป็นหลักแสดงชาติแห่งบุคคล ต้องถือเอาภาษาเป็นหลักใหญ่ และใครพูดภาษาใดก็แปลว่าเป็นชาตินั้น เพราะการพูดภาษาได้แปลว่าปลงใจจงรักภักดีต่อชาตินั้นโดยจริงใจ ไม่ใช่โดยความจำเป็นชั่วคราว

นอกจากนี้ก็มีหลักวางเกณฑ์ได้อีกสถาน๑ คือ การที่จะตัดสินว่าผู้ใดเป็นชาติใดโดยแท้ นั้นต้องพิจารณาว่าผู้นั้นมีความจงรักภักดีต่อใคร? ถ้าเขาจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม เขาจึงจะคนไทยแท้...แต่ถ้าใครแสดงตนเป็นอิสระแก่ตน ไม่มีความจงรักภักดีต่อผู้ใดดังนี้ต้องจัดว่าผู้นั้นเป็นคนไม่มีสติ เพราะคนๆเดียวหรือหมู่เดียวจะตั้งตนขึ้นเป็นชาติต่างหากหาได้ไม่, บัญญัติข้อนี้ตรงกันอยู่ทั้งทางกฎหมายนานาประเทศและรัฐประศาสนศาสตร์ ...”

(ความเป็นชาติโดยแท้จริง)

ด้านนิติศาสตร์

“...ถ้าความเห็นผิดในเรื่องอำนาจแห่งกฎหมายยังมีอยู่ตราบใด ส่งแห่งกฎหมายก็ ย่อมจะไม่แผ่เผยแพร่เพิ่มได้ตราบนั้น ...”

(ความเห็นผิด)

ด้านรัฐศาสตร์

“... อันบุคคลใด แม้จะดีเลิศปานใดในหน้าที่ราชการ หรือในกิจการที่ตนประกอบเลี้ยงชีพ ก็ดี ถ้ายังเป็นที่บกพร่องในกิจการส่วนตัว ข้าพเจ้าเรียกว่าเป็นผู้ที่มีหลักฐานไม่มั่นคง...”

(หลักฐานไม่มั่นคง)

ด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

“บรรดาปราชญ์ทั้งในรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ย่อมจะกล่าวยืนยันว่า อันความชอบธรรม และหน้าที่ ๒ สิ่งนี้ ย่อมจะมีเป็นคู่กัน ถ้ามีความชอบธรรมแล้วก็ต้องมีหน้าที่ประจำอยู่ด้วย ...”

(วิธีจะแก้ไข)

2. ด้านลีลาภาษา

2.1 การใช้ความเปรียบ

- เปรียบเทียบด้วยคำสบประมาทเพื่อปลุกจิตสำนึก

“...ท่านจะตั้งตนอย่างไรไม่ลำบากเลยคือบรรดากิจการใดซึ่งมีผู้ดำรงเริ่มขึ้น จะเป็นรัฐบาล ก็ดี หรือบุคคลหรือสมาคมใดๆ ที่มีความคิดมุ่งต่อประโยชน์แห่งชาติอย่างเช่น คณะเสือป่าและ ราชนาวิสมาคมนี่ไซ้ ขอให้ท่านพิจารณาดูกิจการนั้นๆ ด้วยความคิดอันกว้างขวางและ รอบคอบ ขออย่าให้ท่านคิดถึงการนั้นๆ ว่าจะจะเป็นประโยชน์อย่างไรสำหรับตัวท่านเลย ขอให้ คำนึงถึงแต่ประโยชน์สำหรับชาติแล้วพยายามที่จะเชื่อว่า ถ้ากิจการนั้นเป็นประโยชน์สำหรับชาติ แล้วก็ย่อมจะเป็นประโยชน์สำหรับท่านเหมือนกัน เพราะว่าท่านเป็นอะไร ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของชาติ หรือ? ถ้าชาตินั้นล่มจมท่านก็ต้องล่มจมด้วย เว้นไว้แต่ท่านจะเป็นข้าชาติที่เอาตัวรอดจากชาติของ ท่าน ดังกะลาสีที่ฉลาดหนีจากเรือของตนฉะนั้น แต่ข้าพเจ้าหวังใจว่าท่านคงจะไม่เป็นไปได้อเช่นนั้น แน่แท้ ...”

(ความหยุ่มหยุิม)

จากตัวอย่างทรงใช้คำเปรียบเทียบโดยยกเหตุการณ์ตัวอย่างว่า ถ้าชาติล่มจมคนในชาติก็ต้องล่มจมด้วย ในสถานการณ์เช่นนี้คนที่เอาตัวรอดเพียงลำพังก็เปรียบเหมือนกะลาสีที่ซึ้ขลาดยอมทิ้งเรือหนีเอาตัวรอดไป

“... เรื่องที่ข้าพเจ้าจะกล่าวในบทนี้ ก็คือเรื่องการถือเกียรติยศไม่มีมูล คือเกียรติยศซึ่งทำให้ผู้ที่ถือมันกลายเป็นคนที่น่าขันแก่ผู้ที่เขาเป็นกลางคอยดูอยู่ ลักษณะพิเศษอันหนึ่งแห่งความเจริญในสมัยนี้ที่เรียกว่า ความ “ศิวิไลซ์” นั่นคือ มีคนตั้งตนเองขึ้นว่าเป็นคนฉลาดและได้ศึกษาตีราคาตนเองและความสามารถของตนสูงเกินกว่าที่ผู้อื่นเขาเห็นจึงทำให้รู้สึกตนไม่แต่เสมอกับคนอื่น กลับสูงยิ่งไปกว่าคนทั้งปวง อันเป็นเหตุให้เกิดความเยอหยิ่งอันไม่มีมูล ซึ่งทำให้เขาเองหมดสง่า เป็นที่น่าเย้ยหยันแก่คนทั้งหลาย แต่ความรู้สึกตนสำคัญของเขานั่นเอง เปรียบประหนึ่งผ้าผูกตาที่ทำให้เขาไม่แลเห็นตัวเขาเองได้ดังที่คนอื่นเห็นเขา...”

(ถือเกียรติยศไม่มีมูล)

ตัวอย่างนี้แสดงบริบทของสังคมว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาบางกลุ่มได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของตะวันตกในเรื่องสิทธิและความเสมอภาค แล้วนำแนวคิดนั้นมาต่อต้านค่านิยมของไทย ที่สังคมจะต้องให้เกียรติยกย่องผู้ที่อาวุโสกว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้โวหารเปรียบเทียบบุคคลประเภทนี้ว่า คนพวกนี้สำคัญตนเองผิด เปรียบประหนึ่งผ้าผูกตาที่ทำให้เขาไม่แลเห็นตัวเขาเองได้ดังที่คนอื่นเห็นเขา

- เปรียบเทียบเพื่ออบรมสั่งสอน

“... อันบุคคลผู้ใด แม้จะดีเลิศเพียงใดในหน้าที่ราชการ หรือในกิจการที่ตนประกอบเลี้ยงชีพก็ดี ถ้ายังเป็นทีบกพร่องในราชการส่วนตัวข้าพเจ้าเรียกว่าเป็นผู้ที่มีหลักฐานไม่มั่นคงคนชนิดนี้ถ้าจะว่าตามทางที่เห็นในราชการ หรือในกิจการที่เขาหากิน ก็ดูเป็นที่น่าจะเชื่อถือได้ แต่ความเชื่ออันนี้ ย่อมจะเสื่อมไปในเมื่อเราได้ทราบถึงความประพฤติส่วนตัวของเขา ดูจ้อยค่าของนักเทศน์ที่แสดงความชั่วร้ายของการเมาสุรา ถ้าเราได้เห็นนักเทศน์ผู้นั้นไปเมามายกอดจูบเส้าไคมอยู่กลางถนนแล้ว ก็จะมีคนน้ำหน้าทันที

ข้อนี้อุปมาฉันใดในส่วนราชการและคนที่ทำกิจการก็อุปมาฉันนั้น ...”

(หลักฐานไม่มั่นคง)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงถึงแนวพระทัศนะของพระองค์ว่าผู้ที่รับราชการถึงแม้จะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดีเพียงใด แต่ถ้าบกพร่องในเรื่องความประพฤติส่วนตัวทำตัวเสื่อมย่อมจะทำให้บุคคลผู้นั้นหมดความน่าเชื่อถือ ทรงเปรียบเทียบความประพฤติที่เสื่อมดังกล่าวว่า “ดูจ้อยค่าของ

นักเทศน์แสดงความชั่วร้ายของการเมาสุรา ถ้าเราได้เห็นนักเทศน์ผู้นั้นไปเมามายกอดจูบเสาศาโคม อยู่กลางถนนแล้วก็จะหมดยน้ำหน้าทันที”

ข้างฝ่ายพระพุทธศาสนาท่านเปรียบไว้ว่า คนเราเหมือนรถ ซึ่งจะให้มันคงควรต้องมีล้อ บริบูรณ์ทั้ง ๔ ล้อ ก็ล้อทั้ง ๔ นั้นคืออะไรเล่า

ล้อที่ ๑ คือ **“ปฏิรูปเทสवास”** แปลว่า ความอยู่ในถิ่นอันคืออธิบายว่า อยู่ในที่ใกล้เคียงอยู่ในบ้านเกิด ผู้ตั้งอยู่ในทำนองคลองธรรมปฏิบัติดีงามเป็นเนืองนิตย์ และห่างไกลจากพาลทุจริตที่คิดร้ายต่อเพื่อนบ้าน หรือซึ่งเต็มไปด้วยความอิจฉาริษยา และโทษะ โทษะ โมหะเป็นต้น ทั้งอยู่ที่ห่างไกลไม่เดินร่วมทางหรืออยู่รวมถิ่นกับคนสำมะเลเทเมา กินเหล้าเล่นเบี้ยเป็นปรกติ รวบรวมความก้าว ผู้ใดอยู่ในถิ่นที่สามารถจะได้พบปะผู้ที่ดี อาจจะมีถือ เอาเป็นเยี่ยงอย่างในการประพฤติ จรรยาอันงามได้ ชื่อว่าอยู่ในปฏิรูปเทส

ล้อที่ 2 คือ **“บุพเพกตบุญญาตา”** แปลโดยตรงว่า มีบุญอันได้สั่งสมมาแต่ปางก่อนอธิบาย ขยายความว่า ได้กำเนิดในสกุลผู้ที่ได้ประพฤติดีสม่ำเสมอ มิได้ประพฤติชั่วช้าสามานย์ เป็นที่เคารพนับถือแก่เพื่อนบ้านและแขกที่ไปมาหาสู่ ชื่อเสียงอันและบิดามารดาเยอเปรียบเสมือน บุญที่สั่งสมไว้ให้เป็นมรดกแก่บุตร ผู้ที่บิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ได้สั่งสมทรัพย์สมบัติไว้ให้เป็นมรดกแล้ว เยอได้เปรียบผู้ที่มีได้รับมรดกจากบิดามารดาไว้ก่อนดังนี้ฉันใด ผู้ที่เป็นบุตรบิดามารดา อันมีชื่อเสียงอยู่ก่อนแล้ว เยอได้เปรียบผู้ที่เป็นบุตรผู้มิได้มีชื่อเสียงมาก่อนฉันนั้น ดังนี้ผู้ที่เป็นบุตร คนมีชื่อเสียงดีมาแล้วจึงชื่อว่าเป็นผู้มีบุพเพกตบุญญาตา

ล้อที่ ๓ คือ **“อัตตสัมมาปณิธิ”** แปลว่า ความตั้งตนไว้ในที่ชอบโดยมั่นคง อธิบายว่า ประพฤติสุจริตและเว้นจากทุจริตเป็นเนืองนิตย์ จะคิดจะทำ จะกล่าวสิ่งใด ก็มีให้เป็นไปในทาง เบียดเบียนผู้อื่นหรือให้ร้ายแก่ผู้อื่นเพื่อประโยชน์ และประกอบกิจการหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ ไม่ทะเยอทะยานอยากได้สิ่งซึ่งมิควรแก่ตน รู้จักเสวยมัจฉิมตนไม่เยอหยิ่งดีราคาตนให้สูงเกินกว่าที่ผู้อื่นเขาดี ดังนี้ชื่อว่าอัตตสัมมาปณิธิ

ล้อที่ ๔ คือ **“ปัญญา”** แปลว่า ความรอบรู้ อันจะใช้ได้เพื่อเป็นคุณประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์

ล้อที่ ๑ กับล้อที่ ๒ เปรียบเหมือนล้อหน้า ซึ่งคนเราโดยมากมักได้มาโดยเป็นมรดก ตกมาจากบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย คือถ้าเราเองเกิดในสำนักอันดี ก็เรียกว่าได้อยู่ในปฏิรูปเทสมา ตั้งแต่กำเนิด ได้เปรียบผู้ที่เข้ามาทีหลัง เพราะได้รับความอบรมในสำนักอันดี อย่างดูดีมีดีกว่าผู้ที่เข้าไปอยู่ภายหลัง และถ้าเราเกิดเป็นลูกบิดามารดาผู้ตั้งตนอยู่ในที่ชอบหรือพูดมันตรงๆว่าเป็นคน

ดีก็เหมือนหนึ่งเราได้ครุฑี่มาเสียแต่กำเนิด ดีกว่าผู้ที่เริ่มเรียนจรรยาเอาต่อเหมือนเตบโตเสียแล้วนั้น เป็นแน่แท้

ลัทธิที่ ๓ กับลัทธิที่ ๔ เปรียบเหมือนลัทธิหลัง ซึ่งคนเราทุกคนสามารถแสวงหาได้ โดยอาศัย ความอุตสาหะวิริยะภาพของเราเองโดยแท้

อันรท ๔ ลัทธิ ย่อมเป็นยานซึ่งเขาพึงใช้เพื่อบรรพทุกของที่มีน้ำหนักรากๆ โดยเป็นที่ไว้ใจได้ ดีกว่ารท ๒ ลัทธิ ดังนี้ฉันใด บุคคลที่บริบูรณ์ด้วยลักษณะทั้ง ๔ ที่เปรียบด้วยลัทธิ นั้น ก็ย่อมจะเป็นที่ น่าไว้วางใจให้เป็นผู้รับภาระอันหนักได้มากกว่าบุคคลผู้มี "ลัทธิ" แต่เพียง ๒ อันฉันนั้น

จากตัวอย่างทรงใช้หลักพระพุทธศาสนาในการเปรียบเทียบว่า คนเราเปรียบเสมือนรถซึ่ง ถ้าจะให้มันคงควรต้องมีล้อบริบูรณ์ทั้ง ๔ ล้อ โดยทรงเปรียบเทียบไว้ว่า ลัทธิที่ ๑ เปรียบกับคนที่เกิด ในสำนักอันดีหมายถึง เกิดอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ลัทธิที่ ๒ เปรียบกับคนที่เกิดในชาติสกุลดีมีลาภยศ และเกียรติคุณตั้งเดิมอยู่แล้ว ลัทธิที่ ๓ เปรียบกับคนที่ประพติตนในทางที่ชอบคือประพตีสัจจวิ ณะเว้นจากทุจริตเป็นนิตย ลัทธิที่ ๔ เปรียบได้กับสติปัญญาความรอบรู้

ลัทธิที่ ๑ กับ ลัทธิที่ ๒ ทรงเปรียบเทียบเหมือนล้อหน้า ส่วนลัทธิที่ ๓ และ ๔ ทรงเปรียบเทียบเหมือนล้อ หลัง ทรงสรุปว่า รท ๔ ลัทธิ ย่อมใช้งานในการบรรพทุกของหนักมาก ๆ ได้ดีกว่ารท ๒ ลัทธิ

ข้อเปรียบเทียบดังกล่าวนี้ ทรงกล่าวขึ้นเพื่อเปรียบเทียบรถสี่ล้อกับข้าราชการที่มีคุณลักษณะ สมบูรณ์ทั้ง ๔ ประการ กล่าวคือ ๑ เกิดในสิ่งแวดล้อมที่ดี ๒ ชาติสกุลดี ๓ มีสติปัญญาดี ๔ มีความประพฤติตั้งมั่นอยู่ในความดี มีความสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง คุณลักษณะทั้ง ๔ ประการนี้ทรง กล่าวไว้ เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสมควรได้รับความไว้วางพระทัยในการปฏิบัติหน้าที่ ราชการ

- ทรงเปรียบเทียบเพื่อชี้แจงให้เข้าใจ

"... อนึ่ง เพื่อป้องกันความเข้าใจผิด เราขออธิบายต่อไปว่า ส่วนเราเองจะได้ตั้งตนเป็น ผู้สนับสนุนผู้มีตระกูลมุลชาติจนหัวปักหัวปำไปก็หามิได้ ไม่เป็นเช่นนั้นเลย เราเข้าใจคืออยู่ เหมือนกันว่า บุคคลถึงจะได้กำเนิดแล้วในสกุลอันดี และได้อยู่ในสำนักอันดีมาตลอดชีวิตแล้ว ถ้า ไม่ตั้งตนไว้ในที่ชอบ และไม่ขวนขวายหาปัญญาความรู้ใส่ตัวบ้างแล้วก็เป็นผู้ที่มีประโยชน์น้อย เหมือนรท ๒ ลัทธิเหมือนกัน แต่เราจะหาญยืนยันว่า ผู้ที่เกิดในสกุลดีและได้รับความอบรมแล้วใน สำนักดี เปรียบเหมือนรถมีล้ออยู่ ๒ ล้อแล้ว ยังคงต้องอุตสาหะแสวงหาแต่เพียงอีก ๒ ล้อ คือต้อง ประพตีสดีและต้องมีความรู้ดีอีกด้วยเท่านั้น ซึ่งใครๆก็อาจจะแสวงหาได้โดยเพียร แต่ส่วนผู้ที่ขาด ความกำเนิดในสกุลดีและความอบรมในสำนักดี ถึงแม้ว่าจะประพตีสดีให้พิเศษและหาความรู้ได้ดี

วิเศษปานใด ก็ไม่สามารถจะหาความกำเนิดดีและความอบรมดีมาให้ตนเองได้ เพราะฉะนั้น
อย่างไร ๆ ก็ไม่พ้นเป็นรถ ๒ ล้อ ...”

(รถสี่ล้อมันคงกว่ารถสองล้อมิใช่ฤา)

จากตัวอย่างทรงเปรียบเทียบให้เห็นว่า คนที่มีชาติกำเนิดดีและกำเนิดอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีแล้วนั้น เปรียบเหมือนมีล้ออยู่แล้ว ๒ ล้อ ถ้าไม่แสวงหาความรู้และไม่ประพฤติตนเป็นคนดีแล้ว ก็คงเป็นเสมือนรถที่มี ๒ ล้ออยู่อย่างเดิมเท่านั้น

- ทรงเปรียบเทียบเพื่อชี้ให้เห็นประโยชน์ด้วยเหตุผล

“... ในที่สุดข้าพเจ้าอยากจะใคร่เตือนท่านทั้งหลายว่า ประเทศสยามไม่ได้หมดอยู่เพียง
บางกอก และชาติไทยไม่ได้อยู่แต่จำเพาะในบางกอกแห่งเดียว จริงอยู่บางกอกเป็นเมืองที่ออก
หน้าออกตาอวดชาวต่างประเทศเขา จึงควรประดับประดาให้สง่างามมาก ๆ แต่ถ้านึกว่าตบตาเขา
ได้ละก็เข้าใจผิดทีเดียว เปรียบเหมือนคนที่ไม่อาบน้ำชำระกาย ถึงแม้ว่าจะเอาเสื้อผ้ามาตกแต่งให้
งามและผัดหน้าให้वलอล่องฉ่อง เมื่อเข้าใกล้ใครๆ เขาก็เหม็นกลิ่นตัว ผู้อาบน้ำชำระกายแล้ว
นุ่งห่มแต่พอสมหน้าไม่ได้ สะอาดแต่ผิวหาพอไม่ ต้องสะอาดทั้งตัวจึงจะดี เหตุฉะนั้นข้าพเจ้าจึงเห็น
ว่าหัวเมืองควรจะได้รับความสะดวกเหมือนกับกรุงเทพฯ บ้าง...”

(ประโยชน์แห่งถนนหัวเมือง)

จากตัวอย่างทรงเปรียบเทียบให้เห็นว่า การพัฒนาบ้านเมืองเฉพาะบางกอกให้เจริญโดย
ไม่สนใจหัวเมืองอื่นๆ ที่ยังห่างไกลความเจริญอยู่นั้น เปรียบเสมือนคนที่แต่งตัวสวยงาม ผัดแป้ง
แต่งหน้าขาวนวล แต่มิได้อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด ผู้การพัฒนาบ้านเมืองอย่างทั่วถึง ซึ่ง
เปรียบเสมือนคนที่นุ่งห่มพองามและร่างกายสะอาดมิได้ เพราะจะเป็นที่เขินหน้าชูตาบ้านเมืองได้
ดีกว่าการตบตาด้วยการพัฒนาบางกอกเพียงแห่งเดียว

“... ในหมู่คนไทยบางพวก (และมีจำนวนไม่น้อยด้วย) เป็นโรคเรื้อรังชนิดหนึ่งซึ่งเกือบจะ
เยียวยาไม่ได้ คือเป็นโรคพลเรือน อาการของผู้เป็นโรคนี้มีการฉ้อฉลอาหารเป็นที่ตั้ง จึงชวนให้ซัง
สรรพกิจการทั้งปวงที่เนื่องด้วยการแผนกทหาร เห็นเป็นเปลืองเงินเปล่าทั้งสิ้น คนชนิดนี้เขาพอใจ
พูดว่า ทหารเป็นเครื่องเล่นหรรษาเท่านั้น จึงไม่ควรเสียเงินแผ่นดินในการบำรุงกองทัพก่เรื่องขึ้นอีก
ให้มากยิ่งขึ้นไปกว่าที่จะพอมีทหารไว้แห่หน้าเสด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านเหล่านั้นข้าพเจ้าไม่ทราบว่าเขา
เรียกตัวว่าเป็นคนสมัยใหม่หรือสมัยเก่า ถ้าใหม่ก็ใหม่อย่างอยู่ในกะลาครอบ จึงไม่รู้สึกรู้ว่า
เกลียดทหารหรือตีราคาทหารต่ำนั้น มหาชนในประเทศที่รุ่งเรืองโดยมากเขาไม่เห็นเป็นของดีเสีย
แล้ว เพราะฉะนั้นควรจะแก้มกะลาขึ้นมองดูเยี่ยงอ่างประเทศอื่นๆ เขาบ้าง...”

(ประโยชน์แห่งถนนหัวเมือง)

จากตัวอย่างทรงเปรียบเทียบคนไทยบางพวกที่มักจะอิจฉาทหารว่า เหมือนกับอาการป่วยเรื้อรังไม่สามารถเยียวยาได้และทรงเปรียบผู้ที่ไม่เข้าใจว่า การบำรุงกองทัพเป็นสิ่งจำเป็น โดยมองว่ามีทหารไว้เพื่อให้นำเสด็จเท่านั้น บุคคลประเภทนี้เป็นผู้ที่มีโลกทัศน์แคบเหมือนอยู่ในกะลาครอบ เพราะชาติที่รุ่งเรืองโดยมากจะไม่มีความคิดเช่นนี้ เพราะฉะนั้นคนที่มีโลกทัศน์คับแคบดังกล่าว ควรเปิดใจเสมือนแง้มกะลา มองดูประเทศที่เจริญแล้วนั้นบ้าง

- ทรงเปรียบเทียบเพื่อให้ปฏิบัติตาม

“... โคลนก้อนร้ายที่สุดอีกก้อน๑ ก็คือความหยุ่มหยุิมซึ่งเป็นผลโดยตรงแห่งการถือตนเป็นสำคัญ อันเกิดจากความสงบศึกและความศิวิไลซ์ ในเวลาสงครามคนเราทุกคนมีกิจอันพึงกระทำด้วยทั้งกายและด้วยใจมากเกินไปที่จะนึกถึงตน และที่จริงถึงแม้ว่าอยากจะนึกก็นึกไม่ได้ เพราะฉะนั้นทุกประเทศที่สงบศึกมานานพลเมืองแห่งประเทศนั้นจึงกลายเป็นคนถือตนว่าสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่น เห็นแต่ประโยชน์ของตนมีความคิดคับแคบทั้งนิสัยก็หยุ่มหยุิมมากขึ้นทุกวัน...”

(ความหยุ่มหยุิม)

“...ข้าพเจ้าหวังใจว่า ท่านทั้งหลายไม่มีความปรารถนาที่จะให้ชาติของท่านเลือนลหายไป ในทางนั้นมีใช่หรือ? ยังมีเวลาอยู่พอที่เราทั้งหลายจะยังตัวของเราไว้ เพราะว่าเรายังหาได้ล่อยไปไกลจนเกินไถ่ไม่ แต่เราจะต้องช่วยกันจับพายเรือของเราที่ล่อยอยู่นั้น ทวนน้ำขึ้นไปอย่างดีที่สุดที่จะทำได้ และเราต้องรีบร้อนด้วย

ข้าพเจ้าขอวิงวอนให้ท่านตั้งต้นในวันนี้ เพราะถ้ารอไปจนถึงวันหน้าเรือของเราอาจจะเข้าไปใกล้แก่งผาเกินกว่าที่เราจะแก้ไขได้ด้วยพาย ...”

(ความหยุ่มหยุิม)

จากตัวอย่างทรงเปรียบเทียบคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีนิสัยหยุ่มหยุิมดีแต่พูด มิได้ทำตนให้เป็นประโยชน์ว่า เป็นเสมือนโคลนที่ถ่วงล้อ ทำให้รถแล่นไปได้ช้า บุคคลเช่นนี้เป็นผู้ถ่วงความเจริญของชาติ

ทรงเปรียบเทียบภาวะคับขันของชาติบ้านเมืองว่า ชาติเปรียบเสมือนเรือ คนไทยทุกคนจะต้องช่วยกันพายเรือทวนน้ำ ซึ่งหมายถึง การฟันฝ่าอุปสรรค ได้แก่ กระแสความนิยมตะวันตก ถ้าคนไทยไม่ช่วยกันแก้ไขโดยเร็วก็อาจจะสายเกินไป เพราะเราอาจจะต้องประสบกับอุปสรรคเหมือนกับเรือที่ใกล้แก่งผาเกินกว่าที่จะกลับตัวหรือแก้ไขได้ทันเวลา

2.2 การใช้คำถามชวนคิดหรือปฏิจำจนา (Rhetorical question)

- ทรงถามเพื่อให้ไตร่ตรอง

“... การทำภูมิไวยศมักเข้าใจกันว่าทำให้สามัญชนมีความนิยมนับถือยำเกรง ข้อนี้เป็นข้อเข้าใจผิดโดยแท้ เพราะชนชาวไทยเราย่อมมีนิสัยเป็นไทยติดอยู่ในสันดาน คือมักรู้สึกว่าคุณเราแท้ที่จริงก็เป็นคนเหมือนกัน ผิดกันแต่คุณสมบัติของบุคคลอันแสดงให้ปรากฏเท่านั้น การที่พระราชกรณียกิจทำความเคารพต่อขุนนางนั้น เพราะอะไร? เพราะเขาถือว่าขุนนางเป็นผู้ถือพระราชอำนาจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวส่วนหนึ่ง จึงต้องเคารพต่อพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งขุนนางผู้นั้นเป็นผู้รับทรงไว้ส่วนหนึ่ง ไม่ใช่เคารพต่อตัวขุนนางนั้น หามิได้ ถ้ามีเชื้อลองค์ก็ได้ ต่างว่าใครจะออกไปยังบ้านนอกแห่งหนึ่งแล้ว แสดงตนว่าเป็นสมเด็จพระเจ้าพระยาโดยได้รับ สวรรคตัญญาเจ้ากรุงเขมรหรือกรุงพม่าตั้งมาเช่นนี้ จะได้รับความเคารพของใครบ้างหรือ? เปล่าเลย ! แท้จริงสมเด็จพระเจ้าพระยาที่กรุงเขมรหรือกรุงพม่าตั้งนั้น ก็สูงเท่ากับสมเด็จพระเจ้าพระยาไทย แต่ทำไมไม่มีใครนับถือเลย ท่านทั้งหลายได้เคยตรองดูบ้างหรือเปล่า ? ถ้ายังไม่เคยก็ขอเชิญไตร่ตรองให้ดีเถิดได้เท่าที่หลาย ! ...”

(ความเข้าใจผิด)

จากตัวอย่างทรงใช้คำถามชวนคิด เพื่อให้ไตร่ตรองว่า ข้าราชการที่ทำภูมิไวยศนั้นมีได้ทำให้ประชาชนมีความนิยมนับถือ เพราะนิสัยคนไทยจะถือว่าคนเราทุกคนเป็นคนเหมือนกัน แต่จะต่างกันที่คุณสมบัติของบุคคลนั้นๆ ทั้งนี้ขุนนางที่ได้รับความนับถือนั้นเป็นเพราะเหตุผลที่ประชาชนให้ความเคารพในพระบรมเดชานุภาพขององค์พระมหากษัตริย์

- ทรงถามเพื่อแสดงเหตุผล

“... ข้อ ๒ ถึงเราจะสร้างเรือรบขึ้นอีก ก็ไม่เห็นเป็นประโยชน์เพราะก็ยังมีผู้เขาไม่ได้อยู่นั่นเอง ข้อนี้ขอได้ด้วยคำข้อนถามที่ว่าผู้เขาไม่ได้นั่น หมายความว่าใคร? ถ้าไม่ได้หมายความว่าใครหรือเมืองใดโดยจำเพาะแล้ว จะให้เรารู้อย่างไรว่าจะผู้เขาได้หรือไม่ได้ ฝ่ายผู้ที่คิดสร้างเรือนี้ เขามีได้นี้ก็อาจจะสู้กับชาติใดหรือเมืองใดโดยจำเพาะเลย เขามุ่งแต่จะให้เรือไว้ใช้ป้องกันชาติไทยต่างหาก เมื่อใครเป็นศัตรูกับชาติไทย ยกมาย่ำยีชาติไทย เรือนี้ก็จะได้สู้กับเรือศัตรูนั้น ไม่ได้คิดจะไปเที่ยวเกะกะระรัวในที่อื่นนอกเมืองเลย

อีกประการ๑ ขอถามว่า ถ้าเราไม่เริ่มหาเรือรบเดี๋ยวนี้แล้วอีกที่ชาติจึงจะได้มีกับเขาบ้าง? หรือว่าที่เรามีกำลังไม่เท่าทันเขาเสียแล้วก็จะต้องเลยนั่งอมมืออดตีนตาย? คนเราพอเกิดมาก็มีรูปร่างโตใหญ่และมีกำลังมากเท่ากับผู้ใหญ่มีบ้างฤา แรกเกิดก็ต้องเป็นเด็กก่อนด้วยกันทุกคน ดังนี้

ฉันใด ซึ่งในส่วนกองทัพเรือก็ฉันนั้น แรกเริ่มก็ต้องมีเรือน้อยๆ แล้วค่อยมีมากขึ้นทุกที แต่ถ้าไม่เริ่มเสียแล้วเมื่อไรจะได้มีกับเขาบ้าง ...”

(ไชโย)

จากตัวอย่างทรงใช้คำถามชวนคิดเพื่อทรงแสดงเหตุผลให้ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการสร้างเรือรบพระร่วง ได้เห็นถึงความจำเป็นที่เราจะต้องมีเรือรบไว้สำหรับป้องกันประเทศในยามศึกสงคราม

- ทรงถามเพื่ออธิบายให้เข้าใจ

“... ส่วนในทางราชการ ก็ย่อมจะชอบใช้คนที่ประพฤติดีสมาจารีมีศีลธรรมเหมือนกัน ข้อนี้เป็นที่น่าอัศจรรย์ที่ยังมีบุคคลบางจำพวกเข้าใจไม่ได้เลย ถ้าเข้าใจข้อนี้โดยแจ่มแจ้งแล้ว ก็คงจะไม่ต้องได้ยืมเสียงบ่นอยู่เนืองๆ ว่าคนมีสติปัญญารัฐบาลท่านไม่ชอบเลี้ยง แท้จริงผู้กล่าวเช่นนี้ ย่อมจะลืมนึก (หรือแก่งัดทำลืมนึกเสีย) ว่าเป็นความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องพยายามเลือกเฟ้นคนที่ดีจริงๆ ไว้ใช้ในราชการ คำว่า “คนดีจริงๆ” จะแปลแต่เพียงว่ามีวิชาความรู้ดีหรือเฉลียวฉลาดดีเท่านั้น หากเพียงพอไม่ ย่อมจะต้องมุ่งไปถึงผู้ที่ชนทั่วไปนิยมว่าเป็นคนดีโดยรอบตัวด้วย เมื่อในพหุชนกการต้องการความไว้วางใจเชื่อถือแห่งชนทั้งหลายเป็นที่ตั้งแล้ว ในราชการจะไม่ต้องการเช่นนั้นบ้างหรือ ? ...”

(ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม)

จากตัวอย่างทรงใช้คำถามเพื่อให้ผู้ที่ยังไม่เข้าใจจุดประสงค์ในการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการว่า รัฐบาลต้องคัดเลือกผู้ที่มีทั้งความรู้ ความสามารถและเป็นคนดีด้วย

“... จริงอยู่ที่ประพฤติดีไม่สู้จะดี บางทีก็ได้มีโอกาสตะเกียกตะกายขึ้นไปจนได้รับหน้าที่ใหญ่ๆ ในราชการใด แต่บุคคลชนิดนี้ก็เหมือนพ่อค้าผู้ลวงล่อซื้อโกงผู้ซื้อ และผู้ค้าขายร่วมตลาดคือ จะได้ดีก็ไปได้ชั่วแล่น๑ เท่านั้น จะได้มันคงอยู่ในตำแหน่ง หรือยศถาบรรดาศักดิ์ก็หาไม่ได้ ดังมีพยานปรากฏอยู่หลายรายแล้วมิใช่หรือ ? ...”

(ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม)

จากตัวอย่างทรงใช้คำถามเพื่อให้เห็นว่า ข้าราชการที่มีความประพฤติไม่ดีก็อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ได้ไม่นาน ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นอยู่แล้วหลายราย

“... ชาติใหญ่ที่เคยเป็นศัตรูชั้นสูงกับชาติไทยเรามาแต่ก่อน คอยกดขี่ข่มเหงและหาเหตุก่อการสงครามกับไทยเรา โดยปราศจากทางธรรมมาแล้วนั้น ในเวลานี้เป็นอย่างไรบ้าง ? ชาติจีนซึ่งเคยเป็นนายของชาวเราเมื่อสองพันปีล่วงมาแล้ว, ชาติขอมที่เคยทำความคับแค้นให้แก่เราจนเลือดตากระเด็น แลพวกพม่ารามัญซึ่งเคยมาข่มเหงชาวเราให้ได้รับความเจ็บทั้งกายและใจเหลือที่จะ

พรรณนา ชาติทั้งสามนี้ ในเวลานี้เป็นอยู่อย่างไรใครๆที่มีหูมีตาก็อยมจะทราบอยู่เองแล้ว. ส่วนชาติไทยซึ่งสำหรับแต่ถูกเพื่อนบ้านข่มเหงมาแทบไม่ขาด สามารถรักษาชาติของเราให้เป็นไทยอยู่ได้จน ถึงบัดนี้ไม่ใช่เพราะตั้งอยู่ในธรรมสุจริตหรือ? ผู้ที่เคยนิยมยกย่องลัทธิว่า “ลัทธิคือธรรม” ดังนี้ ได้ตกต่ำรับความอับยศอดสูเสียความเป็นไทยแห่งชาติไปแล้ว เห็นปรากฏแก่ตาเช่นนี้ ยังจะว่าไม่มีบุญมีกรรมอีกหรือ? ...”

(ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม)

จากตัวอย่างทรงใช้คำถามชวนคิดโดยการยกตัวอย่างชาติที่เคยเป็นศัตรูกับชาติไทยในประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ทรงสรุปว่าชาติไทยสามารถรักษาเอกราชไว้ได้ เพราะตั้งมั่นอยู่ในธรรมสุจริต แต่ชาติที่ยกย่องว่า “ลัทธิคือธรรม” ต้องได้รับความอับยศเพราะผลแห่งกรรมนั่นเอง

2.3 การกล่าวทำวาทกรรมหรือปฏิรูปจน์ (Allusion)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้วิธีการกล่าวทำวาทกรรมหรือปฏิรูปจน์เพื่อโยงความคิดให้คนไทยเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ง่ายและชัดเจนขึ้นในขณะเดียวกันทรงตอกย้ำความรู้สึกชาตินิยมแก่คนไทยให้ยึดมั่นศรัทธาต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์มากยิ่งขึ้น โดยทรงกล่าวทำวาทกรรมเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ทรงกล่าวถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

“... ข้าพเจ้าเคยได้ยินคนบางคนกล่าวว่าเมืองเราจะอยู่ได้ด้วยข้าราชการพลเมืองไม่ใช่ด้วยทหาร แต่ข้าพเจ้าจะลืมเสียไม่ได้ว่า ในรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชข้าราชการเป็นทหารทั้งหมด แต่เวลานั้นก็เป็นเวลาที่ชาติรุ่งเรืองกระเดื่องเดชที่สุด ต่อมาเมื่อสมัยพระราชวงศ์บ้านพลูหลวง ได้เกิดมีข้าราชการพลเรือนมากขึ้นและทหารน้อยลงทุกที จนในที่สุดเมื่อพม่ายกมาเป็นอย่างกองโจรในรัชกาลขุนหลวงสุริยามรินทร์ ท่านพวกข้าราชการพลเรือนในสมัยนั้นได้ป้องกันบ้านเมืองไว้ได้หรือ? เปล่าทั้งสิ้น! มีแต่ข้าชลาดตาขาวไปตามกันทั้งนั้น การกู้ชาติหรือป้องกันชาตินั้นทำด้วยปากไม่ได้ดอก! เหตุฉะนี้ใครจะว่าข้าพเจ้าเป็นบ้าทหารก็ยอม แต่ข้าพเจ้าจะไม่ต้องบ้ำอยู่คนเดียว เพราะเชื่อว่าท่านผู้ที่มีสติปัญญาจริงๆ และมีสติตรองโดยรอบคอบ เห็นการโดยกว้างขวาง คงจะเห็นว่าทหารเป็นของเล่นของพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้นแน่นอนแท้ ...”

(ประโยชน์แห่งหัวเมือง)

ทรงกล่าวถึงพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ไทย ได้แก่

1. พระร่วง

2. พระเจ้าอุทอง

3. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

4. สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

“... บัดนี้ข้าพเจ้าจะขอถามท่านทั้งหลายว่า ในการที่บรรพบุรุษของเราเมื่อ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้วได้พร้อมใจกันผลัดตัวออกจากความกดขี่ของแผ่นดินจีนมาตั้งคณะเป็นใหญ่ในนามว่าชาติไทยขึ้นนั้น มีลักษณะอันหยาบคายอยู่ในการนั้นบ้างหรือไม่? ในการที่พระร่วงเมืองละโว้ได้ตกลงพระทัยจะไม่ส่งส่วยน้ำไปยังเจ้ากรุงขอมผู้เป็นใหญ่ก็ดี เมื่อสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ พระเจ้าอุทอง ได้ย้ายมาตั้งราชธานีในกรุงศรีอยุธยา คือตั้งราชอาณาจักรไทยขึ้นได้ ในสมัยที่ขอมผู้เป็นศัตรูยังมีอำนาจอยู่นั้นก็ดี หรือในการที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชผู้ทรงเป็นมหาวีรบุรุษแห่งชาติเรา ได้ทรงกู้เมืองเป็นอิสระไม่ยอมอ่อนต่อพระเจ้ากรุงหงสาวดีและทรงกระทำยุทธหัตถีมีชัยแก่พระมหาอุปราชแห่งหงสาวดีก็ดี หรือในการที่สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทรงสถาปนาราชธานี ณ กรุงเทพมหานคร นครนี้ก็ดี เหตุการณ์เหล่านี้ได้มีมีลักษณะอันหยาบคายบ้างหรือไม่? ข้าพเจ้าก็ไม่จำเป็นที่จะกล่าวคำตอบปัญหาที่ล้วนเป็นคำปฏิเสธทั้งสิ้น ...”

(ความหยาบคาย)

“... เราคนไทยย่อมรู้สึกภาคภูมิใจในใจอยู่เสมอในการที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงได้ทรงประกาศพระราชบัญญัติเลิกทาส ซึ่งถึงแม้ว่าทาสที่เลิกนั้น ยังใกล้เคียงกับทาสที่เคยมีอยู่ในอเมริกา เพราะเหตุว่าทาสของเรานั้นเป็นเพียงลูกหนี้ที่อยู่รับใช้เจ้าเงินจำเพาะเวลาที่ยังมีหนี้และถ้าหนี้้นั้นหมดวันใด ลูกหนี้ก็เป็นอิสระแก่ตนไปจากบ้านเจ้าเงินได้ทันทีจะนี้ก็ดี แต่การเป็นทาสแม้อย่างเขาเช่นนี้ ก็ชอบแล้วที่จะถือว่าไม่สมควรที่จะให้มีอยู่ในหมู่คนไทย การเลิกนั้นจึงได้พากันร้องสาธุการไม่แต่ในเมืองไทยทั้งหมดไปทุกหนแห่ง ว่าเป็นสิ่งประเสริฐซึ่งพระองค์ได้ทรงกระทำในรัชสมัยอันประเสริฐของพระองค์ ...”

(การคำหญิงสาว)

- ทรงกล่าววาทะของพระบรมศาสดาและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“... คนเราถึงจะเปิ่นใหญ่ปานใดก็ดียังคงมีผู้ใดหรือสิ่งใดที่ใหญ่กว่า ซึ่งถ้าเป็นผู้มีความคิดชอบก็จะต้องเคารพนับถือ แม้องค์สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์เจ้าของเรา ที่เรานิยมว่าประเสริฐกว่ามนุษย์ทั้งปวง ก็ยังทรงแสดงคารวะต่อพระธรรมซึ่งพระองค์ได้ทรงสั่งสอนมนุษย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทั้งหลาย พระองค์ทรงดำรงความเป็นใหญ่ยิ่งในแดนไทย จะหาใครเสมอเหมือนไม่มีแล้ว พระองค์ยังทรงเคารพต่อสมเด็จพระอู่ชูขมาจารย์ พระกรรมวาจาจารย์

พระสงฆ์ทั้งปวง และพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ ทั้งพระองค์ทรงค้ำบัลลังก์ชัยเฉลิมพลทหารบกและ
 ทหารเรือ และไม่ว่าใครที่ถวายนับถือหรือถวายบังคมในเวลาที่ได้เสด็จผ่านพระองค์ก็ทรงรับค้ำบัล
 อยู่เป็นนิตย์ ในการที่ทรงกระทำเช่นนี้ใครจะคิดหรือว่า พระองค์ได้ทรงทำให้เป็นที่เสื่อมเสียพระ
 เกียรติยศด้วยประการใดๆ? กลับตรงกันข้าม ทุกสมัยทุกคราวที่พระองค์ทรงแสดงความนับถือแก่
 ผู้ใด การที่ทรงแสดงก็เพิ่มพูนพระเกียรติยศ พระเกียรติคุณทุกคราวทุกสมัย เพราะว่าพระองค์ได้
 ทรงสำแดงคุณสมบัติอันเป็นลักษณะแห่งพระราชอาอย่างหนึ่ง ซึ่งบรรดาปราชญ์ในโบราณสมัยได้
 สรรเสริญ กล่าวคือการถ่อมพระองค์ถึงแม้ว่าจะไปแห่งใดๆ การถ่อมตนหรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่าการ
 แสดงกิริยาเรียบร้อย เป็นของที่เขาานิยมว่าเป็นความดี ทั้งผู้ที่มีสติปัญญาทั้งหลายย่อมสรรเสริญ
 และซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้ที่แสดงกิริยาเช่นนั้น เป็นที่รักใคร่แก่คนทั้งปวง คงมีแต่คนที่มีความคิด
 คับแคบ ความรู้ตื่นในความผิดและชอบ คือคนที่ได้รับความศึกษาอย่างบกพร่องเต็มไปด้วย
 ความเยอหยิ่งโดยไม่มีมูลปราศจากสติปัญญาสามารถ จึงต้องการใช้การไว้เกียรติยศโดยไม่มีมูลนี้
 เป็นเครื่องปกปิดความบกพร่องของตน ซึ่งดูไม่งดงามราวกับสวมเสื้อที่ฝีมือทำเลว ทำให้ผู้สวม
 นั้นเองเป็นที่เย้ยหยันแก่คนทั้งปวง ...”

(ถือเกียรติยศไม่มีมูล)

จากตัวอย่างจะเห็นว่านอกจากจะทรงปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมแล้ว ยังทรงใช้คำที่กระตุ้น
 ความรู้สึกตรงกับหลักจิตวิทยาการจูงใจในเรื่องความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รัก
 (Belongingness and lover needs) ให้คนไทยรู้สึกรักและผูกพันกับสถาบันชาติ ศาสนา และ
 พระมหากษัตริย์ มากยิ่งขึ้นด้วยดังตัวอย่างทรงใช้คำ บรรพบุรุษของเรา สมเด็จพระนเรศวร
 มหาราชผู้ทรงเป็นมหาวีรบุรุษแห่งชาติเรา เราคนไทยย่อมรู้สึกภาคภูมิใจอยู่เสมอ แม้องค์สมเด็จพระ
 พระบรมศาสดาจารย์เจ้าของเรา ที่เรานิยมว่าประเสริฐกว่ามนุษย์ทั้งปวง พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวของเราทั้งหลายพระองค์ เป็นต้น

- ทรงยกตัวอย่างถึงพุทธประวัติ

“... จากความเข้าใจของบุคคลที่มีอยู่ต่างๆ กันและถ้าแม้เริ่มด้วยความเข้าใจผิดเสียแต่ใน
 ขั้นต้น คือ เริ่มด้วยแปลศัพท์ “อิสรภาพแห่งบุคคล” ว่าประพตติอะไรๆ ได้ตามใจทั้งสิ้น ฉะนั้นแล้ว ผู้
 ที่เข้าใจผิดเช่นนั้นยิ่งตรงไปก็ยิ่งจะมีแต่ความเห็นผิดกว้างขวางออกไปทุกที จนในที่สุดอาจที่จะ
 หวนไปดิเอาครูผู้แสดงลัทธิในขั้นต้นนั้นเองว่าเข้าใจผิด หรืออธิบายลัทธิผิดก็ได้

การอวดรู้ยิ่งครูเช่นนี้ มิใช่จะมีแต่ในสมัยนี้เมื่อไร ถึงเมื่อสองพันปีเศษล่วงมาแล้วก็มี
 เหมือนกันด้วยตัวอย่างสำคัญของคนจำพวกนี้คือเทวทัต ซึ่งแรกเริ่มเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า แต่
 อาศัยเหตุที่จิตทะเยอทะยานอยากจะเป็นใหญ่และมีชื่อเสียง จึงได้มีจิตริษยาแก่พระสาวกอื่นๆ จน

หาให้กลายเป็นผู้ที่ตีเตียนพระพุทธรเจ้าว่า ทรงลำเอียงเลือกที่รักมักที่ชังเลยต้องถูกไล่ออกจากคณะพุทธรสาวก เทวทัตก็ไปตั้งคณะของตนขึ้นใหม่ ตั้งตนเป็นคนอาจารย์ และพอใจยกวาทะของตนขึ้นใต้พระพุทธรวัจนะ และกล่าวว่าแคะไค้ต่างๆ เช่นกล่าวว่า เมื่อห้ามมิให้ฆ่าสัตว์แล้วก็ควรที่จะห้ามมิให้บริโภคเนื้อสัตว์ด้วยที่เดียวจึงจะถูก เริ่มด้วยยกวาทะอวดดีดีได้เช่นนี้ก่อนแล้ว เมื่อไม่มีใครเข้าฟังหรือมีคนเขาตีเตียนก็กลับโกรธ เลยตั้งความเพียรที่จะทำลายคณะพุทธรสาวกด้วยอุบายต่างๆ และเมื่อไม่เป็นผลสำเร็จสมปรารถนาแล้ว จึงต้องเลยคิดประทุษร้ายพระองค์พระพุทธรเจ้าโดยตรงพยายามใช้อุบายปลงพระชนม์ชีพด้วยประการต่างๆเช่นต้อนช้างนาฬาคีรีเข้าไปจะทำร้ายพระองค์เป็นต้น จนในที่สุดเทวทัตก็ต้องถึงแก่ความพินาศเพราะแพ้ภัยตนเอง ผู้พอใจประพฤติเป็นอาจารย์อุตริในทางการเมืองน่าจะลืมเรื่องเทวทัตเสียแล้ว หรือบางทีก็จะได้เคยทราบเลยก็อาจจะเป็นไปได้จึงได้เข้าใจผิดคิดว่าตนเป็นคนเก่งทันสมัยแท้จริงเป็นลูกศิษย์เถนเทวทัตต่างหากว่าโดยลำพังพวกนักพูดอุตริเองไม่อัศจรรย์อันใด เพราะความพินาศได้มีแล้วแก่เถนเทวทัต อย่างไรก็ตามความพินาศก็คงจะมีมาถึงผู้อุตริทำนองเดียวกันนั้นโดยอาการเช่นกัน แต่มีคนจำพวกที่น่าสงสารอยู่บ้าง คือ ผู้ที่เผลอสติหลงเชื่อวาระที่เป็นองค์แห่งความฉิบหายอย่างเช่นพระเจ้าอาชาตศัตรูซึ่งเชื่อถือเทวทัต จนเป็นขบถต่อพระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นบิดา และปลงพระชนม์ชีพพระบิดาเสียด้วยอาการอันทารุณร้ายกาจ จนเมื่อมีพระราชโอรสมาเองแล้วจึงรู้สึกพระองค์ว่า พระราชบิดาจะได้มีความเสนหารักใคร่ในพระองค์สักปานใด แต่เมื่อรู้สึกพระองค์แล้วก็เกินเวลาที่แก้ไขเสียแล้ว และถึงแม้จะทรงสร้างวัดวาอาราม หรือเจดีย์สถานแปดหมื่นสี่พันแห่ง เท่าจำนวนพระธรรมชั้นตรี พระเจ้าอาชาตศัตรูก็ไม่สามารถที่จะทรงชำระล้างอนันตริยกรรมอันอกุศลคือ ปิตุฆาต ซึ่งได้กระทำลงในขณะที่ตกอยู่ในความหลงเชื่อถ้อยคำของเถนเทวทัตนั้นเลย เรื่องพระเจ้าอาชาตศรรู้กับเทวทัต ที่แสดงมานี้มีอุปมาฉันใด ผู้หลงเชื่อถ้อยคำของนักพูดสอนอุตริในการเมืองมีอุปมาฉันนั้น เพราะถ้าขึ้นหลงไปบางทีจะรู้สึกต่อเมื่อทำลายชาติของตนเสียแล้ว และเมื่อนั้นก็จะหาสิ่งใดล้างอนันตริยกรรมซึ่งตนกระทำลงไปในขณะที่นั้นไม่ได้เลย

ข้อที่ข้าพเจ้ายกเอาการทำลายชาติเป็นอนันตริยกรรมคือเป็นบาปอันหนักที่สุด ถึงแก่เป็นเครื่องตัดทางสวรรค์และนิพพานทีเดียวขณะนี้ ข้าพเจ้าถือเอาตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจัดว่าความประพฤตีสั่งสมเภท คือ ทำสงฆ์ให้แตกจากกันเป็นอนันตริยกรรมอันหนึ่ง ก็เมื่อการทำสงฆ์ให้แตกจากกันเป็นอนันตริยกรรมแล้ว การทำคณะชนที่ร่วมชาติให้แตกกันจะไม่จักว่าเป็นอนันตริยกรรมหรือ ? ข้าพเจ้าเห็นว่าต้องนับว่าเหมือนกันทีเดียว

เมื่อเป็นเช่นนี้คนเราที่เป็นคนไทย เมื่อเห็นสหราชอาณาจักรจะตกไปอยู่ในความหลง ซึ่งจะนำไปให้กระทำอันตรัยกรรมทำลายชาติของตนแล้ว ถ้าไม่ห้ามปรามหรือเตือนสติ จะมีบกพร่องไปในหน้าที่กรณีนิกะแห่งชาวสยามหรือ ? ...”

(ความเป็นชาติโดยแท้)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า บริบททางสังคม ได้แก่ ความคิดทางการเมืองการปกครองตามแนวคิดระบอบประชาธิปไตยจากชาติตะวันตกเข้ามาเมื่ออิทธิพลต่อความคิดของคนไทยบางกลุ่ม ทำให้มีการเสนอความคิด แบบอิสลามนิยมซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไม่เห็นด้วยเพราะทรงเห็นว่าบุคคลกลุ่มนี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง

- ทรงท้าวความถึงข้อความในหนังสือพิมพ์อังกฤษเทียบกับภาษาไทย

“... ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าได้อ่านพบความเห็นอันหนึ่งในหนังสือพิมพ์อังกฤษชื่อ “มทีเวอร์ลด์” ซึ่งจับใจข้าพเจ้าอยู่ จึงขอแปลมาลงไว้ในที่นี้ดังต่อไปนี้

“เป็นธรรมดาเราทั้งหลายย่อมอยากจะรอดพ้นจากความลำบากโดยอเนกประการ อันมีมาเพราะความต่อสู้กันระหว่างโลกโดยอาการอันน่าสยดสยองและดูเหมือนในเบื้องหลังแห่งสมอของเราก็จะมีความเห็นอยู่ว่า ความกระดิกกระเดี้ยในแนวยิงเท่านั้นเป็นพยานแห่งความดำเนินกิจการข้อนี้ผิดทีเดียว แนวยิงเป็นแต่เพียงปลายหอก โรงงานต่างๆ เปนด้าม และชาติทั้งชาติคือคนถือหอก มือที่จับหอกนั้นคือคนที่รบอยู่แต่ความสามารถที่ใช้มือให้แทงไปนั้นเป็นของผู้ปกครองส่วนกำลังที่จะแทงได้เบาแรงเพียงไรนั้น ก็แล้วแต่กล้ามเนื้อและเส้นเอ็นซึ่งท่านและข้าพเจ้าและเราทั้งหลายทุกๆคนเป็นส่วนหนึ่ง การหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบจะมีไม่ได้ในการสงครามเช่นนี้ คงมีแต่ที่เราจะทำการตามหน้าที่ของเรา และช่วยเร่งความสิ้นสุดแห่งการสงคราม หรือถ้าเราเกียจคร้านเสีย เราก็เป็นลูกตุ้มซึ่งถ่วงความสำเร็จในที่สุดนั้นให้เนิ่นช้าไปเท่านั้น

คำที่เขากล่าวเช่นนี้ เป็นภาษิตซึ่งคนไทยเราจะพิจารณาอยู่เหมือนกัน และถ้าจะกล่าวกันอย่างโวหารข้างไทยเราโดยย่อๆ ก็กล่าวได้ว่า เราอยู่ในเรือลำเดียวกัน เพราะฉะนั้นหน้าที่ต้องช่วยกันพาย ถ้าแม้ไม่พายถึงแม้ว่าจะเอาตีนราน้ำ เปนแต่ นั่งอยู่เฉยๆ ก็หนักเรือเปล่าๆ อาจจะทำให้เรือแล่นช้าไปได้เป็นแน่แท้ เพราะฉะนั้นต้องเลือกเอาอย่างหนึ่ง ถ้าจะพายเรือก็จับพายขึ้น และอย่าเถียงนายท้าย หรือถ้าจะไม่พายก็ขึ้นจากเรือหรือลงว่ายน้ำไปตามลำพังเถิด อย่ามานั่งอยู่ในเรือของไทยเราให้หนักเรือเลย ถ้าเราต้องการของหนักสำหรับเปนระวางถ่วงเรือของเรา ก็เอาก้อนหินดีกว่า เพราะมันไม่มีเสียงที่จะส่งอวดดีเถียงนายท้าย ...”

(ความเป็นชาติโดยแท้)

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้การกล่าวท้อใจหรือปฏิรูปพจน์ (Allusion) มาใช้ในการสร้างความชอบธรรมทางความคิดเห็น นอกจากจะทำให้พระองค์สามารถสื่อสารความคิดให้คนไทยเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ง่ายและชัดเจนขึ้นแล้ว ยังทำให้บทความของพระองค์มีความน่าเชื่อถืออย่างยิ่ง เพราะการท้อใจถึงบุคคล พฤติกรรม หรือข้อความที่รู้จักกันแพร่หลาย แสดงให้เห็นถึงความรอบรู้ของพระองค์ นอกจากนี้ยังแสดงถึงความเป็นชาตินิยมที่ทรงเลื่อมใสศรัทธาต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อีกประการหนึ่งด้วย

ฝ่ายค้าน

ในด้านการเมืองการปกครองฝ่ายค้านแสดงจุดยืนทางความคิดไม่เห็นด้วยว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เหมาะสมกับประเทศไทยมากที่สุด ทั้งนี้ฝ่ายค้านเห็นว่าประชาชนควรมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการปกครองประเทศ ทุกคนมีความเสมอภาค ไม่มีการแบ่งศักดิ์ดินนาและชนชั้น

จากจุดยืนทางความคิดดังกล่าวฝ่ายค้านได้แสดงการสร้างความชอบธรรมทางความคิดซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. การโน้มน้าวใจ

1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือ

1.1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือให้ตนเอง

- การเลือกประธานาธิบดีเป็นรูปแบบที่เหมาะสม

“...บุคคลที่จะเป็นใหญ่ได้นั้นควรจะต้องรู้จักน้ำใจของชนชั้นต่ำเสียก่อนจึงจะดี เพราะฉะนั้นแหละประเทศโดยมากจึงได้ตั้งตนขึ้นเป็นริบลิคแทนโมนากี เพราะบุคคลที่ถูกเลือกขึ้นเป็นประธานาธิบดีนั้นย่อมได้รู้จักขนบธรรมเนียมและน้ำใจคอของชนชั้นต่ำเสียแล้ว อนึ่งน่าที่ประธานาธิบดีนั้นแม้จะเป็นคนจนก็อาจจะถูกเลือกเป็นประธานาธิบดีได้ สุดแต่ความสามารถ ...”

(“ตอบปัญหาใครทำผิด”, กรุงเทพเดลิเมล์, วันที่ 29 เมษายน 2460)

ข้อความข้างต้นจะเห็นว่าฝ่ายค้านสนับสนุนการปกครองแบบสาธารณรัฐ เพราะเห็นด้วยกับการเลือกประธานาธิบดีที่มีได้ถูกจำกัดด้วยชนชั้น กล่าวคือ คนจนถ้ามีความสามารถก็อาจได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีได้

- ระบอบการปกครองของอังกฤษเปิดโอกาสให้พลเมืองแสดงความคิดเห็น

“...ส่วนพลเมืองในประเทศอังกฤษหรือประเทศที่จัดการปกครองโดยยอมให้พลเมืองมีเสียงในราชการตามที่ข้าพเจ้าได้บรรยายแต่ข้างต้นแล้วนั้น รัฐบาลคอยฟังเสียงพลเมือง หรือจะทำอะไรขึ้นก็ต้องปรึกษาพลเมืองก่อน เมื่อพลเมืองเห็นดีด้วยจึงจะเป็นอันกระทำได้ ไม่ได้ทำโดยพลการของรัฐบาล เว้นแต่กิจบางอย่างที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้รัฐบาลทำได้โดยทันทีเท่านั้น...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 28 กรกฎาคม 2456)

จากตัวอย่างฝ่ายค้านแสดงน้ำเสียงว่าเห็นด้วยกับการปกครองที่ประชาชนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในการจัดการปกครองของประเทศ

- ยกย่องความสามารถขุนยัดเซ็น

“... ซึ่งว่าในระหว่างเวลาที่ดอกเตอร์ซุนไปพักอยู่ที่เมืองเซียงไฮ้ ได้มีชนแทบทุกหมู่ทุกคณะมาจากทิศานุทิศของประเทศจีน ได้ไปพบปะดอกเตอร์ซุนและได้พูดจาหารือกันอยู่เป็นเวลาหลายวัน ทั้งนี้ย่อมเป็นการแสดงว่า ดอกเตอร์ซุนย่อมมีสถานะอยู่ในความนิยมของชาชาติจีนหมู่ใหญ่เพียงไร ด้วยต่างแลเห็นกันว่า หลักการอันดอกเตอร์ซุนวางขึ้นเพื่อจัดการบ้านเมืองให้เรียบร้อยเป็นยุติได้นั้น เป็นหลักการอันมีค่าอย่างสูง และเหมาะสมที่จะใช้เป็นแบบแผนจัดการของประเทศจีนตามสถานะที่เป็นอยู่ในบัดจุบัน เพราะฉะนั้นเมื่อดอกเตอร์ซุนเป็นผู้ฝึกไปอยู่ในทางเดียว คือ การฟื้นฟูประเทศจีนแลรัฐสภาโดยมิได้ปรารถนาในอำนาจอื่นๆ แล้วเช่นนี้ ก็น่าจะเห็นได้ว่า ดอกเตอร์ซุนจะเป็นผู้เดียวในบัดจุบันนี้ที่จะเป็นผู้ฟื้นฟูประเทศจีนขึ้นสู่สถานะอันดีได้...”

(จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 9 ตุลาคม 2465)

จากตัวอย่างเห็นชัดเจนว่า ฝ่ายค้านสนับสนุนยกย่องขุนยัดเซ็นซึ่งเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศจีน

- แสดงความปรารถนาดีของขุนยัดเซ็นที่มีต่อชาติจีน

“... ฝ่ายดอกเตอร์ซุนนั้นได้แสดงโดยเปิดเผยแล้วว่า ดอกเตอร์ซุนพอใจที่จะกระทำการร่วมมือกับผู้ใดๆ เมื่อผู้นั้นมีประสงค์จะกู้ประเทศจีนขึ้นให้พ้นจากความตกต่ำและฟื้นฟูรัฐสภาขึ้นให้ดำรงอยู่ในสถานะอันมั่นคง ...”

(จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 9 ตุลาคม 2465)

จากตัวอย่างฝ่ายค้านสร้างความน่าเชื่อถือในตัวขุนยัดเซ็นว่ามีความปรารถนาที่จะต่อสู้เพื่อประเทศจีน

- ยกย่องกฎหมายต่างประเทศว่ายุติธรรม

“... เพราะฉะนั้นศาลของชาวต่างประเทศโดยมาก ผู้พิพากษาเป็นแต่พลิกกฎหมายสำหรับลงโทษเท่านั้น แต่ส่วนข้อความเท็จจริงนั้น ได้มอบธุระให้แก่ผู้ริเป็นผู้ลงความเห็น ว่า ผู้ถูกกล่าวหา มีความผิดหรือไม่ เมื่อพวกเขาเห็นว่ามีความผิด ผู้พิพากษาจึงจะเลิกกฎหมายหามาตราลงโทษได้ ดังนี้ผู้ที่ไปลงความโดยพวกเขาหนึ่งด้วยนั้นจึงได้รับความยุติธรรมมาก เพราะเขาเลือกผู้ริที่ชำนาญในเหตุการณ์ที่เป็นคดีพิพาทมานั่ง ...”

(“ไม่เป็นสิ่งควรเยาะเย้ย”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 9 กรกฎาคม 2456)

จากตัวอย่างแสดงความคิดเห็นของฝ่ายค้านในการกล่าวยกย่องกฎหมายต่างประเทศว่ามีความยุติธรรม

- พระเจ้าแผ่นดินอยู่ภายใต้กฎหมาย

“... เพราะฉะนั้นโปรเฟสเซอร์อังกฤษได้ประพันธ์สุภาษิตหรือคำพูดไว้ประโยคหนึ่ง แปลได้ ความว่า พระเจ้าแผ่นดินทำผิดไม่ได้ ประโยคนี้ไม่ได้หมายความว่า พระเจ้าแผ่นดินทำผิดไม่ได้ จะต้องมิโทษ เขาหมายความว่า พระองค์ไม่ได้ทำอันใดโดยลำพัง ย่อมทรงกระทำพร้อมด้วยความเห็นของอรรคมหาเสนาบดีหรือเสนาบดีสภาทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นพระองค์จะทำผิดไม่ได้ ถ้าผิดก็คณะเสนาบดีผิด ดังนี้จึงเห็นได้ว่าพระเจ้าแผ่นดินต้องอยู่ใต้กฎหมาย ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 11 กรกฎาคม 2456)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าฝ่ายค้านสร้างความน่าเชื่อถือให้ประชาชนเข้าใจระบอบการปกครองที่พระเจ้าแผ่นดินต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย

- ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายและการบริหารประเทศ

“... เรื่องตั้งกฎหมายและเรื่องใช้เงินตั้งได้กล่าวมาแล้วทั้งสองข้อนั้น ประเทศที่จัดการปกครองอย่างคอนสตีติวชันแนวมอนากี หรือริบลิค ต้องที่ประชุมสำหรับราษฎรอนุญาตให้ตั้งแลให้ใช้รัฐบาลจึงจะตั้งกฎหมายใหม่ แลใช้เงินทองได้ตามจำนวนที่ได้รับอนุญาตจากที่ประชุม ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 12 กรกฎาคม 2456)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าฝ่ายค้านสร้างความน่าเชื่อถือให้ประชาชนทราบถึงระบบอบการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายและการใช้เงินงบประมาณในการบริหารงานของประเทศ

1.1.2 การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม

- พระบรมราชานุญาตในการจ่ายงบประมาณแผ่นดินทำเป็นเพียงพิธีเท่านั้น

“... การจบบางอย่างที่ไม่มีการงบประมาณที่กำหนดไว้ เมื่อจำเป็นจะต้องจ่ายกระทรวงพระคลังก็นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เมื่อต้องด้วยกระแสพระราชดำริห์แล้ว ก็พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จ่ายได้ แต่เมื่อจะว่ากันให้จริงๆ แล้วการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนั้นก็เป็เพียงพิธีเท่านั้น คือเมื่อกระทรวงพระคลังเห็นชอบและมีเงินพอจ่ายแล้ว ก็พระราชทานพระบรมราชานุญาตเสมอ เพราะฉะนั้นเราจึงกล่าวว่าเป็นแต่เพียงพิธีเท่านั้น ...” (“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพฯเดลิเมล์, วันที่ 13 กรกฎาคม 2456)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าฝ่ายค้านใช้การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้ามในเรื่องการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตของกระทรวงพระคลังว่าเป็นแต่เพียงพิธีเท่านั้น

- กระทรวงพระคลังกระทรวงเดียวที่มีอำนาจในการใช้งบประมาณแผ่นดิน

“... การใช้เงินทองของประเทศสยามติดกับประเทศอื่นดังกล่าวมาแล้วคือ ประเทศอื่นเขาต้องตกลงในที่ประชุมราชฎูร์ ของเราตกลงกับเสนาบดีกระทรวงพระคลังพอแล้ว เพราะฉะนั้นการใช้เงินทองถูกหรือไม่ถูก สมควรหรือไม่สมควรมันตกอยู่แก่เสนาบดีกระทรวงพระคลังเดียว ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพฯเดลิเมล์, วันที่ 17 กรกฎาคม 2456)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าฝ่ายค้านใช้การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้ามในเรื่องระบบการบริหารงบประมาณของแผ่นดินว่า กระทรวงพระคลังมีอำนาจเพียงกระทรวงเดียว ซึ่งอาจจะทำให้การใช้เงินงบประมาณของประเทศไม่เหมาะสมก็ได้

- นโยบายการบริหารประเทศไม่มีการกระจายอำนาจ

“... วิธีการปกครองอย่างทุกวันนี้ คือ มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นประธานแลทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งแต่งตำแหน่งเสนาบดีทุกกระทรวงสำหรับทำการต่างพระเนตรพระกรรณแลเจ้ากระทรวงก็ตั้งแต่งตำแหน่งรองๆ ลงไปตามลำดับ แต่บางตำแหน่งก็ต้องกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรม

ราชานุญาตแล้ว จึงจะตั้งแต่งได้ การตั้งกฎหมายโดยมากก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ที่ประชุมเสนาบดี แก้ไขเพิ่มเติมแลทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อพร้อมด้วยกระแสพระราชดำริห์แล้วก็เป็นอันใช้ได้ ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเม็ต, วันที่ 11 กรกฎาคม 2456)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าฝ่ายค้านลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้ามโดยชี้ให้เห็นว่า นโยบายการบริหารงานของประเทศขึ้นอยู่กับพระมหากษัตริย์และเสนาบดีกระทรวงต่างๆ เท่านั้น

“... การตั้งกฎหมายในเวลานี้ เจ้ากระทรวงคือเจ้านำที่เป็นผู้ร่างแล้วทูลเกล้าฯ ถวาย บางเรื่องก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรรมการพิเศษตรวจแก้ไขแลทำความเข้าใจ กราบบังคมทูลพระกรุณาเสียก่อน แล้วจึงโปรดเกล้าฯ ให้ที่ประชุมเสนาบดี แลพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยด้วยพระองค์เองแล้ว จึงให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้

นอกจากเสนาบดีไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดจะคัดค้านกฎหมายที่จะออกใหม่ได้ เพราะฉะนั้นกฎหมายสำหรับประเทศสยามจึงตกอยู่ในอำนาจเสนาบดีสภา ๑๒ กระทรวง แลพระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวเท่านั้น ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเม็ต, วันที่ 12 กรกฎาคม 2456)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าฝ่ายค้านลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยชี้ให้เห็นถึงความหละหลวมที่ไม่มีการกระจายอำนาจในการพิจารณาร่างกฎหมาย

- ในทางปฏิบัติการรับบุคคลเป็นข้าราชการไม่สามารถเลือกคนดีได้จริง

“... แลการรับราชการในสมัยนี้ แม้จะมีหลักวางไว้ เปนบรรทัดฐานว่าต้องเป็นคนมีความรู้ อย่างนั้นอย่างนี้ แต่ก็ได้ทำกันได้จริงเหมือนอย่างหลักนั้นไม่ จึงเปนทางที่จะเลือกหาคนดี ประจําการไม่ได้ แลเมื่อเปนเช่นนี้การงานจึงมีแต่ถอยหลังเข้าคลองลงทุกที ...”

(“งานที่บกพร่อง”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 16 กรกฎาคม 2462)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าฝ่ายค้านลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้ามในประเด็นการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการว่า ไม่สามารถเลือกสรรคนที่ดีจริงๆ ตามที่วางบรรทัดฐานไว้ได้

- การถือสัจปฏิญาณเป็นเพียงพิธีเท่านั้น

“... การสาบานให้สัจปฏิญาณต่อพระราชาตามซึ่งประเพณีในบางประเทศ โดยมากก็ทำกันเพราะถูกบังคับ ผู้ถูกบังคับจึงเห็นเป็นพิธีเสียมากกว่าอย่างอื่น เมื่อออกจากที่สาบานแล้วก็ลืมเสี้ง่ายๆ เพราะฉะนั้นจะถือเอาการสาบานเป็นเกณฑ์แห่งความสัจชื่อไม่ได้ ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเมต์, วันที่ 29 เมษายน 2460)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าฝ่ายค้านลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยแสดงความคิดเห็นว่า การถือสัจปฏิญาณนั้นไม่ได้ทำให้ข้าราชการมีความซื่อสัตย์ทั้งนี้เป็นเพียงการกระทำตามพิธีเท่านั้น

- ข้าราชการมิได้รักชาติด้วยใจ

“... การรักชาติของเราซึ่งได้กล่าวกันพล่อยๆอยู่ในสมัยนี้จนดูเหมือนเป็นโรคริมฝีปากเสียแล้วนั้น ถ้าเมื่อใดพิจารณาตรวจสอบให้เป็นการจริงจังลงไปแล้ว คุณมันค่อนข้างเขวกันไปคนละทางสองทางเสียโดยมาก เช่นกับพวกข้าราชการอยู่ในสำนักของรัฐบาลแล้วโดยมากจะเห็นว่า การที่ตนรักชาตินั้นก็เป็นเพราะได้รับพระราชทานเงินเดือนหรือเบี้ยบำนาญ ซึ่งได้เลี้ยงชีพแลครอบครัวของตนอยู่เสมอ แต่เมื่อตนต้องขาดจากเงินเดือนหรือเบี้ยบำนาญที่ตนได้เคยรับพระราชทานอยู่เสมอนั้นก็ลงไปเมื่อใดแล้ว การรักชาติของบุคคลนั้นๆ โดยมากมักตรงกันข้ามไปหมด...”

(“ยังมีกระพีติดยุมา”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 14 ธันวาคม 2461)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าฝ่ายค้านลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยชี้ให้เห็นว่าจริงๆ แล้ว ข้าราชการแสดงตนรักชาติเพราะหวังลาภยศเงินทองเท่านั้น มิได้รักชาติด้วยความบริสุทธิ์ใจ

- ข้าราชการไม่ซื่อสัตย์ปกปิดความจริง

“...ถ้าจะว่าถึงฝ่ายท่านที่เป็นประธานการงานข้างด้าน เมื่อได้ไปตรวจการงานเองก็เป็นแต่ผ่านไป เพราะมาเชื่อใจเสียว่าเมื่อผู้ตรวจการได้เคยมาตรวจแล้วก็ป็นอันพอแล้ว หาได้ไต่สวนหยั่งให้ซึ่งถึงความจริงไม่ แลไม่ต้องสงสัยเลยผู้เป็นหัวหน้าการงานประจำอยู่ในที่นั้น ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องเสนอแต่เรื่องที่ดีดีที่งาม ส่วนเรื่องที่ไม่ดีก็ปกปิดมิดเมี้ยนเสียทีเดียว ...”

(“งานที่บกพร่อง”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 16 กรกฎาคม 2462)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าฝ่ายค้านลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยชี้ให้เห็นว่า ข้าราชการไปปดมดเท็จเสนอแต่ความดีปกปิดความชั่ว

- ราชการใช้ระบบพรรคพวกพิจารณาผลงาน

“... ยังมีอีกประการ๑ เช่นว่า ข้าราชการบางคนซึ่งแม้จะมีภูมิรู้ดีเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าไปบ้านนายไม่ไปนั้นก็อาจจะต้องจมอยู่ในตำแหน่งเดิมนั้น และยังหัวหน้าการงานของตนเป็นคนที่รักษาเก้าอี้อยู่ด้วยแล้วตนก็เกือบไม่มีหวังว่าจะเป็นเทวดากับเขาได้บ้าง ส่วนผู้ที่มีความรู้ๆ ปรุปรุ แต่ถ้ารู้จักไปบ้านนายก็อาจจะมียังด้วยประการต่างๆ ...”

(“งานที่บกพร่อง”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 16 กรกฎาคม 2462)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าฝ่ายค้านลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยชี้ให้เห็นถึงการใช้อำนาจพรรคพวกในวงราชการ ให้เห็นว่าผู้ที่มีพรรคพวกประจำนายเป็นก็จะมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยที่ไม่ต้องมีความสามารถในการทำงานเลยก็ได้ ต่างกับผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ถ้าไม่รู้จักเข้าถึงเจ้านายก็จะหมดโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

- ข้าราชการไม่ได้รับความยุติธรรม

“... นับประสาอะไรแต่ความผิดที่ศาลบัญญัติโทษตามกฎหมายที่มีอยู่แล้วยังไม่ค่อยลงรอบกันได้ ก็เมื่อเป็นเช่นนี้ข้าราชการที่กระทำผิดนั้นจะเป็นการถูกต้องได้ทุกรายละหรือ บางคนอาจจะต้องถูกไล่เพราะความผิดเล็กน้อย แต่เป็นเพราะนายเกลียด บางคนอาจจะต้องถูกไล่ด้วยไม่มีความผิดเลย บางคนสมควรจะต้องถูกไล่แต่กลับได้ความชอบความดีบำเหน็จรางวัลก็มีมันโหละพอกลับน่าเป็นหลังอยู่เช่นนี้...”

(“ไม่เป็นสิ่งที่ควรจะเยาะเย้ย”, กรุงเทพเดลิเมต์, วันที่ 6 กรกฎาคม 2456)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าฝ่ายค้านลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยการให้เหตุผลว่า ข้าราชการไม่ได้รับความยุติธรรมในการพิจารณาความผิดหรือความดีความชอบในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพอใจของเจ้านายผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าจะพิจารณาตัดสิน

- การมของข้าราชการมีผลต่อการปฏิบัติงาน

“... ประเทศเรา เสนาบดีที่ไล่ไม่จนหรือเถียงแพ้ใคร ไม่มีแพ้ใคร ยกผู้แทนเสนาบดีกระทรวงกลาโหมแล้ว ย่อมสรรเสริญกันว่า เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยและเสนาบดีกระทรวงธรรมการในเวลานี้เป็นผู้ที่อธิบายดีมีโวหารดี อาจจะบอกว่าดำเป็นขาวได้เหมือนกัน ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเมต์, วันที่ 17 กรกฎาคม 2456)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าฝ่ายค้านลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยการแสดงความเห็นว่า การบริหารงานประเทศขึ้นอยู่กับกรรมไวยากรณ์ของเสนาบดีกระทรวงเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถพูดให้ผิดเป็นถูกได้

1.2 การใช้จิตวิทยา

1.2.1 ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs)

- ระบอบการปกครองที่ประชาชนไม่มีบทบาท

“... ส่วนการปกครองอย่างรัฐบาลเบนชางเท่านั้น ได้แก่ ประเทศรัสเซียและประเทศสยาม นั้น รัฐบาลเปรียบเหมือนบิดามารดาที่เลี้ยงบุตรอันไม่รู้จักเดียงสา พลเมืองเปรียบเหมือนทารกหรือเหมือนควายสุดแล้วแต่ผู้เลี้ยงจะจงจุมูกไปทางไหน ก็ต้องไป...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 26 กรกฎาคม 2456)

“... พลเมืองไม่มีปากเสียงอะไรในทางราชการ ราชการจะจัดแต่ตามเสียงของรัฐบาลเท่านั้น เพราะฉะนั้นไม่ผิดอะไรกับบิดามารดาเลี้ยงทารก อันไม่รู้สึสาจะเอาโยนลงในทะเลก็ต้องตายทั้งหมด เปรียบได้อย่างเรือกลไฟสยามที่บรรทุกพลเมืองทั้งประเทศไปกลางทะเล ด้วยอาไศรยความสามารถของกัปตันเท่านั้น ถ้ากัปตันไม่สามารถแล้วก็จะโดนก้อนน้ำแข็งหรือโดนโสโครกทำลายลงได้ เพราะวิชาที่กัปตันเรือกลไฟสยามอยู่แก่รัฐบาลฝ่ายเดียว และไม่มีใครสามารถจะมีอำนาจเปลี่ยนแปลงกัปตันหรือทำงานแทนกัปตันได้ ส่วนเรือไฟของประเทศอื่นนั้น พลเมืองซึ่งเปรียบกับคนโดยสารในลำเรือนั้นรู้วิชาที่กัปตันโดยมาก ถ้าเห็นวกัปตันทำการหละหลวมก็สามารถเปลี่ยนกัปตันได้ทันที สุดแล้วแต่ผู้โดยสารจะเห็นสมควรหรือเหตุการณ์วิบัติ ส่วนเรือกลไฟสยามผู้โดยสารจะทำเช่นนั้นไม่ได้มันผิดกันอยู่ดังนี้ ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 26 กรกฎาคม 2456)

ข้อความข้างต้นแสดงการใช้จิตวิทยาของฝ่ายค้านที่แสดงความคิดเห็นให้ประชาชนรู้สึกถึงการไม่มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นว่า เป็นการไว้วางใจรัฐบาลมากเกินไปจนไม่เป็นของตัวเอง ซึ่งถ้ารัฐบาลบริหารงานผิดพลาดประชาชนก็ต้องยอมรับสภาพที่จะก่อให้เกิดผลเสียต่าง ๆ นั้นด้วย โดยมีสามารถป้องกันหรือปฏิเสธได้

- พระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของชีวิต

“... วิธีปกครองอย่างที่เรียก แอบสลุดมอณาภิ นั้นคงมีแต่ประเทศสยามประเทศหนึ่งที่ได้เคยจัดการปกครองมาตั้งแต่พระพุทธศักราช ๑๘๐๗ มาถึงบัดนี้ได้ ๕๔๙ ปี คือมีพระมหากษัตริย์

ปกครอง มีพระราชอำนาจเหนือกฎหมาย เป็นเจ้าชีวิตของพลเมือง มีพระราชอำนาจประหารชีวิต เจ้านายแลข้าราชการตลอดจนพลเมืองได้โดยไม่ต้องทรงบัญชาหาหรือใคร แลไม่มีใครมีอำนาจจะขัดขวางพระองค์ได้ มีพระราชอำนาจจะทรงตั้งกฎหมายได้โดยพระองค์เอง สรุปรวมความว่าจะทรงกระทำอะไรทำได้ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีขีดชั้นพระราชอำนาจ เพราะฉะนั้นจึงตรงกับศัพท์ที่เรียกว่า เจ้าชีวิตคือเป็นเจ้าของแห่งชีวิตทั้งหมด ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 11 กรกฎาคม 2456)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นการใช้จิตวิทยาของฝ่ายค้าน โดยการเน้นย้ำให้ประชาชน รู้สึกว่า พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจเป็นเจ้าชีวิตของประชาชน พระองค์มีอำนาจอยู่นอกกฎหมาย

1.2.2 ด้านความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันอันเป็นที่รัก (Belongingness and lover needs)

- ย้ำความรู้สึกรักชาติของประชาชน

“... แลถ้าจะกล่าวตามความจริงแล้วก็ต้องว่าความรู้สึกชาตินั้น เป็นความรู้สึกชั้นสูงและยากที่จะสามารถเห็นได้โดยง่ายด้วย แต่เมื่อพวกเขาได้มีความรู้สึกชาติเพียงเท่านี้ ก็นับว่าเป็นเอกลักษณ์อันประเสริฐสำหรับประเทศได้ส่วนหนึ่งแล้ว...”

(“ยังมีกระพืดอยู่มาก”, จันทบุรี, วันที่ 14 ธันวาคม 2461)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นการใช้จิตวิทยาของฝ่ายค้าน โดยการย้ำถึงความรู้สึกรักชาติว่าเป็นคุณต่อชาติบ้านเมืองอย่างยิ่ง

- ความรักชาติของมหาชน

“... บุคคลที่รักชาตินั้นย่อมเห็นประโยชน์ของชาติยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว บุคคลที่รักราชการแลตั้งใจฉลองพระเดชพระคุณจริงๆ ก็ย่อมรักประโยชน์ของราชการยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวเหมือนกัน

บุคคลที่รักชาติใหม่แต่จะเห็นประโยชน์ส่วนตัวของชาติ แลประโยชน์ส่วนราชการเท่านั้นมิได้ ย่อมรักความยุติธรรมด้วย ความยุติธรรมถึงแม้อาจไม่มีตัวตนก็ดี แต่ชนโดยมากย่อมตัดสินได้ นี่ถือเอาความเห็นโดยปรกตินั้นเข้าเป็นเกณฑ์ บุคคลที่ประพฤติก้าวถึงใครจะยกย่องสักเท่าใด ความเห็นของมหาชนทั่วไปก็ยิ่งขาดความนับถืออยู่นั่นเอง ...”

(“ผู้รักชาติ”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 20 มกราคม 2456)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นการใช้จิตวิทยาของฝ่ายค้าน โดยการแสดงความคิดเห็นว่า ประชาชนควรรักชาติโดยพิจารณาถึงความยุติธรรมและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน นอกจากนี้ยังกล่าวให้ความสำคัญต่อความเห็นของมหาชน

1.2.3 ด้านความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs)

- มนุษย์ไม่ควรมีการแบ่งชนชั้น

“... การแบ่งมนุษยชาติเป็นเหล่าตระกูลตามแบบอย่างของประเทศอินเดีย คือ แบ่งเป็น ตระกูลขัตติยะตระกูลพราหมณ์ ตระกูลกรรมกรเหล่านี้เป็นต้น ใช้ไม่ได้เด็ดขาดสำหรับเวลานี้ เมื่อมนุษย์ไม่มีเขาเหมือนควาย ไม่มีหางเหมือนลิง และไม่มีมือมีเท้าเท่ากับจำนวนมือเท้าของ กิ้งกือ อยู่ตราบไต่แล้ว มนุษย์ย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิแห่งความเสมอภาค มีเสรีภาพไปบุลย์อยู่ตราบนั่น ...”

(“นานาคารม”, กรรมกร, วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2466)

- ชนชั้นกรรมกรถูกกดขี่

“เมื่อพวกเราเหล่ากรรมกรสยามยังถือว่าตัวใครตัวมัน แรงใครแรงมันอยู่ตราบไต่แล้ว พวกเราอย่าหวังเลยว่าจะพ้นอำนาจอันนายจ้างหน้าเลือดจะกดขี่พวกเรา ๆ ไม่ได้คำนึงบ้างเลยหรือว่า ความสามัคคีพร้อมเพรียงแห่งหมู่ ย่อมเป็นอำนาจส่วนหนึ่งซึ่งใคร ๆ ก็ต้อง เกรงขามเราไม่กล้ากด หัวกันเล่นง่าย ๆ ประจวบควาย...”

(“คอลัมน์พวกเราควรดำริห์”, กรรมกร, วันที่ 22 มีนาคม 2466)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นการใช้จิตวิทยาของฝ่ายค้าน โดยการยกตัวอย่างถึงการแบ่งชนชั้นของประเทศอินเดีย ที่ถูกเหยียดหยามชนชั้นกรรมกร ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่ฝ่ายค้านบอกว่า ทุกคนควรมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ไม่ควรมีการแบ่งชนชั้นในสังคม

1.3 การใช้เหตุผล

1.3.1 ด้านศีลธรรม

- วิบากกรรม

“... กรรมในอนาคตได้ทำมาอย่างไร กรรมในอดีตก็ต้องเป็นไปอย่างนั้น ...”

(“ความหมุนเวียนของโลก”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 24 พฤศจิกายน 2462)

- การละกิเลส

“...แท้จริงการที่ดำเนินราชการดังนี้ มิใช่เหลือวิสัยหากแต่ต้องบำเพ็ญใจให้บริสุทธิ์ ปราศจาก โมหะ โลภะ ฯลฯ...”

- อาสัต์ยธรรมนำมาซึ่งความเสื่อมเกียรติยศ

“... คนอาสัต์ยธรรมแลที่ประพฤติดัวอันชั่วร้ายที่โลกเขาติเตียนนั้นย่อมพลอยเสื่อมเสีย พระเกียรติยศถึงเจ้านายของตัวแลกระทำให้พลเมืองดูถูกยศถาบรรดาศักดิ์ด้วย ...”

(“เสี้ยนหนามแผ่นดิน”, กรุงเทพเดลิเมต์, วันที่ 3 กรกฎาคม 2456)

1.3.2 ด้านจริยธรรม

- การสร้างเกียรติคุณต้องมั่นบำเพ็ญด้วยตนเอง

“...เกียรติคุณคือความดีนั้น ไม่มีใครจะหยิบยกหรือยื่นให้ได้ จำเป็นตนของตน ต้อง บำเพ็ญไปเอง ...”

(“เกียรติคุณและเกียรติยศ”, กรุงเทพเดลิเมต์, วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2456)

- ทุกคนมีคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

“...ที่ท่านเปนมุขย์แล้วตีค่าตนเองสูงกว่ามนุษย์นั้นชวนให้คิดว่า ท่านไม่ใช่มนุษย์และที่ ท่านต้องลดค่าลงมาเสมอกับมนุษย์ซึ่งท่านเคยคิดว่าเขาเหล่านั้นมิใช่มนุษย์นั้นชวนให้คิดว่าตัว ท่านเองก็ไม่ใช่มนุษย์ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าใจพิศทั้งเพ...”

(“นานาคารม”, กรรมกร, วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2466)

- ไม่ควรห่อเหิมในยศศักดิ์

“...เมื่อมียศบรรดาศักดิ์แล้วไม่ควรจะห่อเหิมให้ยิ่งขึ้นไป การยกตัวองหาเป็นของแปลก ปลายดอะไรไม่ คนดีต้องให้คนอื่นเขาเห็นดีด้วยมิฉะนั้นจะกลายเป็นอย่างที่เขาเรียกว่า “หมาขี้ไม่ ต้อง มีใครยกหาง”...”

(“นานาคารม”, กรรมกร, วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2466)

- ผู้มีความยุติธรรมยอมได้รับการยอมรับนับถือ

“...ความยุติธรรมถึงแม้ว่าจะไม่มีตัวมีตนก็ดี แต่ชนโดยมากยอมตัดสินได้ นี่ถือเอาความเห็นโดยปรกติชนเข้าเป็นเกณฑ์บุคคลที่ประพฤติความชั่ว ถึงใครจะยกย่องสักเท่าใด ความเห็นของมหาชนทั่วไปก็ยังขาดความนับถืออยู่นั่นเอง...”

(“ผู้ที่รักชาติ”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 20 มกราคม 2456)

1.3.3 ด้านปรัชญา

- ไม่มีมนุษย์คนใดที่ไม่เคยทำสิ่งที่ผิดพลาด

“...มนุษย์เราที่เกิดมาในโลก ไม่ว่าจะตระกูลใด ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ลงมาจนยากจวรรณิพก รวมทั้งนักปราชญ์ ศาสนา ในวิชาต่าง ๆ จนคนที่โง่เขลาที่สุด ก็ย่อมจะกระทำผิดหรือพลาดหรือไม่พอใจกับผู้อื่นผู้ใดบ้างเป็นธรรมดา ...”

(“ไม่เป็นสิ่งที่ควรจะเย้ยเยาะ”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 6 กรกฎาคม 2456)

- มนุษย์ยอมมีทั้งดีและชั่ว

“... มนุษย์เราทุกชาติทุกภาษาย่อมมีคนชั่วแลคนดีเสมอ ...”

(“ขัดต่อพระราชนิยมหรือไม่”, จีนในสยามวารศัพท์, วันที่ 13 ธันวาคม 2461)

“สิ่งของที่ดีแม้จะเอาดินสีฟองทาชะโลมสักเท่าใด หรือจะอธิบายสักเท่าใด คนก็คงเห็นว่ามันดำอยู่นั่นเอง”

“ผู้ที่ยอมตายเพื่อรักษาความยุติธรรมนั้น มีจำนวนมากมายนับไม่ถ้วนในโลก แลถ้าจะนับถึงผู้รักความยุติธรรมแล้ว ก็รักทุกคน เว้นแต่คนจำพวกเดียวซึ่งกำลังความยุติธรรมลงโทษอยู่”

“บุคคลผู้ใดแสดงความยุติธรรมเรื่องใหญ่ เหตุใหญ่ให้ปรากฏแก่ตาโลก บุคคลผู้นั้นยอมเจริญ บุคคลผู้ใดแสดงความอยุติธรรมให้ปรากฏแก่ตาโลก บุคคลผู้นั้นยอมไม่เจริญ”

(“ผู้ที่รักชาติ”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 20 มกราคม 2456)

“... มนุษย์ทุกคนยอมมีจิตริใจแลมีเวลาโกรธ มีเวลารัก มีเวลาสุข มีเวลาทุกข์ มีขณะร้าย มีขณะดี ...”

(“ไม่เป็นสิ่งที่ควรจะเย้ยเยาะ”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 9 กรกฎาคม 2456)

2. ด้านลีลาภาษา

2.1 การใช้ความเปรียบ

-เปรียบเทียบเพื่อให้แง่คิดเรื่องการสร้างและการเสื่อมยศ

“... บุคคลที่จะมีเกียรติยศสูงขึ้นนั้นเปรียบประดุจก้าวขึ้นบรณไดที่ละคืบ โดยความยากลำบากกว่าจะก้าวขึ้นถึงคืบที่สุดได้ แต่เมื่อมีผู้พิจารณา หรือความพลั้งมือพลั้งเท้าก้าวผิด หรือโรครามาเบียดเบียนก็อาจจะถูกคนแก่งผลัก หรือมืออ่อนเท้าอ่อนตกลงมาตั้งแต่คืบสูง ถึงคืบต่ำที่สุดได้ แต่ควรสังเกตว่าเวลาตกนั้นคราวเดียวกันจนถึงพื้น หาได้ตกอย่างขึ้นไปไม่ ...”

(“ไม่เป็นสิ่งควรเยาะเย้ย”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 6 กรกฎาคม 2456)

ฝ่ายค้านเปรียบเทียบให้เห็นถึงสถานภาพของข้าราชการว่าการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงนั้น ต้องใช้เวลานานเหมือนกับการก้าวขึ้นบันไดที่ละขั้นแต่เวลาที่เสื่อมยศจะตกตัวอย่างรวดเร็วเมื่อถูกริชยาเหมือนถูกผลักให้ตกบันไดลงมาราวเดียวหลายขั้น

“... เรือไฟที่เดินทางทะเลจะปราศจากอันตรายก็ต้องอาศัยความสามารถของกัปตัน แลถูกเรือกลาสีฟังคำบัญชาของกัปตัน ถ้าถูกเรือไม่เชื่อความรู้ของกัปตัน แลอยากแย่งตำแหน่งกัปตัน โดยไม่มีความสามารถแล้ว เรือลำนั้นก็อาจจะอับปางลงได้...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 24 กรกฎาคม 2456)

ฝ่ายค้านเปรียบผู้นำว่าเหมือนกับปตันเรือ ถ้าถูกลูกเรือแย่งชิงอำนาจก็อาจทำให้เรืออับปางได้ ในที่นี้ฝ่ายค้านเปรียบเรือกับชาติบ้านเมือง

“... คนในหมู่หนึ่งหรือเปรียบด้วยเรือไฟลำหนึ่งเช่นประเทศสยาม ซึ่งบรรทุกคนทั้งประเทศ เสนาบดีคือเจ้าหน้าที่ต่างในเรือกลไฟสยามลำนั้น ถ้าหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งทำการบกพร่องแล้ว เจ้าหน้าที่อื่นเมื่อมาเห็นจะไม่ช่วยกันตักเตือนหรือถ้าไม่ตักเตือนถ้าเกิดอันตรายขึ้น ขอถามหน่อยว่าจะไม่มีอันตรายทั้งลำหรือ ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 24 กรกฎาคม 2456)

ฝ่ายค้านต้องการเปรียบเทียบระบอบการปกครองที่ประชาชนไม่มีสิทธิและเสรีภาพกับเรือไฟที่อาศัยอำนาจการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ในเรือเพียงคนเดียว ซึ่งอาจจะบกพร่องหรือผิดพลาดได้

- เปรียบเทียบเสียดสีประชดประชันระบบการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการ

“...ถ้ามีงานมากจำเป็นต้องบรรจุคนเข้ารับราชการแล้วต้องเลือก เพื่อนเอาแต่บุคคลที่ทรงคุณวุฒิและความสามารถจริง กับต้องกระทำกันอย่างแฟร์ ไม่ใช่เรียกลูกท่านหลานเธอ น้องเมียลูกน้องเข้าบรรจุ ทั้งต้องคัดบรรจุให้เป็นปรนัยแก่กิจการในหน้าที่จริงจัง ไม่ใช่จับเบ็ดมาขึ้นอย่างไก่ หรือชะลอไว้อย่างหุ่นกระบอกซึ่งร้องก็ไม่ได้รำก็ไม่เป็นพยางค์เอาไว้พอให้ราษฎรมีหน้าที่หาเงินส่งมาเลี้ยงชีพเท่านั้น ลักษณะอันไม่ถูกต้องนี้ เราขอขนานนามณะบัดนี้ว่า “สุบเลียดชาติ”...”

(“สุบเลียดชาติ”, กรรมกร, วันที่ 5 มกราคม 2466)

จากตัวอย่าง ฝ่ายค้านกล่าวถึงปัญหาอันเกิดจาก บริบททางสังคมที่มีการใช้ระบบพรรคพวกในการเลือกรับบุคคลเข้ารับราชการโดยไม่คำนึงถึงความสามารถ และการมอบหมายหน้าที่งานไม่เหมาะสมกับศักยภาพของกับบุคคล หรือแต่งตั้งบุคคลไว้โดยมิได้ปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ฝ่ายค้านเปรียบเทียบให้เห็นว่าการใช้เงินภาษีของราษฎรเลือกข้าราชการดังกล่าวมาปฏิบัติงานดังนี้เป็นการณ์ไม่เหมาะสมเหมือนกับกร “สุบเลียดชาติ”

- เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลยุโรป

“...รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้นำ หรือจะเปรียบอย่างรัฐบาลเปนช้างเท้าหน้า ราษฎรเปนช้างเท้าหลังซึ่งเท้าหน้าก้าวไปทางไหนเท้าหลังก็ต้องก้าวตามด้วย ส่วนประเทศยุโรปนั้นพลเมืองเปนช้างเท้าหน้า รัฐบาลเปนช้างเท้าหลังพลเมืองจะก้าวไปทางไหนรัฐบาลก็ก้าวตาม ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเมต์, วันที่ 26 กรกฎาคม 2456)

จากตัวอย่างฝ่ายค้านเปรียบเทียบให้เห็นบทบาทของรัฐบาลว่าประเทศไทยรัฐบาลเป็นผู้นำ แต่ประชาชนเป็นผู้ตาม ส่วนประเทศยุโรปประชาชนเป็นผู้นำแต่รัฐบาลเป็นผู้ตาม

“...กระทรวงใดที่รัศมีเข้มแสงพระอาทิตย์พระจันทร์ได้ก็ย่อมจะใช้จ่ายเงินได้ตามความพอใจ กระทรวงไหนที่แสงพระอาทิตย์พระจันทร์สว่างกว่าก็เงยไม่ขึ้น เพราะฉะนั้นการงานของประเทศเราจึงบำรุงบ้างไม่บำรุงบ้าง แลถ้าเปลี่ยนเสนาบดีคราวใดบางที่งานก็เจริญขึ้น บางที่งานก็เสื่อมลง...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเมต์, วันที่ 17 กรกฎาคม 2456)

จากตัวอย่างฝ่ายค้านเปรียบเทียบให้เห็นว่า การทำงานของเสนาบดีจะต้องมีอำนาจบารมีส่วนตัว จึงจะสามารถขออนุมัติงบประมาณแผ่นดินได้ ดังนั้นงบประมาณของแต่ละกระทรวงจึงขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจตัดสินใจมากกว่าความจำเป็นในการใช้งบประมาณที่แท้จริง

2.2 การใช้คำถามชวนคิดหรือปฏิรูปพจน์ (Rhetorical question)

ฝ่ายค้านใช้ปฏิรูปพจน์ในบทความส่วนใหญ่เพื่อประชดประชันและตำหนิติเตียนรัฐบาลดังตัวอย่างต่อไปนี้

- เรื่องขุนนางไร้ประสิทธิภาพ

“...ขุนนางที่พาโขงเข้าทำการไม่เลือกคนสามารถหาไม่สามารถพอเขียนชื่อรับเงินเดือนได้ก็ใช้ได้ เช่นนี้มีอยู่ในพระนครนับด้วยจำนวนพันนี้ก็ว่าเป็นการรักชาติ คือพาโขงเข้าทำราชการช่วยชาติ ช่วยข้า ถ้าช่วยอะไรพระเจ้าข้า ?...”

(“ต่อเติมการรักชาติ”, กรุงเทพฯเดลิเมล์, วันที่ 10 พฤษภาคม 2460)

- เรื่องการใช้จ่ายเงินของรัฐบาล

“...ไหนกระทรวงพระคลังฯ จึงจ่ายเงินไปในทางอื่น ๆ ได้ แต่ทำไมจะจ่ายให้กระทรวงพาณิชย์นำไปใช้กระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์อันจะเพิ่มพูนก่อให้เกิดโภคทรัพย์ของประเทศนั้นไม่ได้? ข้อนี้เป็นปัญหาที่ลึกซึ้งข้อหนึ่งซึ่งบางคนกล่าวว่าโอกาสที่จะตอบและชี้แจงยังไม่ถึง เพราะฉะนั้น เราก็อยากจะเว้นในข้อนี้เสียบ้าง แต่เพื่อที่จะเข้าใจกันได้ง่าย ๆ ถ้าผู้อยากรู้จะลองคิดถึงการใช้จ่ายต่างๆ ของฝ่ายรัฐบาลในส่วนที่สุรุ่ยสุร่ายหรือในส่วนที่ไม่สุรุ่ยสุร่ายแล้ว บางทีก็ให้เห็นเหตุได้กระมังว่าอะไรเป็นอะไรและทำไมจึงมีคำกล่าวเช่นนั้น?...”

(“สยามกับการเงิน”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2465)

2.3 การกล่าวท้าวความหรือปฏิรูปพจน์ (Allusion)

- ท้าวความถึงคำกล่าวโบราณ

“...แลอีกประการหนึ่งท่านผู้เฒ่าผู้แก่มักกล่าวกันว่าคนที่มีเกียรติยศแต่ปราศจากเกียรติคุณนั้น คนชนิดนั้นมักไม่ได้ดีทีเดียว เป็นแต่ชั่วแล่นเดียวเท่านั้น ประดุจสุนัขจิ้งจอกที่ได้พรพระอิศวร และอยากเป็นต่าง ๆ จนกระทั่งได้เป็นถึงพระอาทิตย์แลลงทำก็กลับชาติมาเป็นสุนัขจิ้งจอกนั่นเอง ตัวอย่างก็มีถมไป การที่เป็นดั่งนั้น ก็เพราะไม่มีเกียรติคุณ ความดี แลวิชาความอะไรเท่านั้น ...”

(“เกียรติคุณแลเกียรติยศ”, กรุงเทพฯเดลิเมล์, วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2456)

- ท้าวมถึงสุภาชิตโบราณ

“... นี่แหละการที่ทหารกระทำไปก็คงคิดเช่นนั้นหรืออีกนัยหนึ่ง ก็จะต้องกับสุภาชิตที่ว่า “ถือน้ำร่ำเข้าไปแต่น้ำใจไม่นำพา” การสบบนเกลอแก้วเกลอชีวิตกัน จะมีน้ำหนักรักต่อเมื่อผู้สบบสบาลนั้น กระทำไปโดยความเต็มใจตามความเห็นชอบไม่มีใครบังคับ ...”

ข. ด้านเศรษฐกิจ

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแสดงจุดยืนทางความคิดในประเด็นปัญหาความยากจนของราษฎร สรุปได้ว่าพระองค์ทรงเห็นว่าคนไทยไม่ได้ยากจนจริง เพราะไม่ได้จนถึงขั้นอดตาย แต่ที่อ้างว่าจนเพราะไม่มีเงินพอที่จะใช้จ่ายอย่างฟุ้งเฟ้อหรือเล่นการพนันได้ สำหรับประเด็นด้านการเข้ามามีอำนาจทางการค้าขายเหนือคนไทย แสดงถึงความไม่น่าไว้วางใจ ดังนั้นคนไทยจึงควรช่วยกันรักษาผลประโยชน์ของชาติ

เนื่องจากจำนวนบทความในด้านเศรษฐกิจที่ปรากฏในการศึกษาวิเคราะห์มีจำนวนน้อยมาก ดังนั้นการศึกษวิเคราะห์การสร้างความคิดของรัชกาลที่ 6 จึงจำเป็นต้องสรุปภาพรวมซึ่งปรากฏผลดังนี้

1. การโน้มน้าวใจ

1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือ

1.1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือให้พระองค์เอง

- ทรงสร้างความน่าเชื่อถือ

“... ที่กรุงลอนดอน กรุงปารีสและนิวยอร์กนั้นสิ ท่านจะเห็นความเป็นไปแปลกกันกับเมืองไทยเปนนั่นมากในเมืองที่กล่าวมาแล้วนี้ ท่านจะเห็นความยากจนอย่างสาหัสห่างจากบ้านพวกผู้เศรษฐีไปไม่ถึง ๕ นาทีเรื่องนี้ ข้าพเจ้าหวังใจว่าท่านจะเชื่อข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้าเคยไปอยู่ในเมืองทั้ง ๓ นั้นเองแล้ว แลข้าพเจ้ากล่าวถามที่รู้เห็นจริงๆ ถ้าท่านเดินไปเที่ยวตามแถบที่คนจนอยู่ท่านจะเห็นได้ทันทีว่า คนเราที่ว่าจนในกรุงเทพฯ นั้น เมื่อเปรียบกับคนเหล่านี้แล้ว ก็นับว่าเป็นเศรษฐีเลยทีเดียว ถ้าท่านไม่เชื่อข้าพเจ้า ขอเชิญให้ท่านถามชาวยุโรปหรืออเมริกาซึ่งควรนับถือได้ ดูเถิด เขาควรจะรับรองถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นแน่ ...”

(ความจนไม่จริง)

1.1.2 การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม

- คนจีนเห็นแก่เงิน

“ การงานทั้งปวงถ้าได้เงินแล้วซึ่งเงินจะทำไม่ได้นั่นเป็นไม่มีแม้จะเลวทรมานต่ำช้าปานใด ขอให้ได้แต่เงินแล้วเป็นทำได้ทั้งสิ้น ในการใดที่เนื่องด้วยเงินแล้วเงินเป็นไม่มีศีลมีธรรม ปราศจากเมตตาการุณภาพ...”

(พวงยิวแห่งบูรพทิศ)

1.2 การใช้จิตวิทยา

- ความฉลาดในการหาเงินของจีนอาจเป็นภัยต่อคนไทย

“...จีนมีจำนวนมากอยู่เหลือล้น อาจะท่วมเทเหมาท่วมเมืองใด ๆ ในโลกนี้ได้ ข้อนี้ประกอบด้วยลักษณะของจีนที่มีความอดทนแก่ความลำบากอย่างน่าอัศจรรย์ประการหนึ่ง ความถือโคตรที่ไม่ยอมกลายเป็นภาษาอื่น อีกทั้งความเฉลียวฉลาดในการหาเงินนั้นอีกประการหนึ่งย่อมกระทำให้เป็นข้อที่น่ากลัวจะเป็น “ภัย” แก่ชาติ...”

(พวงยิวแห่งบูรพทิศ)

- ทรงกระตุ้นพลังสามัคคีของคนในชาติ

“... ในขั้นต้นจำเป็นที่เราจะจดจำไว้ว่า พวกเราคน ๑ เป็นส่วน ๑ แห่งชาติ แลคนไทยอื่นไม่ว่าบรรดาศักดิ์ชั้นใด ตระกูลใด ไม่เลือกว่ามีความรู้ดีหรือไม่มีความรู้ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งๆ แห่งชาติเดียวกับท่านเหมือนกัน เพราะฉะนั้นไม่ว่าประโยชน์สิ่งใดซึ่งท่านจะนำมาให้แก่คนไทยได้ ก็เท่ากับทำประโยชน์มาให้แก่ตัวท่านเอง ซึ่งเป็นส่วนแห่งชาติเดียวกัน หรืออีกนัย ๑ ถ้าท่านจะตั้งใจให้ร้ายแก่ไทยคนใด หรือไทยหมู่ใดแล้ว ท่านก็เท่ากับทำร้ายแก่ส่วน ๑ แห่งชาติ ซึ่งท่านเองก็เป็นส่วน ๑ เหมือนกัน ...”

(กรณีศึกษาของเราต่อชาติ)

1.3 การใช้เหตุผล

- ทรงใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

“... ส่วนชาวบ้านนอกของเรา ข้าพเจ้ายังขอยืนยันว่าเขาไม่เคยจนเลยที่เราเรียกว่าจนจริงๆ นั้น ต้องถึงแก่ไร้สิ่งของอันจำเป็นที่ชีวิตให้ไปไม่ได้ทีเดียว ชาวบ้านนอกของเราไม่ขัดสนในส่วนสิ่งของที่ว่านี้เลย เขาทั้งหลายมีที่อาศัย พออยู่ได้มีที่ดินที่จะไถและเพาะปลูกมีเสบียงอาหารบริบูรณ์ตลอดปี มีหมูและเปิดไก่เลี้ยงกิน และที่มีเกวียนและสัตว์พาหนะก็มาก จริงอยู่ตามปกติ

เขาไม่ค่อยจะมีเงิน แต่เงินก็ไม่เป็นของจำเป็นเลยสำหรับคนที่เพาะปลูกอาหารกินเองได้ ส่วนเครื่องใช้สอยสำหรับซ่อมแซมเคสสถานบ้านเรือนหรือ ธรรมชาติก็จัดหาไว้ให้โดยสมบูรณ์หรือปลูกไว้ในบ้านเขาก็หาได้โดยแลกเปลี่ยนกัน ...”

(ความจนไม่จริง)

- ทรงใช้หลักเศรษฐศาสตร์ให้คนไทยใช้สินค้าไทย

ตัวอย่างจากบทความเรื่อง “การที่เราต้องอาศัยต่างประเทศ”

“... ความรุ่งเรืองออกจะทำให้เราเสียคน ถึงแม้ว่าต้นตาลและอ้อยจะปลูกได้อย่างง่ายดายในเมืองเรา ไทยเราโดยมากก็มักพอใจน้ำตาลต่างประเทศมากกว่า ...”

“... ยังมีข้อขัดข้องอย่างหนึ่ง ซึ่งบางที่ท่านจะพอใจทราบอยู่บ้างกล่าวคือ น้ำมันเครื่องจักรที่เราใช้อยู่นั้น ล้วนมาจากต่างประเทศทั้งสิ้นและเมื่อ ๒-๓ วันนี้องในกรุงเทพฯ ได้พากันเดือดร้อนหนักหนา เพราะว่าอาจจะไม่ได้รับน้ำมันเครื่องจักรจากสิงคโปร์หรือเมืองใดๆ ซึ่งบริษัทเขาสั่งมาทั้งนี้ก็เพราะพากันล้มเสียว่าน้ำมันหยอดเครื่องที่ดีที่สุดนั้นก็คือน้ำมันละหุ่ง ต้นละหุ่งเป็นต้นไม้ที่ปลูกได้ง่ายดายในเมืองไทย ...”

(การที่เราต้องอาศัยต่างประเทศ)

2. การใช้ลีลาภาษา

2.1 การใช้ความเปรียบ

- ทรงตำหนิและประชดประชันชาวจีน

“... ชาวนาคอนโดย่อมไม่มีเลยที่จะชอบตัวเพี้ยลงกินเข้าในนาของเขาแล้วหนีไป ทิ้งให้นาแห้งแล้งไม่มีผลอันใด อันประเทศก็หาไม่เลยที่ยืนดีรับรองคนต่างภาษาที่มุ่งมาแต่จะเอาประโยชน์ให้มากที่สุดแล้วกลับไปเสียโดยไม่มี ความตั้งใจจะทดแทนคุณก็อันนั้นๆ ...”

จากข้อความข้างต้นทรงใช้ความเปรียบคนจีนที่เข้ามาออบโกยผลประโยชน์ในประเทศไทยแล้วก็กลับประเทศของตนว่า เหมือนกับตัวเพี้ยที่ลงกินข้าวของชาวนาแล้วก็หนีไป

2.2 การใช้คำถามชวนคิดหรือปฏิรูปพจน์ (Rhetorical question)

- ทรงถามเพื่อกระตุ้นให้คนไทยไตร่ตรองและนึกถึงศักดิ์ศรี

“... ขอให้คิดดูเกิดสหายทั้งหลาย ไม่มีเงินเราจะอยู่ไม่ได้ฉะนั้นเจียวหรือ? ถ้าเช่นนั้นเราเป็นชาติอยู่ทำอะไร ชาติใดๆ ก็ดีถ้าอยู่ไม่ได้โดยตนเองแล้วก็ไม่สมควรจะมีชื่อว่าเป็นชาติ หัวหน้าจีนเขาจะอดอ้างว่าเราอยู่ได้เพราะพวกเขาช่วยให้เราเป็นอยู่ก็ตามที่เถิด แต่ไหนพวกไทยบางคนจึงต้องกล่าวตามเขาไปเช่นนั้นด้วยเล่า ทำไมเราจึงนิ่งปล่อยให้เขาว่าเล่นตามชอบใจ ไม่ได้เถียงเขาน่าเหตุใดคนไทยท่านจึงไม่กระตือรือร้นและแสดงให้เขาเห็นปรากฏว่าท่านอยู่ได้โดยไม่ต้องอาศัยเงิน เหตุไรท่านจึงยอมให้นักพุดฝ่ายเขาพุดแต่ข้างเดียว และไม่ได้ตอบเขาน่า หรืออย่างไรก็เพียงแต่ให้เขาเข้าใจโดยชัดเสียว่าท่านไม่มีความเชื่อถือในถ้อยคำของเขาพุดสั้นๆ ทำไมท่านจึงพอใจใฝ่ฝันอยู่แต่สมบัติบ้า ผู้ร่วมชาติของข้าพเจ้าทั้งหลายจึงตื่นเถิด ...”

(การที่เราอาศัยพวกจีน)

- ทรงถามเพื่อกระตุ้นเตือนสติให้คนไทยไม่ประมาทด้วยคำประชดประชัน

“... สมมุติว่า จะเกิดมีสงครามขึ้นแก่เมืองเราและจีนพากันทิ้งเราไปหมด ตามที่เรามีความชอบธรรมและเหตุผลควรที่จะไป เราจะทำอย่างไร? เราจะได้เสบียงอาหารมาจากไหน ใครจะทำงานซึ่งเราลืมนิยามเสียแล้วให้เราได้ และถ้าเราไม่มีป่าวและพ่อครัวจีน แล้วเราจะเป็นอย่างไรบ้าง เราจะคิดอ่านอย่างไร ลงนอนตายหรือ ...” (การที่เราอาศัยพวกจีน)

2.3 การกล่าวท้าวความหรือปฏิรูปจน์ (Allusion)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวท้าวความถึงพวกยิวเพื่อทรงเปรียบเทียบชาวยิวกับชาวจีนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในบทความเรื่อง ยิวแห่งบูรพาทิศ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

- ความถือโคตรของพวกยิว

“... ข้อ ๑ ลักษณะของพวกยิวที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือความถือโคตร (คือกำหนดดั้งเดิมของตน) ธรรมดาแล้ว ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใดถ้าแปลงเป็นชาติใดก็ยังคงเป็นยิวอยู่นั่นเอง เขาอาจจะปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและประเพณีของบ้านเมืองที่เขาอยู่ ประพฤติอาการและกิริยาภายนอกเหมือนกับพลเมืองนั้นทุกอย่าง แต่เขาไม่ลืมเลยว่าเขาเป็นยิว ทั้งไม่ยอมให้คนทั้งหลายลืมนัดด้วยการอยู่ในเมืองต่างประเทศถึงจะช้านานปานใด ก็ไม่ทำให้แปลกอะไร อาการที่แต่งงานต่างภาษาก็ไม่ทำให้มีผลเปลี่ยนไปอะไรนัก การแต่งงานต่างภาษานั้นดูเหมือนจะเป็นเช่นนี้โดยมาก คือ ถ้าชายยิวแต่งงานกับหญิงที่ไม่ใช่ยิว หญิงนั้นกลายเป็นยิวตามนั้นบุตรก็กลายเป็นยิว แต่ถ้าหญิงยิวแต่งงานกับชายที่ไม่ใช่ยิว ชายนั้นคงเป็น “เอนไคล์” (คือไม่ใช่ยิว) อยู่ตามเดิม ส่วนหญิงนั้นก็คงเป็นยิวตามเดิมเหมือนกัน ถ้าหากว่ามีบุตร บุตรนั้นถ้าไม่กลายเป็นยิวไปเสียทีเดียว ก็มีลักษณะ

อันเป็นของชาติยิวอยู่โดยมาก เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า ในการแต่งงานระหว่างยิวกับคนต่างชาติ ยิวเป็นได้กำไรเสมอๆ ...”

- ความเห็นแก่ตัวและไม่รู้จักบุญคุณของพวกเขา

“... การถือโคตรอันมีอยู่อย่างชัดเจนในพวกยิวทุกๆ คน เป็นเหตุสำคัญอันหนึ่ง ซึ่งทำให้พวกยิวไม่สามารถจะอยู่กับพวกเยนไตส์ได้โดยไมตรีอันสนิทสนมฯลฯ ชนชาติใดๆ ก็ดีย่อมไม่มีเลยที่จะพอใจในความรู้สึกว่าคนต่างภาษาเข้ามาอยู่ในหมู่ตนและชนต่างภาษานี้ ถึงแม้ว่าได้อาไศรยอยู่ในแผ่นดินทั้งได้รับส่วยผลประโยชน์แห่งแผ่นดินก็ไม่ยอมที่จะกลายเป็นคนพื้นเมือง แต่ตรงกันข้ามเขาคงถือตัวเขาว่าเป็นคนต่างภาษามาอาไศรยอยู่ชั่วคราวไม่มีหน้าที่ที่จะต้องกระทำเป็นการทดแทนบุญคุณบ้านเมืองที่เขาอาไศรยนั้นเลยฯฯฯ ถึงแม้ว่าได้อยู่ในเมืองและได้รับส่วนแบ่งความสมบูรณ์ของเมืองนั้นก็ดี พวกยิวมิได้เป็นพลเมืองตามความเข้าใจของคำนั้นเลยประโยชน์ที่พลเมืองได้รับพวกยิวมีความพร้อมใจที่จะรับด้วยเสมอ แต่ถ้าเป็นหน้าที่ความทุกข์หรือซึ่งพลเมืองจะต้องกระทำถ้าต้องรับแล้ว พวกยิวก็มักหลีกเลี่ยงไม่รับด้วยเสมอเหมือนกันฯฯฯ”

- การดูถูกเหยียดหยามหมิ่นประมาทผู้อื่นของพวกเขา

“... เมื่อคนที่ถึงความรุ่งเรืองแล้วพูดถึงความสัตย์และความซื่อตรงต่อกันอันที่จริงเขาย่อมมุ่งความว่า เขาควรปฏิบัติเช่นนั้นเมื่อทำกิจการเกี่ยวข้องกับคนที่รุ่งเรืองแล้วเช่นกันเท่านั้น ในกิจการที่เกี่ยวข้องกับคนป่าเขาย่อมไม่รู้สึกความจำเป็นที่จะต้องรักษาความสัตย์ถ้าความซื่อตรงเลยเว้นไว้แต่เมื่อเขาเห็นว่าการรักษาความสัตย์และความซื่อตรงนั้นจะเป็นการสะดวกแต่ตัวเขาฯฯฯ ที่กล่าวเช่นนี้ฟังดูจะเห็นว่าค่อนข้างหยาบคายไปสักหน่อยก็เป็นได้ แต่ถ้าท่านไตร่ตรองดูสักครู่หนึ่งแล้วคงจะยอมว่าข้าพเจ้ามิได้กล่าวเหลือเกินประการใดๆ เราได้ยืนอยู่เนืองๆ ไม่ใช่ถาถึงเรื่องพ่อค้าโกงคนดำแล้วมาแก้ตัวว่ามันเป็นแต่เพียงอ้ายดำเท่านั้น ข้อนี้ฉันใดวิธีพวกยิวประพฤติต่อชาวยุโรปก็ฉันนั้นฯฯฯ ข้าพเจ้าไม่มีความปลาดใจเลยที่ชาวยุโรปมีความขุ่นแค้นมากด้วยเหตุนี้ ชาวยุโรปย่อมพูดถึงพวกยิวว่าเป็นคนไม่มีศีลไม่มีธรรมไม่มีหิริโอตตัปปะ แต่เขาหาได้นึกเลยที่จะติเตียนพวกพ่อค้าฉิวชาวที่โกงคนดำว่าเป็นผู้ประพฤติไม่ดี ส่วนข้าพเจ้าเองจะไม่มี ความปลาดใจเลยถ้าพวกยิวจะมาบอกว่า ในการที่คิดเอาเปรียบพวกฝรั่งที่เป็นเยนไตส์นั้น เขาไม่เห็นเป็นการเสียหายถ้ามีโทษมีบาปอย่างไรเหมือนกันฯฯฯ”

มนุษย์เราที่จะยิ้มแยมยินดีในเมื่อถูกเรียกว่าเป็นคนเลวทรามต่ำช้ากว่าเพื่อนบ้านนั้นเป็นไม่มีเลย แม้คนดำก็ย่อมรู้สึกไม่พอใจในเวลาที่ถูกเรียกว่าอ้ายดำ และถ้าเขาเป็นคนแข็งแรงเขาก็อาจจะแสดงความโกรธได้ ข้อนี้อุปมาฉันใดชาวยุโรปที่เป็นคริสต์ตัวย่อมมีความเคืองแค้นในเมื่อ

ถูกพวกยิวเรียกว่าเยนไตล์ด้วยความมาหมิ่นประมาท โดยอุประมัยฉนั้น นี่แหละเป็นเหตุประการที่สองซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกเกลียดชังยิวฯ ...”

- ความละโมภไร้คุณธรรมของพวกยิว

“... ข้อที่ว่าเปนนหัวใจของพวกยิวมานับได้ตั้งหลายร้อยปีนั้น จะเห็นได้ตามพงศาวดารของเขาเองที่ปรากฏในคัมภีร์ของเขา ขอให้ดูเรื่องโมเสสกับพระโคทองเป็นตัวอย่าง ในคัมภีร์กล่าวไว้ในเวลาที่ไม่เสสไม่อยู่ ชาวเมืองได้สมมุติพระเจ้าขึ้นใหม่คือพระโคทอง ครั้นโมเสสกลับจากภูเขามาพบรูปพระโคทองก็มีความโกรธเคืองจึงล้มรูปนิมิตรนั้นเสีย แต่ “พระโคทอง” ถึงแม้ต้องถูกล้มแล้ว ก็หาเปนนอันตรายไม่เพราะว่าได้ฝังอยู่ในใจของพวกยิวทุกคนอย่างแน่นหนาแล้ว พวกยิวยอมบูชา “พระโคทอง” นั้นอยู่ในใจแต่นั้นมา จำเดิมแต่สมัยที่ไม่เสสแสดงเทพวิณะแห่งพระเปนเจ้ามาจนตราบเท่าทุกวันนี้ ก็นับได้หลายร้อยปีแล้วและก็เมื่อโมเสสซึ่งเป็นผู้ที่พระเปนเจ้าได้ทรงแต่งตั้งเปนนอาจารย์แห่งนรชนมิสามารถจะทำลาย “พระโคทอง” (คือความโลภ) นั้นได้แล้ว ใครเลยจะหวังทำสำเร็จได้? ครั้นมาถึงสมัยที่พระเยซูคริสต์ได้เริ่มสอนศาสนาในยูทะประเทศนั้น ก็ไม่ต้องสงสัย พระเยซูคงจะเห็นพวกยิวเปนนอยู่อย่างในสมัยของโมเสสนั้นเอง คือ อยู่ในอำนาจแห่ง “เทวดา” ซึ่งมีฉายาเรียกกันต่างๆ อย่างหนึ่งก็เรียกนั้นก็คือ “เงิน” ฯ พระเยซูคริสต์ย่อมรู้สึกโทษแห่งการโลภอยู่ดี จึงได้แสดงความชั่วแห่งการโลภ ยกตัวอย่าง (จากคัมภีร์ของนักบุญ แมทธิว, วรรคที่ ๑๙) ว่าเมื่อพระเยซูกับกะทาชายเศรษฐีผู้หนึ่ง เศรษฐีนั้นถามพระเยซูว่าตัวเขามีสิ่งที่ยังบกพร่องอยู่บ้าง แลความอาฆาพแห่งชนทั้งหลาย สามารถที่จะหลับตาทำไม่เห็นและอุดหูทำไม่ได้ยินความทุกข์ยากซึ่งเขาเองได้เปนนผู้บันดาลให้เกิดขึ้น โดยเหตุที่เขาปฏิบัติกิจวัตรแสวงทรัพย์ดังกล่าวแล้ว เพราะธรรมดาวิคคงจะทิ้งให้ลูกหนีอดตายดีกว่าที่จะยอมลดดอกเบียอันสูงเกินเหตุไม่ใช่หรือ? การทิ้งปวงที่กล่าวนี้พวกยิวสามารถและเต็มใจที่จะทำโดยปราศจากเมตตาปราณี ซึ่งถึงแม้คนป่าที่กินคนในใจกลางทวีปอาฟริกาก็น่าจะรู้สึกเป็นชื่อน่าอัศจรรย์ ทั้งนี้ก็เพราะการปฏิบัติกิจวัตรหาเงินอันกลายเป็นส่วน ๑ แห่งนิสัยของเขา และลักษณะอันไม่น่ารักของพวกยิวข้อนี้แหละ ทำให้คนที่ใครจะสงสารพวกยิวในเวลาที่ต้องทุกข์นั้นพากันระอาใจสิ้นสงสารฯ พระเยซูตอบว่า “ถ้าเจ้าปรารถนาเปนนผู้บริสุทธิด้วยดีไซ้ไร เจ้าจงไปจำหน่ายสมบัติซึ่งเจ้ามีอยู่ แล้วและแจกให้เป็นทานแก่คนจนเกิดทิพยสมบัติจึงจะได้แก่ตัวเจ้า แล้วเจ้าจงมาเดินตามเราเถิด” ครั้นเมื่อเศรษฐีผู้นั้นไปแล้ว พระเยซูจึงกล่าวแก่สาวกต่อไปว่า “ดูกรท่านทั้งหลาย อันผู้มีทรัพย์นั้นยากที่จะไปสวรรค์ได้และเราขอกล่าวแก่ท่านทั้งหลายซ้ำอีกว่า อันอูฐจะลอดรูเข็มนั้น จะง่ายดายกว่าการที่ผู้มั่งมีจะไปถึงซึ่งเทพอาณาจักรแห่งพระผู้เป็นเจ้า”

ถ้อยคำนี้ฝังอยู่ในใจของข้าพเจ้า เพราะเปนนคำสั่งสอนที่ตรงกับศาสนาของข้าพเจ้า ความชั่วร้ายอย่างยิ่งข้อหนึ่งซึ่งสมเด็จพระพุทธเจ้าได้ทรงพยายามที่จะกำจัดก็คือโลภ ส่วนยิวนั้นคำสั่ง

สอนข้อนี้บางทีจะเป็นข้อสำคัญที่สุดซึ่งทำให้เขาไม่ชอบคริสตังเพราะว่าถ้าจะปฏิบัติตามคำสั่งสอนนี้แล้ว ก็จะเป็นการฝืนนิสัยของเขามากเหลือที่จะทนได้ ...”

- ความหวัหโมไว้ความยุติธรรมของพวกเขา

“... ข้อที่พวกยิวมีความสามารถอย่างยิ่งในทางการเงินนั้น ก็จะไม่ปฏิบัติไม่ได้ ในประเทศรัสเซียซึ่งมีความรู้สึกเกลียดชังยิวแรงกว่าแห่งอื่นนั้น พวกยิวได้สำแดงความสามารถของเขาในทางนี้อย่างชัดเจนที่สุดๆ ตำบลใดที่พวกยิวได้เขาไปเอาใครอยู่แล้ว ชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นก็ต้องอยู่ในเงื้อมมือของเขาและทรัพย์สินสมบัติของคนในหมู่บ้านนั้นก็เข้ากระเป๋าเขาทั้งสิ้น สถานการณ์ซึ่งเดิมเป็นที่ศุขสำราญก็กลับกลายเป็นนรกอันมีแต่ความยากจนความทุกข์ร้อนเกลียดชังและความปองร้ายซึ่งกันและกันๆ จริงอยู่การที่พลเมืองชนกันลุกขึ้นฆ่าฟันทำร้ายพวกยิวและแย่งชิงทรัพย์สินสมบัติของเขานั้นย่อมไม่เป็นการบังควรเลย แต่จะว่าพวกยิวไม่มีผิดเสียเลยที่เดียวนั้นก็ไม่ได้ เพราะว่าเขาไม่แสดงความเมตตากรุณาเสียบ้างเลยในเวลาที่มีความกรุณานั้น อาจเพราะความรู้สึกบุญคุณฤาความอดกลั้นเป็นต้นๆ พวกยิวล้วนเป็นหมอมความโดยมาก และรู้ดีว่าจะทำได้แค่นี้โดยไม่ผิดกฎหมาย แต่ส่วนความยุติธรรมนั้น ในส่วนนี้จอันมีแก่ลูกหนี้เขาที่เป็นคริสตังแล้ว เขาไม่ต้องคิดถึงเลย ถ้าจะพูดถึงความปรานีฤาสงสารพวกลูกหนี้ที่ทุกข์ร้อนแล้ว ความรู้สึกของเขามี ...”

จากตัวอย่างบทความที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวหาว่าความถึงพวกยิว จะเห็นว่าทรงดำเนินติเตียนพวกยิวในเรื่องของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ ความถือโคตร ความไม่รู้บุญคุณคน การดูถูกเหยียดหยามหมิ่นประมาทผู้อื่น ความหวัหโมไว้คุณธรรม ทรงสรุปแนวพระทัศนะเกี่ยวกับพวกยิวไว้ดังนี้

“... สรุปความว่า ถึงแม้พวกยิวควรจะได้ความสงสารในการที่ต้องถูกข่มเหงคะเนงร้ายแกลเกลียดชังต่างๆ เช่นนี้ พวกยิวเองก็ไม่ควรจะรอดพ้นความติเตียนไปเสียทีเดียว เพราะต้องนับว่าตัวเขาเองเป็นผู้แสหาเหตุโดยความประพฤติของเขา คือ ความจองหอง ความปราศจากเมตตาปรานี ความฉ้อโกงแลสิ่งเกิดตามความประพฤติในกิจการทั้งปวงดูเหมือนเขาจะถือตามภาษิตว่า “ผลที่สุดย่อมเป็นข้อแก้ตัวแห่งผู้ประพฤติ” (คือเมื่อมุ่งดีอยู่แล้วถึงแม้จะใช้ทางอันชั่วก็ไม่ควรติขอแต่ให้สำเร็จดังมุ่งหมายเป็นที่ตั้ง) ดังนี้ ย่อมจะทำให้พวกยิวแลเย็นไต่ล้เกลียดชังซึ่งกันและกันยิ่งขึ้นๆ สิ่งซึ่งผู้ไม่ตรีแห่งคนเราไว้ได้ก็คือความอารีย์แลกรุณาต่อกัน เมื่อปราศจากคุณสมบัติทั้งสองนี้แล้ว จะหาสิ่งอื่นมาผูกพันไม่มีประโยชน์ ถ้าต่างคนต่างมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อกันและตั้งใจมั่นที่จะไม่ผ่อนผันยินยอมซึ่งกันและกันอยู่แล้วไซ้ แม้กฎหมายก็ดี อำนาจก็ดี ย่อมจะไม่สามารถบังคับให้อยู่ด้วยกันโดยปรองดองสมรรคไมตรีกันได้เลย ...”

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวทำความถึงพวกยิว ก็เพื่อจะทรงกล่าวเปรียบเทียบพวกยิวกับชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยว่ามีพฤติกรรมที่เหมือนกัน ดังในตัวอย่างบทความเรื่องยิวแห่งบูรพาทิศที่พระองค์ทรงกล่าวไว้ดังนี้

- ความถือโคตรของจีน

“... จีนมีลักษณะคล้ายพวกยิวอย่างไร ท่านผู้อ่านที่ช่างสังเกตก็คงจะเห็นได้แล้ว เมื่อคิดเทียบดูนิสัยใจคอของยิวตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วกับนิสัยของจีนแต่เพื่อจะมีให้ท่านต้องทบทวน ข้าพเจ้าจะขอนำมาเปรียบเทียบให้ท่านฟังในที่นี้ และหวังใจว่าท่านจะอภัยในการที่จะต้องกล่าวข้อความซ้ำบ้าง

ข้อ ๑ ก็คือ เรื่องถือโคตร ไม่ว่าจะอยู่แห่งใดฤาแปลงเป็นชาติใด จีนคงเป็นจีนอยู่เสมอ แต่จีนหาได้เข้าใจความถือโคตรเป็นความถือชาติฤาความรักบ้านเมืองตามที่เข้าใจกันโดยธรรมดาไม่ เพราะเหตุนี้ เราจึงพบชื่อจีนอยู่ในทะเบียนแห่งสถานที่ว่าการกงสุลต่างๆ ถึงแม้ในเมืองจีนเองก็มี ...”

- ความเห็นแก่ตัวและไม่รู้จักบุญคุณของจีน

“... ความรู้สึกไม่ลืมโคตรนี้ ทำให้จีนเป็นคนที่ไม่พึงปรารถนาสำหรับประโยชน์ในการที่จะเข้าไปตั้งท่ามาหากินอยู่ในเมืองใดๆ อันความประสงค์ของประเทศที่อนุญาตให้คนต่างภาษาเข้ามาอยู่ในเมืองนั้น ก็คือเพื่อเพิ่มจำนวนพลเมืองโดยอุบายอย่างหนึ่ง แต่เมื่อคนที่เข้ามาหาเอาไครยอยู่นั้นถือเสียว่าการเข้ามาอยู่นั้นเป็นการชั่วคราว และไม่ยอมที่จะกลายเป็นพลเมืองแท้แล้ว คนจำพวกนี้ก็ต้องนับว่าไม่เป็นได้ดังประสงค์แห่งประเทศที่รับรอง ๆ ชาวนาคนใดยอมไม่มีเลยที่จะชอบตัวเปลี้ยลงกินเข้าในนาของเขาแล้วหนีไป ทิ้งให้นาแห้งแล้งไม่มีผลอันใด อันประเทศก็หาไม่ได้เลยที่ยินดีรับรองคนต่างภาษาที่มุ่งมาแต่จะเอาประโยชน์ให้มากที่สุดแล้ว กลับไปเสียโดยไม่มี ความตั้งใจจะทดแทนคุณก็ฉนั้นนั้นๆ จริงอยู่จีนไม่ใช่ทุกคนที่สามารถรวบรวมเก็บสมบัติได้ทันใจที่จะกลับไปบ้านเมืองในเวลาที่ยังมีกำลังวังชาอยู่แต่ก็ไม่ต้องสงสัยเลยว่าข้อนี้เป็นความมุ่งหมายของเขาทุกคนอยู่เสมอ ซึ่งไม่ทำให้จีนเป็นผู้พึงปรารถนายิ่งขึ้นๆ ...”

- การดูถูกเหยียดหยามหมิ่นประมาทผู้อื่นของจีน

“... ลักษณะที่สองซึ่งเห็นได้ในพวกยิวก็มีอยู่ในจีนโดยสมบูรณ์ คือ จีนเหมือนยิวเป็นชาติเก่าที่รุ่งเรืองมาแล้วก่อนเวลาที่บรรพบุรุษของเราได้แปลงเพศจากคนป่า ตั้งแต่โบราณกาลมาจีนได้รับคำสั่งสอนให้แบ่งมนุษย์ออกเป็นสองจำพวก กล่าวคือ จีนและฮวน (คนป่า) ตามความเห็นแห่งจีน ชาวยุโรปก็เป็นฮวนไม่ผิดกับชาวเอเชียฤาคนดำ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องกล่าวว่

พวกจีนไม่ได้นึกฝันที่จะทำกิจการอันเกี่ยวข้องกับเราด้วย ความสัจย์ที่ตรงเลย เขาย่อมคิดเห็น ว่าพวกเรามีอยู่สำหรับประโยชน์ที่เขาจะโกงและเอาเปรียบเท่านั้น ในกิจการทั้งปวงที่เขาทำกับ ฮวน จีนไม่รู้จักบุญบาปอย่างเดียวกับที่ยิวทำกับพวกเยนไตล์ฉนั้นๆ ส่วนกิริยาและวาจาของเขา นั้น สุภาพแลอ่อนหวานเสมอ แต่ขอให้ฟังเชื่อเถิดว่ากิริยาที่สุภาพนั้นเป็นมารยา แลวาจาที่อ่อนหวานก็ล้วนเป็นมุสาวาทเพื่อบ่อนทำลายเท่านั้น เพื่อจะให้คนที่เผลอหลงเชื่อ ถ้าเขาเห็นประโยชน์ ฤท่าทีที่จะได้แล้ว เขาก็เต็มใจยอมอ่อนน้อม แลบางทีถึงกับอุสหาสูหาทางมาทำประโยชน์ให้แก่ เรา แต่พอลับตาเราหน่อยแล้วเขาก็ถ่มน้ำลายรดหัวให้ บางทีเป็นเคราะห์ดีเสียอีกที่เราไม่เข้าใจ ภาษาเขา เราจึงไม่รู้สึกรู้สีกว่าถูกด่าด้วยถ้อยคำอันหยาบช้ำซึ่งบางทีเขาก็ว่าให้ซึ่งๆหน้าฯ ...”

- ความละโมภใ้คุณธรรมของจีน

“... วิธีแลความคิดของจีนในทางหาเงินนั้น ไม่ต้องสงสัยเลยเลยว่าเฉียบแหลม เหมือนกับยิวแทบทุกอย่าง ถ้าจะพูดกันตามอย่างเจ้าแบบแผน เราจะติโทษจีนเพราะเขามี ความสามารถในทางหาเงินไม่ถูก อย่างเดียวกันกับที่เราไม่ควรจะติยิว แต่จีนก็เหมือนกับยิว ถ้ามี ทุนรอนแลโอกาสเสมอกันกับชนภาษาใดๆ แล้ว ก็จรร่ำรวยได้รวดเร็วยิ่งกว่าชาติอื่นๆ หมดฯ

เหตุผลอันทำให้จีนหาเงินได้สำเร็จรวดเร็วนั้นก็มีอยู่หลายประการ ซึ่งโดยมากไม่ผิดกับที่ ทำให้ยิวสำเร็จจนนั้นๆ ตามความคิดของจีนเงินเป็นทั้งปฐมปัจจัยแลปัจฉิมปัจจัย ไม่มีสิ่งใดจะเลิศ ไปกว่าได้ จีนอาจจะทำอะไร ๆ ทุกอย่างได้เพราะเห็นแก่เงิน คนเราจะค้าชีวิตก็ได้ก็มีอยู่แต่จีน เท่านั้น คนโทษที่เป็นเศรษฐีอาจจะจ้างคนจนให้มารับโทษประหารแทนก็ได้ ซึ่งไม่มีประเทศไหน นอกจากเมืองจีน ๆ เพราะเห็นแก่เงิน จีนผู้ยอมอดอดอมกรากกรำทุกอย่างได้ ผู้ใดที่แลเห็นพวกกุลี จีนกินเข้า จะหลากใจไม่ใช่น้อย เพราะอาหารที่เขากินนั้น ดูเหมือนแม้แต่หมาที่วิ่งอยู่ตามถนนก็ แทบจะไม่เหลียวแล และเมื่อพูดถึงที่อยู่อาศัยก็น่าประหลาดใจจริงๆ ที่พวกจีนมากคนปานใด สามารถยัดเยียดกันอยู่ได้คึกคักๆ ในที่อันคับแคบ ซึ่งไม่มีมนุษยภาษาไหนในโลกจะอยู่ได้โดย หายใจออกๆ เมื่อเป็นดังนี้ การที่จีนแย่งการงานไปทำลายได้โดยมากนั้น ก็ไม่เป็นสิ่งอัศจรรย์เลย แม้ค่าจ้างจะเล็กน้อยปานใด ก็ยินดีพอใจรับ เพราะเขารู้จักวิธียังชีวิตไว้ให้ได้อยู่ได้ โดยเกือบจะไม่ ต้องกินอะไร เพราะฉะนั้นไม่น่าพิศวงเลยที่คนงานชาวอเมริกาและคานาดาไม่สามารถจะแข่งขันกับ จีนได้

การงานทั้งปวงถ้าได้เงินแล้วซึ่งจีนจะทำไม่ได้นั้นเป็นไม่มี แม้จะเลวทรามต่ำช้าปานใด ขอให้ได้แต่เงินแล้วเป็นทำได้ทั้งสิ้น ในการใดที่เนื่องด้วยเงินแล้วเงินเป็นไม่มีศีลธรรม ปราศจาก เมตตาการุณภาพอาจจะฉ้อโกงด้วยความแฉ่มใส่ย้อมแฉ่มด้วยความเห็นว่าตัวเก่ง แลอาจจะชะโมย ฤฆ่าเล่นได้ด้วยอาการอันทารุณร้ายกาจ ...”

- ความหิวหอบเห็นแก่ได้ของจีน

“... ข้าพเจ้าทราบอยู่ดีว่ามีคนจำพวกที่เห็นว่า ควรจะยินดียอมรับรองจีนที่เข้ามาในเมือง เพราะการที่จีนเข้ามาในนั้นไม่แต่ช่วยเพิ่มจำนวนพลเมือง ทั้งยอมกระทำให้โภคทรัพย์ของแผ่นดินมั่งคั่งสมบูรณ์ขึ้นด้วย ๆ ผู้ที่กล่าวเช่นนี้พูดแต่ทางได้ แต่ทางเสียเขาเห็นจะลืมนึกถึง คือว่าจีนมิได้เข้ามาอยู่โดยความตั้งใจที่จะฝังรกรากไว้ในแผ่นดินและมีได้ยอมกลายเป็นพลเมืองแท้ของเมืองนั้นเลย ย่อมรู้สึกว่าเป็นคนต่างภาษาอยู่เสมอ มีอยู่บ้างบางคนที่ได้มีโอกาสจะกลายเป็นพลเมืองแท้ของเมืองนั้น ส่วนข้อที่ว่าเขาช่วยกระทำให้ทรัพย์แผ่นดินเกิดขึ้นนั้น จริงอยู่จะปฏิเสธเสียไม่ได้ แต่ก็ไม่ควรลืมนึกว่าทรัพย์แผ่นดินที่เขาช่วยทำขึ้นนั้น เขาก็นำออกไปจากเมืองเหมือนกัน ส่วนที่เราใช้สรอยในเมืองนั้น เขาพยายามกระเหม็ดกระเหมมากที่สุดที่จะทำได้ อาหารที่เขากินตลอดจนเครื่องใช้ที่ใช้อยู่ทุกอย่างก็มาจากเมืองจีน ก็เมื่อการเป็นเช่นนี้ จึงต้องนับว่าพวกจีนโดยทางตรงแลทางอ้อมย่อมถ่ายเทซึ่งความสมบูรณ์ของประเทศที่เขาไปอาศัยอยู่ชั่วคราวนั้น ประดุจดั่งดวงที่ดูดเลือดแห่งคนนั้น

ด้วยเหตุนี้จึงไม่เป็นที่น่าอัศจรรย์ที่ประเทศอเมริกา, คานาดา แลออสเตรเลีย ได้พยายามป้องกันทุกวิถีทางที่จะมิให้พวกจีนเข้าไปในเมืองของเขา ๆ ...”

จากการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวเปรียบเทียบกับพวกจีน ให้คนไทยเห็นว่าจีนมีนิสัยและพฤติกรรมอย่างไร เพื่อให้คนไทยได้เล็งเห็นภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากการเข้ามาอยู่ในเมืองไทยของจีน ดังที่กล่าวเตือนสติคนไทยไม่ให้ประมาทไว้ในบทความเรื่องเดียวกันนี้ว่า

“... ในเวลานี้ในเมืองไทยเรายังไม่รู้ถึงผลเสียหายแห่งการที่พวกจีนเข้ามาอาศัยอยู่ ทั้งนี้ก็เป็นเพราะโชคดีที่เมืองของเรามีพระราชอาณาเขตอันใหญ่กว้าง พื้นดินอันสมบูรณ์ซึ่งยังมิได้กระทำให้เกิดผลก็ยังมีอยู่เป็นอันมาก เพราะฉะนั้นเราจึงยังไม่สำนึกว่าเราอยู่ใกล้ “ภัยจีน” เพียงใด แต่นัยว่าเราจะไม่ต้องดำริห์ในเรื่องปัญหานี้ต่อไปในวันน่าละหรือ?...”

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าทรงใช้คำถามชวนคิดเพื่อเตือนสติคนไทยไม่ให้ประมาท และรู้จักมองอนาคตข้างหน้าว่าต่อไปเราอาจจะได้รับผลเสียหายอันเกิดจากการเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศเราของจีน ซึ่งเข้ามาครอบงำผลประโยชน์ในแผ่นดินของเราก็ได้ ดังนั้นเราจึงไม่ควรมองข้ามปัญหาดังกล่าว

นอกจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงกล่าวเปรียบเทียบให้เห็นความคล้ายคลึงกันระหว่างพวกยิวกับชาวจีนแล้ว พระองค์ยังทรงกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างพวกยิวกับชาวจีนไว้ในบทความเรื่องเดิมด้วย ดังข้อความต่อไปนี้

“... ข้อความตามที่ข้าพเจ้ากล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นความคล้ายคลึงแห่งยิวกับจีน แต่ในที่สุดนี้ข้าพเจ้าจะขอชี้ให้ท่านเห็นข้อที่ผิดกันอย่างสำคัญสักข้อหนึ่ง กล่าวคือ ยิวไม่มีบ้านเมืองของเขาเองเลยแต่จีนยังมีอยู่ ๆ ผลแห่งการที่ต่างกันข้อนี้ย่อมจะแลเห็นได้ถนัด พวกยิวนั้นแม้เขาเป็นเศรษฐกิจขึ้นในเมืองซึ่งเขาเข้าไปอาศัยอยู่ก็ดี เขาก็จับจ่ายใช้สอยทรัพย์สินนั้นในเมืองนั้นเอง เพราะเขาหาบ้านเมืองที่จะส่งไปไม่ ในส่วนข้อนี้ยิวเป็นชนที่พึ่งปรารถนามากกว่าจีนที่ถ่ายเทเอาทรัพย์ออกไปเสียจากประเทศที่ให้ความคุ้มครองๆ แต่การที่ยิวไม่มีบ้านเมืองของตนเองนั้น ก็มีทางเสียอยู่ทางหนึ่งเหมือนกัน คือไม่แต่รวบรัดเอาสมบัติของประเทศที่ตนเข้าไปอาศัยอยู่เท่านั้น ทั้งนี้พยายามจะรวบรัดเอาอำนาจในกิจการบ้านเมืองของประเทศนั้นเสียด้วย มีในประเทศอังกฤษเป็นตัวอย่างพวกยิวมีชื่อเสียงในการเมืองอยู่หลายคน ที่เป็นสมาชิกแห่งเสนาบดีสภาแลอธิบดีศาลอุทธรณ์ชั้นสูงสุดเป็นอาทิ ส่วนจีนเขามีบ้านเมืองของเขาเองแล้วก็ไม่ผู้จะกระตือรือร้นในกิจการบ้านเมืองของประเทศอื่นนัก แต่ก็เปนคราะห์ร้ายที่จีนจะต้องเสียเมืองอย่างยิวแล้ว เขาจะทำความเดือดร้อนให้ไม่น้อยๆ เราย่อมทราบอยู่แล้วว่าจีนเป็นชนที่นิสัยสอพลอยยงแลตั้งก็ตั้งเหล่าลับคบคิดการชั่วร้ายต่างๆ เพียงใด เพราะเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงมีความปรารถนาอันจริงใจว่าขอให้ประเทศจีนดำรงคงแนววิเศษอยู่ในที่ชุมนุมแห่งชาติชั่วคราวปาวสานเถิด ๆ ...”

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าทรงกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างพวกยิวกับชาวจีน เพื่อทรงแสดงแนวพระทัศนะของพระองค์ที่ทรงมองเหตุการณ์ในอนาคตว่า ชาวจีนไม่มีความมั่นคงทางด้านการเมืองการปกครอง เพราะจีนมีนิสัยสอพลอยยงตั้งก็ตั้งเหล่าลับคบคิดการต่างๆ เพื่อหวังแย่งชิงอำนาจกัน ด้วยลักษณะดังกล่าวไทยอาจจะได้รับความเดือดร้อนจากคนจีนที่อยู่ในไทยได้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะทรงเกรงว่าคนจีนอาจจะใช้อุบายยุงคนจีนที่อยู่ในไทยให้ก่อการไม่สงบขึ้นในประเทศไทยก็เป็นได้

ฝ่ายค้าน

ฝ่ายค้านแสดงจุดยืนทางความคิด ด้านเศรษฐกิจ ในประเด็นปัญหาความยากจนของราษฎรว่าคนไทยอดอยากยากแค้นและยากจนจริง แต่รัฐบาลไม่เหลียวแล สำหรับประเด็นการเข้ามาประกอบอาชีพของคณจีนนั้น ฝ่ายค้านมองว่าคนไทยไม่สนใจทำการค้าเอง จะโทษคณจีนว่ามาแย่งอาชีพไม่ได้ และการส่งเงินกลับประเทศของตนส่งไปให้ญาติพี่น้องก็ไม่ใช่เรื่องผิดกฎหมายหรือนำดำเนินเพราะไทยมิได้เสียผลประโยชน์อะไร

จากจุดยืนความคิดดังกล่าว ฝ่ายค้านมีวิธีการสร้างความชอบธรรมทางความคิดดังต่อไปนี้

1. การโน้มน้าวใจ

1.1.1 สร้างความน่าเชื่อถือของตนเอง

- พ่อค้าจีนให้ความร่วมมือและสำนึกในบุญคุณของไทยอยู่เสมอ

“... ในที่นี่จะไม่พูดว่าจีนได้กระทำประโยชน์อันใดมาแล้วบ้าง ด้วยเห็นกันอยู่ชัดๆ แล้วว่ากิจการทุกอย่างทั้งฝ่ายทางราชการหรือส่วนบุคคลในเมื่อจัดทำอะไรขึ้นแล้ว ถ้าจำเป็นจะต้องมีการช่วยเหลือโดยลักษณะใด พวกพ่อค้าจีนหรือที่ประกอบกิจการอย่างอื่น ก็ไม่มีใครมีใครปฏิเสธ ซึ่งโดยมากคงช่วยเหลือด้วยความเต็มอกเต็มใจ และด้วยความรู้สึกถึงบุญคุณของบ้านเมืองที่ให้ความร่วมเย็นแก่ตน ...”

(“ไทยกับจีน”, จีนในสยามวารศัพท์, วันที่ 5 ธันวาคม 2462)

จากตัวอย่าง ฝ่ายค้านแสดงให้เห็นถึงความสำนึกในบุญคุณของชาวไทยและในการให้ความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อชาติไทยด้วยความเต็มใจ

- พ่อค้าจีนที่เข้ามาอาศัยในไทยเพื่อประกอบอาชีพมิได้มีจุดมุ่งหมายอื่นใด

“... บรรดาชนชาวจีนที่เข้ามาพำนักอยู่ในกรุงเทพฯ คงไม่มีความมุ่งหมายอย่างอื่นนอกจากจะกระทำการหัตถกรรมและพาณิชย์การหรือการกรรมกร ...”

(“ไทยกับจีน”, จีนในสยามวารศัพท์, วันที่ 5 ธันวาคม 2462)

- ชาวจีนอยู่ภายใต้กฎหมายไทย

“... ถ้าจะนำความรำคาญไปเปรียบกับความกระทำของชนชาติอื่น ซึ่งเข้าถือเอาประโยชน์ของเขาเป็นที่ตั้งแล้ว จีนก็สมควรได้รับความปรานีเสียอีก เพราะจีนยอมอยู่ใต้กฎหมายไทย ...”

(“ไทยกับจีน”, จีนในสยามวารศัพท์, วันที่ 5 ธันวาคม 2462)

จากข้อความตัวอย่างทั้งหมด ฝ่ายค้านแสดงความบริสุทธิ์ใจว่า จุดมุ่งหมายที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย เพื่อการประกอบอาชีพมิได้มีจุดมุ่งหมายอื่น ทั้งนี้ได้ปฏิบัติตนอยู่ภายใต้กฎหมายของไทย

1.1.2 การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม

- รัฐบาลไม่ดูแลราษฎรหวังแต่จะรีดเอาภาษีอากร

“... ด้วยธรรมดาของการงานย่อมต้องการความบำรุงจึงจะงอกงามออกดอกออกผล ถ้าจะไม่บำรุงคอยแต่เก็บช่อดอกเก็บดอกอยู่เสมอแล้ว ผลก็จะไม่มี ต้นก็ย่อมไม่งอกงาม อย่างที่ชาวสวนต้องตัดฟันต้นผลไม้เสียแต่เล็ก เพราะต้นไม้ยังไม่ทันให้ผลเจ้าของก็ต้องเสียค่าสมปักขรเสียแล้วหรือ ชาวนาที่ต้องทิ้งให้กร้างปนพอก้าง ก็เพราะทำได้ไม่พอเสียค่านา ด้วยต้องเสียค่าแรงแลค่าพันธุ์เข้าปลูก แลค่ากระบือ แลค่าใช้จ่ายอื่นๆ แลค่าดอกเบี๋ยก็จำต้องทิ้งให้นาร้างอยู่เอง เพราะรัฐบาลคอยแต่จะเก็บค่านาอย่างเดียว ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 17 กรกฎาคม 2456)

- อำนาจทางการค้าของไทยตกอยู่ในมือต่างชาติ

“... ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า ความเจริญของบ้านเมืองย่อมเกี่ยวด้วยการค้าขาย แต่การค้าขายนั้นต้องเป็นของไทย เงินทองจึงจะตกอยู่แก่ไทย แต่เสียใจที่จะกล่าวว่าเวลานี้ การค้าขายใหญ่ๆ ย่อมตกอยู่ในมือชาวต่างประเทศแทบทั้งนั้น คือมีชาวตะวันตกแลพวกจีนเป็นต้นสินค้าจะอยู่ในมือไทยนั้นน้อยเต็มที ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 19 กรกฎาคม 2456)

- งบประมาณแผ่นดินรายได้ไม่พอกับรายจ่าย

“... งบประมาณรายได้ของรัฐปีหนึ่งประมาณ ๖๔.๐๐๐.๐๐๐. บาทนี้ตามงบประมาณการใช้จ่ายมีแต่เงินเดือน ค่าใช้สอยแลการจร ก่อสร้างซ่อมแซมบ้างเท่านั้นก็หมดแล้ว ส่วนการทำรถไฟ ทำถนนกั้นน้ำ ทำประปา เงินเหล่านี้ต้องใช้ในจำนวนเงินกู้ต่างหากหาได้เกี่ยวข้องกับงบประมาณเงินรายได้รายจ่ายไม่ ข้าพเจ้าจะต้องคิดอยู่บ้างว่า ถ้ารัฐบาลคิดทั้งใช้จ่ายในการทำประโยชน์ด้วยแล้ว รัฐบาลต้องขาดเงินถึงปีละ ๑๕.๐๐๐.๐๐๐ บาทเศษ นี้ได้อาไศรยเงินกู้จากต่างประเทศ จึงมีเงินใช้พอตามงบประมาณ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 19 กรกฎาคม 2456)

- เศรษฐกิจการค้าของไทยตกต่ำ

“... เพียงแต่จะแลดูการค้าขายในบ้านเมืองเราตามสภาพที่เป็นอยู่ในเวลานี้เท่านั้นแล้ว ก็ารู้สึกว่าตลาดแห่งการค้าขายกำลังตกอยู่ในความทรุดโทรม บรรดาห้างร้านใหญ่ๆ ซึ่งได้ตั้งมาเป็นเวลาช้านานหลายปี ต้องเลิกหรือล้มไปหลายแห่งด้วยกัน บางแห่งก็อยู่ในสถานเสี่ยงโชคหรืออ่อนแอเต็มที ...”

(“สยามกับการเงิน”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2465)

- คนไทยมีฐานะยากจน

“...ในที่นี้จะขอเทียบแต่เพียงราษฎรสามัญ เช่นชั้นเสมียนที่ได้เงินเดือนเพียงเดือนละ ๕๐ บาท เป็นอาทิ คือเสมียนนำหอของสมัยกระโน้นนั้น โดยมากได้เงินจากนายเพียงแต่ปีละ ๒๐ หรือ ๓๐ บาท ก็ยังสามารถมีเคหะสถาน ครอบครัว ค่าทาษหญิงชายตามคณารูปของเขาได้ ส่วนพวกเสมียนที่ได้รับเงินเดือนๆละ ๕๐ บาท ในปัจจุบันสมัยนี้นั้นอย่าพักจะต้องคิดเลี้ยงค่าทาษหญิงชายผู้อื่นๆ เลยแม้แต่เฉพาะครอบครัวของตนเอง (บุตรและภรรยา) โดยมากบ้างเดือนก็ไม่เพียงพอ แลการที่ว่าบางเดือนพอนั้น ก็หาใช้ได้เป็นไปโดยความบริบูรณ์ด้วยเครื่องบริโภคใหม่ แลถ้ามือใดอยากกินแกงให้อร่อยแล้ว, มีอนั้นก็ต้องดม้กต้มน้ำพริกเสียถ้าไปเกิดอุตุรียากประดังขึ้นพร้อมกันทั้งสองสิ่งแล้ว ก็นี้กว่าทำกรรมให้แก่มืออนาคตทุกมือไป...”

(“จะไปร้องเอากับใคร”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 18 ธันวาคม 2461)

1.2 การใช้จิตวิทยา

1.2.1 ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs)

- คนไทยปล่อยมือด้านการค้าเกินไป

“... ที่จริงเราเคยพูดกันมาหลายครั้งแล้วว่า คนไทยที่มีกำลังทุนทรัพย์เหล่านี้จะเปลี่ยนฐานะจากการเป็นขุนนางมาเป็นพ่อค้า ก็ไม่ใช่จะเสื่อมเสียเกียรติยศเกียรติคุณอันใด ด้วยถ้าการค้าขายของประเทศบ้านเมืองยังไม่รุ่งเรืองตามสมควรแก่กาลสมัย ก็เป็นเข็มทิศที่แสดงความเจริญของบ้านเมืองยังเดินล่าหลังเขาอยู่ หรือถึงหากว่าส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือพลเมืองของเขา ข้อนี้ย่อมต่างกับที่เป็นอยู่ในเมืองไทย ซึ่งคนไทยไม่มีใครจะมีอินพลอนส์ในทางค้าขายดีกว่าชาวต่างประเทศ แต่ก็เป็นด้วยที่เราปล่อยมือเกินไป ...”

(“กรณีที่ต้องคิด”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 16 มิถุนายน 2463)

จากตัวอย่างฝ่ายค้านแสดงถึงปัญหาความล่าช้าด้านการค้าขายของไทยว่า คนไทยมักแต่ยึดค่านิยมการรับราชการ ทำให้สิทธิพลทางการค้าขายตกอยู่ในมือของชาวต่างชาติ

1.2.2 ด้านความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันอันเป็นที่รัก (Belongingness and lover needs)

- คนจีนกับคนไทยมีความผูกพันกันมาช้านานแล้ว

“... ในกรุงสยามนั้นมีชนชาวจีนเป็นจำนวนมากเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ แลตั้งการประกอบการค้าขายหรือสิ่งอื่นตามฐานะและภูมิลำเนาทั้งได้มีเชื้อสายจีนอยู่แล้วอย่างกว้างขวาง อันเป็นมูลกระทำให้ชาวจีนแลชาวไทย มีความผูกพันกันอย่างสนิทสนมยิ่งกว่าชนชาติอื่นที่เข้ามาพำนักอยู่ ไซ้แต่เท่านั้นจีนทุกคนย่อมรู้สึกว่าคุณอยู่ในใต้กฎธรรมนุญเล่มเดียวกับคนไทย และมีได้พยายาม ที่จะปลีกตนออกจากกฎธรรมนุญที่กล่าวนี้ ก็ด้วยเห็นว่าตนได้รับความเสมอภาคและมีความสุขพออยู่แล้ว ...”

(“ไทยกับจีน”, จีนในสยามวารศัพท์, วันที่ 5 ธันวาคม 2462)

จากตัวอย่างฝ่ายค้านแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกผูกพันกันระหว่างชาวจีนกับชาวไทยที่มีความสัมพันธ์กันทางเชื้อชาติมาช้านานแล้ว และอ้างถึงว่าชาวจีนมิได้คิดจะหลีกเลี่ยงหรือทำตนอยู่เหนือกฎหมายไทย ทั้งนี้ชาวจีนมีความสุขเพียงพอตามอัตภาพแล้ว

1.2.3 ความต้องการที่จะเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs)

- ผู้มีสติสัมปชัญญะต้องไม่แสดงความโง่

“... แต่เมื่อคนไทยเรายังเพิกเฉยอยู่ ก็เป็นธรรมดาที่เราจะต้องคลานอยู่หลังเขาในเรื่องเช่นนี้มีบางคนแสดงเจตสิกออกมาให้เห็นว่า คนไทยถูกชาวต่างประเทศยื้อแย่งเอาการทำมาหากินของคนไทยไปเสียหมด ซึ่งเปนเชิงว่าน่าน้อยใจ การที่แสดงออกมาเช่นนั้น ถ้าผู้นั้นมีสติสัมปชัญญะใคร่ครวญดูบ้างแล้ว บางทีดีจะไม่ต้องถึงแก่ขยายความโง่ออกมา ...”

(“กรณีที่ควรคิด”, จีนในสยามวารศัพท์, วันที่ 16 มิถุนายน 2463)

จากตัวอย่างฝ่ายค้านแสดงใช้วิธีถูกเหยียดหยามประชดประชันเพื่อกระตุ้นให้คนไทยยอมรับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้ฝ่ายค้านใช้หลักจิตวิทยาเพื่อให้คนไทยเกิดความทงตนนึกถึงศักดิ์ศรีเพราะมนุษย์ย่อมไม่ต้องการการให้ใครมาดูถูกเหยียดหยามตนว่าโง่หรือขาดสติ

1.3 การใช้เหตุผล

นอกจากฝ่ายค้านจะสร้างความชอบธรรมทางความคิด โดยการลดความน่าเชื่อถือแล้วยังปรากฏการใช้เหตุผล ดังต่อไปนี้

- หลักเศรษฐศาสตร์

“... ประเทศที่เป็นผู้ขอกู้ก็ยอมได้เงินตามจำนวนที่ทำสัญญาตกลงกัน มาใช้กระทำประโยชน์ดังกล่าวแล้วข้างต้น ส่วนประเทศที่ให้กู้ก็ได้รับผลตอบแทนคือ ดอกเบี้ยตามจำนวนที่

ตกลงกัน ซึ่งตามปรกติมิได้คิดเอากันรุนแรงนัก เพราะฉะนั้นจึงนับว่าทั้งสองฝ่ายย่อมได้รับประโยชน์ แลกเปลี่ยนซึ่งกันแลกันหรือเป็นวิธีหนึ่งซึ่งเกี่ยวแก่การเศรษฐกิจโดยตรง

“...แต่ประเทศที่เป็นผู้ขอกู้เงิน จำจะต้องพิจารณาการให้อ่างแท่นแน่นอนเสียก่อนว่า เงินที่กู้มาจะนำมาใช้กระทำประโยชน์อันใดบ้าง ที่จะเป็นทางเผยแพร่ฐานะของประเทศได้เด่นขึ้นดีกว่าเดิม ตามสมควร และจะต้องรำลึกด้วยว่าจะสามารถผ่อนผันใช้เงินที่กู้ยืมมาคืนให้แก่ผู้ให้กู้ได้ตามกำหนดสัญญา กับต้องพึงเล็งด้วยว่าประโยชน์ที่ได้จากเงินกู้เงินนั้นจะต้องมิให้หย่อนกว่าเงินดอกเบี้ย ซึ่งต้องชำระตามงวดนั้นด้วยอีกข้อ ๑ เมื่อกระทำได้ดังนี้แล้วจึงจะเรียกว่าเป็นการกู้ยืมแลใช้เงินถูก กับหลักของเศรษฐกิจวิทยา ...”

(“ประเทศกับการกู้เงิน”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 11 ตุลาคม 2465)

“...อันความสุรุ่ยสุร่ายนั้น ถ้าจะได้มีอยู่จริงหรือเป็นจริงก็คงถึงเวลาที่จะต้องผ่อนผันหรือตัดออกเสียบ้าง เพราะการใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากหรือน้อยก็ตามในสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์อันดีนั้นก็ย่อมไม่เป็นผลดีแก่ความรุ่งเรืองของชาติแลบ้านเมือง และเป็นการผิดหลักของเศรษฐกิจวิทยาโดยตรง...”

(“สยามกับการเงิน”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2465)

“... ความจริงหากจะได้มีการรำลึกกันบ้างในเรื่องการอุปถัมภ์ค้าชุนคนไทยให้มีช่องทางทำการค้าขายได้สะดวกแล้ว ลักษณะการเช่นที่กล่าวมานี้ก็สำคัญนัก แลเป็นการขัดแย้งรัฐประศาสนนโยบายของประเทศในทางที่จะเผยแพร่ฐานะขึ้นสู่ความเจริญรุ่งเรืองด้วยการทำมาหากินนั้น ไม่ใช่ที่รัฐบาลจะบรรดาขึ้นได้โดยไม่อาศัยพลเมือง แลเมื่อจะต้องอาศัยพลเมืองก็จำเป็นต้องปรนเปรอพลเมืองของชาติให้แข็งแรงด้วยกำลังทรัพย์ คือ การทำมาหากินที่เป็นหลักถาวรมั่นคง トラบใดที่พลเมืองยังโถมอยู่ หรือไม่รู้จักทำมาหากินแข่งขันกับนานาชาติเขาแล้ว トラบนั้นก็มองดูอนาคตแห่งความขึ้นบานของชาติแลบ้านเมืองไม่ได้ไกลเลย ...”

(“ฐานะพ่อค้าคนไทย”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 26 กันยายน 2465)

“... แต่การค้าขายของเราโดยมากได้ตกอยู่ในมือของชาวต่างประเทศหรือชาวต่างประเทศ เป็นฝ่ายที่เดินนำคนไทย ข้อนี้เราไม่คิดว่าไม่เป็นการสมควรเพราะเหตุที่มีคนไทยเป็นจำนวนน้อย ที่ได้มีใจฝึกฝนในทางการค้าขาย ต่างมุ่งแต่เป็นขุนนางนอนกินเป็นส่วนใหญ่ แลก็เมื่อชาวเราพากันปล่อยมือเสียเช่นนี้ เราจะไปติคนอื่นเขาอย่างไรได้ ว่ามาแย่งการทำมาหากินของเรา หากจะพูดอย่างตรงไปตรงมาแล้ว เราควรจะขอบใจเขาเสียอีกที่เขาได้เป็นผู้ฟื้นการค้าขายของเราและทำให้เราตื่นขึ้นจากความฝันความมั่งมีด้วยการเป็นขุนนาง ซึ่งในเวลานี้ได้เห็นมีคนไทยหลายคน สำนึกถึงข้อนี้ และลงมือทำการค้าขายกันบ้างแล้ว

เมื่อคนไทยได้ตื่นขึ้น เราก็คือยากจะกล่าวว่าเป็นการสมควรแท้ที่เดียวที่คนไทยเรานับจาก คณะรัฐบาลลงมาจนถึงสามัญชนจะตั้งหน้าช่วยเหลือกัน แม้การช่วยเหลือได้เป็นไปอย่าง กว้างขวางเพียงใด ประโยชน์ย่อมยิ่งขึ้นเพียงนั้น ซึ่งจะเป็นข้อที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจใน ภายหลัง การช่วยเหลือกันเช่นนี้เป็นหลักการที่ได้ดำเนินอยู่แล้วในเมืองต่างประเทศหรือในหมู่ชน ชาวต่างประเทศ...”

(“ฐานะพ่อค้าคนไทย”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 21 กันยายน 2465)

- หลักกฎหมายและเศรษฐศาสตร์

“... บุคคลเราย่อมมีสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัวเสมอ กฎหมายเมืองเราก็ไม่มีข้อห้ามมิให้เงินที่มี ฟังพระบรมโฑธิสมภารฝากเงินไปให้ครอบครัวของตัวที่เมืองจีน ทั้งที่จริงการฝากเงินออกนอก ประเทศในเวลานี้ เป็นการใช้ใบสำคัญแลกเปลี่ยนกันเท่านั้น หาได้เอาตัวเงินจริงฝากออกไปไม่ ถึงแม้พวกจีนจะฝากเงินไปให้หมอลงจริงอย่างที่หนังสือพิมพ์กล่าวก็คงไม่ทำให้เงินในเมืองเราลด จำนวนลงเพราะตัวเงินเมื่อออกจากกระเป๋าของผู้ฝากก็ตกเข้าไปอยู่ธนาคารในธนาคารเมืองนี้เอง จะทำให้จำนวนเงินในเมืองลดลงอย่างไรได้...”

(“วิสาสะกับหนังสือพิมพ์ไทย”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 10 พฤษภาคม 2465)

2. การใช้ลิลาภาษา

2.1 การใช้ความเปรียบ

- เปรียบเทียบเพื่อให้ปฏิบัติตาม

“... ราษฎรทุกคนต่างคอยฟังรัฐบาลในการทุกอย่างเปรียบประดุจบุตรคอยฟังบิดามารดา เพราะฉะนั้นรัฐบาลก็เท่ากับบิดามารดาที่คอยจะบำรุงอุดหนุนบุตร ตั้งแต่เยาว์คุ่มใหญ่

บิดามารดาที่ดีย่อมให้การศึกษากับบุตรเมื่อยังเยาว์ เมื่อเติบโตขึ้นก็ได้มีเยาามีเรือน แลให้ ทุนรอนไปทำการค้าขาย แลคอยอุดหนุนจนจนเจือในการบงการทุกอย่างซึ่งจะเกิดมีขึ้นแก่บุตร

แต่บิดาที่จะมีทรัพย์สินเงินทองให้เป็นกำลังแก่บุตรได้เล่าเรียน แลให้ทุนรอนทรัพย์สินใน เวลาโตขึ้นนั้น บิดามารดาต้องเป็นคนดีที่ประพฤติดี แลมีทุนรอนที่ได้รวบรวมไว้ จึงอาจจะมีทรัพย์ ให้บุตรได้ฉันใด รัฐบาลก็ต้องเป็นผู้ที่ใช้จ่ายทรัพย์แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แลหาทรัพย์โดยชอบธรรม ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเมต์, วันที่ 18 กรกฎาคม 2456)

ข้อความข้างต้นฝ่ายค้านเปรียบราษฎรที่ต้องพึ่งรัฐบาลว่าเหมือนบุตรที่ต้องพึ่งบิดามารดา และบิดามารดามีหน้าที่ให้การศึกษา ให้อุปการะเพื่อบุตรเติบโตใหญ่ ดังนั้นบิดามารดาจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักประหยัดเพื่อเก็บทุนไว้ให้บุตรในยามเติบโต

- เปรียบเทียบเพื่อประชดประชัน

“...กระทรวงใดที่รัศมีเข้มแสงพระอาทิตย์พระจันทร์ได้ก็ย่อมจะใช้เงินได้ตามความพอใจ กระทรวงไหนที่แสงพระอาทิตย์พระจันทร์สว่างกว่าก็เงยไม่ขึ้น เพราะฉะนั้นการทำงานของประเทศไทยจึงบำรุงบ้างไม่บำรุงบ้าง แลถ้าเปลี่ยนเสนาบดีคราวใด บางทีงานก็เจริญขึ้นบางทีงานก็เสื่อมลง...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 17 กรกฎาคม 2456)

ข้อความข้างต้น ฝ่ายค้านเปรียบเทียบให้เห็นว่า การทำงานของเสนาบดีจะต้องมีอำนาจบางส่วนด้วย จึงจะสามารถขออนุมัติงบประมาณแผ่นดินได้ ดังนั้นงบประมาณของแต่ละกระทรวงจึงอยู่กับบุคคลมากกว่าความจำเป็นในการใช้งบประมาณที่แท้จริง

- เปรียบเทียบเพื่อให้ออกรับ

“... ประเทศไทยแม้จะมีทหารให้เต็มบ้านเต็มเมืองแต่ถ้าไม่มีเงินแล้ว ทหารก็คงเป็นเหมือนหุ่น เพราะไม่มีอะไรจะให้กิน ถึงจะมีปืนก็คงไม่มีลูกกระสุนปืนก็คงคล้ายกับดุ้นแสม...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 24 กรกฎาคม 2456)

ข้อความข้างต้น ฝ่ายค้านเปรียบอำนาจเงินว่าสำคัญกว่าอำนาจของทหารเพราะถ้าขาดเงินซื้อเสบียงอาหาร แล้วทหารก็คงไม่สามารถจะสู้รบได้ถึงมีอาวุธก็หมดความหมาย เพราะทหารที่ขาดเสบียงก็เปรียบเหมือนหุ่น ปืนไม่มีกระสุนก็เปรียบเหมือนดุ้นแสม

- เปรียบเทียบเพื่อตำหนิ

“... ไม่ว่าสิ่งใดๆ หมด ถ้าเจ้าของไม่คิดบำรุง คอยแต่จะเก็บผลประโยชน์อย่างเดียว สิ่งนั้นก็มีแต่จะเสื่อมลงไป เพราะฉะนั้นเราจะสังเกตได้ว่าใน ๑๐ ปีที่ล่วงมาแล้ว เงินรายได้ของรัฐบาลได้เดินช้าเหมือนเต่าหรือเรียกอย่างที่เขาว่าเหมือนหางหนูพวกแมนจู...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 18 กรกฎาคม 2456)

ข้อความข้างต้น ฝ่ายค้านเปรียบรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการเก็บภาษีว่าเพิ่มขึ้นช้าเหมือนเต่า และจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นก็น้อยมากเปรียบเหมือนหางหนูพวกแมนจูที่เร็วเล็ก

2.2 การใช้คำถามชวนคิดหรือปฏิบัติ (Rhetorical question)

- ถามให้ไตร่ตรองเพื่อยอมรับความจริง

“... แต่ขอเหลียวดูเถอะว่า การค้าขายสิ่งใดนอกจากกสิกรรมคือการทำนาได้ตกอยู่แก่คน ไทยบ้าง การหัตถกรรมเมืองไทยเราก็เกือบจะนับว่าแทบไม่มีก็ได้ ย่อมใช้ของต่างประเทศมาก การ พาณิชยกรรมก็มีแต่การขายขนมห่าเท่านั้น นอกนั้นก็ตกอยู่ในมือของชาวต่างประเทศ หรือทุนของชาว ต่างประเทศ เมื่อเช่นนี้ความเจริญจะไม่เดินดิบๆอย่างไรได้...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเมล์, วันที่ 18 กรกฎาคม 2456)

“...ก็เมื่อประเทศเช่นนี้เราจักเอาเงินที่ไหนมาใช้หนี้สินเหล่านี้เล่า? เอาเงินจาก เสนาบดีหรือ? เอาจากปลัดทูลฉลอง เอาจากอธิบดีสภาเจ้ากรมหรือ? เอาจากปวงอำมาตย์หรือ? เปล่าทั้งเรื่องผู้ที่จักรับสำรองหนี้สินของประเทศก็คือพวกเราเหล่ากรมกรนี้แหละตลอดจนชาวไร่ ชาวนาพ่อค้าพาณิชกรทั้งคนแจวเรือจ้างหรือลากรถเจ๊กนั่นเอง...”

(“สุบเลือดชาติ”, กรรมกร, วันที่ 12 มกราคม 2466)

- ถามเพื่อแสดงความข้องใจ

“... คำกล่าวซึ่งว่ากระทรวงพาณิชย์ไม่มีเงินพอนั้น บางทีจะทำให้ผู้ใฝ่ใจความเป็นอยู่ของ บ้านเมืองนี้พิศวงเสมอไป เหตุที่ทำให้เกิดความพิศวงนั้นก็คือว่า ไฉนกระทรวงพระคลังฯ จึง จ่ายเงินไปในทางอื่นๆได้ แต่ทำไมจะจ่ายให้กระทรวงพาณิชย์นำไปใช้กระทำการที่เป็นประโยชน์ อัน จะเพิ่มพูนก่อให้เกิดโภคทรัพย์ของประเทศนั้นไม่ได้? ...”

(“สยามกับการเงิน”, เงินในสยามวารศัพท์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2465)

- ถามเพื่อประชดประชัน

“... เพราะทรัพย์สินสมบัติของพวกราษฎรสามัญครั้งกระโน้นนั้น แม้จะมีจำนวนน้อยกว่าครั้ง กระนี้ก็จริง แต่มันย่อมเป็นทองแท้เงินแท้ ทั้งสิ้นหาใช่เป็นทองชุบอาบเงินทอง หรือดัวจำนาดังเช่น กับทรัพย์สินสมบัติของสามัญชนในสมัยกระนี้ไม่ เมื่อความเจริญแห่งทรัพย์สินสมบัติของราษฎร สามัญเป็นอยู่เช่นนี้ ก็แล้วแต่ท่านผู้อ่านจะโปรดวินิจฉัยเอาเองว่า ความมีความจนของพวกราษฎร ในสมัยนี้มันเป็นอยู่ชนิดใด ...”

(“จะไปร้องเอากับใคร”, เงินในสยามวารศัพท์, วันที่ 18 ธันวาคม 2465)

2.3 การกล่าวทำวาทกรรมหรือปฏิรูปพจน์ (Allusion)

- รับสั่งพระเจ้าฟิยาเธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์

“...พระเจ้าฟิยาเธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เคยทรงรับสั่งว่าสังเกตุรัฐบาลแต่ก่อน คอยแต่จะรีดก้านแลผลจากต้นไม้ต้นหนึ่ง สำหรับเอามาทำผลประโยชน์ฝ่ายเดียว แต่ไม่คิดบำรุง ต้นผลไม้นั้นต้นนั้นบ้างเลย ชนนี้ต้นไม้ต้นนั้น จะมีผลได้ไปถึงไหนซึ่งเปรียบประดุจการทำนาหรือทำ สอนรัฐบาลคอยแต่จะเก็บค่านาแลค่าสัมพัทษรอากร แต่นาแลสวนจะซุดโซมประการใด ก็หาคิด จะบำรุงไม่ กระแสรับสั่งนี้ย่อมเป็นที่จับใจของคนโดยมากเพราะเป็นความจริง...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเมล์, วันที่ 18 กรกฎาคม 2456)

- นโยบายด้านเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา

“...เมื่อได้กล่าวถึงกำลังของกองทัพบกและกองทัพเรือ มาแล้วจนถึงเพียงนี้ ท่านผู้อ่านก็ อาจสันนิษฐานได้ว่า อำนาจแห่งกองทัพบกและกองทัพเรือ นั้น ได้มีเดชานุภาพมากเพียงใด ล้วน แต่เป็นเรื่องที่หวังผลได้โดยยากทั้งสิ้น หานับว่าเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศ ยิ่งกว่าธรรมาภาพไปไม่ ส่วนประเทศสหปาลีรัฐอเมริกัน ตั้งแต่เริ่มตั้งเป็นประเทศขึ้นมาแล้ว ย่อมลงเนื้อเห็นโดยแน่นอน ว่า อำนาจแห่งกองทัพบกและกองทัพเรือ นั้น หาได้ทำคุณให้แก่ประเทศเพียงพอเท่ากับการใช้จ่าย ของการทนุบำรุงอำนาจของกองทัพทั้งสองไม่ เพราะฉะนั้นทุกๆ คณะของรัฐบาลแห่งประเทศสหปาลี รัฐอเมริกาจึงได้พยายามใช้จ่ายทำนุบำรุงกำลังกองทัพบกกองทัพเรือหรือสะสมเครื่องอาวุธ ยุทธภัณฑ์ไว้เกินกว่าส่วนที่จำเป็นสำหรับประเทศเหมือนยังกับประเทศอื่นๆ ในทวีปยุโรปไม่แลมี แต่ตั้งหน้าพยายามประกอบกรหัตถกรรมกลสิกรรม และพานิชการ เป็นปถม จนนับว่า ประเทศ สหปาลีรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่อุดมไปด้วยโภคสมบัติโดยประการต่าง ๆ ยากที่ประเทศใดตลอด ทั่วสากลโลกจะอุดมไปด้วยโภคสมบัติเทียบเท่ากับประเทศสหปาลีรัฐอเมริกาได้

โดยเหตุการณ์ทั้งหลายที่ได้บรรยายมาแล้วข้างต้นนี้ จึงเห็นได้ว่าอำนาจของเงินเป็นอำนาจที่ ยิ่งใหญ่กว่าอำนาจใดๆ ทั้งหมดในโลกเพราะอาจช่วยให้เจ้าของรอดพ้นจากความอันตรายได้ทุก ท้า หรือมีอำนาจเหนือกว่าผู้อื่นด้วย...”

(“อำนาจแห่งทรัพย์”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2465)

ค. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงจุดยืนทางความคิดในด้านสังคมและ วัฒนธรรม แยกเป็น 3 ประเด็นคือ

1. ประเด็นขัดแย้งเรื่องเสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์ ทรงเห็นว่าหนังสือพิมพ์เชื่อค่านิยมที่ผิดคือ หนังสือพิมพ์ต้องโจมตีรัฐบาลโดยไม่กลัวระบอบเหตุผลที่ชัดเจน
2. ประเด็นสิทธิของเด็กด้านการศึกษา ทรงเห็นว่าการสอนภาษาจีนในประเทศไทยนอกจากไม่มีความจำเป็นแล้วยังอาจเกิดการแทรกแซงทางวัฒนธรรมของคนจีนที่เป็นพวกไทยผสมด้วย
3. ประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิสตรี ทรงเห็นว่าสิทธิและเสรีภาพของสตรีเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติ แต่ในขณะนั้นผู้หญิงไทยถูกกดขี่ทางเพศ ถูกเอาเปรียบจากผู้ชาย สังคมไม่ได้ตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของสตรี ดังนั้นคนไทยจึงควรช่วยกันเปลี่ยนค่านิยมโดยยกย่องสตรีให้มีสิทธิและเสรีภาพ

จากจุดยืนทางความคิดของพระองค์ดังกล่าวจะเห็นว่าพระองค์ทางสร้างความปลอดภัยทางความคิด ซึ่งปรากฏในบทความความสามารถวิเคราะห์ที่ได้ดังนี้

1. การโน้มน้าวใจ

1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือ

1.1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือให้พระองค์เอง

- ทรงมีประสบการณ์ส่วนพระองค์เอง

“... เพื่อจะตัดความให้สิ้นต่อมาก็หนอยหนึ่งข้าพเจ้าจึงได้ไปประเทศอเมริกาและถึงแม้ว่าได้อยู่ในประเทศนั้นไม่สั้น ข้าพเจ้าก็ได้มีโอกาสสังเกตการณ์และรู้สึกว่ ข้อความที่นายคูเลียกล่าวนั้นเป็นความจริงแท้ทีเดียว และตามที่ข้าพเจ้าได้สนทนากับชาวอเมริกัน ผู้ที่มีชื่อเสียง มีนายทหารชั้นนายพลซึ่งครั้ง ๑ ได้ออกไปเป็นผู้บัญชาการทหารอเมริกันในบูรพาทิศนี้คน ๑ ต่างได้รับรองความเห็นของนายคูเลียในเรื่องคนผสมนี้ทั้งสิ้น เมื่อได้ฟังดังนี้แล้ว ข้าพเจ้าได้ไปยังเมืองแซนแฟรนซิสโก และพักอยู่ในเมืองนั้น 3-4 วัน และในระหว่างนั้นได้มีโอกาสไปเที่ยวในเมืองตอนที่จีนอยู่ในที่มีคนยัดเยียดกันอยู่เป็นหมู่ใหญ่ ซึ่งเมื่อได้พิจารณาแล้วก็เหมือนกับอยู่ในเมืองจีนทุกประการไม่ได้ผิดอะไรเลย เท่ากับไม่ได้ข้ามมหาสมุทรไปเลยทีเดียว ข้อนี้ดูประหลาดยิ่งนักเพราะทำให้ข้าพเจ้าระลึกถึงเมืองไทยทันที เมื่อมานึกดูข้าพเจ้าเข้าใจว่าน่าจะเป็นเพราะได้ไปเห็นที่นี้เอง ซึ่งทำให้ปัญหาเรื่องคนผสมนี้ฝังอยู่ในสมองของข้าพเจ้า และทำให้ข้าพเจ้าต้องระเบิดตั้งแง่อยู่ในหนังสือพิมพ์เนื่องๆ แต่นั้นมา ...”

(ปัญหานายคูเลีย ชาวอเมริกา)

ข้อความข้างต้นพระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะทรงกล่าวถึง ชาวจีนว่าไม่ว่าจะอยู่ที่ใด ชาวจีนก็ยังคงรักษาความเป็นชนชาติจีนของตนไว้เสมอ โดยทรงอ้างถึงว่า พระองค์เคยเสด็จไปอเมริกา ซานฟรานซิสโก และได้ทอดพระเนตรสถานที่ที่มีชาวจีนอาศัยอยู่ รวมถึงได้รับคำยืนยันจาก นายคูเลียว่า คนจีนไม่เคยลืมเชื้อชาติ ซึ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของพระองค์ว่าทรงมี ประสพการณ์มิได้ทรงกล่าวอ้างลอยๆ

- ทรงแสดงถึงการยอมรับพระปรีชาสามารถของพระองค์จากผู้อ่านบทความ

“...ข้าพเจ้าได้ไปที่ร้านหนังสือพิมพ์ไทย; เพราะข้าพเจ้าทราบอยู่ดีว่ามีหนังสือดีๆ ขายมาก ในส่วนความหวังที่จะได้เห็นหนังสือดีๆ มีขายที่ร้านนั้น ก็เป็นอันตรงตามความคาดคะเน; แต่ที่ ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจมาก (เป็นธรรมดา คือได้เห็นหนังสือซึ่งรวบรวมโวหารของ”รามจิตติ” มีขายอยู่ ส่วนหนังสือเรื่อง”อำนาจคือธรรม” นั้น นอกจากที่มีขายเป็นภาษาไทย ที่ร้านหนังสือพิมพ์ไทย, ยัง ได้มีขายเป็นภาษาอังกฤษอยู่ที่ร้านของท่านราชเลขานุการในพระองค์อีกด้วย, ซึ่งนับว่าเป็นเกียรติยศ ของผู้แต่งมากที่สุดทีเดียว ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวว่าท่านราชทูตอังกฤษก็ได้ซื้อหนังสือ”อำนาจคือธรรม” ไปเล่ม๑ และชาวยุโรปก็ซื้อกันมาก ...”

(ความอวดดีของรามจิตติ)

หนังสือรวบรวมโวหารของรามจิตติ และหนังสือเรื่องอำนาจคือธรรม ผู้รับสารจะทราบได้ ว่าเป็นผลงานจากบทความของพระองค์ ดังนั้นการที่ทรงกล่าวถึงหนังสือสองเล่มนี้ว่าได้รับความ นิยมจากผู้อ่านทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านราชทูตอังกฤษก็ได้ซื้อ ไปเล่มหนึ่ง นอกจากนี้ชาวยุโรปก็ซื้อกันมาก ทำให้ผู้รับสารเห็นถึงพระปรีชาสามารถทางด้านงาน เขียนว่าเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ซึ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถืออีกตัวอย่างหนึ่ง

- ทรงหวังใยและปรารถนาดีต่อประชาชน

“... สิ่งซึ่งข้าพเจ้าประสงค์จะแลเห็นนั่นก็คือ ให้มีความเสมอภาคในระหว่างคน ไทยกับชาวต่างประเทศ ในกิจการอันไม่ต้องใช้วิชาพิเศษประกอบนั้นให้มากขึ้น ข้าพเจ้าปรารถนา ที่จะได้แลเห็นคนไทยมีโอกาสใช้ความรู้ซึ่งเขาได้อุตสาหกรรมมาด้วยเสียทรัพย์สินและเวลาเป็นอัน มาก...”

(การทำตนให้ต่ำต้อย)

“... ข้าพเจ้าได้ตั้งใจเรื่องนี้ไว้จนที่สุด ด้วยเหตุว่าข้าพเจ้ารู้สึกอยู่ดีว่าเป็นเรื่องลำบาก ที่สุดที่จะกล่าวมิให้ขวางหูแก่คนทั่วไปได้ แต่ข้าพเจ้าจะพยายามอย่างดีที่สุดที่สติปัญญาอันน้อย

ของข้าพเจ้าจะทำได้ ถ้าและข้าพเจ้าได้กล่าวข้อความใดๆ ให้ระคายเคืองแก่ท่านแม้แต่เล็กน้อย ข้าพเจ้าขอให้ท่านให้อภัยแก่ข้าพเจ้าผู้มีความตั้งใจอันดีนั้นเถิด..”

(หลักฐานไม่มั่นคง)

“... ข้าพเจ้าขอชี้แจงว่า ที่ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไปนี้เป็นความเห็นที่ข้าพเจ้าได้เคยได้ยินผู้อื่นที่มีความรู้จริงเขากล่าวมาแล้วเป็นครั้งคราว และข้าพเจ้าเองเป็นผู้นำมาแสดงต่อความอัปยศของข้าพเจ้า เพราะฉะนั้นถ้าแม้ว่าถ้อยคำสำนวนโวหารในตอนใดเป็นที่ระคายแก่ท่านผู้อ่านบางคนแล้ว ข้าพเจ้าก็ขอให้ท่านให้อภัยแก่ข้าพเจ้าผู้ใจดีนั้นด้วยเถิด ...”

(เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี)

- ทรงแสดงความเป็นชาตินิยม

“... ข้าพเจ้าก็ได้กล่าวมาหลายครั้งแล้วและในที่สุดนี้จะขอโอกาสกล่าวย้ำอีกว่า บรรดาจีนทุกคนไม่เลือกว่าคนใด ผู้มีความเต็มใจโดยสัจจะซึ่งที่จะยอมได้ ยอมเสียด้วยกับเมืองไทย(คือถือตัวเป็นไทยแท้ทีเดียว) ไม่เลือกว่าในสมัยร้ายหรือดีนั้น ข้าพเจ้าจะยินดีทางแขนงต้อนรับเขา และขอให้ข้าพเจ้าได้เป็นคนแรกที่จับมือเขาโดยเสมอภาคในฐานะที่เป็นคนไทยร่วมชาติกันแต่ส่วน”ไทยผสม” นั้น ถึงแม้ข้าพเจ้าจะมีความจำเป็นจำใจต้องแสดงเกียรติต่อเขาที่อยู่เพราะเป็นความสวดกเช่นนั้นก็ดี แต่ถึงผู้ใดจะกล่าวหรือทำอะไรแก่ข้าพเจ้าก็ไม่สามารถบังคับหัวใจข้าพเจ้าให้ยินยอมรับรองว่า “ไทยผสม” เป็นชาวชาติไทยเสมอกันกับไทยแท้ๆ และข้าพเจ้าไม่สามารถเลยที่จะยอมรับในใจได้ว่า พวกไทยผสมเป็นส่วน๑ แห่งชาติอันเป็นที่รักยิ่งของข้าพเจ้าโดยแท้จริง ...”

(ปัญญา นายคูลี๋ย ชาวอะเมริกา)

“... จริงอยู่ข้าพเจ้าได้แต่งเรื่องคล้ายๆ กับที่จะเขียนนี้มาหลายเรื่องแล้ว เรื่องที่สุดและซึ่งเป็นเรื่องพุดจ้งที่สุด ก็คือ “พวกยิวแห่งบูรพาทิศ” ตามความจริงความพยายามของข้าพเจ้าที่เปนมามากอย่างใด เป็นที่พอใจแห่งท่านทั้งหลาย ไม่แต่เฉพาะในหมู่ร่วมชาติกับข้าพเจ้าเท่านั้น ทั้งในหมู่ชาวยุโรปก็มี ความยุติธรรมพอที่จะเล็งเห็นความปรารถนาอันจริงใจที่จะทำคุณประโยชน์ให้แก่บ้านเกิดเมืองนอนของข้าพเจ้า เขาก็พากันแสดงความพอใจ ...”

(ความหลงอย่างใหญ่)

“...แต่ถึงแม้ข้าพเจ้าจะเป็นผู้ที่ได้ไปศึกษาทั้งในประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสก็จริง ข้าพเจ้าไม่รู้สึกว่ประเทศทั้ง ๒ นั้นมีบุญคุณแก่ข้าพเจ้าพอที่จะมา ตั้งตัวเป็นนายพุดแทนเขาหรือเพื่อประโยชน์ของเขาอย่าง”ไทยคนหนึ่ง” ได้เป็นนายแทนเยอรมันนั้นเลย ชาติของข้าพเจ้าเป็นกลาง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเป็นกลางด้วย ..”

(ไม่เห็นชอบด้วย)

“... แต่ข้าพเจ้าจะขอให้ท่านผู้อ่านจำความไว้ข้อ ๑ ว่า ข้าพเจ้าเป็นคนไทย พุดกับเพื่อนชาวไทยในเรื่องซึ่งเนื่องด้วยประโยชน์สำคัญยิ่งของเมืองไทย อันเป็นปัจจัยแห่งความทรงอยู่แห่งประเทศ ...”

(เมืองไทย จงตื่นเถิด)

จากตัวอย่างการสร้างความน่าเชื่อถือที่ปรากฏชัดเจน ก็คือทรงชี้ให้เห็นว่าพระองค์ทรงห่วงใยประชาชน และตั้งพระทัยแน่วแน่ที่จะทรงรักษาผลประโยชน์ของชาติบ้านเมืองโดยแท้จริง ทรงแสดงความเป็นชาตินิยมสอดแทรกไว้ด้วย สืบเกิดจากทรงย้ำถึงความป็นไทยตั้งข้อความว่า

“ชาติอันเป็นที่รักยิ่งของข้าพเจ้าโดยแท้จริง”

“ไม่แต่เฉพาะในหมู่ร่วมชาติกับข้าพเจ้าเท่านั้น”

“บ้านเกิดเมืองนอนของข้าพเจ้า”

“ข้าพเจ้าเป็นคนไทยพุดกับเพื่อนชาวไทยในเรื่องซึ่งเนื่องด้วยประโยชน์ยิ่งของเมืองไทย”

“ชาติของข้าพเจ้าเป็นกลาง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเป็นกลางด้วย”

- ทรงแสดงว่าพระองค์มิได้ทรงมีเจตนาร้ายต่อผู้ใด

“... ข้าพเจ้าหวังใจว่า ถ้อยคำเหล่านี้จะได้ประสบตาท่าน ข้าราชกรทั้งในกรุงและหัวเมือง และถึงแม้ว่าบางท่านจะมีคิดขุ่นเคืองข้าพเจ้าบ้าง ก็คงเป็นส่วนน้อย เชื่อว่าส่วนมากคงจะเข้าใจว่าข้าพเจ้ามุ่งดีต่อท่านทั้งหลายโดยแท้ ...”

(ความเข้าใจผิด)

“... ความตั้งใจของข้าพเจ้ามิได้อยู่ในทางตั้งตนเป็นศาสดา อาจารย์ของคนไทยเลย ข้าพเจ้ากล่าวข้อความใดๆ ก็เพียงในหน้าที่พลเมืองผู้หนึ่งเท่านั้น เมื่อผู้ใดฟังแล้วเห็นชอบด้วย ข้าพเจ้าก็ยินดี เมื่อไม่เห็นชอบด้วยก็เป็นทีเสียดายอยู่ ...”

(ขอความเมตตา)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงการสร้างความน่าเชื่อถือของผู้พุด โดยพระองค์ทรงเน้นย้ำถึงน้ำพระทัยที่ทรงปรารถนาดีต่อคนไทยอย่างแท้จริง ทรงระมัดระวังในการที่จะทรงกล่าวถึงผู้อื่น ทรงยึดถือความถูกต้องมิได้ทรงเจตนาจะให้ร้ายหรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญใจให้แก่ผู้ใด

- ทรงแสดงความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของนักหนังสือพิมพ์

“.. เมื่อปรากฏว่าจะให้ไทยเราฝ่ายเดียวซื้อตรงต่อจีน โดยจีนไม่ต้องซื้อตรงต่อไทยเราบ้าง เช่นนี้ และข้าพเจ้ารู้แน่แกใจแล้วแต่ไม่พูดขึ้น ก็เหมือนข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ทุยศต่อชาติของข้าพเจ้า ความสำเร็จในทางธรรมะทั้งไทยและฝรั่ง ไม่ยอมให้ข้าพเจ้าทุยศเช่นนั้นได้ ข้าพเจ้าเป็นไทยจริงๆ ไม่ได้เป็นไทยแต่ชื่อหรือเพื่อความสะดวงส่วนตัว และข้าพเจ้าไม่ได้มีทางที่หวังผลประโยชน์อย่างใด จากจีน แต่ถึงแม้จะมีผู้นำลามาให้ข้าพเจ้าและขอให้ช่วยพูดแทนพวกหัวหน้าจีนที่คิดแย่งข้าแผ่นดินสยามไปเป็นจีนโดยบังคับให้เด็กลูกจีนที่ใจเป็นไทยไปเข้าโรงเรียนซึ่งสอนแต่ภาษาจีนนั้น ข้าพเจ้าก็เห็นจะรับสินจ้างหรือสินบนเช่นนั้นไม่ได้ เพราะจะพูดไปโดยไม่ตรงความจริงเช่นนั้น ก็ขัดแก่ปากกระดากแกใจ บางทีข้าพเจ้าจะได้เป็นคนหัวเก่าพันสมัยไปก็ไม่ได้ แต่ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะขายผีปาก เพื่อพูดของไม่จริงไม่ได้ หรือแม้จะเพียงนั่งเสียก็ไม่ได้เหมือนกัน...”

(ถูกบังคับให้เป็นจีน)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพระองค์มิได้ทรงรับสินบน แต่พระองค์ทรงมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่มีจรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์

- ทรงแสดงว่าพระองค์มีความกล้าหาญและรับผิดชอบ

“... มีคนบางจำพวกมีความโกรธเคืองข้าพเจ้ามาก, และได้ทราบว่ายิวสืบทอดตัวข้าพเจ้า อยู่. ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าเขาจะต้องการรู้เอาไปทำไม, เพราะถ้าตั้งใจจะพูดจะชี้แจงให้ข้าพเจ้า เปลี่ยนแปลงความเห็นหรือถอนคำที่กล่าวมาแล้วละก็เห็นจะไม่เป็นประโยชน์แน่แท้; หรือแม้ว่าจะตั้งใจขู่กรรโชกให้ข้าพเจ้ากลัวจนต้องหยุดแสดงความเห็นอีกต่อไปก็เห็นจะไม่เป็นประโยชน์เท่ากัน...”

(ธรรมะกามาตะ)

“...เรารู้เรื่องนี้ได้รับไปรษณียบัตรเขียนด้วยหมึกแดงมาดำและกล่าวอาฆาตเสียขนานใหญ่ ว่า “รามจิตติ” อดดีมาก, จะต้องโดนเช่นนั้นๆ ชันพิลึก! ถ้าการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวโดยเปิดเผยและการโฆษณาความชั่วของราชศัตรูเป็นความผิดละก็, เขาเกิด..”รามจิตติ” รับผิดชอบ! ยิ่งกว่านั้นขอออกกล่าวว่าทำผิดเช่นนั้นโดยเจตนา, และตั้งใจจะทำผิดเช่นนั้นต่อไปอีกด้วย! ขอให้เข้าใจว่า เมืองเป็นเมืองไทย, ไม่ใช่เมืองขึ้นของอ้ายฮั่น; เพราะฉะนั้นจะมากปิดปากเราก็ไม่ได้ละพ่อเอ๊ย! ...”

(ความอดดีของรามจิตติ)

- ทรงแสดงพระองค์ว่ามีได้มือคติแต่พระองค์ยึดถือความถูกต้อง

“...ข้าพเจ้าต้องขอแสดงเสียแต่ต้นว่า ข้อความซึ่งข้าพเจ้าจะได้กล่าวต่อไปนี้เป็นความเห็นเฉพาะตัวตามที่ได้สังเกตและพิจารณาในเรื่องทั้งจีนในเมืองไทยและต่างประเทศ ความเห็นของข้าพเจ้าอาจจะไม่ตรงกับของท่านผู้ซึ่งได้พิจารณา ในเรื่องเดียวกันก็ได้ แต่ข้าพเจ้าหวังใจว่าท่านผู้อ่านทั้งหลายจะเชื่อข้าพเจ้าว่าในการที่แสดงความเห็นเรื่องนี้ ข้าพเจ้ามิได้มีความประสงค์มุ่งหมายชั่วร้ายอย่างหนึ่งอย่างใดเลยเถาว่าข้าพเจ้าจะได้ เริ่มพิจารณาเรื่องนี้ด้วยความเกลียดชังพวกจีนแต่ต้นมือก็หาไม่ ตรงกันข้ามข้าพเจ้ามีเหตุหลายประการที่ควรจะทำให้รู้สึกมีไมตรีจิตกับพวกจีน เพราะว่าไม่ใช่แต่พวกจีนเป็นชาวเอเชียทวีปด้วยกันเท่านั้น ข้าพเจ้ายังได้มีมิตรสหายที่เป็นจีนชอบพอกันมา แต่ยังมีเยว่ด้วยอีกหลายคน เพราะฉะนั้นในการที่ข้าพเจ้าจะเขียนต่อไป ไม่ใช่เพราะความรู้สึกส่วนตัวเลย ข้าพเจ้าแสดงความเห็นในเรื่องซึ่งเป็นปัญหาทั่วไปไม่ใช่ปัญหาเฉพาะตัวข้าพเจ้า (คือมุ่งประโยชน์แห่งสาธารณชน ไม่ใช่เฉพาะตัว) ...”

(พวกยิวแห่งบูรพทิศ)

“...ข้าพเจ้าอาจจะเพนลัทธิและที่จริงต้องขอรับสารภาพว่าได้เพนเช่นนั้น ในเมื่อข้าพเจ้าแต่งหนังสือถึงเรื่องเมืองอื่นๆ เช่น เรื่องเมืองจีน เพนตัวอย่างครั้นถึงคราวแต่งเรื่องเมืองข้าพเจ้าเข้าเอง ข้าพเจ้าก็ขบขันตำราของเจ้าลัทธิออกจากความคิดให้ไกลที่สุดเท่าที่จะไกลได้พิเคราะห์ดูกิจการแต่เพนไปจริง ถึงแม้ว่ากิจการนั้นจะไม่น่าดูสักเท่าใดก็ตามที่ โดยอาการเช่นนี้แหละ ข้าพเจ้าได้เขียนเรื่องการเลือกคนเข้าทำราชการโดยทางแข่งขัน สอบวิชา เพราะถึงแม้ว่าข้าพเจ้าได้แลเห็นคุณแห่งทางนั้นอยู่โดยเต็มใจก็ดี แต่อันตรายซึ่งอาจจะมีการใช้วิธีนั้นโดยลับตา ย่อมประจักษ์อยู่แก่ข้าพเจ้าโดยแน่ชัด และถ้าจะนิ่งเฉยเสีย ก็ดูประหนึ่งว่าข้าพเจ้าขาดความรู้สึกที่ดีต่อชาติอันแท้จริง ถ้าแม้ว่าการที่ข้าพเจ้าได้ทำไปแล้วนั้นเพนเหตุให้ระคายเคืองแก่เจ้าลัทธิ – ถ้าบุคคลเช่นนี้มีอยู่จริงในเมืองไทย เวลานี้ – ข้าพเจ้าจะขอกกล่าวได้แต่เพียงว่า ข้าพเจ้าไม่เสียใจเลย ...”

(เจ้าลัทธิ)

“... ความเห็นที่ข้าพเจ้าแสดงมาแล้ว ล้วนเพนสิ่งซึ่งข้าพเจ้าเชื่อมั่นในใจว่าเพนของถูกและเพนธรรม ,มิใช่ว่ากล่าวเท็จใส่ความอะไรใครเมื่อใด ...”

“... ข้าพเจ้าเพนนาครสยามผู้ ๑ ซึ่งมีอำนาจอันชอบธรรมตามนิติธรรมประเพณี และกฎหมายบ้านเมืองที่จะแสดงความเห็นโดยฐานเอกชนได้..”

“... ข้าพเจ้าได้ตั้งใจที่จะตั้งตนเพนผู้ถือพระพุทธศาสนาด้วยความจริงใจ, เพราะจึงได้พยายามประพฤติดนเพนผู้ตั้งอยู่ในธรรมะกามาตะตา..คือความไมโครธรรม ...”

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าพระองค์มิได้ทรงมือคติ แต่พระองค์ยึดถือหลักคุณธรรมและความถูกต้องเป็นเกณฑ์

1.2 การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม

- ด้อยการศึกษา

“... ในเมืองไทยเราก็คคล้ายกัน คือคนที่ได้รับการศึกษามาอย่างดีมีความสามารถในทางหนังสือก็ล้วนไปเข้ารับราชการทั้งสิ้น ไม่มีเวลาแต่งอะไร ลงในหนังสือพิมพ์ได้นอกจากเป็นครั้งคราว ส่วนผู้แต่งเรื่องลงหนังสือพิมพ์เป็นนิตยสารนั้น จึงมักเป็นพวกที่มีความศึกษาอย่างลวกๆ ...”

(การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ)

- ลงเรื่องเหลวไหลไร้สาระ

“... บางที่ท่านจะกล่าวกันว่า ท่านจำเป็นต้องอ่านของที่เขามาให้อ่านและถ้าข้อความและเรื่องราวในหนังสือนั้นไม่ใช่ชนิดที่ดีที่สุดถ้าไม่ใช่ความของท่านแต่ความจริงเป็นความผิดของท่าน! ถ้าท่านไม่พอใจอ่านเรื่องเหลวแหลก และความเห็นของคนจำพวกที่ถูกไล่ออกจากราชการ ท่านก็ไม่จำเป็นต้องอ่าน และถ้าพวกบรรณาธิการ(เอ็ดเตอร์) หนังสือพิมพ์รู้ว่าท่านไม่ชอบก็เป็นธุระของเขา ที่จะต้องหาเรื่องอย่างอื่นมาให้ท่านเมื่อเขาเห็นว่าการลงเรื่องเหลวไหลไม่มีสาระไม่เป็นกำไรแก่เขาแล้วเขาก็คงจะหาเรื่องที่ดีๆ ต่อไป

เรื่องนี้แล้วแต่ท่านผู้อ่านเองจะแสดงว่าท่านชอบเรื่องชนิดใด และถ้าแม้ท่านไม่ได้สมประสงค์ก็เป็นผิดของท่านเองที่ท่านพอใจอ่านแต่เรื่องเหลวๆ ...”

(การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ)

- ใจเขลาเบาปัญญาไร้สติ

“... ถ้ามีคนคัดค้านเข้าคราวใด ผู้ตั้งตนเป็นผู้รักษา”อิสรภาพ” นี้ก็มักใช้วาทะจาหยาบคาย คำว่าบุคคลอย่างทารุณซึ่งเขาเรียกว่าเป็นคำได้ตอบความใจเขลาของชาวเมือง แต่ส่วนข้อที่ตัวเองเป็นไพร่บัดชบและเป็นคนขี้อวด มีวุฒิอย่างนกแก้วที่สามารถจำคำของปราชญ์มากล่าวได้เป็นตอนๆ ฟังตนเองก็ไม่เข้าใจนั้น หาได้กระทบมันสมองของมันอันมันด้วยพิษแอลกอฮอล์นั้นไม่ ...”

(ความเห็นผิด)

- เป็นตลกจำอวดไม่สร้างสรรค์

“... ผู้ที่เรียกตนว่า “โคนนทวิศาล” นั้นตามความเข้าใจของข้าพเจ้าเห็นอยู่ว่าเขาไม่ได้ตั้งใจอย่างอื่นนอกจากที่จะประพฤติตนเป็นจำพวก ต้องการพูดให้ขึ้นมากกว่าอย่างอื่น วิทยาลัยดกยอมจะมีท่าทางต่างๆกันและมีวิธีเฮฮาต่างๆ กันวิธีของ”โคนนทวิศาล” นั้นใช้อย่างผิดข้าง คือใช้ถ้อยคำให้คันๆ คล้ายคนที่ชวนก่อกำเริบ แต่ครั้งใครหลงถือเอาถ้อยคำขอเขาเป็นจริงจังแล้วก็กลับหวนมาหวดเอาคนที่หลงในคำของเขา ปรับเอาเป็นคนเสียหายไปที่เดียวซึ่งท่านผู้ที่เคยดูถูกแล้วคงจะเข้าใจได้ว่า เป็นวิธีของดกยอมอย่างหนึ่งทีเดียว

ความต้องการของ “โคนนทวิศาล” นั้นก็คือ จะให้ข้าพเจ้าตอบแต่ข้าพเจ้าหาตอบไม่เพราะข้าพเจ้าทราบนิสัยของบุคคลผู้นั้นแล้วว่าเป็นอย่างไร (โดยเหตุที่ข้าพเจ้ารู้จักตัวเขาเอง และได้รับผลการเล่นตลกของเขาอยู่ ข้าพเจ้าทราบอยู่ดีว่าบุคคลผู้นี้จะได้มีความคิดริเริ่มอะไรได้เองหาไม่ได้ คงต้องคอยให้ใครเขาออกความคิดก่อน แล้วจึงเก็บเอาไปล้อเล่นหรือบิดความเล่นเพื่อสำแดงวิชาจำพวกของเขาเช่นนั้นอยู่เสมอ ...”

(ขอความเมตตา)

จากตัวอย่างข้อความทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงการลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้ามของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่าฝ่ายค้านส่วนใหญ่จะมีการศึกษาน้อย ขาดสติปัญญาความสามารถไม่มีความคิดเป็นของตนเองต้องอาศัยแต่อ้างคำกล่าวของนักปราชญ์ซึ่งตนเองมิได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมักจะชอบลงเรื่องที่เหลวไหลไร้สาระ และทำตัวเป็นตลกจำพวกเพื่อเรียกร้องความสนใจเท่านั้น

- จีนไม่น่าไว้ใจไม่ใช่ไทยแท้

“... ข้าพเจ้าได้เคยนี้กัศกรรย์และเจ็บใจที่ได้ฟังคนไทยผู้ร่วมชาติของข้าพเจ้าบางคนนิยมความเห็นของคนจำพวกนี้ซึ่งควรจะรู้ได้ดีกว่าเป็นไทยแต่ปากเท่านั้น เขาไม่รู้หรือว่าคนจำพวกนี้จะเป็นอย่างไรก็เป็นได้เพื่อความสะดวก ผู้ร่วมชาติของข้าพเจ้าไปเชื่อคนที่สามารถมีชาติได้ทั้ง ๒ ชาติเป็นอย่างน้อยหรือบางทีก็ถึง ๓ เช่นนี้ได้อย่างไร ยกตัวอย่างเช่น คนที่อ้างว่าตัวเป็นไทย แต่อวดตัวว่าเป็นหัวหน้าในหมู่จีน ข้าได้ว่าปรากฏว่าเป็นคนในบังคับของรัฐบาลฝรั่งเศสประเทศหนึ่งด้วยเช่นนี้ จะเรียกว่าเขาเป็นคนอะไรกันแน่ ...”

(ชาวต่างภาษา)

“... เพราะฉะนั้นในที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอวิงวอนท่านผู้ที่เป้นคนไทยเชื่อจีนว่าอย่างหลงไหลในถ้อยคำของพวกเขา “ไทยผสม” หรือ “จีนในสยาม” ซึ่งแท้จริงในใจเป็นชาวต่างชาติกล่าวชักชวนให้ตัวท่านผู้เป็นไทยแท้ๆ ไปเข้าเป็นพวกคั้งคาวกับเขา ...”

(ไทยผสม)

“... ก็ให้เห็นได้ว่าสมัยนี้ มีคนอยู่หมู่หนึ่งหรือหลายหมู่ก็แปลได้คอยป้องกันเพื่อมิให้จีนกลายเป็นไทย คนเหล่านี้ได้เดินวิธีโดยจัดการให้มีหนังสือพิมพ์จีนสำหรับสั่งสอนและอบรมความปรารถนาให้มีการหนังสือพิมพ์จีนสำหรับสั่งสอนและอบรมความปรารถนาและความรู้สึกเป็นชาติของจีนซึ่งอยู่ในเมืองไทย ตั้งโรงเรียนจีนขึ้นสอนแต่ภาษาจีนไม่สอนภาษาไทย... แท้จริงพวกจีนเหล่านี้ได้พยายามทำทุกสถานที่จะให้จีนกลายเป็น “นาคระผสม” ของเมืองไทย (และออกนามตนว่า “จีนสยาม” หรือ “สยามจีนนางกูร” ก็ยังคงตกอยู่ในฐานไทยผสม) ...”

(ปัญญา นายคูลี ยี่ ชาวอะเมริกา)

- จีนหวังประโยชน์เพื่อชาติตน

“... ในเวลานี้มีสโมสรและสมาคมของพวกจีนในสยามซึ่งได้จดทะเบียนแล้วหลายรายและจดหมายเหตุรายวันก็มีอยู่อย่างน้อย ๒ ฉบับ ซึ่งทำการเพื่อประโยชน์ของพวกจีนในสยาม ออกทั้งฉบับภาษาไทยและภาษาจีน ส่วนข้อความในฉบับไทยและฉบับจีนนั้น คงจะมีแต่คนบัดชบที่สุดนั้นเชื่อว่ากล่าวตรงกัน เพราะอันที่จริงแผนภาษาไทย กับแผนภาษาจีนของหนังสือพิมพ์จีนเป็นไทยนั้นมีข้อความแตกต่างกันเป็นอันมากทีเดียวในส่วนฉบับไทยนั้น แสดงความเห็นเข้าข้างจีนบ้างเล็กน้อยเจือปนไปด้วยข้อความผู้สัสำหรับหว่านต่าง ๆ ซึ่งตั้งใจจะทำให้สาธารณชนเข้าใจว่าเป็นข้างจีนแท้ๆ ทั้งโดยความนิยมและความรู้สึกความรักชาติก็ดี ความจงรักภักดีก็ดี ซึ่งหนังสือพิมพ์แผนกจีนมีความมุ่งหมายจะเพาะขึ้นนั้นล้วนแปลไปเพื่อประโยชน์ของเมืองจีนทั้งสิ้น ...”

(ไทยผสมเป็นคนที่ไม่พึงปรารถนา)

จากตัวอย่างข้อความทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้วิธีลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยทรงชี้ให้เห็นว่า ชาวจีนมิได้มีจิตใจที่ต้องการจะเป็นคนไทยแท้ ทั้งนี้จีนยังคงพยายามปลูกฝังความเป็นคนจีนให้กับคนจีนที่อาศัยอยู่ในเมืองไทยเสมอ โดยใช้หนังสือพิมพ์จีนเป็นเครื่องมือ นอกจากนี้ยังมีการตั้งโรงเรียนสอนแต่ภาษาจีนอีกด้วย พฤติกรรมดังกล่าวแสดงถึงจุดมุ่งหมายของจีนที่ทำการเพื่อประโยชน์ของเมืองจีนทั้งสิ้น

- ชี้อะไรเล่ามายาวาจาหยาบคาย

“... คนประเภทนี้ย่อมเป็นที่น่ารังเกียจแก่คนทั้งหลาย และเมื่อเขาดื่มสุราเพื่อขื่นขื่นด้วยแล้ว ก็เป็นอันเหลือสติกำลังที่จะทนทานได้จริง ถ้ามีคนคัดค้านเข้าคราวใดผู้ตั้งตนเป็นผู้รักษา” อิศรภาพ” นี้ก็มักใช้ยาวาจาหยาบคาย ต้าว่าเฉพาะบุคคลอย่างทารุณ ...”

(ความเห็นผิด)

- มีอคติส่วนตัว

“...ข้าพเจ้าไม่เหมือนคนไทยที่เขียนลงหนังสือพิมพ์โดยมากด้วยเหตุว่าข้าพเจ้าไม่มีสาเหตุแค่นเคืองรัฐบาล เป็นส่วนตัวท้าวๆ ไป หรือริษยาข้าราชการผู้หนึ่ง ผู้ใดโดยเฉพาะเลย เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงไม่มีความจำเป็นที่จะเอาโคลนเที่ยวป้ายหน้าผู้อื่น ซึ่งเป็นการเล่นที่ข้าพเจ้าไม่เห็นสนุกเลยแต่ไรมานี้แล้ว เพราะเหตุว่าคนใดที่เล่นของโสโครกก็มักจะต้องเปื้อนโสโครกเองเท่ากับผู้ที่ถูกป้าย...”

(เมืองไทยจึงตื่นเถิด)

- ไม่ยุติธรรมไร้เหตุผล

“... อีกประการ ๑ ความยุติธรรมบังคับให้ข้าพเจ้ากล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าการที่เราต้องพึ่งพาอาศัยเงินนั้น เป็นความผิดของรัฐบาลฝ่ายเดียว พลเมืองชาวไทยทุกคนย่อมมีทั้งความชอบธรรมและหน้าที่บางอย่างซึ่งจะต้องทำแต่พวกหนังสือพิมพ์และพวกนักพูดโดยมากมักจะพอใจ กล่าวแต่เรื่องความชอบธรรมอย่างเดียว ส่วนหน้าที่อันเป็นกรณียกขึ้นให้เป็นส่วนรัฐบาลรับเหมา ...”

(เมืองไทยจึงตื่นเถิด)

- ยึดค่านิยมเดิมที่ผิดๆ

“... หนังสือพิมพ์ในเมืองไทยในขั้นต้นเป็นปรปักษ์กับรัฐบาลด้วยเหตุนี้คนถูกไล่ออกจากราชการไปทำการในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวแล้ว และคนพวกนี้ย่อมจะประสงค์ให้ร้ายแก่รัฐบาลที่ได้เขา ครั้นต่อมาจึงกลายเป็นธรรมเนียมของผู้แต่งความเห็นลงหนังสือพิมพ์จะต้องคัดค้านรัฐบาล ไม่เลือกว่าจะมีข้อเคืองแค้นส่วนตัวหรือไม่ อาศัยเหตุที่คนจำนวนนี้มักจะแต่งข้อความที่ค้นคิดหรือบางทีก็เปื้อนไม่เป็นขึ้น จึงดูไม่น่าที่จะพึงสังเกตหรือให้เกียรติยศเขาคัดค้าน แต่โดยเหตุที่คนเราบูชาหนังสือพิมพ์จนเกินเหตุ ดังกล่าวมาแล้วนั้นแหละ เราจึงทำไม่รู้ไม่เห็นความใฝ่สูงแห่งจำพวกคนที่เรียกตนว่าเป็นคนหนังสือพิมพ์นั้นเสียทีเดียว ...”

(การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ)

จากตัวอย่างข้อความทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้วิธีลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยทรงชี้ให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะนิสัยที่ไม่ดีของนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านว่า เป็นคนขี้เหล้าเมายา วาจาหยาบคาย ลงหนังสือพิมพ์ด้วยความมีอคติส่วนตัว เช่น มีความอิจฉาริษยา เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ไร้เหตุผล ขาดความยุติธรรม รวมทั้งยึดถือค่านิยมที่ผิดๆ คือ เข้าใจว่าหนังสือพิมพ์จะต้องคัดค้านรัฐบาลเสมอ

1.2 การใช้จิตวิทยา

1.2.1 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs)

- ถ้าคนไทยหลงเชื่อคำยุยงจะทำให้ชาติวิบัติ

“... เมื่อความจริงเป็นอยู่เช่นนี้แล้ว ผู้ที่รักชาติจริงๆ หวังได้เห็นชาติของตนตั้งอยู่โดยถาวร สวัสดิภาพ ก็ควรที่จะต้องใช้สติเหนี่ยวรั้งใจของตนให้จงมาก มิให้หลงปล่อยใจไปตาม ลมปากของนักพูดจนเลยไปสู่หุบเหวหายนะบาบวมุข, อันยากที่จะตะกายกลับคืนมาได้ ...”

(อันตรรายแห่งความเข้าใจผิด)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเตือนให้คนไทยเห็นภัยจากการเชื่อคำยุยง โดยขาดสติและวิจารณญาณว่า อาจจะเป็นต้นเหตุนำไปสู่ความวิบัติของชาติได้

- ภัยจากจีนคนร้าย

“... เราควรรู้จักเลือกสรรกับจีนคนดีออกต่างหากจากจีนคนร้าย จีนคนดีเราก็ควรยกย่องนับถือตามที่เราควรจะได้รับยกย่องนับถือ แต่จีนคนร้ายเราควรจะพยายามรู้เท่าทันมันไว้ และช่วยกันทำการอุดหนุนเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในการกำราบปราบคนที่ประพฤติชั่วร้าย เปนศัตรูแก่นิกรชนทั่วไป ทั้งไทยและจีนกันเองจึงสมแก่กรณีย์แห่งคนไทยผู้เป้นพลเมืองดี

ด้วยความปรารถนาจะช่วยผู้อ่านของเราให้ได้ความรู้เท่าทันจีนที่เป็นคนร้าย เราจึงนำเรื่อง “อุบายต่างๆ ของผู้ร้ายจีน” ลงพิมพ์ ...”

(ควรอ่านด้วยวิจารณญาณ)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอบรมสั่งสอนให้คนไทยรู้สึกหวั่นเกรงภัยที่อาจจะเกิดจากจีนคนร้ายได้ เพื่อที่จะได้ระวังและปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดีได้อย่างเหมาะสม

1.2.2 ด้านความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันอันเป็นที่รัก (Belongingness and lover needs)

- ตอบแทนคุณบ้านเมือง

“... ผู้เป็นบิดามารดาอย่าอ้อมมีหน้าที่อุปถัมภ์บำรุงบุตรของตนให้เป้นประโยชน์แก่คณะแลเป้นพลเมืองที่ซื่อตรงต่อชาติ บุตรชายของตนต้องเป็นผู้สามารถฉลองพระเดชพระคุณ

พระมหากษัตริย์ทำคุณแก่บ้านเมืองของตน โดยอาการอันสมนามว่าคนไทย ส่วนบุตรหญิงนั้นเล่า ก็ควรจะเปนอาภรณ์ที่เชิดชูแก่ชาติ ...”

(ความไม่รับผิดชอบของบิดามารดา)

- ปกป้องบ้านเมือง

“... ข้าพเจ้าขอแนะนำความเห็นซึ่งกล่าวมาแล้วข้างต้นต่อผู้ร่วมชาติของข้าพเจ้าทั้งหลาย โดยหวังว่าพวกที่มีสติและความคิดจะเห็นด้วยข้าพเจ้าและช่วยข้าพเจ้าทำลายความหลงอันให้ผลร้ายอยู่แก่ชาติไทย ท่านทั้งหลายจงไว้ธุระในการพูดแก่พวกหากินในทางพูดและพวกหนังสือพิมพ์ เขาเถิด ส่วนเรานั้นควรคิดแล้วจึงทำเช่นนั้น ...”

(เมืองไทยจึงตื่นเถิด)

- ไม่ยอมให้ใครเหยียดหยามชาติไทย

“... ส่วนเราผู้เป็นไทยแท้ เป็นพลเมืองแห่งชาติไทย จะยอมนิ่งทนคนลามกผู้เป็นมลทินแก่นามว่าไทยต่อไปได้สักเท่าใด? ถ้าเราตกลงใจจะไม่คบค้ามันต่อไปเราก็ไม่จำเป็นต้องคบเลย เราไม่ต้องการความเป็นไทยชนิดที่พวกไพร่บัดซบเหล่านี้ล่าแดง! เราทั้งหลายมีความเป็นไทยของเราเอง อันเป็นสง่างามอยู่แล้ว ความเป็นไทยอย่างนี้แหละเราทั้งหลายพึงหวังสงวนไว้ให้ถาวรวัฒนา จนกว่าจะสิ้นดินฟ้า ...”

จากตัวอย่างข้อความทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปลุกฝังลัทธิชาตินิยม ปลุกใจให้คนไทยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ ให้มีความรักในชาติบ้านเมืองและให้รู้จักตอบแทนบุญคุณด้วยการเป็นพลเมืองดีของชาติ รวมถึงปกป้องและรักษาเกียรติคุณของชาติไทยไว้

1.2.3 ความต้องการที่จะเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs)

- ยกระดับตนให้ทัดเทียมชาติอื่น

“... ท่านทั้งหลายไม่คิดหรือว่า เราสมควรจะพยายามยกตัวเราให้เสมอเท่ากับชาติอื่นๆ จึงจะได้รับความนับถืออันแท้จริงแห่งชาติทั้งหลาย ไม่ใช่ถูกตบหลังอย่างปราณิดังที่เขาทำแก่เราอยู่ทุกวันนี้ ถ้าท่านเห็นว่าเปนการสมควรแล้วท่านต้องบากบั่น พยายามที่จะคิดจะทำอะไรด้วยตนเองบ้าง...”

(การเอาอย่างโดยไม่ดิตรอง)

- รักษาเอกลักษณ์ของชาติ

“... ถ้าท่านประสงค์ที่จะตัดความประพฤติเอาอย่างโดยไม่ไตร่ตรองต่อไป เวลานี้แหละเป็นโอกาสของท่าน เพราะว่าในขณะนี้เป็นการเหลือวิสัยที่เราจะเอาอย่างบรรดามหาประเทศได้ และการที่เราจะห่วงความเจริญของเราไว้ จนกว่าอาจารย์ทั้งหลายของเราจะเลิกฆ่าแกงกันนั้น ก็ไม่ได้เหมือนกัน

ส่วนประเทศเล็กๆ นั้นจะเอาอย่างเขาเป็นเรื่องอะไร? ข้าพเจ้าไม่เห็นประโยชน์ที่เราจะได้รับเลย แต่ตรงกันข้ามเราอาจทำเรื่องให้คนจำพวกที่เยวรอบโลกซึ่งไม่มีความรู้จริงจัง ไม่ว่าไพร่หรือเจ้าเขี่ยหยันเราเล่นเปล่าๆ ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าจะคุ้มประโยชน์และคู่ควรแก่เราเลย ...”

(การเอาอย่างโดยไม่ไตร่ตรอง)

- ยกย่องความศิวิไลซ์ของคนในชาติ

“... บัดนี้เราได้มีนามสกุลแล้ว นับว่าได้ขยับไปทันชนที่นับถือกันว่ารุ่งเรือง (ศิวิไลซ์) แล้ว ตามความเห็นแห่งสมัยใหม่ นับว่าเราดีกว่า ผู้ที่ยังคงใช้แต่แซ่ ไม่มีนามสกุลส่วนชื่อแซ่ของเราทั้งหลายถ้าแม้เราใคร่จะถามก็อาจจะบอกได้ว่าชื่อไทย เพราะพวกเราไม่ได้ต่างคนต่างแยกกันอยู่เป็นคณะย่อยๆอย่างโบราณแล้ว ...”

- ยกย่องเกียรติคุณของชาติ

“... ในฐานะที่เป็นคนไทยที่มีความปรารถนาดีต่อชาติ ข้าพเจ้าเชื่อว่าบัดนี้ถึงเวลาที่เรสมควรที่จะได้รับความไว้วางใจ ของชาวต่างประเทศแล้ว เกียรติคุณของเราในนานาประเทศก็มีผู้เชื่อถือพออยู่แล้ว และถ้าได้เลิกถอนกงสุลไปแล้ว ชาวต่างประเทศไม่มีเหตุที่ควรกลัวเลยว่าเราจะใช้อำนาจของเราในทางผิด ...”

(หลักฐานไม่มั่นคง)

- ยกย่องสติปัญญาของคนในชาติ

“... ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะพูดกับท่านผู้มีสติปัญญาความคิดและยังมีความเห็นมีน้ำหนักรท่านเห็นว่าเป็นของควรแหละหรือที่เมืองไทยอันเป็นประเทศที่รุ่งเรืองแล้วในหมู่ประเทศทั้งหลาย จะยังคงมีหลักแห่งสกุลวงศ์ง่อนแง่นอยู่เช่นนี้ ...”

(แต่งงานชั่วคราว)

จากตัวอย่างข้อความทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกระตุ้นให้คนไทยรักในศักดิ์ศรีความเป็นไทย รักษาภาพพจน์และเอกลักษณ์ของชาติไทยที่ดั่งงามไว้ในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามสร้างควมศิวไลซีให้ทัดเทียมอารยประเทศด้วย

1.3 การใช้เหตุผล

1.3.1 ด้านศีลธรรม

- กิเลสของมนุษย์

“... ยังมีทางอยู่อีกทาง ๑ แต่เป็นทางที่ยาก ก็คือสั่งสอนให้บรรดาบิดามารดาผู้รักภัยเสียในการที่ขายลูกสาว แต่เมื่อความโลภแห่งมนุษย์ยังมีอยู่หนาแน่นเช่นนี้ตราบดี และเมื่อยังนิยมการมีเมียลับ ซึ่งบรรดาหนุ่มๆ มีความประสงค์ที่จะซื้ออยู่เช่นนี้ การที่จะคิดแก้ไขในเรื่องนี้ก็ยังไม่เป็นที่หวังได้อยู่ตราบดีนั้น ...”

(การคำหญิงสาว)

- วิหิงสา

“... ข้อความที่กล่าวนั้นเกรงจะไม่ใช่ข้อเสียหาย ทัวไปจะเปนแต่โดยจำเพาะตัวบุคคล ซึ่งถูกออกนามนั้นกระมัง หรือบางคนก็เลยเหมาเอาว่าผู้เขียนความเห็นมาของหนังสือพิมพ์นั้น มีสาเหตุบาดหมางกับผู้ที่ตีเตียนนั้นเป็นส่วนตัว ดังนั้นผลที่ดีควรจะมิเพราะจดหมายเลยไม่มี เพราะเป็นธรรมดาผู้อ่านซึ่งตั้งตนเป็นกลางจะเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งเขาวิวาทส่วนตัวนั้น ดูไม่ใช่ธุระเลย ที่จริงเป็นที่น่าเสียใจที่ผู้ซึ่งมีจดหมายหรือส่งความเห็นลงหนังสือพิมพ์ มักมีความเข้าใจผิดในข้อที่ควรมิควร มักเข้าใจไปว่าถ้าคำคนเล่นได้แล้วยอมเป็นการเก่ง แท้จริงการด่ายอมให้โทษมากกว่าให้คุณ และอย่างน้อยก็ทอนประโยชน์แห่งถ้อยคำที่กล่าวนั้นลงไป เพราะถ้อยคำที่อาศัยความโกรธหรือความวิหิงสาเป็นเหตุ ย่อมเป็นถ้อยคำที่ผู้มีสติปัญญาไม่ถือเอามาเป็นข้อควรพิจารณา ...”

(ความเข้าใจผิด)

1.3.2 ด้านจริยธรรม

- ความไร้มุขยธรรมขาดความรับผิดชอบของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตร

“... เมื่อชายกับหญิงตกลงกันอย่างเรียบร้อย แต่งงานกันโดยธรรมดาโลกดั่งนี้ ก็ย่อมเห็นได้ว่ามิได้นึกถึงถึงการที่จะเป็นบิดามารดา ทั้งมิได้นึกถึงถึงความรับผิดชอบซึ่งจะต้องมีมาในฐานะที่เป็นบิดามารดา ความปรารถนาของเขาเมื่ออยู่อย่างเดียวแต่จะกระทำการสมครสังวาส ซึ่งเป็น

ความรู้สึกของเด็กรัจฉานโดยแท้ ปรากฏจากความมุ่งหมายและความคิดอันสูงซึ่งมีแก่นมนุษย์ที่ รุ่งเรือง ส่วนการที่เด็กซึ่งเกิดจากการร่วมสังวาสเช่นนั้น ได้รับความเลียดูรักใคร่ของบิดามารดา ก็เป็นธรรมดาของสัตว์ เพราะฉะนั้นจึงคงนับว่ามีลักษณะที่คล้ายสัตว์ชั้นต่ำกว่ามนุษย์อยู่มาก สัตว์ตัวผู้มักจะไม่เอาใจใส่เลี้ยงดูลูกเหมือนตัวเมีย ซึ่งถนอมรักษาลูกอยู่จนกว่าจะเติบโตพอที่จะ เลี้ยงตัวเองได้ ก็ถึงเวลาที่ลูกมันไปจากรังหรือที่อยู่ ส่วนตัวผู้มัน ถ้าเป็นสัตว์จำพวกนก ความเอา เป็นธุระในลูกของมันบางทีก็จะไม่สิ้นไปก่อนตัวเมีย แต่ถ้าเป็นพวกสัตว์กินนมตัวผู้มักก็ไม่เอาเป็น ธุระแก่ลูกเลย และโดยมากไม่รู้ว่าจะเกิดเมื่อไรด้วยซ้ำ ถ้าเป็นจำพวกสัตว์ที่มีเมียมาก เวลาที่พ่อ จะได้พบลูกครั้งแรกและครั้งที่สุดนั้น ก็คงจะเป็นเมื่อเวลาที่มันไล่ให้ลูกไปเสียจากหมู่ เพราะมีอายุ พอที่จะแย่งเมียของพ่อได้แล้ว ...”

(ความไม่รับผิดชอบของบิดามารดา)

- การอบรมธรรมจริยาแก่บุตร

“... ส่วนหญิงเล่าถ้าหากเป็นมารดาที่ดี (สาธุที่ยังมีมารดาเช่นนี้อยู่อีกมาก)! ก็ต้องทำ อย่างดีที่สุดที่จะทำได้ ถึงแม้ตัวซึ่งโดยธรรมดาของมนุษย์ควรจะมาช่วยเขาบำรุงลูก ไม่นำพา เขาก็ อุดสารให้เลี้ยงดูลูกไปโดยลำพัง เด็กคนใดที่มีมารดาดังว่านี้ก็นับว่าเป็นเคราะห์ดีอย่างที่สุด เพราะ เด็กนั้นได้มีโอกาสเจริญวัยในความพิทักษ์รักษาและความอบรมของมารดาที่รักบุตร ซึ่งจะทำให้ เขาเป็นคนสุภาพจริงใจ และต่อไปเป็นพ่อที่ดี ผู้เป็นที่จะไม่ลืมน้ำที่ที่เขาจะต้องกระทำให้แก่หญิงผู้ ได้ยอมมอบชีวิตให้อยู่ในความคุ้มครองของเขา แต่ถ้าหญิงผู้เป็นมารดานั้น ยอมให้ความรู้สึกอย่าง สัตว์เป็นใหญ่ ก็ยอมจะละทิ้งหน้าที่ซึ่งมารดาควรกระทำให้แก่บุตร เพื่อหาอุบายเหนี่ยวรั้งความรัก ของตัวซึ่งมีอยู่ที่ “เมียน้อย” นั้นกลับมา เด็กที่เกิดแก่มารดาเช่นนี้ นับว่าเป็นกรรมเสียตั้งแต่ ออก แล้ว เพราะเมื่อจะหาความรักของบิดาและมารดาเป็นเครื่องอบรมรักษาไม่ได้แล้ว เด็กก็จะ กลายเป็นเด็กป่าเถื่อนไว้แต่บิดามารดาของเขาจะกลับได้สติส่งให้เด็กไปอยู่เสียกับญาติพี่น้องซึ่งจะ ได้ช่วยดูแลหรือมิฉะนั้นส่งไปโรงเรียนที่พอจะได้ฝึกหัดสั่งสอนแล้ว เด็กนั้นก็จะเป็นคนที่เห็น ตัวเป็นใหญ่ ทำอะไรตามอำเภอใจบกพร่องในทางธรรมจริยาและความประพฤติ และถ้าเขาเลือก คบเพื่อนที่ชั่วแล้ว ในไม่ช้าก็จะถูกส่งไปตัดสันดานหรือเข้าคุก หรือถ้าเป็นเคราะห์ดีพอที่จะเอาตัว รอดจากที่เช่นนี้ได้ เขาก็ไม่เป็นที่เชิดชูแก่คณะที่เขาอาศัยอยู่เลย ...”

(ความไม่รับผิดชอบของบิดามารดา)

- หญิงถูกบังคับกดขี่ทางเพศ

“... ข้อ ๑ ว่าถึงการยินยอมพร้อมใจกันในการอยู่ด้วยกันแต่เดิมมา ข้าพเจ้าไม่สงสัยเลย ว่าการคงเป็นดังเช่นว่า แต่บัดนี้เป็นเช่นนั้นหรือ? ก็จำต้องตอบว่า หาได้เป็นเช่นนั้นเสมอไม่ เพราะ ในสมัยนี้มีหญิงสาวเป็นอันมากที่บิดามารดาขายเอาเงินใส่กระเป๋าและส่งตัวลูกสาวให้แก่ชายผู้ซื้อ

โดยมิได้ไต่ถามความเห็นของหญิงนั้นเลย ความเห็นของหญิงนั้นไม่เป็นข้อสำคัญ เพราะว่าเมื่อได้อยู่กินกับชายแล้วก็จำเป็นต้องรักชายอยู่เอง นี่เป็นข้อแก้ตัวของฝ่ายบิดามารดา ถ้าหากว่าจะคิดแก้ส่วนหญิงนั้นแล้วเป็นอย่างไร ? บางทีเขาก็รักสามีที่เขาอยู่กินด้วยแต่บางทีถ้าเขาไม่รักตามที่มีตัวอย่างอยู่เนื่องๆ หญิงนั้นเท่ากับตกนรกทั้งเป็นที่เดียว แต่เขาจะร้องทุกข์ก็หาไม่ได้ และถึงจะร้องก็ไม่มีความประโยชน์ เพราะเขาได้ถูกมัดมัดไว้กับชายอย่างแน่นหนา ไม่น้อยกว่าที่ทำพิธีแต่งงานอย่างพิสดารที่สุด

ข้อ ๒ ว่าถึงการยินยอมพร้อมใจกันในเวลาหย่าเลิกจากกัน ในข้อนี้ฝ่ายชายก็เกือบจะเลือกทำได้ตามอำเภอใจทุกอย่าง คือเมื่อชายรู้สึกเบื่อหน่ายหญิงที่อยู่ด้วยขึ้นมาเวลาใดก็ขับไล่ไปเสียให้พ้นได้ บางทีก็ยอมให้อาสมบัตินี้ไป บางทีก็ไม่ให้โดยไม่ต้องไต่ถามความเห็นของหญิงเลย ถ้าชายเป็นคนที่มีความใจกรุณาหน่อย ก็ไม่ถึงกับขับไล่หญิงไปเสียจากบ้าน เป็นแต่เขาก็มีเมียใหม่ แล้วมอบห้องและเครื่องใช้เครื่องแต่งตัวเสื้อผ้าของหญิงที่เขาสิ้นรักนั้นเป็นสมบัติของแม่เมียคนใหม่ ส่วนเมียคนเก่านั้นถ้าเป็นหญิงที่รู้สึกนับถือตัวอยู่ก็ต้องเก็บข้าวของไปจากบ้าน ฝ่ายชายถ้ายังจำได้ก็ส่งหนังสือตลกตามไปให้ภายหลังฉบับหนึ่ง ซึ่งแสดงความเต็มใจที่จะหย่าเลิกกัน ...”

(การคำหญิงสาว)

- การแต่งงานชั่วคราวขัดจริยธรรม

“...ลักษณะแห่งการแต่งงานกันโดยธรรมดาโลกนั้น ย่อมขัดกับทางจรรยาข้อนี้ย่อมปรากฏแก่คนทั้งปวง เพราะเหตุเป็นเครื่องบำรุงความชั่วร้ายหลายอย่าง มีการร่วมประเวณีปนเปและการทำชู้ เป็นต้น ทั้งเปิดประตูให้แก่หญิงแพศยาได้เข้ามาสมาคมแห่งหญิงผู้ดี และให้โอกาสแก่หญิงเถื่อนเหล่านี้มาล่อลวงชายหนุ่มๆที่จะเป็นคนดีให้ฉิบหายชายตนไปมากแล้ว ...”

(แต่งงานชั่วคราว)

1.3.3 ด้านปรัชญา

- วารสารศาสตร์

“... หนังสือเปนของได้คิดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องจารึกความคิดของคนเรา และเป็นเครื่องแสดงความคิดของคนหนึ่งให้ปรากฏแก่คนอื่นหลายคน โดยวิธีสะดวกกว่าการที่จะพูดด้วยปาก เมื่อเปนเช่นนี้ผู้เขียนหนังสือจึงเปนผู้ที่สมควรจะได้รับความนับถือยิ่งกว่าสิ่งที่เขาเขียน ...”

(การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ)

“... ควรเราจะใช้ความคิดไตร่ตรอง วางหนังสือและผู้เขียนหนังสือไว้ในที่อันควร คือการอ่านเรื่องราวในหนังสือพิมพ์ก็ดีในหนังสือเล่มก็ดี เราควรจะใช้วิจารณ์ญาณไตร่ตรองดู และรับรองแต่สิ่งซึ่งปัญญาของเราเองบอกว่าเป็นความจริงโดยทางนี้เท่านั้นแหละ ชาวเราจึงจะสามารถตั้งตนให้สมควรอยู่ในหมู่ชนที่รุ่งเรืองแล้วแท้จริง ...”

(การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ)

- นิติศาสตร์

“... ข้อ ๓ ว่าถึงความสะดวกแห่งการแต่งงานตามธรรมชาติ ในข้อนี้ข้าพเจ้าบอกไม่ได้จริงๆ ว่าสะดวกสำหรับใคร เพราะการที่จะรู้ว่าใครเป็นผัวเมียกันอย่างไรในเวลานั้นนั้นข้าพเจ้าไม่เห็นว่าเป็นของง่ายตาย เหตุว่าจะหาประกาศหรือแจ้งความที่ไหนไม่ได้ และจะหาพยานอื่นๆ ก็ไม่มี นอกจากพยานตาเห็น ซึ่งข้าพเจ้าไม่จำเป็นจะต้องกล่าวว่าค่อนข้างจะเป็นของหายากอยู่สักหน่อย ในเวลานี้มีคดีเรื่องมรดกตกค้างอยู่ในศาลเป็นอันมาก ซึ่งทำให้ศาลต้องเสียเวลาเกินกว่าที่ควร ด้วยเหตุว่าเกือบจะเหลือวิสัยที่จะพิสูจน์ได้ว่า ผู้ร้องขอส่วนแบ่งนั้นจะเป็นภรรยาของผู้ตายหรือไม่ เพราะฉะนั้นการแต่งงานกันโดยธรรมดาโลกจึงไม่เป็นของง่ายสำหรับตุลาการศาลหลวงเลย และความยุ่งยากของกิจการแผนกนี้ ย่อมเป็นผลดีแก่พวกหมอกฎหมายทนายความเสียจริงๆ ...”

(แต่งงานชั่วคราว)

“... หญิงที่เคราะห์ร้ายเช่นนี้ ไม่มีหนทางที่จะแก้ไขป้องกันความดูร้ายทารุณเช่นนี้ได้ เพราะว่าชายมิได้ทำสิ่งใดที่เป็นการนอกเหนือกฎหมายจะฟ้องในฐานล่อลวงประเวณีก็ไม่ได้ เพราะการที่พ่อแม่ตกลงยินยอมทำให้หญิงเป็นเมียของชายโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว และส่วนตัวเองก็ได้อยู่กับชายมาแล้วด้วยความพร้อมใจ ส่วนการที่เลิกหย่านั้นก็ไม่ได้กฎหมายตกลงว่าหญิงนั้นมีกรรมเพราะว่า “กฎหมายผู้ชายทำ” นั้นไม่ได้เปิดโอกาสอย่างไรให้หญิงร้องทุกข์ได้ ...”

(การค้าหญิงสาว)

- ด้านศึกษาศาสตร์

“... ขอให้ระลึกว่าโรงเรียนรัฐบาลแทบทั้งหมดสอนแต่เวลากลางวันเท่านั้น และเด็กก็มีเวลาอยู่บ้านมากกว่าโรงเรียน เราไม่ควรจะยอมให้บิดามารดาบดเสียซึ่งหน้าที่รับผิดชอบ โดยพากันมาติโรงเรียน ...”

(ความไม่รับผิดชอบของบิดามารดา)

- สังคมศาสตร์

“... ไม่มีข้อสงสัยแล้วว่า ภาษาเป็นเครื่องผูกพันมนุษย์ต่อมนุษย์แน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด และไม่มีสิ่งไหนจะทำให้คนรู้สึกเป็นพวกเดียวกันดีหรือแน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น และไม่มีสิ่งไหนจะทำให้คนรู้สึกเป็นพวกเดียวกันดีหรือแน่นแฟ้นยิ่งกว่าพูดภาษาเดียวกัน รัฐบาลทั้งปวงย่อมรู้สึกในข้อนี้ อยู่ดี เพราะฉะนั้นรัฐบาลใดที่ต้องปกครองชนต่างภาษา จึงต้องพยายามตั้งโรงเรียนและออก บัญญัติบังคับ ให้ชนต่างภาษาเรียนภาษาผู้ปกครอง ...”

- สรีรศาสตร์

“... จริงอยู่ในทางสรีรศาสตร์ ชายที่มีเมียหลายๆ คนย่อมจะไม่เสียหายเท่าหญิงที่มีผัว หลายๆคน ทั้งถ้าจะว่าไปในทางความสะดวกแก่ครอบครัว การที่ชายมีเมียหลายๆคน ก็ไม่ทำให้ เป็นการยุ่งยากอะไรแก่ครอบครัว เพราะหญิงเป็นผู้คลอดบุตรต่างหาก และเด็กเป็นลูกหญิงคนใด ก็ย่อมจะรู้ได้ง่ายๆ แต่ถ้ายอมให้หญิงคบชายกว่าหนึ่งคนแล้ว ก็จะไม่รู้ว่าผู้ใดเป็นบิดาของทารก ...”

(เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี)

2. การใช้ลีลาภาษา

2.1 การใช้ความเปรียบ

- ใช้ความเปรียบด้วยถ้อยคำสบประมาทเพื่อปลุกจิตสำนึก

“... ในสมัยนี้การเลี้ยงเมียไว้พร้อมๆกันหลายๆคนเป็นการสิ้นเปลืองมากจึงได้เกิดมี ธรรมเนียมเปลี่ยนเมียบ่อยๆ คืออยู่กับคนหนึ่งจนเบื่อแล้ว พอจะมีเมียใหม่ก็ได้คนเก่าเสียโดยหา เหตุเพียงเล็กน้อย หรือแม้ไม่มีเหตุเลยก็ได้ สมัยนี้มักใช้ลงแฉความในหนังสือพิมพ์ แทนหย่ากัน ตามแบบเก่า ซึ่งสะดวกดีสำหรับผู้ชาย!

การที่เล่เมียกันง่ายๆเช่นนี้ เป็นความเดือดร้อนอันใหญ่ยิ่งแก่ผู้หญิง เพราะผู้หญิงที่หย่า กับผัวแล้วมิใช่ว่าจะเที่ยวไปหาผัวใหม่ได้ง่ายๆ อย่างเช่นชายหาเมียใหม่ก็หาได้ น่าสงสารจริงๆ การที่อยู่เช่นนี้ได้เป็นของน่าอายที่สุด! ชาวไทยเราหมดยางอายหน้าด้านเป็นหนังข้างหนังแสดไป หมดแล้วหรือ จึงไม่ช่วยกันเดือดร้อนบ้าง? ถึงตัวท่านจะมีได้เป็นผู้ประพฤติเลวทรามเช่นนั้นเองก็ ตามแต่มีผู้ชายร่วมชาติและที่เป็นขุนนางก็มีมาก-ประพฤติเลวทรามเช่นนั้น จะไม่ช่วยกันออกปาก ตีเตือนบ้างหรือ? จะทนนิ่งทนนิ่งดูสิ่งที่เป็นโลกวัชชะกลายเป็นประเพณีสำหรับตราชาติเราว่าเปน ชาติคนป่าได้ละหรือ ขอให้เข้าใจว่าคนอื่น ๆ เขาตีราคาเราเหมือนหมคนะท่าน! ขอให้ตรองดูจงดี เกิด ...”

(เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี)

ตัวอย่างข้างต้นนั้นแสดงถึงน้ำเสียงของพระองค์ที่ทรงตำหนิผู้ชายที่มีภรรยาหลายคน แล้วมีหน้าซ้ำเมื่อตนไม่ต้องการ ก็ยังหาเหตุขบไล่ไสส่งภรรยาไปอย่างไม่รับผิดชอบ

บริบทสังคมดังกล่าวไม่ได้เป็นประเด็นที่คนไทยในสมัยนั้นมองว่าเป็นปัญหาเลื่อมล้ำทางสิทธิสตรี พระองค์จึงจำทรงพยายามกระตุ้นเตือนคนไทยให้เล็งเห็นความสำคัญ ทรงใช้โวหารเปรียบเทียบว่า

“การที่อยู่เช่นนี้ได้เป็นของน้าอายุที่สุด! ชาวไทยเราหมดยางอายุหน้าด้านเป็นหนังข้างหนังแดงไปหมดแล้วหรือ จึงไม่ช่วยกันเตือนรื้อนบ้าง?”

“จะไม่ช่วยกันออกปากติเตียนบ้างหรือ? จะทนนิ่งทนนิ่งดูสิ่งที่เป็นโลกวัชระกลายเป็นประเพณีสำหรับตราชาติเราว่าเปนชาติคนป่าได้ละหรือ”

“... อนิจจาแม้แต่ชื่อก็เขี่ยตัวเอง เราทั้งหลายเรียกตัวว่าไทย กลับเป็นทาสแห่งความประพฤติดุจทาสนั่นเอง คือความประพฤติที่ทำตนให้ต่ำต้อย

“... ข้าพเจ้าไม่ว่าเลยแม้แต่เล็กน้อย ถ้าท่านพอใจจะตั้งคนชาติอื่นไว้ในที่สำหรับบูชาและเมื่อเขาอยากจะนั่งอยู่ในที่อันสูงจนเวียนหัวเช่นนั้น ก็เชิญเถิด แต่เหตุใดท่านจึงต้องตีราคาคนร่วมชาติของท่านให้ต่ำไปเสียกว่าขี้ตั้นของคนจำพวกที่ท่านพอใจจะบูชานั้นด้วยแล้ว? ...”

(การทำตนให้ต่ำต้อย)

จากบริบททางสังคมที่เกิดจากการแสดงคตินิยมวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้พระองค์ทรงเห็นว่าคนไทยยกย่องว่าชาวตะวันตกจนเกินเหตุ จนขาดความนับถือยกย่องชาติของตนเอง ทรงเปรียบเทียบว่า

“เรียกตัวว่าไทย กลับเป็นทาสแห่งความประพฤติดุจทาส”

“เมื่อเขาอยากจะนั่งอยู่ในที่อันสูงจนเวียนหัวเช่นนั้น ก็เชิญเถิด”

“แต่เหตุใดท่านจึงต้องตีราคาคนร่วมชาติของท่านให้ต่ำไปเสียกว่าขี้ตั้นของคนจำพวกที่ท่านพอใจจะบูชานั้นด้วยแล้ว?”

- เปรียบเทียบให้เกิดภาพพจน์สร้างความเสื่อมศรัทธาต่อฝ่ายตรงข้าม

“... ในที่สุดยังมีความเห็นผิดอยู่อีกอย่าง ๑ ในเรื่องความเป็น”อิสระ” ซึ่งบางคนอธิบายว่าเป็นการเลือกทำอะไรตามอำเภอใจ ไม่เลือกว่าจะผิดหรือให้โทษเพียงใด คนประเภทนี้ย่อมเป็นที่น่า

รังเกียจแก่คนทั้งหลาย และเมื่อเขาตีมีสุราเฟื่องขึ้นด้วยแล้ว ก็เป็นอันเหลือสติกำลังที่จะทนทานได้จริง! ถ้ามีคนคัดค้านเข้าคราใด ผู้ตั้งตนเองเป็นผู้รักษา “อิสรภาพ” นี้ก็มักใช้วาทะบายบายคายว่า เฉพาะบุคคลอย่างทาร์ณ ซึ่งเขาเรียกว่าเป็นคำโต้ตอบความโง่เขลาของชาวพื้นเมือง แต่ส่วนข้อที่ตัวเขาเป็นไพร่บัดชบและเป็นคนขี้อวด มีวุฒิอย่างนกแก้วที่สามารถจำคำของปราชญ์มากล่าวได้เป็นตอนๆ ซึ่งตนเองก็ไม่เข้าใจนั้น หาได้กระทบมันสมองของมันอันมันด้วยพิษแอลกอฮอล์นั้นไม่ ...”

(ความเห็นผิด)

ทรงกล่าวถึงนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน ซึ่งได้รับแนวคิดตะวันตกในเรื่องเสรีภาพ แต่นำมาใช้ไม่ถูกต้องเหมาะสม ยังขาดความรู้และคุณสมบัติของนักหนังสือพิมพ์ที่ดี โดยทรงเปรียบนักหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะดังกล่าวว่า “แต่ส่วนข้อที่ตัวเขาเป็นไพร่บัดชบและเป็นคนขี้อวด มีวุฒิอย่างนกแก้วที่สามารถจำคำของปราชญ์มากล่าวได้เป็นตอนๆ ซึ่งตนเองก็ไม่เข้าใจนั้น หาได้กระทบมันสมองของมันอันมันด้วยพิษแอลกอฮอล์นั้นไม่”

2.2 การใช้คำถามชวนคิดหรือปฏิบัติ (Rhetorical question)

- ไม่ควรเอาอย่างต่างชาติจนขาดความนับถือตนเอง

“... สิ่งใดที่ได้รับคำสรรเสริญจากท่าน โดยจริงใจเว้นไว้แต่ที่ฝรั่งเขาได้ยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยแล้วเป็นไม่มี คนร่วมชาติของท่านไม่เป็นที่เชื่อถือได้ว่า จะทำอะไรสำเร็จถูกต้องโดยพลตนเองเลย และถึงแม้ผู้ที่เคยศึกษามาในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในยุโรป แม้จะได้เคยได้รับความฝึกหัดมาแล้วอย่างดีในสำนึกที่ดีที่สุด และถึงแม้จะได้มีความเชี่ยวชาญในกิจการมาแล้วนานเพียงใด ก็อย่าสำคัญเลยว่าจะได้ทำกิจการอะไรที่ใหญ่และสำคัญจริง เว้นแต่จะสามารถสำแดงให้ปรากฏว่าหมวกขาวอยู่ได้หมวกกะโล่จึงจะใช้ได้ การที่ชาวยุโรปเขาสำคัญว่าตัวเขาและชาติของเขาเป็นเช่นนั้นก็ควรอยู่ แต่เหตุใดเรคนไทยจึงได้พลอยติดตามเขาไปด้วยเล่า? ลืมเสียทีเดียวหรือว่าการที่เราคิดเช่นนั้น ก็เสมือนว่าเราขาดความนับถือในตัวเอง อันลักษณะซึ่งถ้าไร้แล้ว ก็ไม่มีชนหมู่ใดจะดำรงตั้งอยู่เป็นชาติที่ปกครองตนเองต่อไปได้ ...”

(การทำตนให้ต่ำต้อย)

- อย่าดูถูกความสามารถของคนไทยกันเอง

“... การที่เป็นเช่นนี้ ทำให้คนไทยทั้งหลายดูถูกความสามารถของตนเองมากขึ้นและการใช้ฝรั่งในการงานซึ่งคนไทยอาจทำได้ดีเท่ากัน ด้วยเงินเดือนแต่เพียงครึ่งหนึ่งหรือส่วน ๑ ใน ๓ ของฝรั่งก็จะมีมากขึ้น การตีราคาความสามารถของคนไทยเราต่ำเช่นนั้นจะมีอยู่ต่อไปอีกสักเท่าใด?

การส่งนักเรียนออกไปศึกษาในยุโรปปีละหลายๆ คนนั้น ถ้าเราไม่ไว้ใจให้เขาทำทำงานอันต้องรับผิดชอบแล้วจะมีประโยชน์อะไร? การศึกษาในบ้านเมืองของเรานั้นเล่า ถ้าคนของเราจะเป็นอะไรไม่ได้ นอกจากลูกสมุนแล้วก็มีคุณอย่างไร? ...”

(การทำตนให้ต่ำต้อย)

- ประชาชนไม่ควรหวังพึ่งรัฐบาล ต้องรู้จักพึ่งตนเองด้วย

“... ส่วนข้อที่ว่ารัฐบาลตั้งอยู่ในฐานะผู้อุปการะแก่พลเมือง คล้ายบุตรกับบิดานั้น ข้าพเจ้าย่อมเปรียบได้ดีแต่ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยตามความเห็นของ “ช่วยพายุ” ในส่วนหน้าที่บิดาที่ว่าจะต้องคอยตามเลี้ยงดูบุตรไปไม่มีที่สุด จริงอยู่เมื่อบุตรอันเยาว์ควรให้ได้รับความศึกษาในสำนักที่ดี ให้ได้รับการอบรมดี ฯลฯ แต่ถ้าเมื่อบุตรโตขึ้นแล้ว จะไม่เป็นหน้าที่บุตรเองเลี้ยงตัวเองบ้างหรือ? การให้ได้รับการศึกษาดีๆ นั้นเป็นหน้าที่บิดามารดา แต่ถ้าบุตรซึ่งได้รับความศึกษาอบรมดีแล้วไม่รู้จักรักตัวของตัวเอง จะเอาตัวรอดได้หรือ? เช่นผู้ที่ศึกษาและอุปสมบทในสำนักดีจนได้เป็นเปรียญแล้ว ลีอกออกมารับราชการจับโน่นฉวยนี้ จนฉวยเอาเงินหลวงเงินที่สุจริตที่สุด จึงต้องรับพระราชอาญาเช่นนี้ จะโทษบิดามารดาของนายเปรียญผู้นั้นหรืออย่างไร? คนเราในโลกนี้ได้ดีได้ชั่วเพราะกรรมของตนเองยิ่งกว่าสิ่งอื่น และถ้าใครไม่ช่วยตนเองแล้วถึงบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะช่วยเท่าใดก็ไม่พ้นความฉิบหาย ตรงกับสุภาษิตอังกฤษเขาว่า “ช่วยตนเองพระเจ้าจึงจะช่วยท่าน” ...”

- แต่งงานชั่วคราวขัดกับจรรยา

“... ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะพูดกับท่านผู้มีสติปัญญาความคิด และซึ่งความเห็นมีน้ำหนัก ท่านเห็นว่าเป็นของควรแหละหรือ ที่เมืองไทยอันเป็นประเทศที่รุ่งเรืองแล้วในหมู่ประเทศทั้งหลาย จะยังมีหลักแห่งสกุลวงศ์อ่อนแออยู่เช่นนี้? ถ้าเราจะทำให้กิจการภายในครอบครัวของเราแน่นหนาว่าการแต่งงานชั่วคราวไม่ได้แล้ว นามสกุลใหม่ของเราจะมีประโยชน์อะไรเล่า? ...”

(แต่งงานชั่วคราว)

- ชายจะผูกมัดใจหญิงได้ด้วยความดีมิใช่เสน่ห์หรืออำนาจ

“... ให้ได้มีโอกาสสมาคมกันเสียแล้ว ก็จจะวายความตื่นเต็นเห็นชายเป็นตัวอะไรที่ประหลาด อนึ่งข้าพเจ้าขอถามจริงๆ สักหน่อยเถิดประเพณีกักขังหญิงตามวิสัยของผู้มีเมียมากนั้น เป็นเครื่องป้องกันมิให้ลูกเมียเสียหายได้จริงละหรือ เมียน้อยในบ้านของท่านผู้มีบรรดาศักดิ์ มันลอบเล่นชู้กับลูกน้องของท่านบ้างหรือเปล่า? ลูกสาวของท่านไม่เคยถูกแม่สื่อพาไปถึงชายเสียบ้างหรือ? การบังคับให้หญิงในปกครองท่านตัดผมสั้น ทาฟันดำ เป็นเครื่องป้องกันมิให้ประพฤติเหลวไหลได้จริงๆ เทียวหรือ?”

เปล่าทั้งนั้น ปรากฏอะไรจะล้อมกามตัณหาไว้ไม่มีเลย! มีแต่ดวงจิตของสตรีเองเท่านั้นที่จะทรมานเหนี่ยวรั้งตัวเขาไว้ได้ การที่หญิงในปกครองของชาย ไม่แหกไปจากชายที่ชายล้อมไว้ นั้นชายสำคัญว่าเป็นเพราะความคิดดีของตน หรือเพราะเสน่ห์ของตนหรืออำนาจของตนจะนั้นหรือน่าหัวเราะจริงๆ ...”

(เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี)

- ไม่ควรเชื่อหนังสือพิมพ์โดยขาดสติปัญญาไตร่ตรอง

“... ในประเทศบรรดาที่มีได้ใช้ระเบียบการปกครองโดยคณะ ลักษณะการกี่ย่อมจะผิดแผกแปลกกันอยู่ บรรดาพวกที่แต่ความเห็นลงหนังสือพิมพ์ย่อมรู้อยู่แก่ใจว่าตนจะไม่ต้องรับผิดชอบทำการให้สมกับวาจาที่ลั่นไว้ และด้วยเหตุที่การตินั้นง่ายกว่าการชมหรือเถียงแทน การทำลายง่ายกว่าการสร้าง พวกที่ไม่ต้องรับผิดชอบเหล่านี้จึงมักเป็นพวกที่ชอบทำลายและชอบติ

ก็เมื่อการเปนอยู่เช่นนี้ ควรหรือที่เราจะเชื่อถือข้อความทั้งปวง ซึ่งนักหนังสือพิมพ์กล่าวนั้นจนเกินเหตุ? การที่เรายอมหลับตาอมเชื่อข้อความที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ โดยมิได้พิจารณาดูความมุ่งหมาย และความปรารถนาแห่งผู้แต่งเสียก่อนนั้น จะไม่เป็นการดูหมิ่นสติปัญญาของเราเองอยู่หรือ? ...”

(การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ)

2.3 การกล่าวเท็จหรือปฏิรูปจน์ (Allusion)

- ทรงอ้างถึงการหนังสือพิมพ์ในประเทศยุโรปและอเมริกา

“...ในประเทศยุโรปและอเมริกา ซึ่งมีตัวอย่างในการปกครองโดยคณะอย่างดีที่สุดและหนังสือพิมพ์ต่างๆ บรรดาที่มีในประเทศนั้นๆ ล้วนเป็นฝ่ายคณะใดคณะหนึ่งทั้งสิ้น ผลของการที่เป็นเช่นนี้ เป็นเหตุให้บรรดาหนังสือพิมพ์ต้องระมัดระวังในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ กล่าวคือ ในระหว่างที่คณะ “ก” ถืออำนาจในการปกครอง บรรดาหนังสือพิมพ์ซึ่งอยู่ฝ่ายคณะ “ก” ก็มีหน้าที่จะต้องอุดหนุนรัฐบาล และส่วนหนังสือพิมพ์ที่เป็นฝ่ายคณะ “ข” ซึ่งเป็นฝ่ายตรงกันข้าม (ออบโปสิชั่น) ก็มีหน้าที่แสดงความคิดเห็นทักท้วงรัฐบาล คราวนี้สมมุติว่าหนังสือพิมพ์ฝ่ายคณะ “ข” ได้ชักชวนให้สาธารณชนลงความเห็นว่าคุณคณะ “ก” ดำเนินการผิด แล้วจึงเลือกคณะ “ข” ขึ้นเป็นผู้ถืออำนาจปกครอง คณะ “ข” ก็จะต้องดำเนินการไปตามที่ฝ่ายตนได้แสดงความคิดเห็นไว้ ถ้าหากไม่สามารถที่จะทำไปได้ ก็ต้องทำอย่างที่คุณคณะ “ก” ได้ทำมาแล้วนั่นเองแล้วไซ้ร้ ก็ย่อมจะต้องทำหน้าที่ซึ่งไปไม่ใช่หรือ? ด้วยเหตุฉะนั้นบรรดาหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นฝ่ายคณะ “ข” จึงต้องระมัดระวังใน

การแสดงความคิดเห็นให้เป็นไปแต่ในเฉพาะส่วนซึ่งฝ่ายตนกระทำได้ในเมื่อได้รับอำนาจเข้าแทนที่
คณะ “ก” ...”

(การบุชานหนังสือจนเกินเหตุ)

- อ้างถึงพระราชบัญญัติเลิกทาส

“... เราคนไทยย่อมรู้สึกภาคภูมิใจในใจอยู่เสมอในการที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง
ได้ทรงประกาศพระราชบัญญัติเลิกทาส ซึ่งถึงแม้ว่าทาสที่เลิกนั้น ยังใกล้เคียงกับทาสที่เคยมีอยู่ใน
อเมริกา เพราะเหตุว่าทาสของเรานั้นเป็นเพียงลูกหนี้ที่อยู่รับใช้เจ้าเงินจำเพาะเวลาที่ยังมีหนี้และ
ถ้าหนี้หมดวันใด ลูกหนี้ก็เป็นอิสระแก่ตนไปจากบ้านเจ้าเงินได้ทันทีขณะนี้ดี แต่การเป็นทาสแม้
อย่างเขาเช่นนี้ ก็ชอบแล้วที่จะถือว่าไม่สมควรที่จะให้มีอยู่ในหมู่คนไทย การเลิกนั้นจึงได้พากันร้อง
สาธุการไม่แต่ในเมืองไทยทั้งหมดไปทุกหนแห่ง ว่าเป็นสิ่งประเสริฐซึ่งพระองค์ได้ทรงกระทำใน
รัชสมัยอันประเสริฐของพระองค์ ...”

(การคำหาญิงสาว)

- ทรงอ้างถึงกฎหมายลักษณะผู้เมียของไทยและประเทศต่างๆ โดยมาก

“... ส่วนกฎหมายของไทยนั้น ถ้าท่านพิจารณาดูแล้วก็คงจะเห็นได้ง่ายๆ ว่าในข้อที่เกี่ยวข้อง
ด้วยสตรี สตรีย่อมตกอยู่ในที่เสียเปรียบทุกสถาน ในการที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินสมบัติ เป็นต้น สตรี
เสียเปรียบผู้ชายปานใด แม้ผู้ที่มีวิชาเรียนกฎหมายก็ย่อมจะรู้อยู่แล้วไม่ใช่หรือ? ตามกฎหมาย
ของประเทศต่างๆ โดยมากผู้หญิงที่มีสามีแล้ว ไม่สามารถจะครอบครองสมบัติของตนเองได้ ต้อง
มอบให้สามีเป็นผู้ครอบครองแทน อีกอย่างหนึ่งกฎหมายลักษณะผู้เมียและลักษณะหย่าร้างกัน
ผู้ชายก็ทำกฎหมายขึ้นสำหรับความสะดวกของผู้ชายเป็นที่ตั้ง...”

(เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี)

- ทรงเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศอังกฤษกับกฎหมายสยามและประเทศในบูรพา ทิศ

“... ลองหยิบอุทาหรณ์โดยสังเขปมาดูกันเล่นก็ได้ ตามกฎหมายอังกฤษ ในส่วนลักษณะ
หญิงชายมีความเสมอหน้ากันโดยมีผู้เมียเดียวเหมือนกันจริงอยู่ แต่ในการที่หย่ากันฝ่ายชายก็
ได้เปรียบเสียแล้ว เพราะฝ่ายชายอาจจะฟ้องหย่าขาดจากภรรยา เพราะภรรยาคบชู้เท่านั้นพอแล้ว
ฝ่ายหญิง ถ้าจะฟ้องหย่าขาดจากชายต้องแสดงหลักฐานว่าสามีของตนนั้น นอกจากจะมีเมียอีก
คนหนึ่ง ได้ทอดทิ้งขาดสนธิวาสไปแล้วไม่มีกำหนดตั้งปี หรือว่าสามีได้ข่มเหงอย่างทารุณหยาบซ้ำ
จึงจะฟ้องขึ้น ตามกฎหมายสยามและประเทศต่างๆ ในบูรพาทิศ กฎหมายอนุญาตให้ชายมีภรรยา

ได้ไม่ว่าที่คน แต่หญิงคบชู้ยอมเป็นเหตุให้สามีหย่าร้างได้ อีกทั้งทรัพย์สินทั้งปวงก็ถูกริบให้แก่ผู้หมดด้วย ...”

(เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี)

- ทรงอ้างถึงสภาพของสตรีของพวกคนป่า

“... ในคณะมนุษย์ที่ต่ำที่สุดในระดับแห่งความรุ่งเรือง เช่น พวกเงาะป่า พวกคนป่าในเกาะบอร์เนียวและเกาะทวีปอาฟริกา เป็นต้น สภาพของสตรีเป็นอย่างไรควรพิจารณาดู ในคณะมนุษย์ที่กล่าวมาแล้วนี้ สตรีเป็นวิญญูณกะทรัพย์ของบุรุษโดยแท้ และผู้ชายประพฤติต่อผู้หญิงเหมือนประพฤติต่อปศุสัตว์ ...”

(เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี)

- ทรงอ้างถึงการตั้งนามสกุลของประเทศอื่นๆ

“... ส่วนพวกสก๊อตนั้น ได้ใช้นามตามแคลนเรื่อยมาจนกระทั่งเมื่อตกไปอยู่ในความปกครองของอังกฤษ ซึ่งมีธรรมเนียมใช้นามสกุล อังกฤษจึงบังคับให้ใช้นามสกุลบ้าง พวกสก๊อตที่มีชื่อแซ่อยู่แล้ว จึงใช้ชื่อแซ่นั้นเองเป็นนามสกุลโดยมาก แต่บางคนก็ได้เลือกเอานามสกุลใหม่ตามระเบียบตั้งฉายา คือ อาศัยเกณฑ์ลักษณะบุคคลบ้าง เกณฑ์ทางหาเลี้ยงชีพบ้าง

เกณฑ์ตำบลภูมิลำเนาบ้าง เกณฑ์ชื่อบรรพบุรุษบ้าง อย่างที่อังกฤษใช้ชื่อ และในประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ที่มีนามสกุลแล้ว ก็ได้เกิดมีอาการเช่นเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วนั้น เพราะฉนั้นชาติที่รุ่งเรือง (ศิริไลซ์) แล้ว ตามความนิยมอย่างสมัยใหม่ถึงแม้ที่มีประเพณีใช้ชื่อแซ่อยู่แต่เดิมก็ได้เปลี่ยนเป็นใช้นามสกุลแทนแล้วยังคงเหลือแต่เงินที่ยังคงใช้ชื่อแซ่ตามแบบเก่าอยู่ชาติเดียว ...”

(เปรียบเทียบนามสกุลกับชื่อแซ่)

- ทรงอ้างถึงพระราชบัญญัตินามสกุล

“... การที่ทรงโปรดเกล้าฯ ออกพระราชบัญญัตินามสกุลนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงพระราชดำริตามชื่อแซ่ของจีน เพราะเราต้องเข้าใจว่าพระองค์คงจะทรงพระปรีชาสามารถพอที่จะทรงทราบชัดเจนว่า ชื่อแซ่กับนามสกุลนั้นผิดกันอย่างไร คงจะไม่ทรงพระราชนิยมไปตามประเพณีต่างภาษา ซึ่งพินสมัยอย่างเช่นประเพณีใช้ชื่อแซ่นั้นเป็นแน่แท้ ...”

(เปรียบเทียบนามสกุลกับชื่อแซ่)

ฝ่ายค้าน

ในด้านสังคมและวัฒนธรรมฝ่ายค้านแสดงจุดยืนทางความคิดในประเด็นขัดแย้งเรื่องเสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์ว่า หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องมีเสรีภาพเพื่อการปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดอันจะนำความเจริญมาสู่บ้านเมือง ในประเด็นสิทธิของเด็กด้านการศึกษา ฝ่ายค้านนักหนังสือพิมพ์จึงเห็นว่าการสอนภาษาจีนมีประโยชน์และมีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเด็กชาวจีนและในประเด็นสิทธิสตรี ฝ่ายค้านเห็นว่า การยกระดับฐานะของสตรีโดยให้มีสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นความคิดที่ดี แต่คงไม่สามารถทำได้ รัฐบาลควรให้ความสนใจในการแก้ปัญหาการปกครองบ้านเมืองจะดีกว่า

จากจุดยืนทางความคิดดังกล่าวฝ่ายค้านได้แสดงการสร้างความปลอดภัยทางความคิดซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. การโน้มน้าวใจ

1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือ

1.1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือให้ฝ่ายตนเอง

- ประชาชนเป็นผู้ตัดสินคุณภาพของหนังสือพิมพ์

“... เจ้าของหนังสือพิมพ์ก็ย่อมจะยกย่องหนังสือพิมพ์หรือความเห็นของตนว่าเป็นการถูกต้องแลดีกว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นๆเป็นธรรมดา เพราะถ้าไม่คิดว่าเช่นนั้นก็คงไม่มีมาณะที่จะออกต่อไปได้ แต่ที่แท้หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นจะดีหรือเลวมันไม่เกี่ยวกับความพอใจหรือไม่พอใจของมหาชนต่างหาก ถึงจะอวดว่าดีเป็นสวรรค์วิมานอะไร ถ้ามันไม่ดีจริงแล้วก็คงหาประโยชน์ไม่ได้ ...”

(“แข่งขันกันไม่ใช่ถุษา”, กรุงเทพเดลิเมต์, วันที่ 2 กรกฎาคม 2456)

“...การที่หนังสือพิมพ์เดินมาเช่นนั้นจึงไม่มีผิดเพราะถ้าจะมีผิดบ้างก็ราชการเองโดยมากที่ไม่ใครให้ความรู้ที่จริง หนังสือพิมพ์ก็คงได้ผลอยู่คือราษฎรก็ต้องนิยม มิฉะนั้นก็จำหน่ายไม่ได้มีอินพพรอนไม่ได้เพราะไม่ได้แกล้งพูดฝืนความจริง ย่อมฟังความต้องการของราษฎรโดยมากซึ่งเห็นว่าเป็นทางที่ขอบไม่ใช่เข้าข้างราษฎรนอกกริดนอกรอยแลเรื่องที่เหมาะสมจะทำหรือข่าวก็ลงพิมพ์แล้วโดยมากก็ได้มาจากราษฎรหรือราษฎรรู้แล้ว บอกมาเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ แม้ราชการจะฝืน

เสียหรือปฏิเสธเสีย ความจริงก็หนีความจริงไม่พ้นไปได้เท่าไรราษฎรก็คงรู้ได้ตามความชอบนั้นจริง...”

(“ใครเสียผล”, กรุงเทพเดลิเมสต์, วันที่ 2 พฤษภาคม 2460)

ข้อความข้างต้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของฝ่ายค้านให้ประชาชนเห็นว่าหนังสือพิมพ์ถ้าไม่ดีจริงคงไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน

- อ้างความรู้ความสามารถ

“...คณะเราจึงได้เริ่มออกหนังสือพิมพ์กรรมกรฉบับนี้ขึ้นปฐมฤกษ์ก็โดยเรามีความประสงค์จะรวบรวมพวกเราเหล่ากรรมกรสยามให้รวมกันเข้าเป็นหมวดเป็นหมู่ เพื่อให้พ้นอำนาจธรรมของนายจ้างหน้าเลือด..แล้วเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีไหวพริบฉลาดในหมู่ของตนขึ้นเป็นหัวหน้า...”

(“คอลัมน์พวกเราควรดำริห์”, กรรมกร, วันที่ 22 มีนาคม 2466)

ข้อความข้างต้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของฝ่ายค้านว่าหนังสือพิมพ์กรรมกรเลือกหัวหน้าที่มีความรู้ความสามารถมีไหวพริบและฉลาดขึ้นเป็นบรรณาธิการ

- เปิดรับข้อมูลข่าวสารอยู่เสมอ

“... แต่ถ้าเราจะฟังความเห็นของมิสเตอร์เวสเทินโฮล ซึ่งเป็นผู้จัดการบริษัทไฟฟ้าสยามได้ออกความเห็นเรื่องประเทศสยามว่า บกพร่องอยู่มากแต่ไม่เป็นการมั่นคงพอแล้วก็น่าจะใจหายเราไม่อยากจะนำมากล่าวซ้ำอีก ท่านนักเลงอ่านหนังสือต่างๆ คงจะได้ยินได้ฟังแล้ว ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเมสต์, วันที่ 24 กรกฎาคม 2456)

ข้อความข้างต้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของฝ่ายค้านโดยแสดงถึงการติดตามข้อมูลข่าวสารอยู่เสมอของนักหนังสือพิมพ์

- ความปรารถนาดีต่อชาติบ้านเมือง

“...เรามีความสนใจที่ได้เห็นหนังสือพิมพ์เพื่อนร่วมสมัยของเราได้ทำสงครามปากกาต่อกันอย่างรุนแรง กิริยาที่ประหัดประหารต่อกันนั้นถ้าจะพูดตามภาษาศัพท์เมื่อ ๒ ปีก่อนนี้แล้ว ต้องเรียกว่าทำกันอย่างทารุณกรรมทีเดียว กล่าวคือ ฝ่าย ๑ หว่านปรีภักษ์ของตนเป็นอะไรต่อมิอะไรเกือบไม่ใช่มนุษย์! อีกฝ่าย ๑ ก็ต่อสู้ด้วย “แดนโยม” มีชุดกันถึงเบื้องสูงเจ็ดชั่ว เบื้องต่ำ ๗ ชั้น (รวม ๑๔ ลำดับ) ดูเป็นการน่าสยดสยองเหลือเกิน ที่จริงหนังสือพิมพ์ทั่วโลกเขาย่อมทำสงครามปากกาต่อกันอยู่เนื่อง ๆ เหมือนกัน แต่ข้อที่เขายกขึ้นเป็นสงครามนั้น โดยมากเป็นความเห็นเรื่องรี

ชั้น เช่นเดียวกับปัญหากฎหมาย ซึ่งต่างคนเห็นไปคนละทาง ต่างก็แสดงความเห็นออกมา เพื่อให้มหาชนวินิจฉัย การสงครามปากกาเช่นนั้นย่อมมีประโยชน์แก่ผู้อ่านมาก เพราะตามธรรมดาเหตุการณ์ทั้งหลายเมื่อมีผู้เขียนขึ้นมาแล้ว ก็อาจทำให้เหตุการณ์นั้น ๆ เกิดกระจ่างขึ้นไม่เหมือนดังการสงครามที่เพื่อนร่วมสมัยของเราได้ทำขึ้นโดยเนื่องจากข้อเท็จจริงของบุคคลคน ๑ ซึ่งมีตัวรับผิดชอบอยู่แล้ว ตั้งถ้อยสำนวนที่ได้แย้งกันก็เลยเกิดออกจากประเด็น กลายเป็นต่างถือนวนจะกันเพื่อจะสำแดงให้ผู้อ่านเห็นว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้จะเก่งโดยปราศจากเมตตาปราณีต่อกันเช่นนี้ ย่อมเป็นการไม่สมควรเลย ใช่แต่เท่านั้นเรายังจำได้ว่าเมื่อหนังสือฉบับ ๑ พิมพ์ปฏิสนธิขึ้นนั้น ได้แสดงรูปภาพจับมือหนังสือพิมพ์อีก ๒ ฉบับ หมายความว่า สัมพันธมิตรกันเพื่อจะปราบพวกกังฉินหรืออะไรต่ออะไรก็ตาม แต่เป็นเวลาไม่ถึง ๒ เดือน กลับมาเป็นศัตรูกันขึ้นเองอย่างร้ายแรง ผิดธรรมดาเช่นนี้ได้คิดดูบ้างหรือเปล่าว่าผู้อ่านเขาจะนึกว่านิสัยของคนไทยเราเป็นอย่างไบบ้าง เพราะฉะนั้นเราจึงขอวิงวอนเพื่อร่วมสมัยของเราทั้ง ๒ ฝ่ายจงวางปากกาที่ใช้เป็นอาวุธนั้นลงเสีย และกับพันธมิตรกันเถิดต่างคิดหาเรื่องกล่าวเพื่อให้ประโยชน์แก่ประเทศบ้านเมืองจะดีกว่าที่จะมาเสียเวลาทำการวิวาทกันเช่นนี้...”

(“ขอเลิกกันเสียเถิด”, จีนในสยามวารศัพท์, วันที่ 28 กรกฎาคม 2463)

ข้อความข้างต้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของฝ่ายค้านโดยการแสดงเจตนาว่าต้องการทำเพื่อประโยชน์ของแก่บ้านเมือง ทั้งนี้ฝ่ายค้านแสดงความคิดต่อเหตุการณ์ “สงครามปากกา” ว่าสมควรที่จะยุติกันและหันมาเขียนเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง

- มีจรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์

“...ความจริงหนังสือพิมพ์ย่อมเป็นกลางสำหรับลงข่าวคราวของสาธารณชนและสาธารณประโยชน์ทั้งธุการและตุลาการทางราชการและไม่ใช้ราชการ หรือนัยหนึ่งที่เป็นหูเป็นตาของรัฐบาล แลเป็นปากเสียงของพลเมืองสำหรับเสนอความทุกข์แลสุขของพลเมือง แลร้องขอความยุติธรรม เกลียดคนทุจริต บูชาผู้สุจริต ไม่มีอคติ ๔ ประการ เข้าครอบงำเห็นดีเห็นชั่วประการใดก็ย่อมจะพูดไปอย่างนั้น ไม่ประมาณว่าผู้ที่จะถูกติเตียนนั้น จะเป็นคนใหญ่คนโตหรือประการใดสุดแต่ประพฤติไม่ชอบธรรม เป็นต้นกดขี่ราษฎร ทำให้ความเดือดร้อนหรือประพฤติในหน้าที่ราชการไม่ดีไม่งาม ก็ช่วยแนะนำตักเตือนแลกลับความประพฤติเสียใหม่ ...”

“...ความจริงหนังสือพิมพ์ย่อมเป็นกลางสำหรับลงข่าวคราวของสาธารณชนและสาธารณประโยชน์ทั้งธุการและตุลาการทางราชการ แลไม่ใช้ราชการหรือนัยหนึ่งก็เป็นหูเป็นตาของรัฐบาล แลเป็นปากเสียงของพลเมืองสำหรับเสนอความทุกข์แลสุขของพลเมือง แลร้องขอความยุติธรรมเกลียดคนทุจริต บูชาผู้สุจริต ไม่มีอคติ ๔ ประการเข้าครอบงำ เห็นดีเห็นชั่วประการ

ใด ก็ย่อมจะพูดไปอย่างนั้น ไม่ประมาณว่า ผู้ที่จะถูกติเตียนนั้นจะเป็นคนใหญ่คนโตหรือประการใด...”

(“ความลับของแมนจู”, กรุงเทพเดลิเมล์, วันที่ 20 พฤษภาคม 2456)

- มีหลักเกณฑ์ของของนักหนังสือพิมพ์

“...ธรรมดาของหนังสือพิมพ์เมื่อจะแสดงความเห็นอย่างใดออกมา ต้องเอาไศรยหลักเหล่านี้เป็นเกณฑ์คือ (๑)ข้อเท็จจริง (๒) ปัญหากฎหมายหรือกฎธรรมดา (๓) ความรู้ในวิทยาศาสตร์ยังมีข้อสำคัญที่สุดคือ ต้องให้ความยุติธรรมกับชนทั่วไป ถ้าความเห็นที่แสดงออกมาผิดจากหลักที่กล่าวมานี้แล้วก็ต้องเรียกว่าขยายชี้เท่อหรือพูดด้วยอคติครอบงำ...”

(“วิสาสะกับหนังสือพิมพ์ไทย”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 10 พฤษภาคม 2464)

- มีความรับผิดชอบไม่ด่วนสรุปโดยไม่มีหลักการ

“กรุงสยามจะอยู่ในสถานะอันควรวิตกด้วยเรื่องการเงินเหมือนอย่างประเทศอื่นๆในโลกเพียงไรหรือไม่ ดูเหมือนเป็นปัญหาที่น้อยคนในหมู่ชาวเราจะได้นึกรำพึง ความจริง ถ้าเราจะลองคิดดูบ้างก็คงจะได้พบเหตุกันทำให้หนักใจหลายสถาน

เพียงแต่จะแลดูการค้าขายในบ้านเมืองเราตามสภาพที่เป็นอยู่ในเวลานี้เท่านั้นแล้ว ก็ความรู้สึกว่าตลาดแห่งการค้าขายกำลังตกอยู่ในความทรุดโทรม บรรดาห้างร้านใหญ่ ๆ ซึ่งได้ตั้งมาเป็นเวลาช้านานหลายปีต้องเลิกล้มไปหลายแห่งด้วยกัน บางแห่งก็อยู่ในสถานเสี่ยงโชคหรืออ่อนแอเต็มทั้งนี้หรือทั้งนั้นเป็นเหตุอัน ๑ ที่วัดความเป็นอยู่ของบ้านเมืองเรา แต่สาเหตุแห่งความทรุดโทรมจะสืบ

เนื่องมาจากอะไรหรือทางไหน คงเป็นข้อยากที่ใครจะกล้ายืนยันลงไป กล่าวได้อย่างกว้าง ๆ แต่เพียงว่า ความทรุดแห่งพาณิชย์การของเราเกิดจากเหตุทั้งภายนอกและภายใน...”

(“สภาพแห่งพลเมือง”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 9 มิถุนายน 2463)

จากตัวอย่างข้อความทั้งหมด เป็นการสร้างความชอบธรรมทางความคิดของฝ่ายค้านที่แสดงให้เห็นถึงจรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์คือ ไม่มีอคติ ๔ ประการ และตั้งใจทำหน้าที่เพื่อเสนอแนะข้อแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาดเพื่อการพัฒนาบ้านเมือง

1.1.2 การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม

- รัฐบาลล่มจมเพราะไม่ฟังเสียงหนังสือพิมพ์

“... รัฐบาลแมนจูต้องคืนอำนาจให้แก่จีน ถ้าจะว่าไม่รู้แลไม่ทราบเสียเลยก็เป็นเพราะเหตุใดเล่าจึงไม่ทราบ เพราะนักหนังสือพิมพ์ทั้งในกรุงนอกกรุงย่อมตะโกนอยู่ทุกวัน จนชาวต่างประเทศ เช่น ประเทศสยาม เป็นต้น รู้เรื่องของก๊กเหิงดีว่า มีกำลังพลอย่างไร แลใครเป็นตัวการก๊กเหิงจะเดินแผนอย่างไร

ข้อเหล่านี้เป็นเรื่องที่น่าสงสัยว่าเหตุใดรัฐบาลจึงนอนหลับตาไม่ลืมหูลืมตาเหตุผลที่จะเป็นไปได้บ้างปล่อยจนเสียอำนาจแลต้องทิ้งราชสมบัติ ...”

(“ความหลังของแมนจู”, กรุงเทพฯเดลิแมส, วันที่ 20 พฤษภาคม 2456)

ข้อความข้างต้นเป็นการลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม โดยการกล่าวถึงรัฐบาลแมนจูที่ไม่ยอมฟังเสียงจากนักหนังสือพิมพ์จนในที่สุดก็ต้องเสียอำนาจและต้องทิ้งราชสมบัติ

- ความไม่ปรารถนาดีต่อคนจีนของหนังสือพิมพ์ไทย

“... เมื่อเร็วๆ นี้ ได้มีผู้ออกความเห็นลงในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งข้างต้นก็พูดถึงอั้งยี่ที่ตำบลพระไชนง ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่ทันจะรู้เห็นเพื่อปราบปราม แต่ความต่อไปเลยกล่าววโรภาสถึงพวกจีนทุกคนโดยไม่เลือกหน้า ดูปราหนึ่งว่าคนจีนที่มาพึ่งพระโพธิสมภารมีจำนวนตั้งแต่เจ็ดแปดแสนคนนั่น ล้วนเป็นผู้คิดคดทรยศมุ่งร้ายต่อประเทศสยามทั้งสิ้น แลยิ่งกว่านั้นขึ้นชื่อว่าชาติจีนแล้วก็ต้องเป็นคนทุจริตไม่ว่าจีนเมืองนี้หรือเมืองใดที่สุดจนเมืองจีนเอง ...”

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าฝ่ายค้านใช้การลดความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้ามว่าแสดงความไม่ปรารถนาดีต่อชาวจีน ด้วยการลงข่าวกล่าวร้ายเหมารวมชาวจีนอย่างไม่ยุติธรรม

- หยาบคายไร้เหตุผล

“...ถึงแม้รัฐบาลจะเห็นประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดที่จะไม่ยอมให้จีนเข้าเมืองตามอำเภอใจโดยไม่มีจำกัดก็ดี ก็ไม่จำเป็นต้องประกาศโลกว่าเพราะเหตุจีนเป็นชาติทุจริตที่คบค้าสมาคมไม่ได้ การที่ใช้คำบริภาษโดยไม่สมควรเช่นนั้นถึงจะไม่เห็นแก่ธรรมะก็ควรจะคิดถึงผู้ที่เปนนุญตามิตรหรือที่เห็นหน้ากันอยู่ทุกวันบ้าง ไม่ต้องอื่นไกลเช่นเราได้ยอมให้คนเป็นอันมากมาอาศัยในบ้านเราเมื่อเรายังไม่ต้องการจะขับไล่ผู้ที่อาศัยใคร ในให้ออกไปเสียจากบ้านเราทั้งหมดแล้ว สมควรแล้วหรือที่เราจะขุดโคตรพวกนั้นขึ้นมาด่าเล่นทุกคำเข้า เพราะความผิดของบุคคลสองสามคน...”

(ขัดต่อพระราชนิยมหรือไม่)

- มีพรรคพวกอันธพาล

“...ตั้งแต่โคนันทวิศาล คือข้าพเจ้าเขียนเรื่อง ล้อติดโคลนท้องอศวพาหุ ขึ้นข้อเดียว พวกของท่านเองรุมกันด่าบ้างหาว่าเป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง เป็นเถนเทวทัตบ้าง ฟุ้งออกจากกลีบเมฆบ้างเป็นคนโหดร้ายบ้าง จะกระที่บเสียบ้าง จะเอาน้ำท้องร่องสาดบ้าง เทียวสืบหาตัวโคนันทวิศาลบ้าง นี่มิใช่มากที่มีบุญวาสนาหรือถือว่าใครเล่นก็ได้ จะกระที่บใครเล่นก็ได้ ดูรับอาสาหันมาราวกับทหารทศกัณฐ์...”

(“ล้อติดโคลน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 2 มิถุนายน 2458)

- วาจาเชื่อถือไม่ได้

“... ใจความที่ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไปนี้ด้วยข้าพเจ้าไม่ถือว่า คำพูดของอศวพาหุที่ได้กล่าวในหนังสือพิมพ์ไทย เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคมว่า จะไม่ตอบอีกนั้นเป็นความจริงเลย เพราะคำเช่นนี้ ข้าพเจ้าเคยได้ยินอศวพาหุพูดมาหลายครั้งแล้ว แต่ลงท้ายก็ทิ้งคำพูดนั้นเสีย หรือหาอุบายเสไปพูดเรื่องอื่นหรือทางอื่น แต่เนื้อความก็มาเข้ารอยตอบนั่นเอง ...”

(“ล้อติดโคลน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 2 มิถุนายน 2458)

- กล่าวหาผิด ๆ

“... ข้อนี้จะล้อหรือมีล้อ คนภายนอกคงรู้อยู่ดีแล้ว ข้าพเจ้าไม่ต้องอธิบายอีกแม้จะถือว่าล้อเมื่อผู้ที่ถูกล้อได้ก่อเรื่องอะไรไว้ จนเป็นเหตุให้เขาล้อแยะที่ค้นได้ ก็เป็นความผิดของผู้ที่ถูกล้อเองไม่ใช่หรือซึ่งคำของอศวพาหุเอง ก็รับอยู่ในตัวเองว่าถูกแยะที่ค้นแล้ว ก็จะไปโทษเอาใคร ข้าพเจ้าขออธิบายแต่ว่าข้าพเจ้าไม่เคยเป็นคนจำอวดไม่เคยเป็นตัวโฆษณละคร หรือตลกยี่เกต้องการเอาฮาเป็นใหญ่อะไรเลยคนที่รู้จักกับข้าพเจ้าย่อมรู้ดี ...”

(“ล้อติดโคลน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 2 มิถุนายน 2458)

1.2.1 ด้านความต้องการความมั่นคงความปลอดภัย (Safety needs)

- กรรมกรมุ่งหวังการปลดปล่อยจากความเป็นทาส

“...หนังสือพิมพ์ “กรรมกร” หนังสือพิมพ์ “กรรมกร” นี้มีความมุ่งหวังเป็นส่วนใหญ่คือหวังจะประหารสภาพแห่งการเป็นทาสซึ่งยังเป็นฉาษาแฝงอยู่ในตัวคนงานที่ถูกจ้างให้ไปลาชไป และให้อิสรภาพเข้ามาแทนที่...”

(กรรมกร, 27 มกราคม 2465)

1.2.2 ด้านความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันอันเป็นที่รัก (Belongingness and lover needs)

- กระตุ้นพลังสามัคคี

“... เมื่อคนไทยได้ตื่นขึ้น เราก็คอยจะกล่าวว่า เปนการสมควรแท้ที่เดียวที่คนไทยเรานับ จากคณะรัฐบาลลงมาจนถึงสามัญชนจะตั้งหน้าช่วยเหลือกัน แม้การช่วยเหลือได้เป็นอย่างดี กว้างขวางเพียงใด ประโยชน์ย่อมยิ่งขึ้นเพียงนั้น ซึ่งจะเปนข้อที่ก่อให้เกิดความภูมิใจใน ภายหลัง...”

(“ฐานะพ่อค้าคนไทย”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 21 กันยายน 2465)

“... ฉะนั้นพวกเราเหล่ากรรมกรสยามถึงคราวหรือยังที่จะต้องควบคุมกันเข้าให้เปนหมวด เปนหมู่เพื่อยังความเจริญให้เกิดมีขึ้นแก่พวกเรา... เมื่อพวกเราเหล่ากรรมกรสยามยังถือตัวว่าตัว ใครตัวมัน แรงใครแรงมันอยู่ตราบไต่แล้ว พวกเราอย่าพึงหวังเลยว่าจะพ้นอำนาจธรรม อัน นายจ้างหน้าเลือดจะกดขี่พวกเรา ๆ ...”

(“คอลัมน์พวกเราควรดำริห์”, กรรมกร, วันที่ 22 มีนาคม 2466)

- ยกย่องชาติไทย

“... เมืองไทยเรามีพระมหากษัตริย์ชาติไทยผู้ทรงพระคุณธรรมอันมหาประเสริฐได้ทรง ปกครองนิกรชนในประเทศไทยก็มีความร่วมเย็นทั่วกัน ...”

(“วิสาสะกับหนังสือพิมพ์ไทย”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 10 พฤษภาคม 2464)

- อ่างความสัมพันธ์ของเชื้อชาติ

“... ถ้าจะพูดกันในทางที่ซอพบอกกันแล้วก็ต้องนับว่าไทยกับจีนย่อมมีมากกว่าชาติอื่น ๆ หมดเพราะได้เคยไปเกี่ยวดองหนองยุ่งกันมาตั้งหลายร้อยปี จนปราศจากความรังเกียจต่อกัน แล กันแล้วในวันนี้ ...”

(ขั้ดต่อพระราชนิพนธ์หรือไม่)

1.2.3 ความต้องการที่จะเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs)

ฝ่ายค่านิยมที่คนไทยตระหนักถึงการให้เกียรติตนเองและในขณะเดียวกัน คนไทยก็ต้องได้รับเกียรติและการยกย่องจากบุคคลและสังคมด้วย โดยมุ่งเน้นที่สิทธิและความ เสมอภาค ดังตัวอย่าง

“... เราถือโอกาสอันนี้เตือนสติสภิดนายและนายจ้างไว้บ้างว่าการที่ ถือว่ามีอำนาจทรัพย์สิน ศักดิ์ศรีบริวารแล้ว จะใช้ของเหล่านั้นเที่ยวตัดสินวิถีและอิสรภาพของคนจนหรือพวกกรรมกรซึ่งเป็นคนชั้นต่ำไม่เปนของที่บังควร และสมัยนี้ก็คงไม่ยอมให้ทำเล่นง่ายๆ ตามความพอใจแล้วนะ คนรู้สึกว่าคุณภาพของคนเราเมื่อผลที่สุดแล้วต้องเท่ากันจะเหลืออยู่แต่คุณความดีหรือความชั่วที่ได้ทำไว้ ...”

(กรรมกร, วันที่ 15 ธันวาคม 2466)

1.3 การใช้เหตุผล

1.3.1 ด้านศีลธรรม

- กิเลสมนุษย์

“...คำแนะนำของอัสวพาหุเป็นคำสอนอันประเสริฐ แต่ที่จริงคำสอนนี้ใช้ว่ามนุษย์จะไม่รู้สึกว่าเป็นของชั่ว มนุษย์โดยมากย่อมรู้ว่าเป็นของชั่วแต่ความชั่วทุกอย่างใช้ว่ามนุษย์จะละเว้นไปได้ก็หาไม่ ถ้าละเว้นได้หมดทุกอย่างแล้ว มนุษย์ก็คงไม่มาเป็นทาสพระมหากษัตริย์หรือเป็นไทยมนุษย์นั้นจะกลายเป็นสภาพ อันหนึ่งซึ่งตามพระพุทธศาสนาเรียกพระอรหันต์ ...”

(“ลัทธิโคโลน”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 12 พฤษภาคม 2485)

จากตัวอย่างฝ่ายค้านอ้างถึงพระพุทธศาสนา ถึงแม้จะเป็นการใช้น้ำเสียงแสดงการประชดประชัน แต่ก็ชี้ให้เห็นได้ถึงศีลธรรมข้อที่ว่า “มนุษย์ทุกคนย่อมมีกิเลส”

1.3.2 ด้านจริยธรรม

“... เรื่องที่กล่าวนี้ก็เป็นพยานให้เห็นว่า การที่จะอบรมให้เด็กมีจรรยาดี นั้นไม่ใช่เป็นการยากจนเกินวิสัย แลในสมาคมเด็กถ้าเพื่อนก็ดีแล้วอาจนำความดีมาสู่กันด้วย ...”

(“สิทธิ์ของเด็ก”, จินโนสยามวารศัพท์, วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2462)

1.3.3 ด้านปรัชญา

- เด็กคืออนาคตของชาติ

“...”เด็ก” นั้นใช้อื่น คือเปนผู้ที่ไม่เข้าจะต้องรับตำแหน่งเปนบิดาหรือมารดาคน แลจะเปนพลละกำลังของชาติบ้านเมือง...”

(“สิทธิ์ของเด็ก”, จินโนสยามวารศัพท์, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2462)

- หลักมนุษยศาสตร์

“... มนุษย์ในโลกซึ่งแม้ว่าตนจะเป็นชนชาติใดภาษาใดและจะเป็นชาติน้อยหรือใหญ่ก็ตามย่อมมีความทรงตนตามฐานะทุกคน และความทรงตนนี้แหละเป็นสัญญาที่จะต้องพยายามหลบหลีกความครหาในประการทั้งปวง ...”

(“ไทยกับจีน”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 4 ธันวาคม 2456)

- มนุษย์ย่อมมีทั้งดีและชั่ว

“... มนุษย์เราทุกชาติทุกภาษาย่อมมีคนชั่วแลคนดีเสมอ ...”

(“ขัดต่อพระราชนิยามหรือไม่”, จีนโนสยามวารศัพท์, วันที่ 13 ธันวาคม 2461)

2. การใช้ลีลาภาษา

2.1 การใช้ความเปรียบ

“... ถ้าเกี่ยวกับกิจการบ้านเมือง ซึ่งเห็นผลดีหรือผลร้ายแห่งราชการที่ควรจัดการเปลี่ยนแปลง หรือร้องขอให้ลดหย่อนผ่อนปรนแล้วก็ไม่มีเสียงที่จะพูดได้ดีทีเดียว ถ้าใครพูดตามนั้นก็เพนบ้ำไม่มีใครฟัง แลมักหมากันว่าใจใหญ่ใฝ่สูง แลเอื้อมอวดต่างๆ จะมีเสียงที่กล่าวอยู่ได้ก็จำพวก หนังสือพิมพ์เท่านั้น แต่ก็หาไม่มีใครพอใจจะฟังไม่ ใครจะพลาว่าอะไรก็มีโยจะพลาผ่านไปละซี แลต้องชนกติดหลังอยู่เสมอ ถ้าจะผาดแผ่วพูดไปบ้างก็อยู่ในคำที่ต้องหาหรือว่าเป็นหมิ่นประมาทหรือไม่

ข้าพเจ้าอยากจะทำทบทวนสักหน่อย ท่านจะเห็นว่าพูดซ้ำซากก็ตาม แต่ข้าพเจ้าถือว่าครูที่สอนศิษย์โดยย้อนกลับไปกลับมา สอนไปแล้วกลับทวนต้นมาใหม่ หรือให้ศิษย์เล่าตามความที่เข้าใจมาให้ฟัง หรืออ่านซ้ำซากหรือเรียนซ้ำซากบ่อยๆ นั้น ศิษย์ย่อมเข้าใจดีกว่าจะอ่านหนเดียว เพราะฉะนั้นคำใดที่ได้ยินได้ฟังบ่อย ๆ ก็ย่อมจะขึ้นใจได้ดีกว่าที่จะได้ยินครั้งเดียว ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพเดลิเมล์, วันที่ 27 กรกฎาคม 2456)

“... นี้แน่เราจะบอกให้ความอิจฉาฤษยานั้น มันต้องไม่มีตัวตน แลไม่ได้แสดงโดยเปิดเผย แต่อาจให้ผู้ถูกฤษยานั้นอันตรายได้ เช่น ใช้ลูกบอมหรือเบรานิงทำอันตรายอีกคนหนึ่งนั้นแหละเขาเรียกว่าอิจฉาฤษยา จึงทำให้มันตายไปเสียจากโลก หรือตนมีช่องทางอย่างไรก็จะกระชิบกระชาบตอแหลตอกันปั่นน้ำเป็นตัวให้ผู้มีอำนาจเหนือ เชื่อว่าคนที่ตัวฤษยานั้นไม่ดีด้วยประการใด เพื่อให้คนผู้นั้นได้รับโทษหรือความเกลียดชังโดยทางลับนั้นแหละ เขาจึงจะเรียกว่า

ฤษยาอาธรณ์ หรือผู้ที่เปนนายเห็นว่า คนสอนคนนั้นซึ่งดีกันอยู่ แลไปอุดหนุนอีกฝ่ายหนึ่งที่เลวให้ ดี ซึ่งตรงกับศัพท์ที่ว่า กลับหน้ามือเป็นหลังมืออย่างนี้เขาก็เรียกว่าฤษยาอาธรณ์ เหมือนกัน ...”

(“แข่งขันกันไม่ใช่ฤษยา”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 2 กรกฎาคม 2456)

- รัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้หนังสือพิมพ์เป็นปากเสียงของประชาชน

“... หนังสือพิมพ์ที่เปนนิสร์เช่นนี้ย่อมเปนด์งทอดสะพานให้ราษฎรกับราชการเดินถึงกันได้ สดวกเพราะราษฎรเชื้อฟ้งได้อาไศรยเป็นปากเสียง จะพบกันได้ในถึงหนทางโดยมากแต่เมื่อราชการ ไม่ถือเช่นนั้น ก็เท่ากับจะวายน้ำข้ามแม่น้ำลำคลองอันกว้าง อาจจะมีหมดแรงจมลงหรือต้องเรียก ผู้ช่วยแทบเสียงหลง ซึ่งมีอันตรายมากกว่า ...”

(“ใครเสียผล”, กรุงเทพมหานคร, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2460)

ฝ่ายค้านเปรียบเทียบว่าถ้าหนังสือพิมพ์มีอิสรภาพก็จะสามารถทำหน้าที่เป็นปากเสียงของ ประชาชนได้โดยการเป็นสื่อเหมือนกับเป็นสะพานเชื่อมความคิดระหว่างราษฎรกับราชการ เพราะ ถ้าราชการไม่มีหนังสือพิมพ์เป็นสื่อก็ต้องต่อสู้กับปัญหาเพียงลำพังซึ่งอาจจะเกินกำลัง ความสามารถที่จะทำได้สุดท้ายก็ต้องร้องขอความช่วยเหลือเมื่อถึงจุดวิกฤติ

- สิทธิของเงินผู้อาศัย

“... แลยิ่งเปนเงินที่เปนผู้มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารก็ยิ่งไม่มีสิทธิพูดว่าอะไร นอกจากจะ ปฏิบัติตามโดยความเคารพนั้น แต่ธรรมดาของสิ่งทั้งปวง เมื่อถูกกระทบโดยแรงเข้าก็จะต้องมีเสียง เปล่งขึ้นเองโดยไม่ได้ตั้งใจ เช่นใบไม้ถูกลมพัดเช่นนั้น ...”

(คราวยุคร้ายของหนังสือจีน)

จากตัวอย่างนี้แสดงบริบททางสังคมของชาวจีนที่อาศัยอยู่ในเมืองไทย ฝ่ายค้านต้องการ เปรียบให้เห็นความรู้สึกของคนจีนว่าเมื่อมีเหตุมาทำให้กระทบจิตใจ ย่อมมีการตอบโต้ตาม สัญชาตญาณโดยมิได้ตั้งใจ เช่นเดียวกับใบไม้เมื่อต้องลมย่อมไหวเป็นธรรมดา

2.2 การใช้คำถามชวนคิดหรือปฏิบัติ (Rhetorical question)

“... เราแลไม่เห็นว่าการส่วนตัวกับส่วนราชการที่จะกล่าวนั้นจะแยกกันออกได้อย่างไร ที่ จะกล่าวเฉพาะราชการโดยไม่ให้เห็นเปนส่วนตัว เช่น กรมตรวจอากาศออกวิธีเปนข้อบังคับอย่าง หนึ่ง ซึ่งอธิบดีข้างเอ็งทำเอ็ง แต่ข้อบังคับนั้นเลวเสียยิ่งกว่าเลว กล่าวคือไม่รอบคอบแลไม่เปนแบบ แผนที่ดี เปนการเปิดช่องให้พระราชทรัพย์เสียหายเช่นนี้ ถ้าหนังสือพิมพ์ติเตียนข้อบังคับนั้นโดย

ประการต่างๆ จะเรียกว่าเป็นส่วนราชการใช้ไหม? ถ้าใช่ขอให้นึกดูว่าผู้อ่านทราบกันว่าตีเตียนใคร ...”

(“กฎของหนังสือพิมพ์”, กรุงเทพฯเดลิแมส, วันที่ 16 เมษายน 2456)

2.3 การกล่าวทำวาทกรรมหรือปฏิรูปจน์ (Allusion)

- ยกตัวอย่างบทบาทนักหนังสือพิมพ์ของประเทศอื่นกับการออกกฎหมาย

“... ประเทศอื่นเขาต้องตกลงในที่ประชุมเสนาบดีตรวจแก้ชั้นหนึ่ง แลยังที่ประชุมรัฐมนตรีเฮาออกพหลอดที่ประชุมยาลิเมนต์กว่าจะสำเร็จเป็นกฎหมายได้ แต่ละเรื่องบางที่ต้องเสนอต่อที่ประชุมถึง ๒ หรือ ๓ ครั้ง แลใช้แต่เท่านั้นพอร่างขึ้นพวกหนังสือพิมพ์ก็นำเอาร่างหรือความเห็นมาลง แลต่างก็ออกความเห็นตามอัตราโนมตี บางพวกก็เห็นดีบางพวกก็เห็นไม่ดี แลยกตัวอย่างดีแลชั่วมาทู่มเถียงกันเปนวัคเปนเวน แลยกตัวอย่างประเทศอื่นมาเทียบเคียงด้วย

การที่พวกหนังสือพิมพ์ช่วยออกความเห็นด้วยเช่นนี้ เปนการหนุนให้พลเมืองยอมหรือไม่ยอม เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย แลเปนเครื่องมือของสมาชิกที่ประชุมปาลีเมนต์ แลสมาชิกที่ประชุมอื่น สำหรับประกอบเป็นข้อวินิจฉัย เพราะฉะนั้นก่อนจะออกกฎหมายอันใดซึ่งเกี่ยวแก่ความได้เสียของพลเมืองแล้วยอมออกยากนักยากหนาไม่เหมือนประเทศเรา ...”

(“ความเห็นเอกชน”, กรุงเทพฯเดลิแมส, วันที่ 17 กรกฎาคม 2456)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**สรุปวิธีการสร้างความชอบธรรมทางความคิดของรัชกาลที่ 6
และนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน**

ตารางที่ 2 การสร้างความน่าเชื่อถือให้พระองค์เองของรัชกาลที่ 6

ด้านการเมืองการปกครอง	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคมและวัฒนธรรม
<ul style="list-style-type: none"> -พระราชกรณียกิจแสดงถึงพระวิริยอุตสาหะที่ควรจะสรรเสริญพระองค์ - ทรงมีพระบรมเดชานุภาพให้ประชาชนได้ฟังพระบรมโพิธิสมภาร - ทรงมีพระราชประสงค์ให้ข้าราชการและประชาชนมีหลักฐานมั่นคง - ทรงมีพระราชประสงค์ให้ประชาชนได้รับความร่มเย็นเป็นสุข - ทรงถ่อมพระองค์ยิ่งเพิ่มพูนพระเกียรติยศและพระเกียรติคุณ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทรงแสดงประสบการณ์ตรง 	<ul style="list-style-type: none"> - ทรงมีประสบการณ์ด้วยพระองค์เอง - ทรงแสดงถึงการยอมรับพระปรีชาสามารถของพระองค์จากผู้อ่านบทความ - ทรงแสดงน้ำพระทัยที่ปรารถนาดีต่อบ้านเมืองอย่างสุภาพ - ทรงแสดงความเป็นชาตินิยม - ทรงแสดงว่ามีได้ทรงมีเจตนาร้ายต่อผู้ใด - ทรงแสดงจรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์ - ทรงแสดงว่าพระองค์มีความกล้าหาญรับผิดชอบ - ทรงแสดงพระองค์ว่ามีได้มีอคติแต่ทรงยึดถือความถูกต้อง

ตารางที่ 3 การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้ามของรัชกาลที่ 6

ด้านการเมืองการปกครอง	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคมและวัฒนธรรม
<ul style="list-style-type: none"> - ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เรื่อง “ประชาธิปไตย” - ประชาธิปไตยของจีนเป็นการทำลายมากกว่าสร้างสรรค์ - เข้าใจ “ประชาธิปไตย” ไขว้เขว - การเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ล้มเหลวของจีน - เจ้าลัทธิเป็นภัยต่อชาติ - ชุนยัดเซ็นวาทจาดีแต่ทำไม่สำเร็จ 	<ul style="list-style-type: none"> - คนจีนเห็นแก่เงิน 	<ul style="list-style-type: none"> - ด้อยการศึกษา - ลงเรื่องเหลวไหลไร้สาระ - โง่เขลาเบาปัญญา ไร้สติ - เป็นตลกจำอวดไม่สร้างสรรค์ - จีนไม่น่าไว้ใจไม่ใช่ไทยแท้ - จีนหวังประโยชน์เพื่อชาติตน - ขี้เหล้าเมายาจากหายาบคาย - มีอคติส่วนตัว - ไม่ยุติธรรมไร้เหตุผล - ยึดค่านิยมเรื่องเสรีภาพในทางที่ผิดๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 การใช้จิตวิทยาของฝ่ายรัชกาลที่ 6

Safety needs	Belongingness and love needs	Esteem needs
<u>ด้านการเมืองการปกครอง</u> - ถ้าชาติล่มจมคนในชาติก็ ล้มจมด้วย - สงครามจะทำให้คนในชาติ เดือดร้อนลำบาก	- ความรักดีและปรารถนาดีต่อชาติ บ้านเมือง - คนไทยทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของชาติ	- ความภาคภูมิใจในชาติ - ยกย่องสติปัญญาคนไทย
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u> - ความฉลาดในการหาเงินของคนจีนอาจเป็นภัยต่อคนไทย - ทรงกระตุ้นพลังสามัคคี		
<u>ด้านสังคมและวัฒนธรรม</u> - ถ้าคนไทยหลงเชื่อคำยุยง จะทำให้ชาติวิบัติ - คนไทยอาจได้รับภัยจากจีน คนร้าย	- ตอบแทนบุญคุณบ้านเมือง - ปกป้องบ้านเมือง - ไม่ยอมให้ใครเหยียดหยามชาติไทย	- ยกย่องชาติไทยให้ ทัดเทียมชาติอื่น - รักษาเอกลักษณ์ของชาติ - ยกย่องความศิวิไลซ์ของคน ในชาติ - ยกย่องเกียรติคุณของชาติ - ยกย่องสติปัญญาของคน ในชาติ

ตารางที่ 5 การใช้เหตุผลของฝ่ายรัชกาลที่ 6

ศีลธรรม	จริยธรรม	ปรัชญา
<u>ด้านการเมืองการปกครอง</u> - สัมมาจารี - อระสาธุสาธุนาชิตินะ - สัจธรรม - หัวใจศาสนาพุทธทำความดี ละเว้นความชั่ว - สัมปปริสธรรม - ธรรมะย่อมคุ้มครองผู้ ประพฤติธรรม - ความประมาทเป็นหาทาง แห่งความตาย - อนิจจังวิภูสังขาร - ธัมมะ เทสสี ปะภาวะโร - อัปปะมาทะธรรม	- การอ่อนน้อมถ่อมตน - การเป็นคนใจคอคับแคบ - การผูกมิตรไมตรี - ความเย่อหยิ่งทำให้หมดสง่า - การนับถือยอมเป็นเกียรติยศแก่ ผู้ค้ำบั - ไม่ควรทำตนหน้าไหว้หลังหลอก - การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและ กัน - ความไว้วางใจกันเป็นฐานแห่ง ไมตรี - ผู้ที่เกิดมาแล้วทุกคนเป็นคน - เมตตาเป็นเครื่องประดับอัน ประเสริฐของผู้มีอำนาจ	1. ปรัชญาคำคม 2. ปรัชญาด้านต่างๆ - รัฐศาสตร์ - นิติศาสตร์และ รัฐประศาสนศาสตร์ - นิติศาสตร์
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u> - ทรงใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง - หลักเศรษฐศาสตร์		
<u>ด้านสังคมและวัฒนธรรม</u> - กิเลสมนุษย์ - วิหิงสา	- ความไร้มนุษยธรรมของบิดา มารดา - การอบรมธรรมจริยาแก่นบุตร - การถูกบังคับกดขี่เพศของสตรี - การแต่งงานชั่วคราว	- วารสารศาสตร์ - นิติศาสตร์ - ศีกษาศาสตร์ - สังคมศาสตร์ - สรีรศาสตร์

ตารางที่ 6 การใช้ลีลาภาษาของรัชกาลที่ 6

การใช้ความเปรียบ	การใช้คำถามชวนคิด	การทำวาทกรรม
<p><u>ด้านการเมืองการปกครอง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เปรียบเทียบด้วยคำ สพประมาทเพื่อปลุกจิตสำนึก - เปรียบเทียบเพื่ออบรมสั่งสอน - เปรียบเทียบเพื่อชี้แจงให้เข้าใจ - เปรียบเทียบเพื่อชี้ให้เห็นประโยชน์ด้วยเหตุผล - เปรียบเทียบเพื่อให้ปฏิบัติตาม 	<ul style="list-style-type: none"> - ทรงแถามเพื่อให้ไตร่ตรอง - ทรงแถามเพื่อแสดงเหตุผล - ทรงแถามเพื่ออธิบายให้เข้าใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - กล่าวถึงเหตุการณ์ใน ประวัติศาสตร์ - กล่าวถึงพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ <ol style="list-style-type: none"> 1. พระร่วง 2. พระเจ้าอู่ทอง 3. พระนเรศวร 4. พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
<p><u>ด้านสังคมและวัฒนธรรม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เปรียบเทียบเพื่อปลุกจิตสำนึก - เปรียบเทียบให้เกิดภาพพจน์ สร้าง ความเลื่อมศรัทธาต่อฝ่ายตรงข้าม 	<ul style="list-style-type: none"> - ทรงแถามเพื่อให้ไตร่ตรอง - การเอาอย่างต่างชาติจนขาดความ นับถือตนเอง - ดูถูกความสามารถของ คนไทยด้วยกันเอง - การพึ่งตนเองของประชาชน - แต่งงานชั่วคราวชั่วคราว - ชายผู้มั่งใจหญิงได้ด้วยความคิด มิใช่เสน่ห์หรืออำนาจ - ไม่ควรเชื่อหนังสือพิมพ์โดยขาด สติปัญญาไตร่ตรอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ทรงอ้างถึงการหนังสือพิมพ์ในประเทศยุโรป - ทรงอ้างถึงพระราชบัญญัติเลิกทาส - ทรงอ้างถึงกฎหมายลักษณะฉ้อโกงของไทยและ ประเทศต่างๆโดยมาก - ทรงเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศอังกฤษกับ กฎหมายสยามและประเทศบูรพาทิศ - ทรงอ้างถึงสิทธิเสรีภาพของสตรีของพวกคนป่า - ทรงอ้างถึงการตั้งนามสกุลของประเทศอื่นๆ
<p><u>ด้านเศรษฐกิจ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เปรียบเทียบเพื่อทรงดำเนินและ ประชดประชันชาวจีน 	<ul style="list-style-type: none"> - ทรงแถามเพื่อกระตุ้นให้คนไทย ไตร่ตรองและนึกถึงศักดิ์ศรี - ทรงแถามเพื่อกระตุ้นให้คนไทยไม่ ประมาท 	<p>ทรงเปรียบเทียบให้ความคล้ายคลึงกันของเงินกับยิว</p> <p>ในเรื่องต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความถือโคตร - ความเห็นแก่ตัว - การดูถูกเหยียดหยาม หมิ่นประมาทผู้อื่น - ความละโมภ ไร้คุณธรรม - ความหัวหมอไร้ความยุติธรรม

ตารางที่ 7 การสร้างความน่าเชื่อถือให้ตนเองของฝ่ายค้าน

ด้านการเมืองการปกครอง	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคมและวัฒนธรรม
<ul style="list-style-type: none"> - การเลือกประธานาธิบดีที่เหมาะสม - ชื่นชมระบอบการปกครองของอังกฤษ - ยกย่องความสามารถชุดยนต์เซ็น - แสดงความปรารถนาดีของชุดยนต์เซ็นที่มีต่อชาติจีน - ยกย่องความยุติธรรมการตั้งกฎหมายของต่างประเทศ - ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายและบริหารประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> - พ่อค้าจีนให้ความร่วมมือและสำนึกในบุญคุณของไทยอยู่เสมอ - พ่อค้าจีนที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทยเพื่อประกอบอาชีพค้าได้มีจุดมุ่งหมายอื่นใด - ชาวจีนอยู่ภายใต้กฎหมายไทย 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนเป็นผู้ตัดสิน - คุณภาพของหนังสือพิมพ์ - อ้างความรู้ความสามารถ - เปิดรับข้อมูลข่าวสาร - คำนึงถึงประโยชน์ของบ้านเมืองเป็นหลัก - ต้องการติเพื่อการแก้ไข - ปราศจากอคติ - มีจรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์ - มีความรับผิดชอบไม่ด่วนสรุปโดยไม่มีหลักการ

ตารางที่ 8 การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม

ด้านการเมืองการปกครอง	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคมและวัฒนธรรม
<ul style="list-style-type: none"> - พระบรมราชานุญาตเป็นเพียงพิธี - กระทรวงพระคลังมีอำนาจเป็นกระทรวงเดียวที่มีอำนาจในการใช้งบประมาณแผ่นดิน - นโยบายประเทศไม่มีการกระจายอำนาจ - ไม่สามารถเลือกคนดีมีคุณภาพเข้ารับราชการ - การถือสัจปฏิญาณเป็นเพียงพิธีเท่านั้น - ข้าราชการมิได้รักชาติด้วยใจ - ข้าราชการไม่ซื่อสัตย์ปกปิดความจริง - มีการใช้ระบบพรรคพวก - ข้าราชการไม่ได้รับความยุติธรรม - ความของข้าราชการมีผลต่อการปฏิบัติงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลไม่ดูแลราษฎร หวังแต่จะรีดเอาภาษีอากร - อำนาจทางการค้าตกอยู่ในมือต่างชาติ - งบประมาณแผ่นดินรายได้ไม่พอกับรายจ่าย - เศรษฐกิจการค้าของไทยตกต่ำ - คนไทยมีฐานะยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลแมนจูลุ่มจมเพราะไม่ฟังเสียงหนังสือพิมพ์ - ความไม่ปรารถนาดีต่อคนจีนของหนังสือพิมพ์

ตารางที่ 9 การใช้จิตวิทยาของฝ่ายค้าน

Safety needs	Belongingness and lover needs	Esteem needs
<u>ด้านการเมืองการปกครอง</u> - ระบบการปกครองที่ประชาชนไม่มีบทบาท - พระมหากษัตริย์เป็นเจ้าชีวิต	- ย้ำความรู้สึกรักชาติของประชาชน - ความรักชาติของมหาชน	- มนุษย์ไม่ควรมีการแบ่งชนชั้น - ชนชั้นกรรมกรถูกกดขี่
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u> - คนไทยปล่อยมือด้านการค้ามากเกินไป	- คนจีนกับคนไทยมีความผูกพันกับสถาบันอันเป็นที่รัก	- ผู้มีสติสัมปชัญญะต้องไม่แสดงความโง่
<u>ด้านสังคมและวัฒนธรรม</u> - กรรมกรมุ่งหวังการปลดปล่อยจากความเป็นทาส	- กระตุ้นพลังสามัคคี - อ้าวงความสัมพันธ์ของเชื้อชาติ	- กระตุ้นกรรมกรให้คำนึงถึงศักดิ์ศรี สิทธิและเสรีภาพ

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 การใช้เหตุผลของฝ่ายค้าน

ศีลธรรม	จริยธรรม	ปรัชญา
<u>ด้านการเมืองการปกครอง</u> - วิบากกรรม - การละกิเลส - อาสัต์ยอาธรรมนำมาซึ่ง ความเสื่อมเกียรติยศ	- การสร้างเกียรติคุณต้องหมั่น บำเพ็ญตนเอง - ทุกคนมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ เท่าเทียมกัน - ไม่ควรเหยียดหยามในยศศักดิ์ - ผู้มีความยุติธรรมย่อมได้รับการ นับถือ	- ไม่มีมนุษย์คนใดไม่เคยทำ สิ่งที่ผิดพลาด - มนุษย์ย่อมมีทั้งดีและชั่ว
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u> -	-	- หลักกฎหมายแล เศรษฐศาสตร์
<u>ด้านสังคมและวัฒนธรรม</u> - กิเลสมนุษย์	- เด็กควรมีจริยธรรม	- เด็กคืออนาคตของชาติ - มนุษย์ในโลกย่อมมีทั้งดี และชั่ว - มนุษย์ทุกชาติทุกภาษา ย่อมมีความทรงงในตนเอง

ตารางที่ 11 การใช้ลีลาภาษาของฝ่ายค้าน

การใช้ความเปรียบ	การใช้คำถามชวนคิด	การทำวาทกรรม
<u>ด้านการเมืองการปกครอง</u> - เปรียบให้เห็นข้อดีข้อเสียของการปกครองแบบตะวันตก - เปรียบเทียบให้เห็นข้อเสียของการปกครองของประเทศไทย	- ถามเพื่อประชดประชัน ตำนานติเตียน - เรื่องขุนนางไร้ประสิทธิภาพ - เรื่องการใช้จ่ายเงินของรัฐบาล	- ทำวาทกรรมเพื่อให้เห็นข้อดีของข้าราชการ - ทำวาทกรรมถึงคำกล่าวโบราณ - ทำวาทกรรมถึงสุภาพชน
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u> - เปรียบเทียบเพื่อปฏิบัติ ตาม - เปรียบเทียบเพื่อประชด ประชัน - เปรียบเทียบเพื่อให้ออมรับ - เปรียบเทียบเพื่อตำหนิ	-ถามให้ไตร่ตรองเพื่อยอมรับ ความจริง -ถามเพื่อแสดงความข้องใจ -ถามเพื่อประชดประชัน	- อ้างรับสั่งพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เรื่อง การเก็บภาษี
<u>ด้านสังคมและวัฒนธรรม</u> - เปรียบเทียบเพื่อให้เห็นข้อ บกพร่อง	-ถามเพื่อตำหนิติเตียน	- อ้างถึงประเทศตะวันตกด้าน กฎหมาย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย การสร้างความชอบธรรมทางความคิดในบทความโต้แย้งระหว่าง
รัชกาลที่ 6 กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านในช่วงสงครามปากกา (พ.ศ.2455-2465) ผู้วิจัยจะสรุป
และอภิปรายโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน คือ

- I จำนวนบทความที่แสดงจุดยืนทางความคิดของทั้ง 2 ฝ่าย
- II จุดยืนทางความคิดของทั้ง 2 ฝ่าย
- III วิธีการสร้างความชอบธรรมทางความคิดของทั้ง 2 ฝ่าย

I จำนวนบทความที่แสดงความขัดแย้งกันทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม
และวัฒนธรรมดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ตารางสรุปจำนวนบทความในประเด็นขัดแย้งทั้ง 3 ด้านของรัชกาลที่ 6

การเมืองการปกครอง	เศรษฐกิจ	สังคมและวัฒนธรรม
1. การเอาอย่างโดยไม่ไตร่ตรอง	1. ความจนไม่จริง	1. การทำตนให้ต่ำต้อย
2. หลักฐานไม่มั่นคง	2. กิจการของเบงกีย่อย	2. การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ
3. ความเห็นเอกชนเมื่ออ่าน บทความ”คับแค้นแห่ง พลเมือง”	3. การที่เราอาศัยพวกจีน	3. ความนิยมเป็นเสมียน
4. ความเป็นชาติโดยแท้	4. การที่เราต้องอาศัย ต่างประเทศ	4. ความเห็นผิด
5. การเสด็จจากนคร	5. ยิวแห่งบูรพทิศ	5. ถือเกียรติยศไม่มีมูล
6. ประโยชน์ถนนแห่งหัวเมือง		6. ความไม่รับผิดชอบของบิดา มารดา
7. ความหลงอย่างใหญ่		7. แต่งงานชั่วคราว
8. ลัทธิเอาอย่าง		8. การค้าหญิงสาว
9. รถสี่ล้อมันคงกว่ารถสองล้อ มิใช่ฤ		9. ความหยุมหยิม
10. ชาวต่างภาษา		10. ความเข้าใจผิด
11. วิธีจะแก้ไข		11. ขอความเมตตา
		12. มะพร้าวตีนดก
		13. เครื่องหมายแห่งความ

ตารางที่ 12 (ต่อ) ตารางสรุปจำนวนบทความในประเด็นขัดแย้งทั้ง 3 ด้านของรัชกาลที่ 6

การเมืองการปกครอง	เศรษฐกิจ	สังคมและวัฒนธรรม
12. ไชโย		รุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี
13. ประโยชน์ของเรือรบ		14. ผ่าซากหรือซ้ำซาก
14. ไทยผสมเป็นคนไม่พึงปรารถนา		15. ระวังผีพินัน
15. เก็บเล็กผสมน้อย		16. กรณีกิจของเราต่อชาติ
16. วังต้องคี่ใหม่		17. ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม
17. การภายในในเมืองจีน		18. ถูกบังคับให้เป็นจีน
18. ทูยศโดยอาชีวะ		
19. ควรอ่านด้วยวิจารณญาณ		
20. อันตรายแห่งความเข้าใจผิด		
21. ความประพุดิระหว่างนายกับพลทหาร		
22. ชุนยัดเซ็นฟุ้งสร้าน		
23. ตัวอย่างสำหรับนักพูด คนอังกฤษช่างพูดจนต้องติด คุกสองเดือน		
24. ถือแผนโบราณ		
25. รักชาติหรือล้างชาติ		
26. “อิศรภาพ” แห่งยี่นนาน		
27. ปัญญานานคูลีย์ (ชาวอะเมริกา)		
28. เจ้าลัทธิ		
29. ไม่ชอบไทย		
30. ของควรรนี้ก		
31. ขอชวนท่านแปนแมลงวี		
รวม 31 บทความ	รวม 5 บทความ	รวม 18 บทความ

ตารางที่ 13 ตารางสรุปจำนวนบทความในประเด็นขัดแย้งทั้ง 3 ด้านของฝ่ายค้าน

การเมืองการปกครอง	เศรษฐกิจ	สังคมและวัฒนธรรม
<p>♦ <u>จีนในสยามวารศัพท์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ยังมีกระพ้ออยู่มาก 2. ประเทศจีน 3. งานที่บกพร่อง 4. ความหมุนเวียนของโลก 5. อั้งยี่คืออะไร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประเทศกับการกู้หนี้ 2. กรณีที่ควรคิด 3. ฐานะพ่อค้าคนไทย 4. อำนาจแห่งทรัพย์ 5. สยามกับการเงิน 6. จะไปร้องเอากับใคร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อะไรก็เป็นการพนัน 2. วิสาสะกับหนังสือพิมพ์ไทย 3. สิทธิของเด็ก 4. ไทยกับจีน 5. ประเทศจีน-อิก 6. ยุคร้ายของหนังสือพิมพ์จีน ผู้พเนจร 7. การสอนภาษาจีนในโรงเรียน มาตรฐาน 8. ขัดต่อพระราชานิยมหรือไม่ 9. สภาพแห่งพลเมือง 10. การพนัน 11. ควรฆ่าเลื่องดูบ้าง 12. ขอลเลิกกันเสียที่เถิด
รวม 5 บทความ	รวม 6 บทความ	รวม 12 บทความ
<p>♦ <u>กรุงเทพเดลิเมล์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความเห็นเอกชน 2. เกียรติคุณและเกียรติยศ 3. คนที่รักชาติ 4. ต่อเติมการรักชาติ 5. การแข่งขันกันไม่ใช่ ฤษยา 6. ตอบเรื่องใครทำผิด 7. ลูกศรมังกรกรรฐ์มาแล้ว 8. โคลนติดล้อ 9. ไม่เป็นสิ่งที่ควรเยาะเย้ย 		<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ที่เสียผล 2. กฎของหนังสือพิมพ์ 3. ความลับของแมนจู
รวม 9 บทความ	รวม -	รวม 3 บทความ

ตารางที่ 13(ต่อ)ตารางสรุปจำนวนบทความในประเด็นขัดแย้งทั้ง 3 ด้านของฝ่ายค้าน

การเมืองการปกครอง	เศรษฐกิจ	สังคมและวัฒนธรรม
♦ <u>กรรมากร</u> 1. สมัยอำมาตย์ 2. สืบเลือดชาติ 3. สิทธิกรรมกร 4. นานาการม 5. กรรมากร		1. วงของหนังสือพิมพ์ 2. คอลัมน์พวกเราควรดำริห์
รวม 5 บทความ	รวม -	รวม 2 บทความ
♦ รวม ทั้งหมด 19 บทความ	♦ รวม ทั้งหมด 6 บทความ	♦ รวม ทั้งหมด 17 บทความ

จากตารางจะเห็นว่าฝ่ายรักษากฎที่ 6 มีบทความโต้แย้งด้านการเมืองการปกครองมากที่สุด คือ 31 บทความ รองลงมาคือด้านสังคมและวัฒนธรรม 18 บทความ บทความที่น้อยที่สุดคือ ด้านเศรษฐกิจ 5 บทความ

ฝ่ายค้านมีบทความโต้แย้งด้านการเมืองการปกครองมากที่สุด คือ 19 บทความ รองลงมาคือด้านสังคมและวัฒนธรรม 17 บทความ บทความที่น้อยที่สุดคือ ด้านเศรษฐกิจ 6 บทความ

จากผลสรุปแสดงให้เห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งด้านการเมืองการปกครองเป็นประเด็นที่ทั้งสองฝ่ายโต้แย้งกันมากที่สุด

แม้ว่าประเด็นการเมืองการปกครองจะเป็นประเด็นที่ขัดแย้งกันและมีบทความโต้แย้งกันมากที่สุดดังกล่าว แต่ทั้งสองฝ่ายมีการแสดงจุดยืนทางความคิด ในการโต้แย้งที่มีได้มุ่งประเด็นใดเพียงประเด็นเดียว ตัวอย่างเช่น เมื่อกล่าวถึงประเด็นการเมืองการปกครองก็อาจจะใช้จุดยืนทางความคิดด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมและวัฒนธรรมมาสนับสนุนความคิดด้วย ซึ่งสรุปได้จากการวิเคราะห์วาทกรรมและการวิเคราะห์การสร้างความชอบธรรมทางความคิด ดังปรากฏตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 14 แสดงจุดยืนทางความคิดของฝ่ายรัชกาลที่ 6 ทั้งสามด้าน

ประเด็น	จุดยืนทางความคิด	จำนวนบทความ
การเมืองการปกครอง	การเมืองการปกครอง	11 บทความ
	การเมืองการปกครอง+ เศรษฐกิจ	5 บทความ
	การเมืองการปกครอง+สังคม	13 บทความ
	การเมืองการปกครอง+เศรษฐกิจ+สังคม	2 บทความ
ประเด็นเศรษฐกิจ	เศรษฐกิจ	1 บทความ
	เศรษฐกิจ+การเมือง	2 บทความ
	เศรษฐกิจ+สังคม	1 บทความ
	เศรษฐกิจ+การเมือง+สังคม	1 บทความ
สังคมและวัฒนธรรม	สังคม	5 บทความ
	สังคม+เศรษฐกิจ	3 บทความ
	สังคม+การเมือง	8 บทความ
	สังคม+การเมือง+เศรษฐกิจ	2 บทความ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

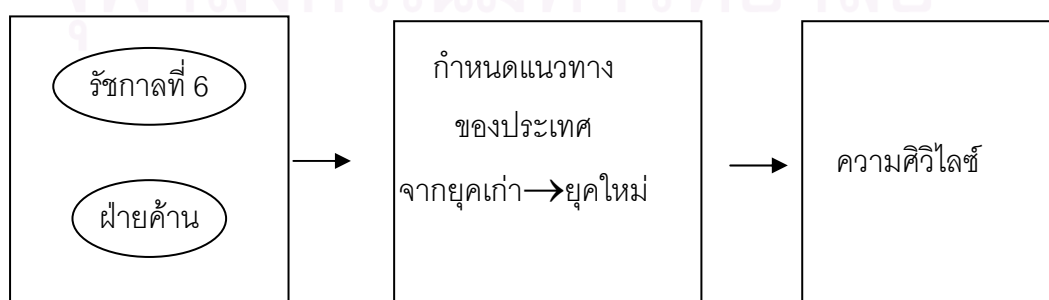
ตารางที่ 15 ตารางแสดงจุดยืนทางความคิดของฝ่ายค้าน ทั้ง 3 ด้าน

ประเด็น	จุดยืนทางความคิด	จำนวนบทความ
การเมืองการปกครอง	การเมืองการปกครอง	7 บทความ
	การเมืองการปกครอง+ เศรษฐกิจ	4 บทความ
	การเมืองการปกครอง+สังคม	8 บทความ
	การเมืองการปกครอง+เศรษฐกิจ+สังคม	- บทความ
ประเด็นเศรษฐกิจ	เศรษฐกิจ	1 บทความ
	เศรษฐกิจ+การเมือง	1 บทความ
	เศรษฐกิจ+สังคม	3 บทความ
	เศรษฐกิจ+การเมือง+สังคม	1 บทความ
สังคมและวัฒนธรรม	สังคม	6 บทความ
	สังคม+เศรษฐกิจ	1 บทความ
	สังคม+การเมือง	8 บทความ
	สังคม+การเมือง+เศรษฐกิจ	2 บทความ

II จุดยืนทางความคิด

จากตารางแสดงให้เห็นว่าทั้งฝ่ายรัฐบาลที่ 6 และนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านใช้ประเด็นสังคมและวัฒนธรรม ในการแสดงจุดยืนทางความคิดร่วมกับประเด็นการเมืองการปกครองมากที่สุด

ผลการศึกษาวิเคราะห์จุดยืนทางความคิดในการสร้างความชอบธรรม ในบทความโต้แย้งระหว่างรัฐบาลที่ 6 กับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน สามารถสรุปกรอบความคิดได้ดังนี้ คือ

ภาพที่ 4 กรอบแนวความคิดจุดยืนทางความคิดในการสร้างความชอบธรรม

รัชกาลที่ 6

เหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแนวทางของประเทศ

1. สถานการณ์ในขณะนั้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้องทรงเผชิญกับปัญหาที่ทำให้พระองค์ต้องทรงกำหนดแนวทางของประเทศ จากยุคเก่าไปสู่ยุคใหม่ ซึ่งสามารถแยกวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.1 ความขัดแย้งในราชสำนัก

สิริวัตร ฟูมเกิด(2540) ได้สรุปถึงความขัดแย้งในราชสำนักของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ไว้ว่า

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงมีความสนิทสนมคุ้นเคยและได้วางพระราชหฤทัยบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ รวมทั้งเสนาบดีเจ้ากระทรวงซึ่งทำหน้าที่สืบมาตั้งแต่ครั้งรัชสมัยสมเด็จพระราชบิดา ทำให้พระองค์ทรงลำบากพระราชหฤทัยในการบริหารราชการแผ่นดินเป็นอย่างยิ่ง ดังปรากฏให้เห็นได้จากพระราชหัตถเลขาที่ทรงมีไปถึงพระยาเทพอรุณ(องคมนตรี) พระยาอุไทยมนตรี และเจ้าพระยาสุรกราช ในตอนต้นรัชกาลว่า

“...ตัวเราเวลานี้ตกอยู่ในที่ลำบาก ยากที่จะรู้ได้ว่าภัยอันตรายจะมาถึงตัวเวลาใด เพราะเรารู้สึกประการหนึ่งว่าเป็นตัวคนเดียว หาพวกพ้องมิได้ ถ้าที่เป็นพวกพ้องก็พะเอินเป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอันหาอำนาจมิได้ ส่วนผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ใหญ่ในราชการนั้น เรารู้สึกว่ามีความเชื่อถือในตัวเราน้อยกว่าที่ควรจะมี เพราะฉะนั้นเราจะคิดว่ากล่าวตักเตือนอย่างไร มักจะไม่ใคร่เชื่อฟังถือปฏิญาณไปว่าตนได้เคยเป็นราชการมาก่อนเราบ้าง ถ้าถือว่ามีความรู้และเข้าใจในความประสงค์และความคิดของประชาชนดีกว่าเราบ้าง....”

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงขึ้นครองราชย์ได้ทรงปรับนโยบายการบริหารประเทศให้สอดคล้องกับพระวิจารณ์ญาณ และความรู้ความสามารถของพระองค์ ซึ่งย่อมจะแตกต่างจากราชการ สมเด็จพระราชบิดาแต่ “ทั้งสองรัชกาลต่างทรงมุ่งสร้างฐานอำนาจทางการเมือง โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างจากพระบรมวงศานุวงศ์ที่ใกล้ชิด และมีพระปรีชาสามารถขึ้นมาแทนขุนนางเก่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ก็ทรงสร้างจากขุนนางใกล้ชิดขึ้นมาแทนที่ (นพวรรณ วชิราภิวัฒน์, 2524 อ้างถึงในสิริวัตร ฟูมเกิด) โดยทรงแสวงหาบุคคลที่สามารถเข้ากับพระองค์ได้มาเป็นพวกพ้อง วิธีการนี้ทรงกระทำตั้งแต่ครั้งยังทรงเป็นสยามมงกุฎราชกุมาร โดยเริ่มจากกลุ่มผู้ใกล้ชิดพระองค์อันได้แก่ ข้าราชการและทันทูที่ที่พระองค์เสด็จ

ขึ้นครองราชย์สมบัติ ก็ทรงสนับสนุนกลุ่มข้าราชการที่ใกล้ชิดพระองค์ซึ่งทรงคัดเลือกมาจากชนชั้นและที่ต่างๆ กันมิได้เป็นเฉพาะผู้ที่มีชาติตระกูลสูงดังแต่ก่อน (ยุพาพร เจือจินดา , 2528 อ้างถึงในสิริวิรัตน์ พุ่มเกิด)

จากความขัดแย้งในราชสำนักดังกล่าว ทำให้พระองค์ต้องทรงสร้างฐานอำนาจขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้เพื่อทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการปกครองประเทศในรัชสมัยของพระองค์

1.2 ความเคลื่อนไหวทางความคิดของกลุ่มปัญญาชน

การปฏิรูปทางการศึกษา และสังคมในสมัยรัชกาลที่ 5 มีผลทำให้เกิดชนกลุ่มใหม่ที่ต้องการจะเข้าไปมีบทบาททางการเมือง คนกลุ่มนี้ถูกเรียกว่า พวก Reformist หรือกลุ่มนักปฏิรูป ความกดดันจากสภาวะรอบด้าน เช่นในปี พ.ศ.2541 เกิดการปฏิวัติ ล้มล้างการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญในประเทศตุรกีและในปี 2454 เกิดการปฏิวัติล้มล้างการปกครองระบบกษัตริย์ขึ้นในประเทศจีนทำให้เหล่าปัญญาชนไทยกลุ่มหนึ่งตั้งความหวังว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นในประเทศไทยภายใต้การนำของพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ซึ่งมีภูมิหลังการศึกษาจากประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศแม่บทของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญและรัฐสภา (สิริวิรัตน์ พุ่มเกิด)

1.3 เหตุการณ์กบฏ ร.ศ. 130

ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของโลกได้มีการเปลี่ยนแปลง ลัทธิทางการเมืองในโลกได้ถูกแบ่งแยกอันได้แก่ ลัทธิสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กับลัทธิประชาธิปไตย ลัทธิประชาธิปไตยที่เป็นที่นิยมของชาวโลกส่วนใหญ่ และแพร่ขยายออกไปสู่นานาประเทศอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุให้ลัทธิสมบูรณาญาสิทธิราชย์ถูกวิพากษ์วิจารณ์ และถูกโจมตีอย่างรุนแรง

นอกจากแนวความคิดประชาธิปไตยซึ่งมีอิทธิพลมากขึ้นตามลำดับมากขึ้นตามลำดับแล้ว แนวความคิดใหม่ que เริ่มเป็นที่รู้จักในสมัยนี้ คือแนวความคิดแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เนื่องจากการปฏิวัติของบอลเชวิค (Bolshevik) ในรัสเซีย ค.ศ.1917 (พ.ศ.2460) คณะปฏิวัติได้จำกัดอำนาจของพระเจ้าซาร์ และนำเอาแนวความคิดแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ของมาร์กซ์ (Marx) และเองเกลต์ (Engels) นำมาใช้ในการปกครองประเทศ จากนั้นแนวความคิดแบบใหม่ก็เริ่มเป็นที่สนใจของกลุ่มผู้นำทางการเมืองทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เนื่องจากความสนิทสนมระหว่างราชวงศ์ไทยและราชวงศ์โรมานอฟแห่งรัสเซีย นับตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การหมัดอำนาจของราชวงศ์นั้น จึงน่าจะมีส่วนทำให้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงตระหนักถึงภัยต่อเสถียรภาพแห่งราชบัลลังก์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากการแผ่ขยายความคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (สวดี เจริญพงศ์ อ้างถึงใน สิริวิรัตน์ พุ่มเกิด)

1.4 ปัญหาจากชาวจีนในประเทศไทย

ชาวจีนได้เข้ามา มีบทบาททางการค้าเข้ามา กุมอำนาจเศรษฐกิจในประเทศไทย แล้วยังมีการเข้ามาปลุกระดมชาวจีนในประเทศไทย ของ ดร.ชุนยัตเซ็น ด้วยตนเองก็ดี จากการปลุกระดมทางหนังสือพิมพ์ก็ดี หรือจากการจัดตั้งโรงเรียนจีน ตลอดจนถึงการตั้งสมาคมต่างๆ ของชาวจีนก็ดี ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกชาตินิยม และความตื่นตัวทางการเมืองในหมู่ชาวจีนอย่างกว้างขวาง (สิริวิรัตน์ พุ่มเกิด)

จากเหตุปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการกำหนดแนวพระราชโบายในการปกครองประเทศของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเห็นได้ชัดเจนว่านโยบายหลัก หรือจุดมุ่งหมายในการปกครองอาณาประชาราษฎร์ของพระองค์นั้น อยู่ที่การสร้างชาติไทยให้มีความเป็นเอกภาพ ด้วยการปลูกฝังความรู้สึกร่วมกันในด้านความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ขึ้นในจิตใจของชนในชาติ โดยทรงนำแบบอย่างมาจากอังกฤษที่ยึดถือคำขวัญ “พระเจ้าเป็นเจ้า พระมหากษัตริย์ และประเทศ” (แนวพระราชดำริแก้รัชกาล, 2527)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพยายามปลุกระดมพสกนิกรให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่รอดปลอดภัยของชาติ ให้รู้สึกหวั่นเกรงภัยที่อาจบังเกิดแก่ชาติ ซึ่งรวมทั้งภัยภายในประเทศด้วย อันได้แก่ ภัยจากการแผ่อิทธิพลทางเศรษฐกิจและสังคม จากชาวต่างชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย และภัยจากการก่อความไม่สงบจากผู้ที่มีความคิดรุนแรงทางการเมือง (แนวพระราชดำริแก้รัชกาล)

จากผลการศึกษาวิเคราะห์จุดยืนทางความคิดของพระองค์ จะเห็นว่าทรงพยายามที่จะแสดงให้ประชาชนเข้าใจและยอมรับในพระปรีชาสามารถของพระองค์ในการปกครองแผ่นดิน ทั้งนี้ทรงชี้ให้เห็นว่า พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงตั้งมั่นอยู่ในหลักทศพิธราชธรรม

การแสดงจุดยืนทางความคิดที่ปรากฏดังกล่าว ตรงกับหลักนักปราชญ์ด้านการเมืองฝ่ายทฤษฎีอำนาจนิยม ที่นักปราชญ์ด้านการเมืองฝ่ายทฤษฎีอำนาจนิยมได้แก่ เพลโต (PLATO) งานเขียนของเพลโตในหนังสือมหาชนรัฐ (The Republic) สะท้อนความคิดของเขาซึ่งเชื่อว่ารัฐที่ดีที่สุดจะต้องปกครองโดยกษัตริย์นักปราชญ์ (Philosopher King) จึงจะทำให้รัฐมีความมั่นคงปลอดภัย การปกครองบ้านเมืองจึงมิใช่ภาระหน้าที่ของราษฎร เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะต้องถูกควบคุมด้วยอำนาจของศีลธรรม เช่นเดียวกับนักปราชญ์ผู้ปกครองจะต้องสามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนเอง

ให้ห่างจากกิเลสทั้งปวง เพื่อใช้อำนาจในการปกครองควบคุมประชาชนไปในทางที่ถูกที่ควรไม่ให้
สังคมเกิดความยุ่งยากสับสน

แนวคิดข้างต้นสอดคล้องกับที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ศรีศักร์ วัลลิโภดมและเอกวิทย์ ณ ถลาง,
2543 ได้กล่าวไว้ว่า

“...พระมหากษัตริย์คือผู้ที่ไพร่ฟ้าประชาแลเห็นว่าเป็นผู้ที่ทรงคุณธรรมเหมาะแก่ที่จะเป็น
ผู้ปกครองจึงยกย่องขึ้นมา...”

“...ก่อนที่จะครองราชย์ก็ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมศึกษาหาความรู้ และประพฤติตนเอง
ให้เหมาะแก่การที่จะเป็นกษัตริย์มาตั้งแต่เยาว์ เมื่อจะเสด็จเถลิงราชย์ก็ต้องผ่านพระราชพิธี
ราชาภิเษกตามลัทธิทางศาสนา และขัตติยราชประเพณีของราชสำนักในการปรับเปลี่ยน
สถานภาพจากการเป็นมนุษย์ธรรมดาขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ เมื่อทรงราชย์แล้วก็ต้องทรงปฏิบัติ
พระองค์เองอยู่ภายในกรอบแห่งทศพิธราชธรรม อันเป็นสิ่งที่ค้ำจุนคุณธรรมที่จะจรรโลงสังคมและ
ทำให้พระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะที่เหนือสามัญชน...”

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวางแผนนโยบายไว้ด้วยจุดยืนทางความคิด
ดังกล่าว ทั้งในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม โดยที่จุดยืนหลักๆของ
พระองค์จะอยู่ที่จุดยืนทางความคิดด้านสังคมและวัฒนธรรม แม้ว่าเป้าหมายหลักของพระองค์จะ
อยู่ที่การรักษาอำนาจทางการปกครองเป็นสำคัญก็ตาม ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะทรงมุ่งประเด็นที่คน
ไทยมีพื้นฐานทางความคิดที่ยึดมั่นศรัทธาต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มาตั้งแต่เดิมแล้ว
นั่นเอง

2. ปัจจัยแนวพระทิศนะทางการเมืองการปกครองและสังคม

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นว่าการยอมรับอารยธรรมตะวันตกมา
ปรับใช้ในการสร้างความเจริญให้กับชาติบ้านเมืองเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้ทรงกล่าวพระราชปณิธาน
ไว้ในพระราชหัตถเลขาฉบับหนึ่งถึงสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวง
พิษณุโลกประชานาถที่ทรงมีลายพระหัตถ์มากราบบังคมทูลถวายพระพรในวันที่ทรงประกอบพระ
ราชพิธีบรมราชาภิเษกความว่า

“... แต่ไหนแต่ไรมาเธอมิได้เพียงแต่เป็นน้องชาย เธอเป็นเพื่อนแท้ๆ เพราะฉันมีเธออยู่
เคียงข้าง ฉันจึงเชื่อมั่นว่า ฉันจะทนน้ำหนัและความลำบากอันมาจากพระมหาเมตตาได้ง่ายขึ้น
และจะทำงานได้ดีขึ้นแก่ตัวฉันเองและราชวงศ์ ในขั้นต้นกิจการต่างๆ คงจะต้องเดินอย่างช้าๆ
เพราะมีเครื่องกีดขวางอยู่หลายอย่างที่ฉันจะต้องข้าม เราอยู่ในสมัยที่ลำบาก เพราะมี

ชนบทรอบนอกรวมไปรวมคอยต่อผู้ขัดขวางการเปลี่ยนแปลง แต่ฉันไม่คิดจะยอมแพ้ ฉันยังหวังว่าจะมีชีวิตอยู่นานพอที่จะเห็นประเทศไทยได้เข้าร่วมในหมู่ชาติต่างๆ โดยได้รับเกียรติและความเสมอภาคอย่างจริงๆ ตามความหมายของคำนั้นทุกประการ...”

จากพระราชปณิธานข้างต้น จะเห็นว่าพระองค์ทรงมุ่งมั่นที่จะดำเนินแนวพระราชโบายในการพัฒนาชาติไทยให้มีความเจริญได้รับเกียรติเสมอภาคกับอารยประเทศสู่ความศิวิไลซ์ ผลการศึกษาวิจัยจุดยืนทางความคิดในการสร้างความชอบธรรมทางความคิดของพระองค์แสดงให้เห็นชัดเจนว่าพระองค์ทรงดำเนินแนวพระราชโบายดังที่ได้มีพระราชปณิธาณดังกล่าว ทั้งในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ข้อเสนอแนะดังกล่าวพอจะสรุปได้ดังนี้

ก. ด้านการเมืองการปกครอง

ทรงสร้างความเข้าใจพื้นฐานให้ประชาชนเข้าใจถึงระบอบการปกครองที่กำลังได้รับอิทธิพลตะวันตก ประชาธิปไตย สังคมนิยม เป็นต้น ทรงสอนให้คนไทยมีความรู้ความเข้าใจสถานการณ์บ้านเมืองทั้งภายในประเทศและต่างประเทศโดยใช้บทความของพระองค์จากหนังสือพิมพ์เป็นสื่อ ในขณะที่ทรงให้ข้อมูลความรู้ก็จะทรงปลูกฝังคุณธรรม ทั้งนี้พระองค์มิได้ทรงปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงการปกครองว่าไม่ดี แต่ทรงเห็นว่าประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจอยู่มาก จึงยังไม่สมควรที่จะมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง

การปลูกฝังคุณธรรมแก่ข้าราชการ และการกล่าวถึงหลักทศพิธราชธรรมในการปกครองประเทศ เป็นการต่อสู้ทางความคิดกับฝ่ายค้านทางอ้อมของพระองค์อีกวิธีหนึ่ง ในประเด็นที่ถูกต้องดีเรื่องระบบการบริหารประเทศที่ข้าราชการไร้ประสิทธิภาพและขาดคุณภาพ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้ทรงใช้วิธีการสร้างสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความเป็นหมู่เหล่า และเพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความสามัคคี ความเสียสละและความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดี อันเป็นทางนำไปสู่การสร้างชาติไทยให้เจริญทัดเทียมกับนานาประเทศ เช่น โปรดเกล้าฯ ให้ถือเอาวันที่ 6 เมษายน ซึ่งเรียกกันว่า วันจักรี อันเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเสด็จขึ้นครองราชย์สถาปนาราชวงศ์จักรีขึ้นเป็นวันชาติของไทยตามแบบอารยประเทศที่ต่างก็มีวันชาติของตน และโปรดให้ประดิษฐ์ธงชาติใหม่เป็นธงสามสีตามลักษณะธงชาติที่อารยประเทศใช้กันอยู่โดยมาก พระราชทานชื่อว่า “ธงไตรรงค์” ประกอบด้วยสีแดง สีขาว และสีน้ำเงิน เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนสถาบันสูงสุดทั้ง 3 คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ตามลำดับ นอกจากนี้ยังได้พระราชทานธงและเครื่องหมายต่างๆ เช่น เข็ม ตราก ให้แก่หน่วยงาน กรม กอง

คณะต่างๆ เช่นพระราชทานธงประจำกองทหาร กองเสือป่า ฯลฯ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจสมาชิกของคณะให้สำนึกถึงหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อรักษาชื่อเสียง เกียรติยศของหมู่คณะของตนและเพื่อให้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณขององค์พระมหากษัตริย์ผู้พระราชทานตลอดจนเพื่อให้คนทั่วไปรำลึกถึงความดีงามของคณะเหล่านั้นเมื่อได้เห็นเครื่องหมายดังกล่าว

ข้อความตอนหนึ่งในพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติธง พระพุทธศักราช 2460

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ประกาศให้ทราบทั่วกัน ว่าได้ทรงพระราชดำเนียงถึงการที่กรุงสยามได้ประกาศสงครามต่อชาติเยอรมัน แอลอสเตรเลีย ฮังการี เป็นพันธมิตรไมตรี ร่วมกับศึกกับมหาประเทศในยุโรป อเมริกา แอลเอเชีย ผู้ทรงไว้ซึ่งธรรมาธิปไตย ครั้นนี้นับว่า ชาติสยามได้ก้าวขึ้นสู่ความเจริญ ถึงถิ่นอันสำคัญยิ่งแล้ว สมควรจะมีภิลิขิตวัตถุเพื่อเป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึงภิลักษณ์สมัยนี้ไว้ ให้ปรากฏอยู่ชั่วฟ้าแลดิน

จึงทรงพระราชดำริว่า ธงสำหรับชาติสยามซึ่งได้ประดิษฐ์ฐานขึ้นตามพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติพุทธศักราช 2495 นั้น ยังไม่เปนสง่างามพอสำหรับประเทศ สมควรที่จะเพิ่มสีน้ำเงินแก่เข้าไปอีกสีหนึ่ง ให้เป็นสามสีตามลักษณะธงชาติของประเทศที่เป็นพันธมิตรกับกรุงสยามได้ใช้อยู่โดยมากนั้น เพื่อให้เป็นเครื่องหมายให้ปรากฏว่าประเทศสยามได้เข้าร่วมสุข ทุกข์ และปณน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับพันธมิตรหมู่ใหญ่ ช่วยกันทำการปราบปราม ความออสัยดี อารธรรมในโลกย์ให้พินาศปราศัยไป

อีกประการหนึ่ง สีน้ำเงินนี้เป็นสีอันเป็นศิริแก่พรชนมวารนับว่าเป็นสีเครื่องหมายเฉพาะพระองค์ด้วยว่าเป็นสีที่สมควรจะประกอบไว้ในธงสำหรับชาติด้วยประการทั้งปวง

พระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการปกครองประเทศอีกประการหนึ่งที่ทรงดำเนินการอย่างแข็งขันตลอดรัชสมัยคือ การป้องกันภัยที่จะบังเกิดแก่ชาติทั้งภัยจากภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งการดำเนินการของพระองค์เป็นไปทั้งรัฐบาลหรือในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่งองค์พระประมุขของชาติ อันได้แก่การจัดและปรับปรุงหน่วยงานด้านการป้องกันประเทศ เช่นจัดตั้งกองลูกเสือ เสือป่า ตั้งกระทรวงทหารเรือ และตั้งหน่วยบินขึ้นเป็นครั้งแรก การสร้างแสนยานุภาพของกองทัพบกและทัพเรือ เป็นต้น และทั้งในภาคเอกชนด้วยการกระทำพระองค์เยี่ยงสมัญชนชาวไทยผู้หนึ่งที่มีความรักชาติ ทรงพยายามจงใจเพื่อนร่วมชาติให้ตระหนักถึง

ความสำคัญของความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ โดยการแสดงพระราชดำรัสพระบรมราชาโฆวาท และทรงพระราชนิพนธ์บทความ บทละครต่างๆ อีกทั้งทรงแนะนำถึงการปฏิบัติตนในการเตรียมตัว ให้พร้อมที่จะป้องกันประเทศได้ทุกเมื่อ

(แนวพระราชดำริแก่รัชกาล)

ข. ด้านเศรษฐกิจ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงมีแนวพระราชดำริที่สำคัญประการหนึ่งคือ การปลุกใจให้คนไทยทำมาหากินแข่งกับคนจีน พระองค์ทรงเห็นว่า จีนนั้นเป็น “ยิวแห่งบูรพา” นั่นคือไปอยู่ที่ใดก็จะกอบโกยผลประโยชน์จากชาตินั้นมาสู่ชาติของตน จีนในเมืองไทยนั้นรับจ้างทุกอย่างทุกประเภท “หนักเอาเบา” คนไทยในสายพระเนตรของรัชกาลที่ 6 คือคนที่เห็นแก่ความสะดวกปล่อยเศรษฐกิจให้อยู่ในมือคนจีนคิดแต่จะพึ่งพาจีน (อรวรรณ ปิลันธน์โฆวาท)

ค. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1. เสรีภาพหนังสือพิมพ์

รัชกาลที่ 6 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักหนังสือพิมพ์ดังที่สุกัญญา ตีระวนิช กล่าวว่ การขัดแย้งกับอัสวพาหุ ใครก็ยอมทำได้เพราะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นคุณประโยชน์ที่จะส่งเสริมกิจการหนังสือพิมพ์ ให้เป็นเวทีแห่งการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองของทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายประชาชน พระองค์ทรงอยู่ฝ่ายบริหารในฐานะสูงสุดคือ พระมหากษัตริย์องค์ประมุขของประเทศ แต่ในกิจการหนังสือพิมพ์แล้วพระองค์ก็ทรงเป็นเพียงอัสวพาหุ นักเขียนบทความหนังสือพิมพ์คนหนึ่งเท่านั้น โดยมีได้ทรงโกรธเคืองผู้ตอบโต้แต่อย่างใดเลย พระราชจริยวัตรประการนี้ของพระองค์นับว่าทรงเป็นกษัตริย์นักหนังสือพิมพ์โดยแท้จริง (สุกัญญา ตีระวนิช, 2521)

2. สิทธิสตรี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยในสถานภาพสตรีเป็นอันมาก ในทัศนะของพระองค์ ทรงเห็นว่า สตรีไทยเวลานั้นยัง “ถูกผู้ชายเกียจกันและบังคับข่มขู่หมิ่นต่างอยู่” อาทิเช่น ถูกขายเป็นโสเภณีหรือภรรยาซื้อขาย หรือถูกผู้ชายข่มเหงน้ำใจด้วยการมีภรรยาหลายคน และยังไม่สามารถดูแลจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ ต้องให้สามีปกครองแทน เป็นต้น พระองค์จึงเรียกร้องให้ชาวไทยตระหนักถึงฐานะอันตกต่ำของสตรี และช่วยกันแก้ไข ซึ่งพระองค์เองได้ทรงดำเนินการไปหลายประการ นอกจากการส่งเสริมการศึกษาของสตรีเช่น ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีแล้วส่งไปสอนในชนบทต่างๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น ยังทรงเปิดโอกาสให้สตรี

เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเท่าเทียมกับบุรุษ เช่นเดียวกับสตรีในอารยประเทศเช่น ออกงานเลี้ยง เต้นรำ แสดงละคร ร่วมกับบุรุษแบบชายจริงหญิงแท้ ฯลฯ พระองค์ยังได้ทรงออกประกาศพระราช นิยมและข้อกำหนดกฎหมายต่างๆ ที่มีผลในการจัดระเบียบทางสังคม เพื่อประโยชน์แก่สตรี เช่น “กฎหมายเพื่อบริบาลว่าด้วยครอบครัวแห่งข้าราชการ พุทธศักราช 2457” กำหนดให้ข้าราชการใน สำนักจดทะเบียนครอบครัวและเคหสถาน เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยและสงบสุขของครอบครัว และเป็นการยกฐานะภรรยาให้ปรากฏชัดขึ้น ในปี พ.ศ. 2460 ได้โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้ “พระ ราชกฤษฎีกาคำนำหน้านามสตรี พุทธศักราช 2560” กำหนดให้ใช้คำว่า “นางสาว” สำหรับสตรีที่ ยังโสด คำว่า “นาง” สำหรับสตรีที่แต่งงานแล้ว คำว่า “คุณหญิง” และ “ท่านผู้หญิง” สำหรับสตรีที่ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน และสตรีที่มีสามีที่บรรดาศักดิ์ชั้นพระ ยายและเจ้าพระยาตามลำดับ พระองค์ยังได้ทรงมีพระราชนิยามให้สตรีไทยไว้ผมยาวเล็กกินหมาก ซึ่งทำให้ฟันดำไม่น่าดู นอกจากนี้ยังได้ทรงพระราชนิพนธ์บทความ บทร้อยกรอง และบทละคร เพื่อ ส่งเสริมสถานภาพสตรี ตลอดจนเพื่อเตือนใจและสอนใจสตรีไทย เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตน เช่น บทละครเรื่อง บ่วงมาร สาวิตรีบทความเรื่อง “เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสถานภาพแห่ง สตรี” “จันทรภัยในประเทศอังกฤษ” และบทความเรื่อง “แต่งงานชั่วคราว” “ความไม่รับผิดชอบของ บิดามารดา” และ “การค้าหญิงสาว” ในชุด “โคลนติดล้อ” เป็นต้น (แนวพระราชดำริแก้รัชกาล, 2527)

แนวพระราชดำริของรัชกาลที่ 6 ในเรื่องสิทธิสตรีสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มอิตีศาสตร์ แนวเสรีนิยม (Liberal Feminism) แนวคิดของอิตีศาสตร์กลุ่มนี้มีรากฐานมาจากปรัชญาแนวเสรี นิยมที่เชื่อว่า มนุษย์มีความสามารถในการใช้เหตุผล ดังนั้นสังคมที่ดีต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุก คนได้พัฒนาและใช้ความสามารถในการใช้เหตุผลที่ว่ามี โดยสังคมและรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซง การกระทำของสมาชิกเหล่านี้ถ้าการกระทำนั้นไม่ไปละเมิดหรือกระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น ใน ที่สุดแล้ว การเปิดโอกาสให้มนุษย์แต่ละคนในสังคมพัฒนาและกระทำในสิ่งที่ถนัด จะเป็น ประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมด้วย กลุ่มอิตีศาสตร์แนวเสรีนิยมมองว่าผู้ชายและผู้หญิงนั้น ไม่ได้มี ความแตกต่างในเรื่องเพศ ทำให้เกิดความแตกต่างกันอย่างที่เป็นอยู่ การจำกัดบทบาทของผู้หญิง โดยความเชื่อ ประเพณี และกฎหมาย ให้อยู่แต่ในบ้านจึงเป็นเรื่องที่ไม่ยุติธรรม เพราะผู้หญิงใน ฐานะมนุษย์ขาดโอกาสที่จะพัฒนา และแสวงหาผลประโยชน์ในลักษณะเดียวกับผู้ชาย นอกจากนี้ การกีดกันในลักษณะดังกล่าว ยังเป็นการใช้ทรัพยากรมนุษย์อย่างไม่มีประสิทธิภาพด้วย

เนื่องจากอิทธิพลของแนวคิดแนวเสรีนิยมมองว่า ความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศ และการกดขี่เพศหญิง เป็นผลมาจากการปลูกฝัง การศึกษา และกรอบข้อบังคับของสังคม โดยเฉพาะกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม แนวทางการแก้ปัญหาของอิทธิพลกลุ่มนี้จึงเน้นไปที่การแก้ไขกฎหมายที่มีอคติและเลือกปฏิบัติต่อเพศ การเปิดโอกาสด้านการศึกษาและการทำงานของผู้หญิงให้เท่าเทียมกับผู้ชาย (ชริดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2539)

3. ด้านการศึกษา

พระบรมราชโองบายอีกประการหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวคือการให้ความสำคัญแก่การพัฒนาสติปัญญาของชนในชาติ ในรัชสมัยของพระองค์การศึกษาของไทย วัฒนาการขึ้นถึงขั้นการจัดการศึกษาภาคบังคับโดยการตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 และการศึกษาขั้นอุดมศึกษาโดยการจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2457 นอกจากนี้ยังทรงส่งเสริมอาชีวศึกษาและการศึกษาของสตรี ได้แก่ การตั้งโรงเรียนเพาะช่าง โรงเรียนฝึกหัดครูสตรี เป็นต้น สำหรับการจัดการศึกษาแก่เยาวชนพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวพระราชดำริที่ว่าจะต้องไม่เป็นเพียงให้ความรู้โดยทางตำราเรียนเท่านั้น แต่จะต้องเป็นการสร้างเด็กที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และความประพฤติด้วย (แนวพระราชดำริเก้าวรัชกาล)

4. ด้านจริยธรรม

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพยายามอย่างยิ่งที่จะขจัดความมัวเมาในอบายมุขของราษฎร ซึ่งเป็นการบั่นทอนศีลธรรมอันดีและความมั่นคงทางเศรษฐกิจส่วนตัว และประเทศชาติ เช่น ในปี พ.ศ.2459 โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศเลิกหวย ก. ข. และปีต่อมา พ.ศ.2460 โปรดเกล้าฯ ให้เลิกบ่อนเบี้ย (แนวพระราชดำริเก้าวรัชกาล)

ฝ่ายค้าน

เหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดของฝ่ายค้านในกำหนดแนวทางของประเทศ

ก. ด้านการเมืองการปกครอง

ดังที่ได้กล่าวแล้วถึงสถานการณ์ร่วมสมัยและพระทัศนะของรัชกาลที่ 6 พระองค์ต้องพยายามสร้างฐานอำนาจจากการที่ทรงแสวงหาพวกพ้องเข้ากับพระองค์ อาจเป็นไปได้ว่าเหตุดังกล่าวอาจสร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มคนบางกลุ่ม ซึ่งส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องของการถือพรรค

พวก และเลยไปถึงทำให้พระองค์ถูกมองว่าทรงเข้าข้างข้าราชการที่ประจบสอพลอ จึงทำให้ฝ่ายค้านเปิดประเด็นโจมตีทหารข้าราชการรวมถึงระบบการบริหารงานของประเทศด้วย

นอกจากนี้ฝ่ายค้านยังได้รับอิทธิพลทางความคิดของกลุ่มปัญญาชนพวก Reformist หรือกลุ่มนักปฏิรูป ซึ่งมีแนวความคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองซึ่งนี้รวมไปถึงเหตุการณ์ กบฏ 130 ซึ่งมีอิทธิพลทางความคิดต่อฝ่ายค้านด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาวิเคราะห์จุดยืนทางความคิดของฝ่ายค้านในประเด็นต่างๆ ได้ทราบถึงจุดยืน ทางความคิดของฝ่ายค้านที่กำหนดแนวทางของประเทศดังนี้คือ

ประเทศไทยจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพื่อไม่ให้อำนาจตกอยู่กับพระมหากษัตริย์หรือข้าราชการกลุ่มน้อยเท่านั้น ทั้งนี้ประชาชนควรมีสติเสรีภาพในการร่วมบริหารงานประเทศ โดยมีสติและเสรีภาพในการควบคุมการทำงานของรัฐบาลได้ ทั้งนี้ฝ่ายค้านมองว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือพระมหากษัตริย์นั้น ในทางนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและตุลาการโดยเอกเทศเป็นการพินสมัยเสียแล้ว ไม่อาจพารัฐก้าวหน้าอย่างที่ควรจะเป็น กลุ่มคนบางพวกยังได้เฟื่องเลี้ยงเข้าไปยังราชสำนักว่า มีความฟุ้งเพื่อข้าราชการบริหารและบรมวงศานุวงศ์ บางส่วนซึ่งใกล้ชิดสนิทสนมพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงโปรดปรานประทานความดีความชอบด้วยยศถาบรรดาศักดิ์ ส่วนบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทำงานในหน้าที่ตนอย่างพากเพียรกลับถูกมองข้าม (กบฏเมืองสยาม,2538)

การกำหนดแนวทางของฝ่ายค้านตรงกับแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม (Libertarian) ในความหมายทางการเมืองการปกครอง หมายถึง การปกครองที่เน้นผลประโยชน์ส่วนบุคคล (สมาชิก) ในสังคมเป็นสำคัญ รัฐเป็นเพียงผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ดูแลความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเพื่อให้สมาชิกในปกครองสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเป็นสุข สมาชิกมีอิสระในการคิด การพูด การทำ ได้แสดงออกถึงความสามารถและเหตุผล ระบอบการปกครองที่จัดอยู่ในประเภทเสรีนิยม คือ ระบอบประชาธิปไตย

สันนิษฐานว่าแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับทฤษฎีนี้เริ่มในคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 กล่าวคือ นักอิสรภาพนิยมในสมัยนั้นเห็นว่ามีมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่เจริญด้วยสติปัญญาของการคิดอย่างมีเหตุผล สามารถแสวงหาความรู้พัฒนาการสิ่งรอบข้างได้เพื่อความเจริญและความสุข สามารถแยกได้ว่าสิ่งใดเป็นความจริงสิ่งใดเป็นความเท็จ และมีมนุษย์ก็เป็นผู้แสวงหาสัจจะอยู่ตลอดเวลา ส่วนการรู้ดีรู้ชั่วนั้น มนุษย์ทุกคนมีความรู้ความคิดเท่าเทียมกัน ถ้าให้โอกาสที่เท่ากัน ความรู้ความคิดมิใช่มีได้

แต่เฉพาะผู้มีอำนาจเท่านั้น แต่เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ไม่ควรปิดกั้น โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจ ซึ่งหมายถึง กษัตริย์ ขุนนางราชตระกูล หรือแม้แต่พระเจ้า

ข. ด้านเศรษฐกิจ

ฝ่ายค้านมีแนวนโยบายว่า รัฐบาลควรมีอำนาจทางการค้าเพื่อหาเงินทุนอันเป็นปัจจัยที่สำคัญเหนือสิ่งทั้งปวง แม้แต่กำลังทหารก็ยังไม่สำคัญเท่ากับกำลังทรัพย์ ดังนั้นจึงต้องเร่งสร้างอำนาจทางการค้าให้เจริญทัดเทียมกับอารยประเทศ

แนวคิดด้านเศรษฐกิจของฝ่ายค้านตรงกับแนวคิดของทฤษฎีวิวัฒนิยมที่อธิบายไว้ว่า

ทฤษฎีที่ถือว่ามีอิทธิพลต่อการตีความทางประวัติศาสตร์มากที่สุด เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นระยะเวลาตรงกับที่เครื่องมือในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ถึงขั้นสมบูรณ์ที่สุดเป็นครั้งแรก ทฤษฎีนี้อาจกล่าวโดยย่อว่า เจาะจงไปในทางวิวัฒนิยมซึ่งก็อาจถือได้ว่าเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบทฤษฎีนี้ ที่เห็นความสำคัญของความคิด เมื่อพูดถึงเรื่องเกี่ยวกับวิวัฒนิยมก็คงจะนึกถึง Kari Marx นักปรัชญาเมธีตัวจริงของศตวรรษที่ 19 แต่ที่จริงแล้วแนวคิดนี้มีมาก่อนหน้านี้แล้ว Kari Marx เป็นเพียงผู้นำทฤษฎีนี้มาใช้จนมีชื่อเสียง เขาสรุปในเรื่องนี้ว่า วิวัฒนาการของสังคมจะต้องอยู่ภายในกรอบของอำนาจเศรษฐกิจของสังคมนั้น นอกจากนั้นเขายังพยายามสร้างระบบสังคมภายใต้ความเชื่อนี้ ก็เป็นที่รู้จักกันในรูปของ “ลัทธิมาร์กซ์” อันเป็นต้นกำเนิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ในปัจจุบัน การที่ Marx เห็นความสำคัญด้านวัตถุที่มีต่อประวัติศาสตร์นี้ได้ทำให้เกิดความเชื่อในอำนาจเศรษฐกิจว่าเป็นสิ่งดลบันดาลวิวัฒนาการของมนุษย์ทั้งหมด อาจกล่าวได้ว่า Marx อำนาจทางเศรษฐกิจเท่านั้นที่ควบคุมทิศทางของประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น (สมศักดิ์ ชูโต อังในวัลย์ธิดา อังสกุล)

ค. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

วัลย์ธิดา อังสกุล ได้กล่าวถึงมุมมองและเป้าหมายของนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านไว้ว่า นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายประชาชนมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างเต็มที่ตามความเข้าใจของตน เพื่อเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในขณะที่นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลมุ่งให้หนังสือพิมพ์ใช้สิทธิและเสรีภาพของตนอย่างเต็มที่ภายในขอบเขตที่ฝ่ายรัฐบาลสามารถยอมรับได้ เพื่อเรียนรู้และทราบความเคลื่อนไหวทางความคิดโดยเฉพาะด้านการเมืองของหนังสือพิมพ์ เพื่อที่ฝ่ายรัฐบาลจะได้สามารถควบคุมและป้องกันเหตุอันอาจจะเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มบุคคลที่มีแนวความคิดทางการเมืองแตกต่างจากรัฐบาล

ผลการวิเคราะห์จุดยืนทางความคิดของทั้งสองฝ่าย สอดคล้องกับผลการวิจัยของวัลย์ลีกา อังสกุล ทั้งนี้สรุปเพิ่มเติมได้ว่า ฝ่ายรัฐบาลที่มีมุมมองทางด้านสิทธิเสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์ตรงกับทฤษฎีอำนาจนิยม ซึ่งพอสรุปบทบาทหน้าที่ได้ดังนี้คือ

1. จะต้องไม่บ่อนทำลายรัฐบาลและองค์กรของรัฐ
2. จะต้องอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลและองค์กรของรัฐส่งเสริมสนับสนุนนโยบายของรัฐ
3. จะต้องไม่ทำลายค่านิยมทางศีลธรรมและการเมืองของคนส่วนใหญ่

ในส่วนฝ่ายค้านมีแนวคิดตรงกับทฤษฎีอิสรภาพนิยม ซึ่งสรุปบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือแสดงความคิดเห็นของบุคคลหรือปัจเจกอย่างเสรี
2. สื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่ในการแสดงสัจจะ (Truth) ของสังคม
3. สื่อมวลชนมีบทบาทในการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาล

ตารางที่ 16 สรุปเปรียบเทียบจุดยืนทางความคิดในการสร้างความชอบธรรมของทั้งสองฝ่าย

รัชกาลที่ 6	ฝ่ายค้าน
<p><u>เป้าหมาย</u> → ความศิวิไลซ์</p> <p><u>อำนาจ</u> → การรักษาสถาบัน</p> <p>พระมหากษัตริย์ให้ทรงอำนาจสูงสุดใน การปกครองประเทศภายใต้ระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์</p> <p><u>แนวนโยบาย</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ต่อสู้ทางความคิดด้วยการปลุกกระดม ปลุกฝังลัทธิชาตินิยมและการใช้หลัก ทศพิธราชธรรม 2. ต่อสู้ทางความคิดด้วยพระกรณียกิจที่ ทรงยอมรับอารยธรรมต่างประเทศโดย ทรงเลือกรับและปรับใช้ให้เหมาะสมกับ ประเพณีและวัฒนธรรมไทย 	<p><u>เป้าหมาย</u> → ความศิวิไลซ์</p> <p><u>อำนาจ</u> → สร้างกลุ่มอำนาจใหม่</p> <p>สู่การปฏิวัติการปกครองโดยให้ประชาชน เป็นฐาน</p> <p><u>แนวนโยบาย</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ต่อสู้ทางความคิดด้วยประเด็นปัญหา จากระบบการปกครองด้านนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และตุลาการ 2. ต่อสู้ทางความคิดด้วยการเรียกร้อง สิทธิและเสรีภาพ 3. ต่อสู้ทางความคิดด้วยการชี้ถึง ปัญหาเศรษฐกิจของชาติ

III เปรียบเทียบวิธีการสร้างความชอบธรรมทางความคิดของทั้ง 2 ฝ่าย

รัชกาลที่ 6

1. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้วิธีโน้มน้าวใจ โดยทรงสร้างความน่าเชื่อถือ ให้ประชาชนเห็นว่าพระองค์มีพระปรีชาสามารถทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ส่วนพระองค์ ทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญและทรงศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ทั้งจากศึกษาด้วยพระองค์เองและศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ทรงสนพระทัย

นอกจากนี้ยังทรงแสดงความน่าเชื่อถือให้ประชาชนเห็นว่า พระองค์ทรงห่วงใยและทรงปรารถนาดีต่อคนไทย พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะปกป้องคุ้มครองรักษาบ้านเมืองให้มีเสถียรภาพ มีความเจริญทัดเทียมอารยประเทศ และให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่เย็นเป็นสุข ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร

ในด้านพระอุปนิสัยส่วนพระองค์ ทรงแสดงความน่าเชื่อถือให้ประชาชนเห็นว่า ทรงกล้าหาญเด็ดเดี่ยว มีความเชื่อมั่นในพระองค์เอง มิได้ทรงมีอคติต่อผู้ใด ในส่วนพระองค์ทรงตั้งมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม และส่วนข้าราชการของพระองค์ก็ทรงอบรมสั่งสอน ทรงปลูกฝังคุณธรรมให้ข้าราชการมีความดีงามทั้งในหน้าที่ราชการและหน้าที่ส่วนตัว

สำหรับการลดความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้ามทรงชี้ให้เห็นว่า ฝ่ายค้านเป็นผู้ที่ด้วยการศึกษา ขาดความรู้ความสามารถ อาศัยจดจำคำพูดของนักปราชญ์มากล่าว แต่ขาดความเข้าใจอย่างแท้จริง การชักนำทางความคิดของฝ่ายค้านมิได้ทำให้เกิดผลดีต่อชาติบ้านเมือง ข้าราชการยังจะก่อให้เกิดภัยต่อประเทศชาติอีกด้วย ทั้งนี้ฝ่ายค้านมิได้มีความปรารถนาดีต่อบ้านเมืองอย่างแท้จริง การแสดงความคิดเห็นต่างๆ เป็นเพียงกล่าวตามผู้อื่น ตามกระแสค่านิยมตะวันตกเท่านั้น นอกจากนี้ฝ่ายค้านยังมีอุปนิสัยและบุคลิกลักษณะนิสัยที่ไม่ดี เช่น ขี้เหล้าเมายา วาจาหยาบคายน่าดู ขาดความสุชุมรอบคอบ เป็นต้น

2. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้วิธีโน้มน้าวใจ โดยการใช้จิตวิทยา เพื่อกระตุ้นเตือนให้ประชาชนหวั่นเกรงภัยต่างๆ เช่น ภัยจากสงคราม ภัยจากเศรษฐกิจ และภัยจากลัทธิการปกครองที่ประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจดีพอ ซึ่งมีผู้นำลัทธิมาเผยแพร่ทำให้

ประชาชนหลงเชื่อ เป็นต้น ทรงใช้จิตวิทยาปลุกจิตสำนึกปลุกฝังค่านิยมให้ประชาชนมีความรักสามัคคีกัน และมีความเลื่อมใสศรัทธาในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ทรงแสดงให้เห็นถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ รวมถึงพระมหากษัตริย์ในอดีตด้วย ทรงกระตุ้นให้คนไทยมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของไทย รู้จักปรับเปลี่ยนค่านิยมให้ทันยุคทันสมัย ในส่วนที่ควรเปลี่ยนแปลงและดำรงรักษาในสิ่งที่ดีงามไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

3. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้งในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะ เป็นศีลธรรม จริยธรรม หรือปรัชญาต่างๆ การใช้เหตุผลของพระองค์แสดงถึงจุดยืนทางความคิดที่ ทรงมีความรอบรู้ มีแนวพระทัศนะที่กว้างไกล ทรงมีวิจรรณญาณและทรงมีสติปัญญาเฉียบแหลม ลุ่มลึก ในทุกๆเรื่องที่พระองค์ทรงแสดงเหตุผล ทรงเน้นย้ำให้ประชาชนใช้สติปัญญาในการ ไตร่ตรอง ไม่หลงเชื่อผู้อื่นโดยง่าย ทั้งนี้การใช้เหตุผลของพระองค์จะตั้งอยู่บนพื้นฐานซึ่งทรงใช้หลัก ทศพิธราชธรรมและความเป็นนักปราชญ์ของพระองค์

4. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้ลีลาภาษาที่มีลักษณะเด่นในทุกๆด้าน ทรงใช้โวหารคารมคมคาย การใช้ความเปรียบของพระองค์ ทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจเกิดภาพพจน์ ในสิ่งที่ทรงกล่าวชัดเจน ทั้งนี้ทรงใช้ความเปรียบเพื่อบรมสั่งสอน ชี้แนะ เตือนสติ ให้ผู้อ่านยอมรับ และปฏิบัติตาม

ในด้านการใช้คำถามชวนคิด พระองค์ทรงย้าคำถามเพื่อให้คนไทยมีสติ ตื่นตัว ในการมอง ปัญหาทั้งที่จะเกิดกับตนเองและชาติบ้านเมือง เพื่อให้ประชาชนไม่ประมาทและรู้เท่าทันเหตุการณ์ ในสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สำหรับการทำวาทกรรมทรงยกตัวอย่างพระมหากษัตริย์ไทยที่มีพระมหากรุณาธิคุณต่อ แผ่นดินไทย ทรงยกย่องพระพุทธรูปและเทิดทูนพระศาสนา ซึ่งเป็นวิธีการใช้ลีลาภาษาเพื่อ ปลุกฝังลัทธิชาตินิยมที่เห็นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังทรงอ้างถึงแนวคิดหรือตัวอย่างจาก ต่างประเทศทั้งในประเทศที่เจริญแล้ว เพื่อให้ประชาชนนำมาเป็นตัวอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และยกตัวอย่างประเทศที่ยังด้อยพัฒนา เพื่อให้เห็นถึงความด้าหลังที่มีควรจะนำมาเป็นแบบอย่าง

ฝ่ายค้าน

1. ฝ่ายค้านใช้วิธีการโน้มน้าวใจ โดยการสร้างความน่าเชื่อถือให้ประชาชนเห็นว่า ตนมีความทันสมัยทันสมัย ก้าวทันโลกและเป็นผู้ที่มองเห็นว่าประเทศไทยยังล้าหลังอยู่ ทั้งนี้ฝ่ายค้านมีความปรารถนาดีต่อชาติบ้านเมือง จึงเสนอปัญหาเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ตนคิดว่ามีข้อบกพร่อง

ทำให้ประชาชนต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ตัวอย่างเช่น ระบบการปกครองเป็นต้น นอกจากนี้ ฝ่ายค้านยังพยายามแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้ที่มีสำนึกรับผิดชอบ ไม่มีมือคดหรือเกลียดชังใครเป็นการส่วนตัว การตีในเรื่องต่างๆ เป็นการตีเพื่อสร้างสรรค์มิใช่เพื่อทำลาย

สำหรับการลดความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม ฝ่ายค้านชี้ให้ประชาชนเห็นว่าฝ่ายตรงข้ามมีความลำหัด ไม่ยอมรับความเป็นจริง ไม่พยายามปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามค่านิยมตะวันตกที่ฝ่ายค้านเห็นว่าเป็นค่านิยมที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่ความศิวิไลซ์

นอกจากนี้ฝ่ายค้านยังชี้ให้เห็นว่า ฝ่ายตรงข้ามไม่มีความยุติธรรม มือคดใช้อำนาจในทางที่ผิด ใจคอคับแคบ และใช้ระบบพรรคพวก ทำให้ฝ่ายค้านไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

2. ฝ่ายค้านใช้วิธีการโน้มน้าวใจ โดยการใช้อคติวิทยา เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวในการรับแนวความคิดของตะวันตก โดยชี้ให้เห็นถึงความลำหัดของระบบการปกครองและการบริหารประเทศ เพื่อปลุกระดมให้ประชาชนลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อสิทธิและเสรีภาพ โดยเฉพาะชนชั้นกรรมากร ทั้งนี้ฝ่ายค้านพยายามแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมล้ำของสังคม เช่น ระบบเจ้าขุนมูลนาย และระบบศักดินา เป็นต้น

3. ฝ่ายค้านใช้วิธีการโน้มน้าวใจ โดยการชี้เหตุผล ทั้งในด้านศีลธรรม จริยธรรม และปรัชญา การชี้เหตุผลของฝ่ายค้านไม่ปรากฏมากเหมือนกับการใช้เหตุผลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ฝ่ายค้านมุ่งที่จะชี้เหตุผลชี้ให้เห็นความไม่เป็นธรรมในสังคม เช่น ความมั่งคั่งของมนุษย์ ความไม่ซื่อสัตย์ การประจบสอพลอหมกมุ่นอบายมุข ความเห่อเหิมในยศศักดิ์ ยกตนข่มท่านของข้าราชการ เป็นต้น

การใช้เหตุผลของฝ่ายค้านจะเป็นการแสดงน้ำเสียงที่ตำหนิติเตียนฝ่ายตรงข้าม แต่จะไม่ชี้ชัดเจกลงไปเลยว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร เช่น การกล่าวถึงระบบการปกครอง เป็นต้น ทั้งนี้ฝ่ายค้านมุ่งให้ประชาชนคิดและฟังจากน้ำเสียงฝ่ายค้านเขาเอง โดยที่ผู้อ่านจะทราบได้ว่าฝ่ายค้านมีน้ำเสียงโน้มน้าวใจไปทางใด

4. ฝ่ายค้านใช้ลีลาภาษา โดยการใช้ความเปรียบ ส่วนใหญ่จะแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างแนวคิดเดิมกับแนวคิดใหม่ เช่น ค่านิยมเรื่องการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเดิมคนไทยไม่ชอบแสดงความคิดเห็นเป็นผู้นำแต่จะชอบเป็นผู้ตามมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อตามผู้ใหญ่หรือผู้ที่อาวุโสกว่า เป็นต้น การใช้คำถามชวนคิดก็มักจะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนรู้จักคิด

และยอมรับในค่านิยมตะวันตก สำหรับการกล่าวหาว่าความก็มักจะใช้วิธีอ้างถึงการประพฤติปฏิบัติ
แนวนโยบาย ค่านิยมของตะวันตก เช่น สิทธิและเสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ตารางที่ 17 สรุปเปรียบเทียบการสร้างความชอบธรรมทางความคิดของทั้งสองฝ่าย

รัชกาลที่ 6	ฝ่ายค้าน
<u>ด้านการเมืองการปกครอง</u>	<u>ด้านการเมืองการปกครอง</u>
รัชกาลที่ 6 ทรงใช้การโน้มน้าวใจมากกว่าลีลา ภาษา	ฝ่ายค้าน ใช้ลีลาภาษามากกว่าการโน้มน้าวใจ
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u>	<u>ด้านเศรษฐกิจ</u>
รัชกาลที่ 6 ทรงใช้ลีลาภาษามากกว่าโน้มน้าวใจ	ฝ่ายค้าน ใช้การโน้มน้าวใจมากกว่าลีลาภาษา
<u>ด้านสังคมวัฒนธรรม</u>	<u>ด้านสังคมวัฒนธรรม</u>
รัชกาลที่ 6 ทรงใช้การโน้มน้าวใจมากกว่าลีลา ภาษา	ฝ่ายค้าน ใช้การโน้มน้าวใจมากกว่าลีลาภาษา
<u>ด้านการเมืองการปกครอง + ด้านเศรษฐกิจ +</u> <u>ด้านสังคมวัฒนธรรม</u>	<u>ด้านการเมืองการปกครอง + ด้านเศรษฐกิจ +</u> <u>ด้านสังคมวัฒนธรรม</u>
รัชกาลที่ 6 ทรงใช้การโน้มน้าวใจมากกว่าลีลา ภาษา	ฝ่ายค้าน ใช้ลีลาภาษามากกว่าการโน้มน้าวใจ

จากผลการวิจัยจะเห็นว่า ไม่ว่าจะมองจากจุดยืนทางความคิดหรือการสร้างความชอบธรรม
ทางความคิด เราจะพบว่ารัชกาลที่ 6 ทรงมีพระปรีชาสามารถ พระองค์มีความรอบรู้ทุกๆด้าน และ
ทรงสามารถนำความรู้ที่นำมาใช้ได้เป็นอย่างดี ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นนักปราชญ์ และทรง
เป็นนักวิที่มีอัจฉริยภาพ ดังที่ทรงได้รับพระราชสมัญญาว่า สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ด้วยเหตุ
ดังกล่าวทำให้พระองค์ทรงมีวิธีคิดและการใช้เหตุผล ในขณะที่การสร้างความชอบธรรมทาง
ความคิดของฝ่ายค้านนั้นจะด้อยกว่าในด้านศาสตร์ต่างๆ ที่นำมาใช้ แต่จะเน้นในเรื่อง
ความก้าวหน้าและปัญหาข้อบกพร่องที่ปรากฏในสังคมเป็นหลัก ส่วนใหญ่การแสดงความคิดเห็น
จะไม่ชี้ชัด แต่จะอาศัยน้ำเสียงที่เอนเอียงไปทางด้านแนวคิดตะวันตกเป็นหลัก ให้ผู้อ่านตีความเอง
ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะข้อจำกัดในเรื่องสิทธิและเสรีภาพก็เป็นได้

ถ้ามองในแง่เหตุผลแล้วรัชกาลที่ 6 น่าจะโน้มน้ำหนักประชาชนได้ในสงครามปากกา แต่ปรากฏว่าอีก 10 ปีต่อมาผู้ที่ชนะก็คือฝ่ายค้าน

จะเห็นได้ว่าแม้ว่ารัชกาลที่ 6 จะทรงใช้ตรรกะซึ่งเพียงใดก็ตามแต่ในที่สุด พระองค์ก็ไม่สามารถเอาชนะได้ เพราะว่าคลื่นแนวคิดตะวันตกมีกระแสที่รุนแรง ทำให้หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา จะเห็นว่านักคิดนักเขียนจะใช้วิธีเดียวกับฝ่ายค้าน ซึ่งมองในประเด็นปัญหาการเมืองการปกครองมาต่อสู้อันหนึ่ง เหตุผลจึงไม่มีความสำคัญเท่าใด แต่จะมุ่งไปที่เป้าหมายหลักคือการปกครองระบอบประชาธิปไตย ความกดดันจากปัญหาที่ชัดเจนในสังคม เช่น ปัญหาเศรษฐกิจและตัวอย่างการปฏิวัติของญี่ปุ่นเป็นเสมือนคลื่นที่กำลังแรงที่แม้แต่เหตุผลก็ไม่สามารถต้านกระแสได้

ถ้าพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว เราจะเห็นว่าปัญหาต่างๆ ที่ฝ่ายค้านใช้เป็นประเด็นโจมตีรัชกาลที่ 6 เช่น ปัญหาทุจริตติดสินบน ปัญหาข้าราชการคอร์รัปชัน การใช้ระบบพรรคพวกและการใช้อำนาจกฎหมายในทางที่ผิด มิได้มีเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 6 เท่านั้น ในปัจจุบันปัญหาต่างๆ นี้ก็ยังมีอยู่และไม่สามารถแก้ไขให้หมดไปได้

อย่างไรก็ตามแม้รัชกาลที่ 6 จะเป็นฝ่ายแพ้ในเวลาต่อมาด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วนั้น แต่การต่อสู้ด้วยทศพิธราชธรรมของพระองค์ก็ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ว่า ประชาชนก็ยังยึดมั่นศรัทธาต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้กษัตริย์ยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน

ในด้านอิทธิพลค่านิยมการเอาอย่างฝรั่งยังคงมีอยู่ในความคิดและความรู้สึกของคนในสังคมไทย จะเห็นได้จากการใช้สินค้าจากต่างประเทศ ซึ่งนอกจากจะต้องการคุณภาพที่ดี แล้วผู้ซื้อก็ยังยึดติดอยู่กับค่านิยมว่า “ของนอก” แสดงถึงรสนิยมของผู้ใช้ การพูดภาษาไทยปนอังกฤษ แสดงถึงค่านิยมว่าทันสมัย เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเจริญทางด้านวัตถุที่เห็นได้อย่างชัดเจน ทำให้ส่งผลต่อจิตใจในการยอมรับค่านิยมนั้น ดังนั้นจะเห็นว่าสังคมต้องพยายามสร้างค่านิยมทางด้านจิตใจให้ก้าวทันความเจริญทางด้านวัตถุ ปัจจุบันจึงเห็นว่ามีภรรยาคีให้รักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทย แต่ก็ทำได้เพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น

ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย

1. ข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นขาดเสียหายมาก ผู้วิจัยศึกษาได้เพียงการอ่านจีนโนสยามวารศัพท์จากต้นฉบับกรุงเทพเดลิเมล์จากการอ่านไมโครฟิล์ม แต่หนังสือพิมพ์ไทยสยามฉบับเซอร์เวอร์

มีข้อมูลในไมโครฟิล์มน้อยมากดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องศึกษาจากสารานุกรมบทความในหนังสือพิมพ์ของรัชกาลที่ 6 เพื่อรวบรวมเอกสารชั้นรองที่มีการพิมพ์รวมเล่มไว้แล้ว

2. การระบุนามแฝงจะไม่มี ความชัดเจนเพราะในสมัยนั้นผู้เขียนมักจะไม่เปิดเผยตนเองแต่ผู้อ่านจะพอเดาได้ เช่น ความเห็นเอกชนส่วนใหญ่จะหมายถึงนาคราชด้วข้อจำกัดดังกล่าวผู้วิจัยจึงมิได้ระบุนามแฝงไว้ในกรอ้างอิง

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ปัจจุบันจะเห็นว่ายังไม่มี การวิจัยด้านประวัติศาสตร์ทางความคิดอย่างกว้างขวางนัก ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ทางความคิดมีความสำคัญในการสร้างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาระดับการคิดและการถ่ายทอดความคิดของผู้บริหารประเทศ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัย การสร้างความชอบธรรมทางความคิดของนักการเมือง ระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น

2. ผู้วิจัยเห็นว่าค่านิยมความยึดมั่นศรัทธา ในสถาบันกษัตริย์ยังคงมีอยู่ในจิตใจของคนไทย โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน พระองค์ยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยเพราะ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ตั้งมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม ดังที่ทรงมีปณิธานไว้ว่า “เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม”

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะมีการศึกษาการสร้าง ความชอบธรรมทางความคิดของพระองค์ จากกระแสพระราชดำรัสในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์. 2524. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2527. แนวพระราชดำริแก้วิกฤต. กรุงเทพฯ.

ชะลอ อุทกภาชนี. 2514. พุทธศาสนากับสังคมศาสตร์. พระนคร : แพรวพิทยา.

ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. 2539. ไทยศึกษากับอดีตศาสตร์พินิจ. ในชัยวัฒน์ สถาอานันท์,

จินตนาการสู่ปี 2000 : นวัตกรรมเชิงกระบวนการทัศน์ด้านไทยศึกษา , กรุงเทพฯ : สำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ทวี มุขระโกษา. 2506. พระมหากษัตริย์เจ้า. พระนคร : แพรวพิทยา.

นิธิ เอียวศรีวงศ์, ศรีศักร วัลลิโภดม และ เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2543. มองอนาคต บทวิเคราะห์เพื่อ

ปรับเปลี่ยนทิศทางการสังคมไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.

นวลศรี จงถาวร. 2524. วิเคราะห์พระราชชนิพนธ์บทความที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนในพระบาทสมเด็จพระ

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ประดับ จันทร์สุขศรี. 2521. วิเคราะห์บทความในจีนในสยามวารศัพท์ พ.ศ. 2543-2466.

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร.

เพลิง ภูผา. 2538. กบฏเมืองสยาม. กรุงเทพฯ : ไพลิน.

มัทนา เกษมกล. 2517. การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมือง และการปกครองในรัชกาล

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2463). วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ . 2516. ลัทธิเอาอย่าง. กรุงเทพฯ : บรรณาการ.

วัลย์ลิกา อังสกุล. 2540. การวิเคราะห์ความขัดแย้งทางความเห็นเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ

และทิศทางการเมืองไทยระหว่างนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายประชาชนในสมัย

สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชา

ประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทย์ วิศทเวทย์. 2512. ปรัชญาเบื้องต้นและตรรกวิทยาเบื้องต้น. ธนบุรี : ผดุงวิทยาการพิมพ์.

สิริรัตน์ พุ่มเกิด. 2540. อศฺวพาหุกับการใช้วรรณกรรมในการเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา ตีระวนิช. 2521. ประวัติศาสตร์การหนังสือพิมพ์ไทยภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (พ.ศ. 2535-2475). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุกัญญา ตีระวนิช. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการหนังสือพิมพ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

สุกัญญา สดุดบรรทัด. 2543. การยึดครองสิทธิอำนาจระหว่างกลุ่มอนุรักษ์นิยมกับกลุ่มก้าวหน้าโดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ก่อนปี 2475 .กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุเทพ สุนทรภะสัช. 2540. ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย : พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม. เชียงใหม่ : โกลบอลวิชั่น.

อมิรดี เจริญชัยสกุล. 2542. แนวทางการปลูกฝังลัทธิชาตินิยมผ่านหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับรัฐบาลในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรวรรณ ปิลาฉนโอบาท. 2542. วาทวิทยาในประวัติศาสตร์ไทย : ยุคกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ : งานวิจัย. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สงครามปากกา

ตัวอย่างภาพการ์ตูนล้อแสดงถึงการวิวาทะระหว่าง "โค่นันทวิศาล"
กับพรรคพวกของ "อัสวพาหุ" ในสงครามปากกา

(คัดสำเนาจาก "ประวัติการ์ตูนหนังสือพิมพ์ไทยในประเทศไทยภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
พ.ศ. 2358-2475" สุกัญญา ตีระวนิช, 2520)

เตียง น่านากกับหุ่น

ผู้เฒ่า— อ่ากตวิหน, นันน่านากหะ ข่างหตุหุ่หุ่หะ มนเขิตไค้คัยลยไยค่างหท P.P.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างภาพการ์ตูนน่านากกับหุ่น

(คัดลำนมาจาก หนังสือพิมพ์กรุงเทพเดลิเมตส์ ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2457 หน้า 2)

ลักษณะ ของ หนังสือพิมพ์ไทย ? นิพนธ์ที่ ๗ ตุลาคม

เสียงจาก ใต้ทะเล- ไช่ฉ่าง! โทท! อังการ โทท
 เยอหยิ่ง! จองหวง! นรม โททๆ อย่างซัดๆ! โทท ๆ ๆ

ตัวอย่างภาพการ์ตูนลักษณะของหนังสือพิมพ์ ไทย . . .

(คัดสำเนาจาก หนังสือพิมพ์กรุงเทพเดลิเมส์ ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2457 หน้า 2)

ที่กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศไทยรับผิดชอบ และกรมโยธา
เทศบาลซึ่งจัดมอบที่ดินเป็นความผิดละก็, เขาเกิด "รวมชาติ"
ชนิดใดละ! ยิ่งกว่านั้น, "รวมชาติ" ของขอกกลางทำผิดเช่น
นั้นโดยสิ้นเชิงเสีย, และตัดใจจะทำผิดเช่นนั้นต่อไปอีกด้วย!
ขอโทษให้ชัด เพื่อเผยแพร่เมืองไทย, ไม่ใช่ไว้เมืองจีนของลาว
จีน, เพราะคนจีนเขาปัดขังเขาไม่ได้ละนี่เอ๊ย!

แต่ก็มีขั้วอีกขั้วหนึ่งอยู่อย่างนี้ คือ, พวกชนชั้นปกครอง
มันและอัสเซียเรียลอีตอร์ ก็อยู่ในที่คุมขังหมดแล้ว, คนไม่ใช่
พวกนั้นเองที่เสี้ยนไฟกลืนมือขั้วนี้มาแต่ "รวมชาติ". คนไทย
ก็ดูผิดไป, เพราะ มนุษย์สังคมเป็นศัตรูกับตัวเองนี่, ทำ
ไมคนไหนจะให้อาญรับแล้วแต่คนไหนเอาอัสเซีย.

ก็ถ้าอย่างนี้หรือว่าเราเอาไปตั้งเป็นขั้วเสี้ยนไฟกลืนมือ
"รวมชาติ"? คนพวกนั้นก็มีความผิดอยู่เขาด้วย! ใครเขา
กลัว, เพราะ ถ้าของตัวก็กลัวกลัวไม่กลัวกลัวมัน แต่ก็มีเสียให้ใคร
ถ้าอย่างนั้นแล้วทำไม, ทำไมทำอย่างนี้? คนพวกนี้และคนเขา
ก็กลัวขั้วของอัสเซียหรือคนชาติ ออกมาขึ้นในท่ามกลาง
คนไทย? ไม่มีแล้วละ! คนไทยที่ได้ขัดขืนกับขั้วของอัสเซีย
ไว้แล้ว!

"รวมชาติ" ชาติไหนกันแน่?

ก็แน่ละสิ! เพราะเขามีของมีที่คนจะเอาได้เขาหนึ่งตัว!
พวกนี้เขาเขี่ยมันมีแต่ความชั่วร้ายในที่สุดมันผิด,
ถึงได้แต่ตามหาแล้วแต่อยู่ในใจลับ, ไม่กล้าพูดความจริงในของ
ตัวออกมาต่อหน้าคน, ได้แต่ลับลับคนเสียจนมันเห็นตัว
เล็กแถมจะฉีกมันออกเพื่อเอาตัวเขาเล่น. คนเขี่ยมันเห็นหน้า
บ้านหน้าตาเป็น "หลอด" เล็กครึ่ง ๆ. แต่ไม่ใช่ "หลอด" ธรรมดา
ที่มันปลิวลมพัดออกห่างกัน — มันแต่ "หลอด" ที่มัน
กลมกลองเท่ากันและ. มันจะเข้าไปทำกลองของมันถึงบ้านพวก
คนชาติที่ไม่ไรของพวก, หรือมันจะเข้าไปรวมกับสังคมโลกไทย
ที่มันคนไทย มันต้องอยู่รวมกัน เขี่ยมัน ปลิวลมพัดไปก็
ปลิว ๆ. เขี่ยมันปลิวลมพัดกับพวกขั้ว "อัสเซีย" ของเขา
นั่นแหละเขาหาว่าดี, เขาได้ฉีกใจคนเขาไปเอาอัสเซีย
ให้เขี่ยมันออกให้หนีไป! ถูกไหม?

Handwritten signature or mark.

ภาคผนวก ข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความหมายแห่งไตรรงค์

ขอรำรำพรรณบรรยาย แห่งสีทั้งสามรวมถนัด	ความคิดเครื่องหมาย
ขาว คือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์ และธรรมะคัมภีร์ไทย	หมายพระไตรรัตน์
แดง คือโลหิตเราไซร์ เพื่อรักษาชาติศาสนา	ซึ่งยอมสละได้
น้ำเงิน คือสีไศยา โปรดเป็นของส่วนองค์	อันจอมประชา
จัดริ้วเข้าเป็นไตรรงค์ ที่รักแห่งเราชาวไทย	จึงเป็นสีธง
ทหารอวดตารนำไป วิจิตรก็ชูเกียรติสยาม ฯ	ยงยุทธวิชัย
	พระราชนิพนธ์ ร.๖

(จากหนังสือ “พระมหาธีรราชเจ้า” ทวี มุขระโกษา, 2506)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การตั้งบรรดาศักดิ์

ทรงมีพระปรีชาสามารถในทางการประพันธ์เป็นเลิศ และพระองค์ท่านได้นำเอาความซ้ำของนี้มาใช้ในการพระราชทานบรรดาศักดิ์ ให้แก่ผู้กระทำความดีความชอบ ฉะนั้นบรรดาศักดิ์จึงไพเราะสะสละสลวย และเหมาะเจาะทั้งด้านภาษาและบุคลิกภาพของผู้ที่ได้รับพระราชทาน และบรรดาศักดิ์

การตั้งบรรดาศักดิ์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ได้เป็นไปอย่างแพร่หลายที่สุด อย่างไม่เคยมีมาแต่กาลก่อน เพราะมีชนเกือบทุกอาชีพ ทุกชั้น ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ นับว่าเป็นสมัยที่ขุนนางมากที่สุด ทั้งนี้เป็นพระราชประสงค์ของพระองค์ท่านที่ได้ทรงพิจารณาเห็นว่า การพระราชทานบรรดาศักดิ์นั้นในส่วนราชการก็เท่ากับเป็นการให้เกียรติแก่ข้าราชการที่กระทำความดีความชอบ แทนการบำเหน็จรางวัลด้วยเงินทอง เช่นการขึ้นเงินเดือน นับเป็นการประหยัดพระราชทรัพย์ได้ส่วนหนึ่ง และการพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้แก่พ่อค้าผู้มั่งคั่งมีเงินมีทองอยู่แล้ว เมื่อผู้นั้นได้เป็นขุนนางขึ้นมาก็ย่อมจะช่วยเหลือราชการทั้งกำลังทรัพย์และสติปัญญา เพื่อจะได้ช่วยจรรโลงความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง นับเป็นพระบรมราโชบายที่หลักแหลมอันหนึ่งของพระองค์ท่าน

บรรดาพ่อค้าผู้มั่งคั่งได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ ถ้าเป็นชาวต่างประเทศ ก็เกิดมีจิตใจเป็นคนไทย และรู้สึกภูมิใจไปชั่วลูกชั่วหลาน นับว่าเป็นการกลืนชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวจีนที่เป็นพ่อค้าผู้มั่งคั่งให้มีความรู้สึกเป็นคนไทย ยอมรับนับถือประเพณีแบบไทยๆ อย่างเคร่งครัด พระบรมราโชบายอันนี้ได้เกิดเป็นผลดีต่อประเทศชาติมากต่อมากแล้ว ที่รู้จักกันแพร่หลายก็ได้แก่สกุล ณ ระนอง และผู้สืบสกุลของพระยาภักดีนครราชสีมา (นายเลิศ เจ้าของบริษัทเทรดเมิลส์ชาว) หลวงสรรพานิช หลวงประดิษฐบุภาพุภา (เจ้าของห้างเซ่งชง ช่างทำรองเท้ามีชื่อ)

(จากหนังสือ “พระมหากษัตริย์เจ้า” ทวี มุขระโกษา, 2506)

บรรดาพ่อค้า ที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางต่างจังหวัดขึ้นกรมการเมือง แต่
ในกรุงเทพฯ ขึ้นสังกัดกรมมหาดเล็ก ได้แก่

พระยามักดীনรเศรษฐี	เจ้าของบริษัทรถเมล์นายเลิศ
พระยามักดีภิรมย์	เจ้าของโรงงานเบียร์บุญรอด
หลวงวิจิตรพัฒนารักษ์	เจ้าของร้านวิจิตรช่าง
หลวงประดิษฐไพฑูริย์	เจ้าของร้านรองเท้าห้างแข่งขง สามยอด
หลวงทิพย์ธาดา	เจ้าของร้านปักจันทหลา สีแครงรวงศ์
หลวงสาธิตราชายุค	เจ้าของโรงรับจำนำ สามเสน
พระยาอนุวัตรราชนิคม (แต่ฮง)	ขุนบาลหอย ก.ข.
หลวงจิตรจำนงการ (หลีเต็กฮง)	เจ้าของโรงสี

ฯลฯ

สำหรับในหัวเมือง ซึ่งมีหลายชาติหลายภาษาด้วยกัน เช่น
เชียงใหม่ มี

ขุนภรณ์ชนนันท (สง กรรณะ)	ชาวเงี้ยว
ขุนรวงเชียงภักดี (ล่อเจง)	ชาวจีนฮ่อ
หลวงโยอุปกกรณ์ (หม่ององฮิน)	ชาวพม่า
หลวงอนุศาสน์สุนทร	จีนแต้จิ๋ว
ขุนอนุภบุรี (เย็น)	จีนแต้จิ๋ว
ขุนอภิพัฒน์ภักดี (ตา เจริญยิ่ง)	

ฯลฯ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางพรรัตน์ ทองพูล เกิดเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2507 ที่จังหวัด เพชรบุรี สำเร็จการศึกษาวิชาเอกภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปี พ.ศ. 2528 ราชการครูในสังกัดกรมสามัญศึกษา อายุราชการ 12 ปี ลาออกเพื่อศึกษาต่อ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย